

קובץ גליונות

פרשת אמור

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

מרן עמוד ההוראה הגר"י זילברשטיין שליט"א בשו"ת קירוב רחוקים
בכנסיה הגדולה שע"י ארגון 'לב לאחים' צילום: שוקי לור

לעילוי נשמת

הרב ר' מרדכי

ב"ר ישראל יחיאל

ז"ל

זמני השבת

בחסות:

גילנות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על השארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	6:55	8:12	8:48
בני ברק	7:11	8:14	8:45
קרית ספר	7:04	8:13	8:47
בית שמש	6:54	8:13	8:47
אופקים	7:03	8:13	8:46
חיפה	7:05	8:15	8:48

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדרים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

לעילוי נשמת רבי מאיר מימון בן רבי אברהם ז"ל פרץ

רוצים להנציה את יקיריכם ע"ג הקובץ?

נותרו עדין כמה שבתות פנויות בחודשי הקיץ

להנצחות צלצל 053-3145900

מבצע מיוחד לזמן קיץ

ניתן לשלם סך 100 שקלים בלבד (ניתן לחלק ל-5 תשלומים)

ותשלום זה נותן לך זכות לקחת **מדי שבוע קובץ אחד** ממוקד ההפצה הקרוב אליך,

- זכות זו ניתנת החל מפרשת קדושים ועד לחג הסוכות הבעל"ט כולל -

בשורה לשומרי השבת בארה"ק ע"י חברת "אנרגיה בשבת"

מערכת אנרגיה לחשמל כשר בשבתות וחגים במיוחד לשיבות, מוסדות, ובתי כנסת גדולים. המערכת נטענת בימות החול ע"י מערכת סולארית או מרשת החשמל, ובמהלך השבת פועל ללא חיבור כלל לרשת החשמל.

מאושר ע"י משמרת השבת.

להזמנות וברורים: 050-4112271

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד

הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -

ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

דברי שי"ח

ממזן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות - ספירת העומר

חולה שלא ישלים המצוה

בענין חולה שיש לו לעבור ניתוח וכיו"ב מי שיודע שלא ישלים ימי הספירה השיב רבינו זצ"ל שעליו לספור מעיקרא ללא ברכה, והביא ראייה מדברי המשנ"ב (סי' תפ"ט סק"ג) בשם שולחן שלמה שנשים לא יספרו בברכה מטעם שבדאי יטעו יום אחד, (פרורים משולחן גבוה ומובא בס' כאל תערג וכ"כ רבינו בס' הליכות חיים, ועי' בס' מועדי הגר"ח שהניח רבינו ד"ז בצ"ע, וכן נראה למש"כ החיד"א בעבודת הקדש (מורה באצבע אות ר"ז) דמי שאינו סופר יום א' כל ברכותיו עד עתה לבטלה, ומזן הגר"ל שטינמן זצ"ל בס' ימלא פי תהלתך (עיונים בתפילה עמוד תקט"ו) דחה הראייה מהשולחן שלמה דשא"ה לגבי ספק בנשים, דכיון שאינם בני חיוב ספירה, דהיא מצוה עשה שהזמ"ג, ובכה"ג אמרי' מי בקש זאת מידכם להכניס עצמן לחיוב כשיגרמו ע"פ רוב ברכה לבטלה, ולא מדובשך ולא מעוקצך, אבל המחויב בדבר אמרי' שעליו להתחיל במצוה בברכה דעתה ה"ז מחויב בדבר, וכן עי' בהליכו"ש (פסח פ"א ס"ט) ועי' בקובץ תשובות (ח"ג סי' פ"ג), גם בשולחן שלמה נראה דאין החשש רק מצד שישכחו יום א' רק דחיש' שיטעו ויברכו בזה היום על טעות, או שישכחו לספור יום א' וימשיכו לספור בברכה. ועי' בשו"ת נוד"ב (מהדו"ק או"ח סי' כ"ז) לגבי אונן שפטור מן המצוה, האם יש לו לספור מחמת שאם יפסיד יום א' ימנע מקיום המצוה גם כשיפסק אנינותו, ומובא בביאור"ל (סי' תפ"ט ס"ח ד"ה בלא) ונראה שם שלא חשש מחמת שברכות למפרע לבטלה.

ספר לפני מעריב ספירת יום הבא בטעות

מעשה בביהכנ"ס שנהגו קודם מעריב לומר ספירת יום העבר, וטעה אחד ואמר ספירת יום הבא, והיה זה כבר אחר שקיעה"ח והרבה צדדו בזה להקל כי טעה והיה כוונתו לספירת אתמול, וכן הורה הגר"נ קרליץ זצ"ל, אבל רבינו זצ"ל חשש כיון שהיה ביהש"מ והורה שלא יספור בעצמו בברכה באותו יום, (וישמע משה), ולכא"ו הדבר מבואר בביאור"ל (סי' תפ"ט ס"ד ד"ה שאם) במי שרגיל לספור כל יום בצה"כ ויום א' טעה וספר בין השמשות דכיון שמקפיד כל יום שלא לספור ביהש"מ ה"ז כגילה דעתו שאינו רוצה לצאת, והכא נמי זה הסופר כל יום קודם מעריב ספירת אתמול אינו רוצה לצאת ספירת יום הבא, אמנם אע"פ שצדד הביאור הלכה דכן מסתברא, כ' ולמעשה צ"ע, וכ"ה בשונו הלכות (ס"כ), גם אולי שאני היכא שכו"ע סופרים יום הבא והוא ממתין עד לצה"כ דמראה בזה דאינו רוצה לספור אבל כאן אם היה מזדמן לו להתפלל מוקדם אולי היה סופר עמהם. (שר חמישים). ושאלתי מרבינו זצ"ל, מי שספר ביהש"מ ספירת יום הבא ושוב נזכר שלא ספר אתמול האם יכול לספור של יום אתמול, השיב רבינו זצ"ל, לא יועיל כלום. (שר חמישים).

אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
נאמי מורתי מרת רבקה בת רבי משה יעקב אונגל זצ"ל תנצ"ה

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✉ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

בנוסח 'לקיים מצות עשה' של ספיה"ע

כתב לי רבינו זצ"ל במכתב דאין ראוי לומר קודם ספיה"ע, הריני מוכן לקיים 'מצות עשה', כיון דלשון 'מצות עשה' משמע מצוה של תורה, ונקטינן (משנ"ב סי' תפ"ט סקט"ז) דספיה"ע בזה"ז דרבנן, (שר חמישים עמוד תמ"ז, וכ"כ בס' מועדי הגר"ח ח"א סי' ק"נ דיש מחמירין לדלג, וכ"כ בשאלת רב ח"א עמוד שנ"ט דיש לדלג זה, ועי' בס' נזר החיים עמוד ר"ד שהשיב שהוא מחלוקת, והיינו מחלוקת הפוסקים אם ספיה"ע דאורייתא עי' ביאור"ל סי' תפ"ט ס"א ד"ה לספור), ולדעת הרמב"ם (הל' ממרים פ"ב ה"ט) יש לחוש בזה לבל תוסיף, עי' בס' ארח דוד מהגר"ד בהר"ן (אות ר"ז) וכן הובא בשם הגרעק"א (במהדו"ח על פסחים עמוד שנ"ד).

ואמר רבינו זצ"ל ליישב מנהג העולם, דאף במצוה דרבנן שייך לומר לשון זה כמו שמברכין על מצוה דרבנן וציונו, שאיכא מצוה מדרבנן כדאי' בשבת (כ"ג א') והיכן ציונו בלא תסור ע"ש, וכ"כ הראב"ן (סי' ס"ח) בדברי הגמרא בכתובות (פ"ו א') פריעת בעל חוב מצוה, דקרי לתקנתא דרבנן מצוה משום דמצוה לשמוע דברי חכמים כדאמרינן ביבמות (כ' א') איסור מצוה שניות מדברי סופרים והאי דקרו ליה מצוה היינו מצוה לשמוע דברי חכמים עכ"ל. ואף שהנוסח בסדורים הוא 'לקיים מ"ע כמש"כ בתורה וספרתם לכם', ר"ל דמדרבנן אמרו לקיים גם עתה מצוה זו, ובכה"ג אין חשש בל תוסיף.

ורבינו זצ"ל היה נוהג לומר קודם ד' כוסות הריני מוכן לקיים 'מצות ד' כוסות (כמנהג אביו), דר"ל מצות עשה מדבריהם, ועי' בקובץ בעקבי שי"ח (ח"א עמוד ע"ז אות ט"ו) שאמר רבינו זצ"ל, דאמנם מצוה דרבנן איכא אבל מצות 'עשה' ליכא רק מה"ת וי"ל לקיים 'מצות ספיה"ע, ו'מצות ד' כוסות, ולא 'מצות עשה'.

ספירה פחות אחד

כתב לי רבינו זצ"ל במכתב, דמי שטעה ואמר ספירת העומר קודם ברכה, דמבואר בשו"ע (סי' תפ"ט ס"ד) דבאותו יום אין לו לברך, יש לו תקנה אם נזכר מיד, שיקלקל הספירה ע"י שיאמר תוכ"ד 'פחות אחד' או 'ועוד אחד', דבאופן זה נחשב שלא ספר מנין היום. וכתב דאולי ה"ה אם ספר בטעות ספירת מחר דיועיל שיאמר תוכ"ד חסר אחד, (שר חמישים עמוד תמ"ג אות ל"ב).

ספר כראוי ובטעות חזר בו תוכ"ד

שאלתי מרבינו זצ"ל, מי שספר וסבר שטעה ותקן עצמו תוכ"ד, ולבסוף הוברר שלא טעה האם יוצא בזה, השיב רבינו זצ"ל, יתכן שיצא וכן מסתבר, (שר חמישים עמוד תמ"ה), ועי' בס' חג בחג (ספיה"ע פ"ו ס"א) בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל וכן עי' בס' אשרי האיש (ח"ג פס"ד סכ"ב) שתוכ"ד מהניא רק לתקן ולא לקלקל, והביא שם בשם רבינו זצ"ל דיצא דתוכ"ד מהניא רק לתקן ולא לקלקל, ומ"מ טוב שיחזור ויספור ללא ברכה.

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה 1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה 4310

שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מְדוּר שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת - לַשְׁבוּעוֹת הַבָּאִים בַּעֲזָה"י

הַמֶּשֶׁךְ מִשְׁפַּחַת גְּרִינְמָן

בְּנֵי הַגָּאוֹן רַבִּי שְׁמוּאֵל זצ"ל

רַבִּי חַיִּים שְׁאוּל, רַבִּי פִּנְחָס דּוֹד, וִיבִלְחָטוּ"א רַבִּי מֵאִיר שְׁלִיט"א וְהַתָּנוּ רַבִּי שְׂרָגָא וִילְמָן

נִשְׁמַח לִקְבֹּל מִקּוֹרְאֵינוּ הַנֶּאֱמָנִים מִסְמָכִים, תְּמוּנוֹת, עוֹבְדוֹת וּמַעֲשִׂיּוֹת הַקְּשׁוּרִים לַהֲנִ"ל

רַבִּי שְׁמוּרִיהוּ גְּרִינְמָן זצ"ל

בְּסִידוֹר סַפְרֵי 'חֲזוֹן אִישׁ'

הֵנָּה רַבִּי שְׁמוּרִיהוּ זצ"ל מִצְעִירוֹתָיו גָּדַל עַל בְּרַכֵּי דוֹדוֹ בַּעַל ה'חֲזוֹן אִישׁ' וְאֵף זָכָה לַעֲסוֹק הַרְבֵּה בְּסִידוֹר חִידוּשֵׁי וְתוֹרַת ה'חֲזוֹן אִישׁ לְדַפּוֹס, וְהָיָה תוֹרַח בִּשְׁבִיל זֶה הַרְבֵּה.

פַּעַם אַחַת הֶחֱלָ רַבִּי שְׁמוּעֵרֶל לְסַדֵּר אֶת חִידוּשָׁיו שֶׁל הַחֲזוֹן אִישׁ עַל פִּי סֵדֶר הַגְּמָרָא וְחִלְקָם סִידֵּר עַל פִּי סֵדֶר הַשּׁוֹלְחָן עֵרוֹךְ. כֹּאשֶׁר רָאָה זֹאת הַחֲזוֹן אִישׁ לֹא הָיָה מְרוֹצָה, וְהָעִיר, 'וְכִי אֲנִי רַב'?

וּבִאֲמַת בְּחַיֵּי הַחֲזוֹן אִישׁ לֹא סִידְרוּ מַחֲמַת זֶה אֶת חִידוּשָׁיו עַל פִּי שּׁוֹלְחָן עֵרוֹךְ.

חֲזוֹן אִישׁ עַל עֲנִינֵי רְפוּאָה

מִסִּירוֹתָיו שֶׁל רַבִּי שְׁמוּעֵרֶל לְמַעַן סַפְרֵי חֲזוֹן אִישׁ הִיָּתָה רַבָּה מְאוּד. הָעִיד רַבִּינוּ שְׁפַעַם רָאָה רַבִּי שְׁמוּעֵרֶל אִישׁ פְּשׁוּט שֶׁהָיָה מוֹכֵר בִּירָה וְעוֹטֵף אֶת הַבִּירָה בְּדַפִּים שֶׁמִּצָּא בְּכִרְיָהּ שֶׁל דְּפּוֹס, וְגִילָה שֶׁאַחַד הַדַּפִּים זֶה מֵהַסֵּפֶר חֲזוֹן אִישׁ... הֵלֶךְ וְקָנָה מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הַדַּפִּים, שֶׁלֹּא יִהְיוּ דְּבָרֵי הַתּוֹרָה בְּבִזְיוֹן.

וְעוֹד: פַּעַם נָכַח רַבִּי שְׁמוּעֵרֶל כֹּאשֶׁר הִגִּיעַ רּוֹפֵא מְלומַד הִגִּיעַ אֶל בֵּיתוֹ שֶׁל הַחֲזוֹן אִישׁ, וּבִיקֵשׁ לִקְנוֹת 'חֲזוֹן אִישׁ' עַל עֲנִינֵי רְפוּאָה.

הַתְּפִלָּא הַחֲזוֹן אִישׁ, שָׁכַן לֹא כָּתַב שׁוּם סֵפֶר עַל חִכְמַת הַרְפוּאָה.

אֵךְ רַבִּי שְׁמוּעֵרֶל שִׁנַּח בְּמִקּוֹם הָעִיר: אֲכֵן יֵשׁ סֵפֶר כֹּזֵה. חֲזוֹן אִישׁ עַל נִגְעִים...

רַבִּי שְׁמוּרִיהוּ יוֹסֵף גְּרִינְמָן זצ"ל

כְּתַב סֵתֶר

וְכַשְּׁדִיבֵר רַבִּינוּ עַל יְדִיעָתוֹ שֶׁל הַחֲזוֹן אִישׁ בְּתוֹרַת הַנִּסְתָּר, סִפֵּר שֶׁרַבִּי שְׁמוּעֵרֶל הָעִיד לוֹ כִּי בִידוֹ כְּתַב סֵתֶר בּוֹ כְּתַב הַחֲזוֹן אִישׁ עַל "נִשְׁמַת אֶחָד שְׁבָאָה לְבָקֵשׁ לַתְּקֵן".

בֶּר סַמְכָא בְּהוֹרָאוֹת הַחֲזוֹן אִישׁ

וּרְבִינוּ סַמְךָ יָדוּ עַל שְׁמוּעוֹת רַבּוֹת שֶׁהָיָה מוֹסֵר לוֹ בְּשֵׁם מֶרֶן הַחֲזוֹן אִישׁ. וּבְקוֹנְטֵרַס הַזְכוּרוֹת מְבִיא מִמֶּנּוּ עֲשָׂרוֹת הוֹרָאוֹת שֶׁהָעִיד בִּפְנֵיו. וּבִסְפֵר קִרְיַת מֶלֶךְ פ"ד מְגִנְיָה ה"א מְבִיא מִקּוֹר לְהַרְמַ"ם שֶׁאִמַּר הַחֲזוֹן אִישׁ - אוֹתוֹ שָׁמַע רַבִּינוּ מִפִּי ר' שְׁמוּעֵרֶל. וּבִסְפֵר שׁוֹנֵה הַלְכוֹת סִימָן שִׁכ"ו דִּין ו' כּוֹתֵב: וְעֵין בְּפַסְקֵי חֲזוֹן אִישׁ שֶׁבִּסּוֹף סֵפֶר מְנוּחָה נִכּוֹנָה שֶׁאוֹסֵר לְהַשְׁתַּטֵּף בְּצוּנָה עַל יְדֵי מִקְלָחַת, רַק פְּנִינֵי יְדֵי וְרִגְלָיו, וְהַר"שׁ גְּרִינְמָן זצ"ל הָעִיד שֶׁמֶרֶן הַחֲזוֹן אִישׁ עָבַר עַל פְּסָקִים אֵלּוּ.

בִּיקֵשׁ טַל וּמִטֵּר בֵּין סוֹכוֹת לז' חֲשׁוֹן

וּנְבִיא גִרְגִּי אֶחָד שֶׁמִּסֵּר רַבִּינוּ בְּשֵׁמוֹ, כְּפִי שְׁמוּבָא בִּסְפֵר דֶּרֶךְ שִׁיחָה חִלֵּק ב' עֲמוּד ר"א:

אִמַּר רַבִּינוּ: הֵנָּה תְּמִיד פְּסָקֵי שְׁמִי שֶׁשָּׂכַח וְאִמַּר בְּבִרְכַּת בָּרַךְ עֲלֵינוּ 'טַל וּמִטֵּר' בִּימֵים שְׁבִין סוֹכוֹת עַד ז' חֲשׁוֹן, בְּמִקּוֹם לומר 'וְתֵן בְּרָכָה' חוּזֵר. הַטַּעַם: לְמִדּוֹת שִׁזָּה כִּבְרָה זְמַן שֶׁל גְּשָׁמִים, מִכָּל מִקּוֹם כִּיּוֹן שָׁכַן תִּקְנֵנוּ מִטְּבַע שֶׁל תְּפִלָּה - מִשּׁוּם עוֹלֵי רִגְלִים, לִכְן אִם שָׂכַח וְהִזְכִּיר, חוּזֵר.

וְהֵנָּה לְאַחֲרוֹנָה שְׁמַעְתִּי שֶׁרַבִּי שְׁמוּרִיהוּ גְּרִינְמָן אִמַּר שֶׁאֵף שִׁישׁ מִי שֶׁכָּתַב שֶׁאִינוּ חוּזֵר, מִכָּל מִקּוֹם הַחֲזוֹן אִישׁ שֶׁפָּסַק שְׁחוּזֵר.

וְלֹא יָדַעְתִּי מִי הוּא שֶׁכָּתַב שְׁחוּזֵר, וְעַל כָּל פְּנִים הַמִּשְׁנָה בְּרוּרָה לֹא הִבִּיא דִּיעָה כֹּז, וְכִנְרָאָה שֶׁגַּם הוּא לֹא פָּסַק כֵּן. עַכ"ד רַבִּינוּ.

שְׁפָה אַחֶרֶת

הָיָה אוֹמֵר בְּשֵׁמוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמוּעֵרֶל: הַדּוֹר הַחֲדָשׁ מְעַן קָעַן זָאֵן מִיט זְיֵי נִיט אוֹפֶקְעִיין (- עִם הַדּוֹר הַחֲדָשׁ אִי אִפְשָׁר אִפִּילוֹ לְדַבֵּר, הֵם לֹא מְכִירִים אִפִּילוֹ אֶת הַשְּׁפָה).

חֲמִיו רַבִּי יִשְׂרָאֵל יִצְחָק שְׁקוֹל

רַבִּי שְׁמוּעֵרֶל נִשָּׂא לְאִשָּׁה אֶת בֵּיתוֹ שֶׁל הַמּוֹהֵל מִפְתַּח תְּקוּהָ רַבִּי יִשְׂרָאֵל יִצְחָק שְׁקוֹל זצ"ל, וּרְבִינוּ סִפֵּר שֶׁשְׁמַחַת בֶּר הַמִּצּוּהָ שֶׁל הַתְּקִימָה בֵּין הָאִירוֹסִין לְחַתּוּנָה, וְהַמּוֹהֵל שָׁלַח לוֹ בְּמַתָּנָה לְכַבּוֹד הַבֶּר מִצּוּהָ שֶׁשָּׂה סִדְרֵי מִשְׁנָה. וְשְׁמַחַת הַחַתּוּנָה שֶׁל רַבִּי שְׁמוּעֵרֶל

הַתְּקִימָה בִּשְׁנַת הָאָבֵל שֶׁל הַחֲזוֹן אִישׁ, וּמִכִּיּוֹן שֶׁהַחֲזוֹן אִישׁ לֹא הָיָה יָכוֹל לְהַשְׁתַּתֵּף מַחֲמַת אֲבִלוּתוֹ, הִסְכִּים אֲזִי בְּאוֹפֶן נָדִיר לְהִיטֵּם הַמִּסְדֵּר קִידוּשֵׁין, וּבִכֵּךְ יָכַל לְהַשְׁתַּתֵּף בְּשְׁמַחָה. וְהַרְבֵּה הַלְכוֹת וּמִנְהָגִים לְמַדּוֹ מֵאוֹתָהּ חַתּוּנָה (רָאָה לְרַבִּינוּ בְּקוֹנְטֵרַס הַזְכוּרוֹת הַלְכוֹת אֲבִלוּת).

בְּנִישׁוּאֵי הַגָּאוֹן רַבִּי בְּנִימִין שִׁיקוּבְצִקִּי שְׁלִיט"א מְרֹאשֵׁי כּוֹלֵל 'חֲזוֹן אִישׁ' מִשְׁמַאֵל לִימִין: רַבִּי שְׁמוּעֵרֶל גְּרִינְמָן, חֲמִיו הַמּוֹהֵל רַבִּי יִשְׂרָאֵל שְׁקוֹל, הַחַתָּן

צִרִּיךְ אֶת שֵׁם הָאֵמָא

רַבִּי שְׁמוּעֵרֶל הָיָה פִּיקֵחַ וּנְבוֹן, וְלֹא פַּעַם עֲמַדָּה לוֹ חִכְמָתוֹ לְהִסְתַּדֵּר עִם כָּל סוּגֵי הָאֲנָשִׁים שֶׁבָּאוּ בְּמַחֲצִית הַחֲזוֹן אִישׁ. סִפֵּר רַבִּינוּ שְׁפַעַם עֲמַד רַבִּי שְׁמוּעֵרֶל בְּבֵיתוֹ שֶׁל הַחֲזוֹן אִישׁ, וְהָגִיעַ יְהוּדֵי תַּמִּים וְאָמַר לוֹ שֶׁהוּא מִבְּקֵשׁ לְהִיכָּסֵּס אֶל הַחֲזוֹן אִישׁ.

'מָה קָרָה' הִתְעַנִּין רַבִּי שְׁמוּעֵרֶל.

וְהָיָהוּדִי הַשֵּׁיב, הַסּוֹס שֶׁלִּי חוֹלָה מְאוּד וְרִצִּיתִי שֶׁהֵרֵב יִבְרַךְ אוֹתוֹ.

'הֵרֵב מְבָרַךְ רַק אִם יוֹדַע אֶת שֵׁם הָאֵמָא' הַשֵּׁיב לוֹ רַבִּי שְׁמוּעֵרֶל....

"וְלֹמָה מִסֵּרוֹ שֶׁאֵינֶךָ נִמְצָא?"...

רַבִּינוּ שִׁיבַח אֶת רַבִּי שְׁמוּעֵרֶל עַל זְכוּתוֹ לַעֲמוּד לַעֲזָרַת אֲבִיו מֶרֶן הַסְטִיפְלֵר בְּכַמָּה הַזְמַנּוֹת. עַל אַחַת מֵהֶם סִפֵּר בְּבִדְיוֹת - שֶׁכֹּאשֶׁר הוּצֵא מֶרֶן הַסְטִיפְלֵר אֶת אֶחָד מִסְפָּרֵי הָרֵאשׁוֹנִים, הָיָה חֹסֵר לוֹ סָכּוּם כֶּסֶף וּרְבִי שְׁמוּעֵרֶל הֵלֶךְ לְהַתְרִים עֲבוּר זֶה יְהוּדִי שֶׁהִתְגּוֹרַר בְּתֵל אֲבִיב, אֲבָל כְּדֹרֶכֶם שֶׁל בְּעִלֵּי הַמִּמּוֹן דָּחָהוּ מִסְפֵּר פַּעֲמִים ב'לֶךְ וְשׁוּב פַּעַם אַחֶרֶת'.

רַבִּי שְׁמוּעֵרֶל לֹא הִתִּיַּאשׁ, וְהַחֲלִיט בְּלִיבּוֹ אֲנִי כִּבְר אֲלַמַּד אוֹתוֹ.

כִּשְׁהָגִיעַ לַפַּעַם אַחֶרֶת הוּא שָׁמַע אֵיךְ שֶׁהָלָה שׁוֹלַח אֶת אִשְׁתּוֹ לַפְתּוֹחַ הַדֶּלֶת וְלומר שֶׁאֵינוּ בְּבֵית. כֹּאשֶׁר הַדֶּלֶת נִפְתַּח סֶדֶק קָצֵר, בְּעוֹד הַגְּבֵרַת טוֹעֵנַת שֶׁהָאִשָּׁה לֹא בְּבֵית, הִרְחִיב רַבִּי שְׁמוּעֵרֶל אֶת פְּתִיחַת הַדֶּלֶת עַד תוֹמָה, וְהֵנָּה הוּא מְבַחֵן בְּבַעַל הַבֵּית מִתְחַבֵּא מֵאַחֲרוּיָהּ.

צִעַק לוֹ רַבִּי שְׁמוּעֵרֶל, הוּא, הֵנָּה אַתָּה, מְדוּעַ מִסֵּרוֹ לִי שֶׁאֵינֶךָ בְּבֵית...

אוֹתוֹ יְהוּדִי הַתְּבִישׁ מְאוּד וּמִסֵּר לוֹ סָכּוּם כֶּסֶף לְהַדְפַּסֵּת הַסֵּפֶר!

[מִפִּי חַתָּן רַבִּינוּ הַגָּאוֹן רַבִּי שְׂרָגָא שְׁטִינְמָן שְׁלִיט"א.

יְצוּן, כִּי עַל פִּי הוֹרָאָתוֹ הַשְּׁמַטְנוּ עוֹבְדוֹת וְסִיפּוּרִים שֶׁקִּיבְּלָנוּ מִבְּנֵי מִשְׁפַּחַת רַבִּי שְׁמוּעֵרֶל, הָיוּ וַיֵּשׁ בָּהֶם הַרְבֵּה אֵי דִּיקוּם].

בִּימֵי מַחֲלָתוֹ

רַבִּינוּ הָיָה בִּקְשֵׁר רְצוּן כָּל שְׁנוֹתָיו שֶׁל רַבִּי שְׁמוּעֵרֶל, וּבִמְשָׁךְ תְּקוּפָה אֵף לְמַד עִם בְּנוֹ רַבִּי בְּרוּךְ.

כֹּאשֶׁר בְּשְׁנוֹתָיו הַמֵּאוּחָרוֹת הָיָה חוֹלָה, הָיָה רַבִּינוּ נִכְנָס לַפַּעֲמִים לְדִרוֹשׁ בְּשִׁלּוּמוֹ, וּבְדֶרֶךְ כָּלֵל בְּכָל שָׁנָה בְּרָאשׁ הַשָּׁנָה אַחֲרֵי שֶׁהָיָה חוּזֵר מֵאִמְרַת 'תְּשַׁלֵּיךְ' בְּנֵהר הִירְקוֹן, הָיָה עוֹבֵר דֶּרֶךְ בֵּיתוֹ לְאַחַל לְבִרְכַּת הַשָּׁנִים.

פְּרִסוּם רֵאשׁוֹן וּבִלְעָדִי:

הַסְטִיפְלֵר (יּוֹשֵׁב מִימִין) מְגִיעַ לְבַקֵּר אֶת רַבִּי שְׁמוּעֵרֶל גְּרִינְמָן (בְּשִׁמְאֵל) בְּשָׁנֹת מַחֲלָתוֹ (יֵשׁ"כ לִנְכֹדֵד הַגֵּרֶשׁ"מ)

(מַעֲרַכַת וְאַרְכִּיּוֹן "דְּבָרֵי שִׁי"ח" שׁוֹמֵרֶת לַעֲצֻמָּה אֶת כָּל הַזְכוּיוֹת וְאֵין לְהַעֲתִיק לְלֹא רְשׁוּת).

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

661

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • אמור תשפ"ד

השבת י' אייר ימלאו שנים עשר חודש להסתלקות מרן רבינו זללה"ה, ונביא כאן את ההספד שנשא בהיכל הישיבה במלואות י"ב חודש להסתלקות מרן ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי זללה"ה (אדר א' תש"ס).

כוחות גדולים של מלאך, עדיין לא יהיו לו הזכויות כמו מי שמזכה את הרבים, כי מזכה הרבים כל הזכויות שהרבים עושים נזקפים לזכותו, ועל ידי זה זכויותיו נכפלות ונכפלות כפי התוצאות של המעשים הטובים שאחרים עושים בגללו.

ובאמת מפורש בגמרא (ב"ב ח, ב) "ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד אלו מלמדי תינוקות", ופירש רש"י שם למה הם נקראים מצדיקי הרבים, מפני "שמלמדין ומחנכין אותן בדרך טובה", והפירוש בזה כי על ידי החינוך וההשפעה של המלמדים יש הרבה מעשים טובים של התלמידים, וכל המעשים הטובים של המושפעים שייכים למי שהשפיע, לכן זכותם של המלמדים גדולה מאד, ככוכבים לעולם ועד!

ואמרו בגמרא שם "ורבנן מאי", ופירש רש"י: "תלמידי חכמים העוסקים בתורה תמיד מאי כתיב בהו", והיינו אלו שעוסקים בתורה כמו שצריך, בלי הפסק ובלי היסח הדעת, מה היא דרגתם ומעלתם, ומהו השכר שלהם? אמר רבינא, "ואוהביו כצאת השמש בגבורתו", היינו שרבנן העוסקים בתורה תמיד, הם לא רק ככוכבים, אלא כצאת השמש בגבורתו, יותר מכוכבים.

ופירשו התוספות שם דהיינו שמש של עתיד לבוא שהוא שבעתיים כאור שבעת הימים, ואור שבעת ימי בראשית היה שבעתיים מאור חמה של עכשיו, ע"כ. והיינו שאור שבעת הימים הוא פי שבעה מאור החמה של עכשיו, והוא האור שגנוז הקב"ה לצדיקים לעתיד לבוא שאין לנו מושג מהו, ודרגת רבנן כצאת השמש בגבורתו זה שבעתיים מאור שבעת הימים! כפול ארבעים ותשע! זהו השכר והדרגה של רבנן.

ולכאורה הרי רבנן הם לא מצדיקי הרבים, ומדוע זכויותיהם מרובות כל כך? התירוץ הוא שרבנן הם גם מצדיקי הרבים! כי מי שהוא 'רבנן' שעוסק בתורה תמיד, בלי הפסק ובלי היסח הדעת, כמו שצריך להיות, ממילא הוא משפיע ומזכה את הרבים, בלי אומר ובלי דברים, הוא משפיע על כל מי שרואה אותו, ועל כל מי שנמצא בסביבתו, ובפרט

להיות תמיד בעלייה

אנחנו עומדים כבר בסוף השנה מאז שנסתלק מאיתנו רבינו ראש הישיבה, וכבר כמעט שנה שלמה שחסרה לנו ההשפעה, ואלו שהיו קרובים מאד אליו בודאי שחסר להם, כי הם היו מושפעים ממה שראו וממה ששמעו והתחזקו כל הזמן, אך גם מי שלא היה כל כך מקורב גם כן קיבל השפעה וזה חסר, וגם מי שיותר רחוק, ואפילו רחוקים לגמרי גם כן יכול להיות שקיבלו השפעה, כי ההשפעה הגיעה לכולם, ועכשיו זה חסר לנו. ומה שאנחנו חייבים כמובן, לכל הפחות להתחזק כמה שאנחנו יכולים, להמשיך ולהתחזק במה שכבר קיבלנו עד עכשיו, כמה שאפשר להמשיך הלאה להתקדם בדרך הזו.

והדבר העיקרי שהוא תמיד היה אומר, שהאדם צריך להיות תמיד עולה ועולה, כי אם אינו עולה הרי הוא יורד, וזה דבר ידוע, שמי שאינו עולה למעלה – ממילא הוא יורד, ולכן צריך להיות תמיד בעלייה. זה מה שהוא היה מדבר, וזה מה שראינו בו, וזה דבר שהיה בו כל ימי חייו, מילדותו עד זקנותו, כל הזמן עלייה ועלייה!

וזה מה שאנו צריכים ללמוד ממנו, מפני שכל אחד ואחד – ואין מי שהוא אחרת מזה – כל אחד יכול להתעלות ולהתעלות בלי הפסק, וכל אחד חייב בזה בכל זמן, בין צעיר ובין זקן, וזה דבר פשוט מאד, אלא ששוכחים את זה ולא שמים על לב, אבל ברור שמי שעושה כך ועוסק בעלייה תמידית יש לו סייעתא דשמיא, כמו שאמרו (יומא לח, ב) הבא ליטור מסייעין אותו, וזה מה שאנו צריכים וחייבים.

כל הפסק מהעלייה הוא ירידה כפולה

והכלל בכל דרכי העלייה ברוחניות הוא, שאם יש הפסק מהעלייה וההתקדמות, מיד יש ירידה, וכשיש ירידה צריכים להתחיל שוב מחדש, לכן העצה היא שלא להפסיק, אלא להמשיך בהתמדה בלי הפסק.

ולגבי תורה זה מפורש בדברי חז"ל שאמרו (ירושלמי סוף ברכות) אם תעזובני יום יומיים אעזוב, היינו שאם יש הפסק מלימוד התורה, ההפסק הוא גדול מאד וקשה להשלים את זה, וצריך זמן כפול להשלים את מה שנחסר, אם תעזובני יום יומיים אעזוב, וכמובן שכך גם אם תעזובני שעה שבעתיים אעזוב, זה דבר פשוט וברור.

והרמב"ם בהלכות תלמוד תורה (ג, ו) כתב שמי שרוצה לזכות לכתר תורה, לשלמות התורה, צריך שלא יסיח דעתו לדברים אחרים, והיינו שגם בזמן שאי אפשר ללמוד, אסור שיהיה היסח הדעת, וצריך שלא להסיח דעת ממה שצריך ללמוד.

וכך גם בכל הדברים החשובים, כגון בעבודת התפילה, עבודה שלב ז' תפילה, כתוב בספר הכוזרי (מאמר ג' פ"ה) שכל תפילה השפעתה נמשכת עד לתפילה הבאה, ולכן צריכים שלוש תפילות בכל יום כדי שאדם יהיה במצב של עלייה תמידית בעבודת השם, והתפילה זה דבר גדול מאד כמו שאמרו חז"ל (ברכות ו, ב) שזה דברים העומדים ברומו של עולם, והיינו שזה מרומם את האדם מאד, ולכן צריך שזה ימשיך בלי הפסק, והדבר הכי מזיק הוא הפסק של פריקת עול, וכשאדם מרגיש את עצמו בלי עול, זה ההפסק הכי גדול והירידה הכי גדולה.

מעלת מצדיקי הרבים ורבנן

ועוד צריכים לדעת את ענין זיכוי הרבים שהוא דבר גדול מאד, ומי שמזכה את הרבים אין לשער את זכויותיו, כמו שכתב בחובות הלבבות (שער אהבת השם פ"ו) שאפילו אדם שיעסוק מאד בעבודת השם עם

החזק במוסר

בערב ר"ה סיון תשפ"ב, עלו ראשי ותלמידי ישיבת הקיבוץ בבני ברק להתברך ולהתחזק מפי רבינו לקראת חג השבועות.

רבינו ברכם ואמר במילים קצרות: **תורה עם מוסר זה אשריך בעולם הזה. אם ילמדו מה שיותר תורה, וגם ילמדו בסדר המוסר. שני הדברים ביחד, וזה לעיכובא, הא בלא הא לא אפשר, תורה עם מוסר, התמדה והתמדה, אז החיים מאושרים, אם בתורה אתה עמל אשריך בעולם הזה.**

ושאלו: מה הדרך לקבל את התורה בערבות ובמתקנות כנתינתה מהר סיני? והשיב רבינו: **ללמוד כל אחד לפי טבעו.** עוד שאלו: מה עיקר העבודה של בחור בגילאי הקיבוץ? וחזר רבינו ואמר: **תורה ומוסר.**

והוסיפו לשאול: מה עיקר העבודה בתפילה? והשיב רבינו: **תפילה זה עבודה קשה, שילמדו מוסר, ספרי מוסר.** ושאלו: איך מוסר עוזר לתפילה? והשיב: **זה נותן אמונה.**

עוד שאלו: מה הדרך הנכונה ללמוד מוסר באופן שיעורר בו את כוח הרצון להשתנות ולא יבוא לידי יאוש חלילה? והשיב: **ללמוד ספרי מוסר שמעניינים, דברים שמעניינים.**

בענייני דיומא

בימי הספירה היה רבינו מעורר הרבה לחיזוק במידות טובות בין אדם לחברו, ונביא מעט ממה שאמר במהלך השנים.

אנו עומדים בימי ספירת העומר, שבהם מתו כ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא, מפני שלא נהגו כבוד זה בזה (במנות סב, ב) ומפני שהייתה עינם צרה אלו באלו (בראשית רבה סא, ג), ובודאי זה היה פגם דק מן הדק, שלפי גודל קדושתם גם ה'משה' הזה שהיה חסר בשלמות גרם למידת הדין.

ואמרו על זה בגמרא והיה העולם שמם, דהיינו בלי תורה, כי רבי עקיבא נשאר בלי תלמידים, עד שבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם, ומבואר כי למרות שבמיתתם היה העולם שמם מתורה, אבל תורה עם פגם במידות זה תרתי דסתרי! ומידות טובות הם היסוד לתורה.

ונראה שהם מתו דווקא בימים שבין פסח לעצרת כי זה זמן שיש בו יותר קפידא על מידות טובות, שבימים אלו יש השפעה מן השמים שכל אחד יכול ליכות להצלחה בתורה ולמידות טובות שהם ההכנה לקבלת התורה, וממילא גם החיוב גדול יותר לנצל את הזמן המסוגל לזה.

~ ~ ~

בין אדם לחברו זה דבר גדול מאד שלא כולם נזהרים בזה, להתייחס יפה לכל אחד ואחד ולהיזהר מאד ממילה פוגעת, ובאמת זה כדאי לכל אחד גם בשביל עצמו, בשביל שיחיה חיים מאושרים, בשבילו זה כדאי! לכבד את כל אחד ואחד, ולהתייחס בסבר פנים יפות לכל אחד, ולהיזהר מאד בכבוד כל אדם, שלא יפגע, ולעזור בכל מה שאפשר לעזור, ועל ידי זה הוא יהיה מאושר ואהוב על הבריות.

~ ~ ~

מעשה שהיה בתלמיד אחד שהרגיש שאינו מצליח בישיבה, וכבר התייאש מעצמו והחליט שאחרי שבת יעזוב את הישיבה, אך בליל שבת כשעברו לומר 'גוט שבת' לראשי הישיבה פגש אותו חבר אחד וטפח על שכמו ושאל אותו מה שלומך, וכשראה שיש מי שמתעניין בשלומך, אמר אם כן יש כאלה שמחשיבים אותי, והחליט להמשיך ללמוד בישיבה. מילה אחת השפיעה שהוא יישאר בישיבה! וכך אפשר לעשות חסד עם סבר פנים יפות ועם מילה אחת.

ובקלם היה דבר כזה, שאם היה בא אורח לקלם, כל מי שהיה פוגש בו היה שואל אותו מה שלומך, ובמה אוכל לעזור לך, אולי אתה צריך איזה עזרה, כאילו שהוא ידיד שלו ומכירו זה מכבר, והאורח היה מתפלא מהיכן מכירים אותו, והרגיש הרגשה מאד נעימה בזה, שכל אחד רוצה לעזור לו ושואלים בשלומך ומתייחסים אליו. וכך אפשר בקלות להרוויח הרבה מעשים טובים, במילה אחת, ואפילו במבט, ובחיוך, לתת הרגשה טובה לשני, ומרוויחים בזה הרבה זכויות!

~ ~ ~

סיפר נכד רבינו: לפני כמה שנים בבין הזמנים של חודש אב יצא סבא להשתתף בסיום הש"ס שהתקיים בבני ברק, וכשחזר הוא היה מותש ועייף מאד, והתפלאו ושאלו מה קרה ומה התאמץ כל כך, ויתכן שאפילו לא דיבר שם, והוא הסביר, פגשתי שם הרבה אנשים וצריך לחשבן כל מילה להגיד לכל אחד בדיוק את המילה הטובה, וזה לא קל. לחשבן להגיד את המילה הנכונה שיהנה מזה, אתם לא מבינים את זה, אבל זה מאמץ מוחי שמעיף מאד.

ודוגמא לדבר בחג הפסח האחרון שהגיעו כמה תלמידים לשמחת יום טוב בביתו, וביניהם אחד שהיה מגיע כל שבוע מירושלים לשיחה השבועית, ובשנים האחרונות בפרט אחרי הקורונה כמעט שאי אפשר היה לגשת אחרי השיחה, אבל בפסח כשהתיישבו סביב השולחן, הבחין בו רבינו ואמר לו מיד: מירושלים, מירושלים... והראה בזה שהוא מעריך את המאמץ שמשקיע כל שבוע לבוא מירושלים, וחשבן את המילה המתאימה לומר לו, לתת את ההרגשה הטובה שהוא רואה וזוכר אותו.

כשנמצאים בציבור, שכל אחד משפיע על השני, ויש השפעה לשני הצדדים, לכן רבנן הם גם מזכי הרבים.

ואמרו בגמרא שם (בע"א) "רבנן לא צריכי נטירותא", היינו שרבנן לא צריכים לשלם מס עבור שמירת העיר, מפני שהתורה משמרת אותם, והיינו מפני שהם דבוקים בתורה תמיד, ועוסקים בתורה בלי הפסק, וכל הזמן הם שמורים מכוח התורה. זוהי מעלת רבנן.

כל בחור בישיבה מזכה הרבים

וכל אחד מבני הישיבה ששומר את סדרי הישיבה עם התורה והתפילה וגם לימוד המוסר כמובן, הוא בדרגת 'רבנן' העוסקים בתורה תמיד, וצריך לדעת את מעלתו, כמו שכתב המסילת ישרים בפרק ג' שאדם צריך לדעת את הדברים הטובים שהוא עושה כדי שימשיך להתחזק בהם, וכלשונו שם "שיעלה לפניו זכרון כלל מעשיו וכו' לראות מה יש בס מהרע למען ידחה אותו, ומה מן הטוב להתמיד בו ולהתחזק בו", וצריך לדעת שכל מי ששומר על סדרי הישיבה בשלמות, חוץ ממה שהוא 'רבנן' ממש, כצאת השמש בגבורתו, הוא גם מזכה את הרבים, והוא ממצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד!

וזה בין בהשפעה של תורה, שהתורה שאחרים לומדים שייכת לו, כי היא מכוח השפעתו, ובין בהשפעה של תפילה ועבודה, וגם כלול בזה גמילות חסדים, כי החסד הכי גדול שעושים עם האדם הוא שמזכים אותו ברוחניות, כמו שאמרו (ב"מ לג, א) שרבו קודם לאביו מפני שרבו מביאו לחיי העולם הבא, וזה החסד האמיתי הכי גדול שיכול להיות. נמצא שמי ששומר את סדרי הישיבה, הוא תמיד כל הזמן במצב של מצדיקי הרבים וחסד, עם מדרגת 'רבנן'.

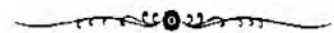
ובודאי כולם רוצים להיות גדולים, כל אחד שואף לגדלות, ורוצה להיות אדם גדול, אך לא יודעים מהי הגדלות, וכפי שאמרנו הדבר הפשוט ביותר שרבינו ראש הישיבה היה מדבר עליו כל הזמן הוא ההמשך בלי הפסק, **כל מעלה וכל דבר טוב כגון תורה ועבודה וחסד, שיהיה בהמשך ובלי היסח הדעת! לא במתח, אלא ביישוב הדעת, ובהתמדה, עם מחשבות נכונות, ואם זה בלי הפסק, אזי עולים ועולים ומתגדלים ומתגדלים בעלייה תמידית.**

נחת רוח לנפטר כשמתעוררים בזכותו

אלו הם הדברים העיקריים שהוא היה מדבר, והרי יש חיוב של חסד, ומצינו שיש תביעה גדולה אם לא נספד כהלכה (עיין יבמות עח, ב), וההספד הוא נחת רוח למת, כפי שרואים בגמרא (מו"ק כה, ב) שגם רב אשי רצה שישפידוהו וביקש לדעת מה יאמרו עליו לאחר פטירתו, כי ההספד הוא דבר גדול ויש בו נחת רוח גדול מאד לנפטר, ועיקר הענין בזה הוא ההתעוררות שיש מההספד, כי מאחר שזה מחמת הנפטר, כל ההתעוררות לעשות מעשים טובים זה השפעה שלו ונוקף לזכותו, ולכן זהו הנחת רוח הכי גדול שיכול להיות לו.

ועלינו לזכור תמיד את הכללים, וכפי שהזכרנו שהוא היה מדבר להיות תמיד בלי היסח הדעת מן העלייה, להתעלות ולהתעלות, וכן היה מעורר הרבה על אהבת התוכחה, להיות אוהב את התוכחות ולקבל תוכחה, אך לא רק כששומע תוכחה מאחרים, אלא גם צריך להוכיח את עצמו, ולעמוד תמיד עם ביקורת עצמית האם אני מתנהג כראוי.

אלו הם הכללים, ואם נזכה להתחזק בהם, זה יהיה הנחת רוח לרבינו ראש הישיבה ובוה יהיה 'נספד כהלכה'.

בס"ד הופיע ויצא לאור ספר **ממגד גרש ירחים**

משיעורי רבינו זללה"ה על מסכת **גיטין חלק שני** (דף כ' עד מ"ב) כמו כן ניתן להשיג את הכרכים הקודמים שיצאו לאור על מסכתות **פסחים, יבמות, כתובות, נדרים, גיטין, קידושין בבא קמא, בבא מציעא, בבא בתרא, סנהדרין ומכות** ניתן להשיג במוקד המכירות בכניסה לבית רבינו להזמנות: 052-7197855 03-6722878

לעילוי נשמת

רבי **צבי אלימלך וגשל** זצ"ל
בן רבי **שמואל אהרן** זצ"ל
נלב"ע ז' אייר תשס"ח - תנצב"ה

לעילוי נשמת

מרת **מרגלית בירדוגו** ע"ה
בת הגאון הצדיק רבי **חנניה** זצ"ל
נלב"ע י' אייר - תנצב"ה

פשר דבר | בעניני הפרשה

לילה ויום

כ"ב כ"ז שור או כשב או עז כי יולד וגו', כ"ח אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד וגו', כ"ט ל' וכי תזבחו זבח תודה וגו' ביום ההוא יאכל לא תותירו וגו'

אמר רבינו שליט"א, ראיתי בספר ישן דבר מענין בפרשה, שיש שלשה פסוקים רצופים על לילה, בראשון היום דבר נפרד לעצמו והלילה דבר נפרד בפני"ע, בשני היום הולך אחר הלילה, ובשלישי הלילה הולך אחר היום. הפסוק הראשון לענין מחוסר זמן הלילה לעצמו והיום לעצמו, כלשון הגמ' לילה לקדושה יום להרצאה דכתיב שבעת ימים יהיה תחת אמו וביום השמיני יאכל, אבל הלילה אינו כך ולא כך. הפסוק השני לענין אותו ואת בנו, היום הולך אחר הלילה ככל דיני התורה. הפסוק השלישי לענין אכילת קדשים, הלילה הולך אחר היום.

איך ביטלו מצות לינה לקציר העומר

כ"ג י' וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר ראשית קצירכם וגו' יש לעי' איך יצאו לקצור את העומר הרי ביטלו בזה דין לינה בירושלים, ובפרט לדעה שכתבו תוס' בכמה מקומות שצריך לינה בירושלים כל ימי הרגל לא מחמת הקרבן (עי' תוס' סוכה מז ופסחים צה). וגם אם היה בזה צורך שדחה את חיוב הלינה הרי לא הי' הכרח אלא ליציאת אדם אחד ואיך עשו אותה בעסק גדול. ונראה שמותר לצאת להביא דבר שהוא צורך השהות בעיר (כגון להביא מזון וכלים שצריך לחיי העיר) ואין זו סתירה ללינה. לכך מותר לצאת לקצירת העומר. וזה ההיתר גם שיצאו ללקט ערבות ממוצא בימי הסוכות. ובתרגום רות א' כ"ב [על הפסוק והמה באו בית לחם תחילת קציר שעורים], כתוב שהיה זה קצירת העומר, וצ"ב איך הותר לכל העיר להיות בבית לחם, ולא לקיים לינה בשילה, ויתכן שהיו נשים, ופטורות מלינה שגם היא מצות עשה שהזמן גרמא.

ואמנם לשון התרגום שם שהיה בערב פסח, ואם כן אינו שייך ללינה, אבל אינו מובן, הרי זמן קצירת העומר הוא מוצאי פסח. ועי' תרגום יונתן דברים ט"ז ח'. ויש לומר שחל יו"ט ראשון בשבת, וכמאן דאמר [מנחות ע"ב] אין קצירת העומר דוחה שבת.

ועוד יש להקשות בענין זה, איך קיימו דין מיתה בזמן מומרא ברגל (עי' רמב"ם מומרים ג' א' שהיו משמרין אותו וחונקין אותו ברגל לקיים כל ישראל ישמעו ויראו) והרי מיתה ב"ד היא חוץ לעיר ואיך יצאו מן העיר. ואולי הוא עשה דברים דחיידי כהך דפ"ג דמו"ק, וצ"ע בגדרי עשה דרבים, עי' מג"ס ס' תמ"ו.

ספירת העומר

כ"ג ט"ו וספרתם לכם ממחרת השבת וגו' א' ספירת ימים ושבעות

שאלו על מש"כ הרמב"ם בספר המצות [מצוה קס"א] להוכיח שספירת ימים ושבעות הם מצוה אחת ולא ב' מצות, ממה שמברכים ברכה אחת ולא מברכים ב' ברכות, וצ"ע הרי מבואר בתוספתא ונפסק ברמב"ם [פ"א מהלכות מעשר] שהמפריש תרומה ומעשר כאחת אומר ברוך וכו' להפריש תרומה ומעשר, ומוכח שאף שהם ב' מצות כוללם יחד בברכה אחת, וא"כ מה ההוכחה שימים ושבעות הם מצוה אחת.

אמר רבינו שליט"א מבואר ברמב"ם שאם הם שתי מצות, הרי זה שני ענינים נפרדים [ואפשר לכתחילה לספור אותם בנפרד] לפיכך אין לדמות תרומה ומעשר שהם עסק בדבר אחד שהוא תיקון האוכל, ולכן ניתן לכוללם בברכה אחת, לספירת ימים ושבעות שאם הם ב' מצות נפרדות לא שייך לכללם בברכה אחת.

ב' קטן שהגדיל בספיה"ע

אמר רבינו שליט"א תמוה שאלו שדנים על קטן שהגדיל בספירת העומר, דנים האם ספיה"ע היא מצוה אחת או מ"ט מצות נפרדות, אך לא הזכירו שהוא תלוי האם קטן חשיב מתעסק שהרי מועשה קטן אינו כלום [ומבואר בסוכה מ"ו ב' שאתרוג שנענע בו קטן לא הוקצה למצותו], ואף שמדובר בן ש' יחס של מצוה ויש שיטות שמוציא את הגדול שחייב מדרבנן היינו כלפי הדרבנן, ב"שו"ע דרבנן" יש כאן מועשה ומוצוה, אבל בדאורייתא אין זה כלום, ויש לדון דספירת העומר שעיקרה דאורייתא צריכה מועשה גמור.

שאלו איך לא מצינו בפוסקים עד הדורות האחרונים שדנים על דבר כזה שנוגע לשביעית מכלל ישראל.

אמר רבינו שליט"א אה"נ, ומזה ראייה ברורה שהיה פשוט בכל הדורות שקטן שהגדיל סופר בברכה.

דבר אבות

הוא היה אומר כל שרונה חבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו. (פ"ג מ"י)

שמעתי על מרן הגר"ד לנדו שליט"א שרגל לקדש את הלבנה בעשית כמנהג הגר"א אבל השנה – תשפ"ד, לפי מיקום הלבנה אם היה מקדש אז היה צריך לעמוד באמצע הכביש ואז הכביש יסגר. ואמר הגר"ד א"כ נמצא שאני מחמיר ומפריע לאחרים לנסוע על הכביש אלא אני ימתין עד מוצאי יוה"כ שבכך לא יהיה הפרעה לאף אחד בקידוש לבנה שלי. (יאיר נדור)

מקבל עליו עול תורה

שח הגר"י סילמן שליט"א: בגיל יותר מבוגר זכיתי לקבוע למד עם יבלח"ט מו"ר הגאון רבי דב לנדו שליט"א. בשנים קדמות הוא היה חלק מהכולל בשיטה, אבל כשאני למדתי בשיטה כבר המשמר היוצא של הכולל התפור, והגאון רבי דוב שליט"א למד בביתו.

הלימוד הזה היה מאד מאתגר, דרש מאמץ וריכוז גדול של מחשבה. הויכוח של הגאון רבי דב שליט"א שאינו מאבד טיפה, תפיסה של ארץ, הוא רץ מרד מאד בלימוד וצריך להחזיק ראש. זה היה לימוד מסוגן בכל בחינה שרק יש.

כל מה שיש לי בעולם ממנו. התועלת העיקרית, היא מעבר לכל החידושים ששמעתי ממנו, למדתי מה זה להיות גדול בתורה. אתן כמה נקודות. בדרך הלימוד, הוא דרש שלא לומר רעיון מבריק אם לא מלבנים ובוחנים אותו הדק הדק היטב בסוגיה, אם זה מתאים עם הראשונים בסוגיה.

לדוגמה, אני זוכר שפעם למדנו את הסוגיה של 'מתעסק בחלבים' שעל זה אומרת הגמרא שחייב משום שנהנה. לכאורה רואים מכאן שלולא שהחייב מצד ההנאה, מתעסק בכל התורה צריך להיות פטור. ואילו במלאכת שבת כתוב שמתעסק פטור משום 'מלאכת מחשבת אסרה תורה', משמע שלולא הפטור של 'מלאכת מחשבת היה חייב, אם כן בכל התורה כולה צריך להיות חייב. התקשינו, שהרי הדברים סותרים זה את זה.

חשבתי לחדש ולומר, שבשבת היה צד לומר שהמלאכה צריכה להיות כזו שיש בה תועלת וחשיבות וזה דומה להנאה, לכן יש סיבה גם לחייב, ועל זה באה התורה ומיעטה במלאכת מחשבת אסרה תורה שצריך מחשבה. ומצאתי על זה לכאורה רש"י מפורש שאומר 'שאם חשב לטול את התלוש ועקר את המחבור שאפילו בשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה פטור, משמע לכאורה שמלאכת מחשבת היה צד לחיוב.

כשאמרתי זאת להגאון רבי דב שליט"א, הוא לא הסכים עם הדברים, וכשהראתי את דברי רש"י, הסתובב וחשב ואז אמר: 'נראה שזה טעות סופר, שבמקום המילה 'אפילו' יש לגרוס 'שאינו' בשבת שמלאכת מחשבת אסרה תורה. התפלאתי שכך בהיפך של הבנה משנה הוא גירסא ברש"י, ועל פי זה דוחה את הסברה שהצעת. והנה, כעבור חצי שנה אמר לי רבי דב, שהוא מצא רש"י במהדורת כתב יד שהיה כתוב 'שאינו' שמלאכת מחשבת אסרה תורה.

מעבר למבט הייחודי והסייעתא דשמיא שהיה כאן, זה לימד אותי שלא זזים מהעונן של האמת העולה מהסוגיה, גם אם אפשר לפתור את השאלות בסברה מבריקה. כך על זה הדור, היה המכוון בלימוד, להשקיע בכל הצדדים של הסוגיה, ולהפך בדבר עד שהדברים מחוברים כשמלה.

ונפטר בשם טוב מן העולם. ועליו אמר שלמה המע"ה טוב שם טוב משמן טוב, וטוב יום המוות מיום הוולדו".

ואמר ע"ז המהרש"א שם: "ועושה נחת רוח ליוצרו דעולם ומלואו שלו, ולא יצר את האדם אלא כדי שהוא יעשה נחת רוח ליוצרו", וכו', ומסיים המהרש"א: "שגדל בשם טוב ונפטר בשם טוב דהיינו שמונעו ועד זקנותו שנפטר בזמנו, היו כל ימיו בשם טוב, שעליו אמר טוב שם טוב משמן טוב ויום המות מיום היוולדו, שהיה לו השם הטוב מיום היוולדו ועד יום מותו", ע"כ.

נאספנו כאן להספיד ולעורר קינה על האי גברא רבא ויקירא שגדל בשם טוב ונפטר לעולמו בשם טוב, הגאון והצדיק רבי מנשה שווב זכורנו לברכה, שכל ימיו, מימי נעוריו ועד אחרון ימיו היו נתונים ומדובקים בלימוד התורה בכל לבבו ובכל נפשו. בלימודה בעמקה, במיצוי הבנתה, ובירור עניניה. בכל עת ובכל זמן.

בימותיו ובלימותיו, למד ולימד והרביץ הרבה הרבה תורה, רבות רבות בשנים, ללומדיה והוגיה, באהלי תורה שונים. דורות דורות של תלמידים שומעי לקחו, אשר שאבו מימי תורתו ולקחו. הדריכם והעמידם בנתיבות לימוד התורה, דרכי עיונה וביאורה ומיצוי וישרות הבנתה. והכל במסירות ויסודיות. וכך גדלו וצמחו ונתעלו בנתיבות הלימוד, העיון וההבנה, לאור תורתו ולקחו הזך, והיו מסורים לו ולתורתו בכל לב ונפש.

וזה לעומת זה, גדלו וערכו הרב בתורה, לימודה והרבצתה, הכל נתאחד ונתמזג אצלו עם שלימותו המופלאה באשר הנהגתו תהלוכותיו הנעלות והאצילות עם כל אדם, מלוות בידידת שמים זכה וטהורה, שכל מכיריו ורואיו אמרו "כזה ראה וקדש", דמות למופת לאיש סגולת התורה וכל קנייניה, הראוי לשאת את כתרה, כתר התורה הגדול ומרומם מכל הכתרים.

ונסיים בדברי הגמ' הנודעים ביומא דף פו: "ואהבת את ה' אלוך - שייה שם שמים מתאהב על ידך, שיהא קורא ושונה ומשמש ת"ח ויהא משאו ומתנו באמונה, ודיבורו בנחת עם הבריות. מה בריות אומרות עליו, אשרי אביו שלמדו תורה, אשרי רבו שלמדו תורה, או להם לבריות שלא למדו תורה, פלוגי שלמד תורה ראו כמה נעים דרכיו,

כמה מתוקנים מעשיו, עליו הכתוב אומר ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר כך אתפאר'. המקום ינחם את המפסחה הרוממה, הרבנית האלמנה תח' וכל הצאצאים ברוכי ה' יחיו. את כל הלומדים ושומעי הלקח לדורותיהם, שניטלה מהם עטרת ראשם אביהם מורם ורבים מדריכם ומכוונם ילכו באורחותיו, ותהי דמותו, תורתו ויושר דרכיו להם לאות ולמופת בכל דרכם, בלימודם הנהגתם ונתיבות חייהם, בכל אשר יפנו. "ובלע המוות לצח ומחה ה' דמעה מעל כל פנים".

דבר השעה

אמור ואמרת

במהלך החורף האחרון התקיים בבית מדרן רבינו שליט"א כינוס לחיזוק טהרת הכהנים. את משא המרכזי בכנס נשא רבינו מרן הגר"ד לנדו שליט"א. בתחילה שיתף ראש הישיבה את הרבנים בסיפור ובו המחיש כמה טומאות כהנים יכול להיות מצויה, ואנשים לא מודעים בכלל. הייתי בלוויה של מכיר שלי שנפטרה עליו אמו, אמרתי לזה שעמד לידי שצריך לבדוק מי אלו שנושאים את המיטה, הם נראים צעירים, אולי הם נכדים של הנפטרת והם כהנים, ניגשו והתברר שאכן הנכדים הכהנים נשאו את המיטה, הנכדים לא היו חרדים אבל היו שומרי מצוות, אולי זה דבר נדיר, אבל זה מראה על חוסר ידיע.

ישראלים גם צריכים לדעת יכולים גם לטמא כהנים, פותחים דלת בבית חולים, אפשר לטמאות עם זה. כהנים. אנחנו שלוקחים ברכה מכהנים, יכולים לעבור את האיסור הזה. לא פחות מכהנים. אתם הכהנים החייבים בזה, אבל זה גם אזהרה לנו הישראלים, גם עלינו יש הרבה נושאים חשובים, פתיחת דלת בבית חולים זה דבר מאד מצוי. בסיום דבריו בידר רבנו מרן שליט"א, ד' יעזור לכהנים ולנו שלא יהיה טומאת כהנים, שהכהנים לא יכשלו.

בסוף דבריו, דנו הרבנים שליט"א עם רבנו מרן שליט"א בגדרי רוב וקבוע אם ניתן לסטוך על רוב ולהביא נפטרים מחו"ל כשלא ידוע שטומאים כהנים.

הגאון רבי מנשה צ"ל היה מגדולי הת"ח בבני ברק ואח"כ בירושלים וכיהן כראש כולל זכרון יעקב, והיה קשור מאוד לרבנו יבדלח"ט נביא כאן מעט מתוך הנוכתב בספר 'לעבדו באמת' שנכתב אודותיו.

בראשות הכולל בזכרון יעקב

מספר בנו רה"ג ר' אהרן: בסייעתא דשמיא הוצעה לאבא הצעה קוסמת במיוחד, להתמנות לראש הכולל של הקהילה התורנית ב"זכרון יעקב" בראשותו של הגאון רבי שלום מאיר יונגרמן צ"ל. העומד מאחורי ההצעה, היה ידיד נעורים ושאר בשר של אבא הר"ג רבי יעקב פוזן צ"ל שעמד בראשות הכולל וכיהן כאחד מרבני הקהילה.

כך התחילה תקופה חדשה בחייו של אבא. כאשר בתקופת פריחתו של הכולל, למדו בו למעלה משבעים אברכים צורבים שרובם משמשים כיום כראשי ישיבות, רמ"ם, דיינים ורבני קהילות.

אבא נהג לצאת מידי בוקר בשעה שבע וחצי בהסעה מיוחדת שהסיעה אותו מבני ברק לזכרון יעקב, ושב הביתה בשעה שבע וחצי בערב לאחר כשתים-עשרה שעות של עמל התורה. אבא ניצל את זמני הנסיעות לקיום מצוות "ובלכתך בדרך", הותקן בעבורו פנס מיוחד שהאיר את מקום מושבו ברכב.

במהלך הנסיעות, זכה אבא לסיים את הש"ס פעם וחצי. כאשר בחלק הראשון של הנסיעה הוא חוזר על שלושת הדפים האחרונים שלמד, ובחלק השני של הנסיעה הוא לומד את הדף החדש.

כך למד אבא כל דף ארבע פעמים, כפי שאמרו חז"ל במסכת עירובין, שזהו חיובו של כל אדם בלימוד התורה.

מידי שבוע, היה הגאון רבי דוב לנדו שליט"א, מראשי ישיבת סלבודקא, מצטרף לנסיעה על מנת למסור שיעור בכולל. לאבא היתה קביעות לדבר עימו בלימוד כל הדרך. אבא היה מכין את כל השאלות והנושאים שעלו לו במשך השבוע ובמהלך הנסיעה הוא היה מעלה אותם לפני רבי דב, והם היו שוקעים בלימוד פורה. בין השניים, נרקם קשר אישי חזק ביותר, שנמשך שנים רבות ר' דוב היה מוסר את שיעוריו בעמקות נפלאה ועקב כך, נהג אבא לחזור על דבריו עבור האברכים שהתקשו בהבנת הדברים.

שאלות בכל ש"ס

סיפר רבי מנשה שכשהיה נוסע בקביעות עם הגר"ד לנדו ר' דב היה שואל אותו היכן הוא אווז בדף היומי לאחר שציין בפניו את הדף בו הוא אווז אמר לו ר' דב אם כך בטח קשה לך כך וכך ואפשר לתרץ כך וכך ואפשר לסתור כך וכך היה זה בכל דף ודף בש"ס.

עוגות וצימוקים

באחת הפעמים שאל אותו אברך האם יש להשקיע זמן בלימוד אחרונים כגון הגר"ח הלי והגרש"ש על הסוגיא. ענה לו ר' מנשה בשם ידידו הגאון רבי דב לנדו שליט"א שאמר כי האחרונים הם כמו הקישוטים והצימוקים שעל גבי העוגה, עיקר הלימוד זה הגמרא הרש"י התוספות הרשב"א והר"ן רק לאחר שהם מובנים ונהירים ניתן לגשת אל הצימוקים בנוסף לכך צריך לזכור כי ישנן גם עוגות ללא צימוקים.

חומרא בהלכות ברכות

ר' מנשה הקפיד כאשר אכל עוגה ושיתה קפה היה מקפיד לאכול פרי או לברך על הקפה רק לאחר שבייר ברכת 'על המחיה' כדי שיוכל לברך בורא נפשות ללא ספק. נדמה שחשש לטענת רבי דב לנדו שליט"א שספק פת הבאה בכיסנין (שהיא ממילא ספק פת גמור) יש לחשוש שהברכה אחרונה שלו (על המחיה) פוטרת ממילא כל מה שאכל עמו כאילו נאכל תוך סעודה יתכן שאחר על המחיה אכל פרי כדי שיוכל לברך בנייד ולפטור את הקפה.

הספד רבינו

הגמ' בברכות דף י"ז. מביאה בשם ר"מ על מי שזכה למלא את תפקידו בחייו, כל חייו בשלמות, "אשרי מי שגדל בתורה, ועמלו בתורה, ועושה נחת רוח ליוצרו, וגדל בשם טוב,

מכירת הדבד

ממך ראש לראשי הישיבות רבינו הגר"ד פוברסקי שליט"א

ברבד | על התורה

מטרת דיני ואיסורי הכהנים

אמר אל הכהנים (כא א)

אדמוח"ז המשגיח רבי ירוחם זצוק"ל הוסיף בזה דברים שאין איסורי הכהנים דינים בעלמא שניתנו להם שהרי בחז"ל מובא שזכות היא להם שזכו לאיסור טומאת מתים וביאור הדברים כהנים משרתי ד' צריך שיהיו מובדלים משאר העם ודינים אלו עניינם הבדלה שהרי כהונה אחת מז' הבדלות בין כהנים לישראלים ולויים ומכיון שקדושים הם צריכים גם להיות מובדלים וההבדלות הן בין קודש לחול בין ישראלים לכהנים שגם הם בדרגת קדושה יתירה על ישראלים.

והוסיף שאין זה רק בכהנים גם תלמידי חכמים צריכים להיות מובדלים משאר העם והמבזה ת"ח הרי הוא כאילו מבזה הקב"ה והבא בכהנים כתיב אני ד' מקדשכם והיינו שבקדושת הכהונה טמונים אחוזים מקדושת המקום והמבזה הכהונה הרי מבזה קדושת המקום וגם לא שייך שיאמר כהן אני מקפיד על מעלתי ואטמא למתים כיון שאיסורו להיטמא מחמת קדושת המקום שבו ועל זה נאמר (יבמות פח וילקוט כאן) וקדשתו אפילו בעל כרחו.

מדוע נכתב ההיתר לפני שנכתב האיסור

אמר אל הכהנים בני אהרן

איתא בחז"ל ילקוט סי' תרבו א"ר יוחנן כל מקום שהוא אומר

אמור ואמרת צריך להדרש ובו' אף כאן אמור אל הכהנים ואמרת אמירה ראשונה למת מצוה יטמא והשניה לאחרים לא יטמא ע"כ. וצ"ע שכתב ההיתר קודם שיכתוב האיסור דמה יש לומר שמותר להיטמא למת מצוה אם עדיין לא שמענו איסור טומאת כהנים.

ואמרת בזה להגר"ד לנדו שליט"א הרגש דמצינו בכ"ד בתורה שהקפידה על לשון זך ונקי וכתב אשר איננה טהורה והביאו זה חז"ל בפרשתי עיין ילקוט שם שהביאו הכתוב אמרות ד' אמרות טהורות וכן כשאסרה תורה גמל כתיב (ויקרא יא, ד) ואת הגמל כי מעלה גרה הוא ופרסה איננו מפריס אף שהרי אין מה שמעלה גרה סיבת האיסור ואדרבה סיבה הוא להיתר והיה לתורה לכתוב ואת הגמל כי פרסה איננו מפריס אף שמעלה גרה הוא וכן בחזיר כתבה תורה כי מפריס פרסה הוא וכו'.

וחזינו גודל נועם וטוהר לשון התורה שהקדימה לכתוב מעלתו ואח"כ החסרון שהוא סיבת האיסור וה"נ הבא י"ל דלא רצה הקב"ה להקדים איסור טומאת כהנים שהיינו חושבים לרגע קט דאין היתר להיטמאות כלל ואפילו למת מצוה ולכן הקדימה תורה אמור אל הכהנים שלמת מצוה מותר שלא יעלה על לבנו ההדגש הקל אפילו רגע אחד ושוב כתב עיקר איסור טומאת הכהנים ואמנם בגמרא דריש היתר הטומאה למת מצוה מו"ו ד"ולאחותו אולם במדרש איתא כנ"ל.

משולחנו של רבינו

מעלת כתיבת חידושי תורה

בשבוע שעבר הגיע רבינו שליט"א להשתתף במבחן השנתי של ארגון ושנתם באולמי היכלי מלכות שם נבחנו מאות אברכים ובני ישיבות על אלפי דפי גמרא, במעמד נשא רבינו של יט"א דברים קצרים-

יש חשיבות גדולה בכתיבת חידושי תורה, אבי זכרוננו לברכה היה כותב כל דבר, ולפני כל שיעור היה לומד וכותב, אני זוכר מרביצי תורה וראשי ישיבות שהיו מגיעים לקחת ממנו את המחברות ולהכין את השיעורים שלהם מהמחברות שלו, ועד היום ברוך ה' תורתו משתמרת מהספרים שחלק מהם מהכתבים שלו,

יש בחורים שמרגישים שאין להם תועלת בכתיבה כי אין להם חידושים גדולים לכתוב, אבל זו טעות, אנחנו יודעים בישיבות את הייסוד של רבי חיים שמביא בשמו בברכת שמואל שכותבים שטר על חוב עיניו שהשטר הוא אפסרא דחוב, כך הוא גם כן כשכותבים ומסכמים סוגיא כתיבת הסוגיא היא 'אפסרא דהסוגיא' הכתיבה נותנת בהירות בסוגיא, כי אי אפשר לכתוב אם הסוגיא לא ברורה די הצורך. בוודאי מעלה גדולה היא מאד לכתוב, וזכות גדולה היא לארגון 'ושנתם' שעל ידיהם מתרגלים וקונים את קניני כתיבת התורה, ושם נאה להם כמו שדרשו חז"ל מתיבת ושנתם שיהיו דברי תורה מחודדין בפ"ך.

כלות השבעה לב"ק האדמו"ר המבשר טוב מביאלה זצ"ל – נלב"ע ב' אייר תשפ"ד

חסידות ביאלה זכתה ששם יש רב'ה כמשמעותו, כי רב'ה הכוונה מי שמלמד תורה, זה רבי אמיתי רבי בן ציון הוא רבי אמיתי המלמד תורה לעמו ישראל, כששומעים כאלו שיעורים כמו שהוא אומר מתעלים בלימוד, זו התכלית כאן בעולם, [אחד הנוכחים אומר - הרבי אומר עד היום שיעורים, היום היה שיעור, ורבינו שליט"א מפטיר אחריו - ודאי ככה לא יכול להיות אחרת אם לא יאמר שיעורים בשביל מה הוא חי. זו התכלית של חיינו.]

אשאל אתכם שאלה - מה עושה עשיר בעולם הבא, בעולם הבא אין הנאה של אכילה ולא של תענוגות עולם הזה, רק יושבים ונהנים מזיו השכינה, מה זה נקרא 'זיו השכינה'?! מזדברים מילים שלא יודעים מה מדברים בכלל, אתם יודעים מה זה זיו השכינה? אגלה לכם סוד מעולם העליון, ההנאה שנהנים מזיו השכינה זה מהשיעורים של הקב"ה, הקב"ה אומר כל יום שיעור! כתוב בחז"ל כל יום יש שיעור של הקב"ה, והוא אומר כל יום שיעור חדש שאתמול לא ידעו מוננו אף לא אחד, חוץ מאברהם אבינו

שעליו כתוב בתורה המוסה אני מאברהם אשר אני עושה, ככה כתוב, אז אני שואל עשירים שתמכו בתורה בעולם הזה, מגיע להם גן עדן, ואיזה גן עדן יש להם אם הם לא מבינים כלום מהשיעור של הקב"ה.

התשובה היא שהם כן מבינים, אספר לכם - היה יהודי בלונדון קראו לו שלמה מרטיין, הוא עצמו לא ידע כלום אולי כמה משניות, אבל לפוניבז' הוא עזר בצורה נפלאה, הוא היה ידיד של הרב מפוניבז', המדורגות של הארון קודש כאן בישיבה הרב קרא על שמו ולכבודו 'מעלות מרטיין', הוא חי מאה שתיים שנה, כשהוא נפטר הביאו אותו לכאן לבית החיים של הישיבה, ביום השלושים אמר רבי אברהם כהנמן צריכים לעשות לו עליה לקבר, עליו לקברו, ורבי אברהם מבקש ממני שאני יאמר כמה מילים לכבוד הנפטר, אמרתי: אנחנו כעת נמצאים ליד הציון של הגאון רבי שלמה מרטיין זצ"ל, וכולם מסתכלים עליה הוא היה יהודי פשוט מאד שלא שנה ולא קרא, ומה פתאום אני אומר עליו הגאון?!, ופרשתי את דברי - מה עושה רבי שלמה מרטיין שם בעולם העליון? אתם יודעים מה שהוא עושה, אני יודע, הוא תרם כסף לישיבה אז נותנים לו כח לשמוע ולהבין שיעורים מהקב"ה, ואני שואל אתכם, כך המושכתי ואמרת, כמה זמן לוקח להיות גאון כששומעים שיעור מהקב"ה? חודש ימים בוודאי מספיק, אז בוודאי שאנו עומדים על יד קברו של רבי שלמה מרטיין.

זו התשובה מה עושים כל העשירים בעולם האמת, מי שיש לו שכל לתרום כסף לישיבות אז שם הוא ידע ללמוד, ומי שתורם לישיבות מצויות שם הוא ידע ללמוד עוד יותר טוב, אפשר לתמוך בכל ישיבה אבל מי שתומך בישיבת ביאלה שם בשמים הוא יהיה גאון גדול, בישיבת ביאלה יש תורה מיוחדת של רבי מיוחד, זה תגידו לתורמים שלכם, הרי יש לכם שכל, אתם עושים עסקים משקיעים כסף, אז אם תשקיעו כאן כסף אתם מקבלים פי כמה מאשר אם תשקיעו בנקום אחר. אני אומר לכם שמי שתומך במוסדות של הרב'ה אז הם תומכים בתורה עמוקה, והשכר שלהם יהיה ששם הם ישבו בשעת השיעור של הקב"ה בשורה הראשונה.

זכות גדולה היא וכדאי הדבר מאוד, אתם הרי סוחרים רוצים להרויח עולם הבא, מה יש בעולם הבא, תורה! מי שתומך בישיבת ביאלה הוא מקבל כנגד זה בעולם העליון תורה של ביאלה, התומכים של הישיבה יחברו שם ספר 'מבשר טוב', במקום אחר לא יצא ספר כזה, זה חיזוק גדול אני אומר לכם אלו שתורמים לביאלה פשוט עושים עסק טוב, כדאי לכם, זו השקעה טובה לדורות.

ביום שישי האחרון נסתלק לבית עולמו האדמו"ר רבי בן ציון רבינוביץ מביאלה זצ"ל ידיד נעוריו של ידלח"ט רבינו שליט"א מימי בחרותו עת למדו השניים יחדיו בישיבת פוניבז' נני אז ועד יומו האחרון היו קשורים בקשרי תורה וידידות מופלאה.

כשנודע לרבינו שליט"א על פטירתו שח רבינו לתלמידיו - בישיבה נודע הרבי זצ"ל כאחד מבחירי התלמידים, היתה לנו קביעות בשבת אח"צ להכין את

השיעור עם מורן הרב מפוניבז' היו שם רבי שלמה ברמן, רבי יעקב אדלשטיין, זכרונם לברכה, ואני אבדל לחיים טובים וגם רבי בן ציון היה מצטרף עמנו, הוא היה מצויין גדול, ממש מצוי, הרבי זצ"ל היה תלמיד אהוב למורן הרב מפוניבז' שאף העמידו למסירת חבורות לצעירי התלמידים.

כל השנים הוא ישב ולמד ועבר אחר כך ללוגאנו, יש לו תורה טובה.

אביו החלקת יהושע' בא לישיבה לראות את הישיבה, והוא שם לב שהבחורים לא מניחים 'נעילת ואסער' ושאל על כך את הרב מפוניבז' מדוע לא מקפידים על זה.

סיפר רבינו שליט"א כי בשבת הראשונה לאחר נישואיו שערך את סעודת השבת בביתו הציעה הרבנית תחי' להזמין בחור מהישיבה לסעודה, ורבינו שליט"א הזמין את הבחור בן ציון רבינוביץ, לאחר השבת אמרה הרבנית: זה לא היה רעיון כל כך מוצלח, כל הסעודה דיברתם בלימוד וכלל לא שמתם לב מה טרחתי וזכנתי לכבודה של השבת.

במרוצת השנים בכל עת שהיו נפגשים היו שוקעים רבינו שליט"א והאדמו"ר זצ"ל בלימוד ארוך ומעמיק, תחת אחד השיחים שמענו מרבינו כי כשהיה מזמזמן לאזור מגוריו היה רבינו שליט"א עולה למעונו והרבי זצ"ל היה מבקש מהגבאים שיצאו מהחדר, הרבי זצ"ל היה ניגש לארון הספרים מוציא שני כרכי גמרא והיה לומד עם רבינו כמה שעות טובות בחבורות.

לפני שנים השתתף רבינו בשמחה שערך ידידו הרבי זצ"ל, וכשנכנס רבינו שליט"א להשתתף בשמחה לא הסכים הרבי זצ"ל בשום אופן לשבת על כסאו והעבירו לרבינו שליט"א. לאחר מכן כובד רבינו שליט"א לשאת דברים, פתח רבינו שליט"א ואמר - ראיתם כולם איך הרבי ויותר לי על כסאו, זה הזכיר לי פסוק מפורש בתורה, כשיוסף פתר לפרעה את החלום מינה אותו פרעה למשנה למלך ואמר לו - אתה תהיה על ביתי ועל פיך ישק כל עמי רק הכסא אגדל מנך. והענין הוא שפרעה ידע שיוסף הרבה יותר מוצלח ממנו להנהיג העם, ופרעה פחד על עתידו ומעמדו, לכן ביקש פרעה מיוסף שסא המלוכה יהיה מיועד רק עבורו, ובזה תבטא הנהגת מלכותו וגדולתו גם כלפי העם וגם כלפי יוסף. ישנם רבנים ואדמו"רים הטעים רבינו שליט"א שאין ביניהם לבין הנהגת קהלים ולא כלום רק כסא המלוכה, אך כאן זכיתם אתם לרבי ומונהיג מרומם ומיוחד שאין לו כל צורך בכסא כזה או אחר וגם בשבתו כאחד העם ניכרת מלכותו ורוממותו.

לפני כחמש וחצי שנים עת עמד על הפרק עתיד קדושתה של ירושלים כשעמדה העיר לפני בחירות גורליות בין מועמד שומר תומ"צ למועמד המפלגות החילוניות וקולות הציבור החסידי היו משקל מאזנים, שוחח רבינו עם הרבי זצ"ל בחשיבות הענין, ואכן פעל הרבי זצ"ל לבקשת רבינו שליט"א מאחורי הקלעים להצלחת המערכה.

בחורף האחרון חלה הרבי זצ"ל ורבינו שליט"א עלה לבקרו ולברכו.

רבינו שליט"א טרח לעלות למסע הלוייה בירושלים עיה"ק ונודע עם בניו טרם צאת מסע הלוייה, בדבריו אמר להם כי בשנים הרב מפוניבז' זצ"ל רוקד משמחה בראו תלמידיו הקרוב ואילו אנו כאן בארץ מתאבלים על פטירתו של האי גאון וצדיק שהיה מופלא בעמלה של תורה.

הודעה

א"ה בשבועות הקרובים נכתוב על קשרי מרן רה"י שליט"א. פרשת בדר - מרן הגר"מ פינשטיין זצ"ל. פרשת בחוקת. מרן הגר"מ מורנשטיין זצ"ל. ותלמידו הגר"ע קיסטר זצ"ל. פרשת במדבר ידיו הג"ר אורי קלרמן זצ"ל. נשמח לקבל חומרים

דברי רבינו במעלות

ביום ה' כ"ה אייר תשע"ו נכנסו למעונו של רבינו שליט"א מושלחת מרביני החסידות לקראת ימי המוגבת לטובת מוסדות ישיבת ביאלה שיערכה בתקופה ההיא, להלן דברי רבינו שליט"א במועמד -

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א פרשת אמור תשפ"ד (29)

האדם בירידתו ובעלייתו

באמצע העבודה כשעיני כל ישראל אליו שיכפר בעדם, בטוחני שהיינו מואסים בו עד עולם ללא שום תקנה. ברם, דברים אלו הובאו ע"י בעלי התוס' בשם 'החסיד', שבוודאי היה אדם גדול מאד שלא לפי יכולת השגתנו כלל, וגם כינוהו 'החסיד' בלי שום תוספת שם, ובע"כ שהי' חסיד מפורסם ומיוחד בכינויו וכ"א מבין מי הוא זה ואי זה הוא, וא"כ פלא עצום הוא היאך העלה 'החסיד' על דעתו חשש מחשבה נבזית כ"כ? אך באמת נראה שרק 'החסיד' יכל ללמוד דבר זה מוכן ודווקא משום חסידותו הנפלאה, כיון שאדם אחר פחות ממנו בחסידות, לא הי' לעולם מעלה על דעתו לומר כן, כיון שעדיין הי' מרמה את עצמו לחשוב שבזמן כזה אין היצירה יכול לפעול על האדם. רק 'החסיד' בגודל אמיתתו הבין את עומק מסתרי הנפש שבאדם, עד כמה מלוכלך ומשוקץ הוא, אשר יכול להגיע בקלקולו עד כדי מחשבות שפלות הללו במעמד נשגב זה. מה שאנחנו לא מבינים את חשדו של 'החסיד' במחשבתו של הכ"ג, הוא כיון שאנחנו מרמים את עצמנו לפני ולפנים, א"א לנו להצליח לרדת בכוחות עצמנו לעומק מחשבתנו, ורק 'החסיד' יכול ללמדנו שלעולם צריך האדם לחשוך את עצמו בכל דרגה ומקום שהוא נמצא, כיון שזהו הטעם שאסרה התורה אלמנה לכהן גדול.

הלואי שגם הת"ת ישרף...

שמעתי מתלמידי ישיבת מיר (בפולין), שסיפר רבי ירוחם הלוי ממיר זצ"ל, שבעת לימודו בת"ת בקלם, אירעה שריפה גדולה בעיירה והכל רצו בבהלה לסייע בכיבוי השריפה, וגם בנין הת"ת הי' בסכנה גדולה ולבסוף לא נשרף, ואח"כ העיד לו א' מבעלי המוסר דשם על עצמו [וכמדומה שאמר שהי' ממש ממופלגי הת"ת]. שבשעה שרצו כולם לכבות הדליקה עם דליי מים וגם אותו א' נשתתף זה בכל כוחו ונתאמן מאד בהצלה, אבל הרגיש שלבו אומר לו: 'הלואי שגם הת"ת ישרף וכך אוכל לילך לבקר בביתי אצל אחתי ומשפחתי'.. שנים ע"ג שנים אח"כ הי' מספר רבי ירוחם זצ"ל מעשה זה, והי' מושב מאד את אותו ת"ת וצדיק שהוא 'חושב טוב' ו'מרגיש נפלא'. אותו ת"ת וצדיק, הי' נוסע מביתו מזמן לזמן, ומשאיר את אשתו וגוזליו הרכים כמו שמצינו בגמ' בזמן חז"ל, והי' לו געגועים לביתו, אלא שהתבייש ממשפחתו לבא לבקר בביתו באמצע ה'זמן', אבל אם נשרף בית הת"ת זו הזדמנות מצויינת לישב בביתו עד שיסתדרו במק"א וכו'. מילתא דפשיטא וא"צ לומר שאפי' אם רק אותו ת"ת וצדיק הי' בשעת פרוץ הדליקה, ג"כ לא הי' מתעצל לרגע קטן ומיד הי' משתדל במניעתה ללא ספק ולא הי' עובר במחשבתו שום צד קלוש להזניח ולעמוד מנגד ואף ששום אדם לעולם לא הי' יודע ממעשיו, ומ"מ הרגיש במעמקי נפשו קול ורצון שאומר שהלואי שהוא לא יצליח לכבות את הדליקה כדי שישרף הת"ת ויוכל לילך לביתו בלא בושה ממשפחתו.

מעשה זה סיפרתי למו"ח רבינו הגדול זצ"ל, וא"ל שבאמת שבת הוא גדול לאותו ת"ת וצדיק, שאפי' שהי' יכול להתעלם ממחשבה עמוקה זו שהיתה במוחו, שלכא' כבר פרחת ונתגבר עליה ע"י כל מעשיו החיצוניים, אמנם צדיקים אין להם מנוחה בעה"ז, ומיד המשיך אותו ת"ת למפל בשורש וביסוד, ר"ל ב'בית חרושת' של המחשבה ההיא שהיא באה מרצונותיו העמוקים ביותר של האדם, והיא רק 'סימן' למהותו הפנימית של האדם שיש בו אכזריות ורשעות ואנוכיות

והכהן הגדול מאחיו וגו' כי נזר שמן משחת אלקיו עליו אני ה', והוא אשה בבתוליה יקח (כ"א, י' - י"ג)

ידיעת לבב האדם

בס' מושב זקנים עה"ת, אשר חובר ע"י רבותינו בעלי התוס' ז"ל שמפיהם אנו חיים, ראיתי דבר נורא מאד אשר יכול לזעזע כל בר לב ובר נפש, וז"ל: הקשה החסיד (כנראה שהוא הרוקח) ולמה נצטוו כהן גדול בבתולה דוקא ולא באלמנה, ותירץ לפי שהי' מזכיר את השם, ושמא נתן עיניו באשת איש בשעת אזכרה שימות בעלה וישאנה, לכך אמרה תורה שישא בתולה ולא אלמנה עכ"ל. והנה מסתרי לב האדם אינם גלויים אלא לפני היוצר ית"ש אשר יצרם, וכבר צווח הנביא (ירמיה יז) 'עקוב הלב מכל ואנוש הוא מו ידענו, אני ה' חוקר לב בוחן כליות'. ואם אנו צריכים לידע ולהבין מסתרי לבב אנוש, נוכל ללמוד זאת רק ע"י התבוננות בדברי התורה"ק, ובדברי חז"ל בתורה שבע"פ אשר ברוח קדשם מגלים סודות הברירה וסודות היצירה, והם הם שעמדו מדברי התורה על סודו של יצר לב האדם, על כל עקמומיותו ועקלקלותו.

ועתה הבה ונתבונן במה שאומר לנו 'החסיד'! הלא דבריו מכוונים כלפי הדרגה היותר גבוהה של קדושה ודביקות שיכולה להימצא תחת השמש, בוודאי חיל ורעד אחזתהו בשפטו את מחשבתם הפנימית של הכהנים הגדולים משרתי השם שנכנסים אל החצר הפנימית ודומים לשרפי קודש המשמשים לפניו במרום, הלא כל כהן גדול בשעתו 'אשר יהי' בימים ההם', הוא האדם היותר קדוש וטהור שיש בכלל ישראל ובו תלוי' הוראה, הכהן הגדול מאחיו אשר בראשו נזר אלקיו, הוא עצמו קודש קדשים וקדושת כל ישראל נובעת מקדושתו ותלוי' בו (ע"י הגר"א באדרתו פ' ברכה), ונוסף ע"ז קדושת הזמן עיצומו של יום הצום הקדוש כמאחז"ל (ויק"ר לד) 'לקדוש ה' מכוונד זהו יוה"כ', יום שאין השטן שולט בו וכל א' מישראל מצווה ועומד בו טהור מכל חטא ואשמה, ובפרט הכ"ג עצמו לאחר שבעת ימי פרישות בלשכת פלהדרין שכולם שוין לטהרה והכנה לאותו הזמן כדי שיהא מכיר ורגיל בעבודה. ונוסף על קדושת האיש והזמן, גם קדושת המקום אשר בחר בו ה' לקדשו מכל העולם, עומד בבית המקדש אשר בירושלים אשר כל תפילותיהם של ישראל מכוונות לעבור דרך אותו המקום, והוא בתוך העזרה מתעסק בקדשים לפני ה' מול קהל כהנים וצדיקים שבאים לעמוד עליו בשעה שהוא מתוודה בשליחותם, והכל עומדים לפניו הכן לכרוע ולהשתחוות מיד שישמעו שם המפורש יוצא מפיו בקדושה ובטהרה, והוא עצמו תיכף נכנס בסכנת מיתה בבואו לפניו מן הפרוכת אל המקום המקודש ביותר להקטיר קטורת מול בין הבדים, אל פני הכפורת. הלא שעה זו שהכ"ג מזכיר את השם המיוחד, אין בעולם כולו מעמד נשגב וטהור יותר מזו. ויש להתפלא מאד, איך עלה זה על דעתו של 'החסיד', שבשעה קדושה ועילאית זו, תוכל להיכנס במחיצתו של הכ"ג המחשבה היותר שפלה של ניאוף באשת איש ה"י, מחשבת רציחה להרוג את הבעל ולכבוש את אשתו? הרי אין לך פחיתות ושפלות גדולה מזו!

הלא אם היינו שומעים רעיון זה מאדם פחות-ערך, היינו מזדעזעים מגודל שחיתותו של אותו א' שיכול להעלות על דעתו מזימה מאוסה שכזו, ועוד להכניס את תאוותיו במחשבתו של הכ"ג ביו"כ בביהמ"ק

מטבעו, וזהו עיקר עבודת בעלי המוסר שחידש והשריש מרן הגר"ם זצ"ל והנחיל לנו ביד תלמידיו הגדולים, וזהו שבחו של אותו א' שהצליח להבחין ולברר בניצוץ א' של מחשבה שפלה שה' בו אפי' כנגד מעשיו הברורים והחיצוניים, ותיכף ומיד לא הזניח למפל בזה ולא רימה את עצמו, וע"ז ה' זועק מו"ח רבינו הגדול זצ"ל שכשם שא"א לראות בלא עיניים ולשמוע בלי אוזניים, כך א"א לחיות חיים של תורה בלא לימוד מוסר בקביעות, והטעם משום שהאדם מרמה את עצמו כל יום ושעה, ואינו יורד למהות לבבו העקוב מכל.

והראה רבינו הגדול זצ"ל בשאלות (סי' צג): נכנס ר' עקיבא ודרש כל שאינו מבקר החולה כאילו נוטל נשמתו, דכד אזיל ומשאל וחזיין צעריה בעי עליה רחמי, וכי לא משאל לי' בעי עלי' רחמי דלימות, מ"ט סבר השתא מיתפח ומכסיפנא מיני' עכ"ל לפי גי' הנצי"ב בהעמק שאלה שם, והיינו שירדו חז"ל לסוף דעתו של אדם, שאם הולך לבקר את החולה הוא ג"כ מבקש עליו רחמים, אבל אם לא הלך לבקר אינו מבקש עליו רחמים שיבריא, ולא עוד אלא שהוא חפץ במיתתו כדי שלא יתבייש ממנו אח"כ אם יבריא על מה שלא ביקר אצלו בעת מחלתו. הלא זוהי חרפה, לא די שלא ביקרת את חברך ולא איכפת לך ממנו, אבל כעת אתה רוצה במיתתו כדי שלא יהי' לך רגש של בושה ואי נעימות אח"כ על שלא ביקרת אותו. הוא לא עשה לך רע מעולם, להיפך, הוא חברך וידידך עד שאתה מבין שיכול להיות לו תרעומת ע"י שלא ביקרת אותו, אבל כעת אתה מעדיף שימות, ואינך חס עליו ועל אשתו ועל ילדיו ועל כל הסובבים אותו, ובלבד שלא תרגיש קצת בושה, האין זו תמצית חרפת לב האדם?

דווקא משום שפלות האדם יכול ליהפך 'לפיד של אש'

מאידיך גיסא מצינו בחז"ל (ויק"ר כא) דבר נורא מאד בתיאור גדלותו של הכהן הגדול, וכך אמרו עה"פ (לעיל טז) 'וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקדש עד צאתו: א"ר אבהו וכהן גדול לא 'אדם' היה? אלא כההוא דא"ר פנחס בשעה שהיה רוח"ק שרוי עליו היו פניו

בוערות כלפידים עליו, הה"ד 'כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבא-ות הוא'. הכהן הגדול עלה ונתעלה ברוה"ק, פניו בוערות כלפידים ויצא מכלל 'אדם', ואי"ז סותר למ"ש 'וכל אדם לא יהיה באהל מועד' כיון שמעלתו אז היתה גדולה ממעלת אדם. ואמנם בפס' נאמר 'כי מלאך ה' צבא הוא', אבל באמת גדלה מעלתו יותר, שהרי אף מלאכים אינם יכולים להיות באהל מועד (כמבואר בתוס' מנחות דק"ט ב') בשעה שכ"ג נכנס לשם.

וכשתמצי לומו ותדקדק בשורשן של דברים, אדרבה, היא הנותנת, וזאת הסיבה לדרגתו הגדולה אשר התורה דורשת מהכ"ג ש'וכל אדם לא יהי' באהל מועד', שיתעלה מדרגת אדם ויהי' כשרף של מעלה בוער כלפיד אש, כי אילולי קטנותו של האדם בטבעיותו, אשר אין גודל וקץ לפחיתותו ושפלותו, לא הי' יכול ליבטל ממנו שם 'אדם' בעלייתו, כי אם הי' איזה דרגא ומעלה לאדם בטבעיותו, וכל עבודתו של האדם לעלות ולהתעלות הי' מתחיל רק לעילא מדרגא זו, א"כ דרגה זו לעולם היתה נשארת אצלו מכח השם 'אדם', אבל התורה יודעת יצר לב האדם כי עיר פרא יולד, וכל המדות טובות שלכאורה נראים באדם גם בלא עבודה ולימוד תורה, הם רק בחיצוניותו, ואף האדם עצמו אינו מכיר בנפשו כי נבוב הוא והפנימיות באוש ונבוה, ויתכן להיות כ"ג ביו"כ במקום המקדש מזכיר את השם הנכבד והנורא מפורש יוצא, ובלבו מחשבות ניאוף ורציחה כנ"ל, וממילא האדם כשלעצמו אין בו כלום אלא חיצוניות ולא יותר, וצריך לבנות עצמו מהמסד ושורש, ורק כשלומד תורה עם הדרכת חז"ל והראשונים, עי"ז הוא מגלה את עמקי נפשו, הוא לומד את עצמו, ומלמד את עצמו תורה, מגיע לשורשי כחות הנפש של עצמו ויכול להפוך אותם ולתקנם, הרי בוודאי אח"כ כל מה שהוא לאחר עבודתו והתעלותו וכל מה שיש בידו אינו אלא רוחניות ורוח הקודש, הוא עצמו אינו 'אדם' כלל אלא 'לפיד של אש' ולא נשאר ממנו מטבעיותו כלום, והדברים עמוקים מאד.

אנחנו זקוקים לזכויות של תורה

א.ה. עם סיום ימי הבין הזמנים ולקראת תחילת זמן קיץ הבעל"ט ערך רבינו מרן שליט"א בעיר ביתר עילית במרכז הביקור נשא מרן שליט"א משא חיוק מיוחד בהיכל הקלוזי המרכזי דחסידי באיאן העיר. בסיום משאו אמר רבינו שליט"א: "אנחנו נמצאים בימי הספירה, וכמו שדיברנו, שאלו ימים של הכנה לקבלת התורה. ועכשיו שאנו זקוקים מאוד לזכויות של תורה, שכלל ישראל נמצאים בתקופה קשה מאוד, שיש גזירות על עולם התורה ואנו מוקפים באויבים שרוצים להשמידנו ואף אחד לא יודע מה יהיה מחר ה'". ואנחנו צריכים זכויות של תורה, כי רק התורה היא זו ששומרת עלינו, ורק אם נשב ונלמד אז יש לנו בטחון". "הקב"ה יעזור שבזכות לימוד התורה הקדושה ניצצל מכל הגזירות הקשות, ונזכה לבשורות טובות ולהתחיל את הזמן בהצלחה וסיעתא דשמיא".

רק כך גדלים בלימוד!!!

א.ה. במהלך ביקורו של רבינו שליט"א נערכה אסיפת ראשי הישיבות ומרביצי התורה המתגוררים בעיר ביתר עילית, שהתכנסו לכינוס הכוונה והדרכה בעניני השעה מפ' רבינו שליט"א. כשהציגו לפני רבינו שליט"א את מרביצי התורה בעיר אמר: כשנכנסתי לעיר ראיתי שיש חיילים בכניסה, הם חושבים שהם השומרים של העיר, אך האמת היא שאתם שומרי העיר, אתם 'הנשטרי קרתא'. במהלך הכינוס עורר רבינו שליט"א: היום לצערינו נוצר מצב שכל הזמן מחוברים לטלפון, זה דבר נורא שמוציא מהלימוד, ועוד יותר שמעתי שגם דרך הפלאפון הכשר ניתן לשמוע לכל החדשות והלכנוך שבעולם. צריך לעורר על זה. לא שייך להיות שקועים כך בלימוד, לא שייך לגדול כך בתורה, ובוודאי אם שומעים לכאלה דברים. אני רוצה לספר לכם סיפור רק כדי שנקבל מושג בזה. כשפתחתי את הישיבה האברכים ביקשו שיתקינו טלפון ציבורי. אז עוד לא היה כלל המושג של טלפון שנמצא בכיס של כל אחד. שאלנו את הראש ישיבה זצ"ל, והראש ישיבה אמר שלא, שלא להתקין טלפון בכולל. ניסינו להגיד שהטלפון יהיה במשרד של הישיבה ויצטרכו לבקש רשות מהמזכיר... והראש ישיבה אמר שבשום אופן לא. עוד ניסנו להגיד שלפעמים זה נוגע לפיקו"נ, אם בבית צריך ללכת לבית חולים וכדו', הראש ישיבה אמר, לא צריך, אנחנו גרים בין יהודים ויכולים להסתדר, לא יהיה פיקו"נ! וזה עוד מדובר רק על טלפון ציבורי, ומי מדבר על טלפון שנמצא בכיס כל היום. ואפשר לשמוע שם את כל השטויות והלכנוך. על זה צריך לעורר, להיות שקועים יותר בלימוד. להתנתק ככל האפשר, רק כך גדלים בתורה.

משנת רמ"ה

ממשנת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

פרשת אמור תשפ"ד

שלושת אופני ההכנה למתן תורה

הוראת שעה

שו"ת בעניני ישיבות וחינוך (א')

ועידת 'לב שומע' ניסן תשפ"ד

שאלה: כיצד יכול ר"מ לפעול שיהיה קשר בינו לתלמידיו, להרגיש שהוא משפיע על התלמיד ומרומם אותו, מעבר לשיעור אותו הוא מוסר.

מרן שליט"א: אם התלמיד ירגיש שלרב אכפת ממנו, והוא אינו מוסר את השיעור בכדי להראות את החכמה שלו, אלא כדי שהוא יבין היטב, וגם הרב ינסה להרגיש שזו הנסתר, שהתלמיד יקבל, ולא לצורך עצמו, זה יביא לקשר טוב ביניהם.

עוד כלול בזה להבין טוב את דברי התלמיד, שלפעמים הוא מקשה קושיא, ואינו יודע בדיוק מה שהוא שאל, מאחר והוא מבולבל מעט, ואם הרב יוכל תחילה 'ליצור שאלה' ממה שהוא שאל, ואז לתרץ לו את השאלה, אזי יש בזה תועלת כפולה, שכן התלמיד מרגיש קודם כל שהוא 'עשה משהו', שאל שאלה טובה, וגם הוא מרגיש שהרב דואג לו ומכבד אותו, ובאופן כזה בדרך כלל זה יביא לקשר טוב ביניהם.

שאלה: האם יש מחוייבות לרב לנסות ליצור קשר גם עם תלמידים שאינם מנסים ליצור עמו קשר, וכיצד יעשה זאת.

מרן שליט"א: הטוב ביותר הוא אם הרב יכול לפנות לכל בחור בפרטות, שלא בשעת השיעור, ולהתעניין בו, 'מי אתה', 'איך אתה לומד', 'מה אתה לומד', 'מה קשה לך בלימודך', ואז התלמיד ירגיש שהרב מתעניין בו באמת, ובאופן כזה רוב התלמידים ירצו להיות בקשר עם הרב. כמו כן, פעמים הבחור יכול לזרוק בתוך הדברים איזו מילה, שמתוך כך יבין הרב שיש לו בעיה מסוימת, ויכול לנסות להרחיב עמו הדיבור על כך.

שאלה: בחור שאומר בכנות לרבו שאין לו חשק ללמוד, מה אומרים לו.

מרן שליט"א: קודם כל, אם הבחור בדרגה שיודע שאין לו חשק, זה טוב מאוד, יש הרבה בחורים שאינם מוכנים להודות בכך, ולמעשה הם לא לומדים.

פעם היתה לי רשימה של כמה סיבות לכך שאין לבחור חשק בלימוד, כמו דאגה משפחתית, בעיות בחברה, קנאה, תלות, קדושה, התעניינות בספורט, והייתי עובר עם הבחור על הרשימה, באופן שהוא לא היה צריך להגיד שום דבר, רק להצביע על דבר מסויים מתוך הרשימה. כך גם הבחור יידע שמה שיש לו זה לא משהו חדש, אלא בעיה שכבר התמודדו עמה הרבה בחורים בעבר. פעמים רבות בחורים היו מצביעים אפילו על בעיות של קדושה. יותר עמוק זה בחור ששקוע בגשמיות, או שיש לו מידות גרועות, שזה גם כן דבר שמונע מלימוד.

לפעמים הסיבה לחוסר החשק אינה מחמת הבעיות הנ"ל, אלא שאינו לומד בצורה שצריכים ללמוד, כגון שיש לו חבר שהוא עמקן גדול, והוא מנסה לחקות אותו, אבל הוא לא שייך לעניין הזה, אלא הוא צריך ללמוד בצורה אחרת, וזו הסיבה לקושי שיש לו בלימוד. וכשתופסים את הנקודה ומתקנים אותה אזי רוב הבעיה יורדת.

מדוע אם כן קבע הקב"ה את חג השבועות לדורות ביום החמישים לספירה. ותיירץ, שישראל באותו הדור לא היו ראויים לחכמת התורה, עד שיטהרו ויקדשו עצמם מכל טומאת מצרים שיצאו משם, כמו שכתוב (אבות פ"ג מ"ט) 'כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת'. ולפי שביום החמישים נגמרה טהרתם, וזכו לאחר מכן לקבל התורה ביום החמישים ואחד, היה אותו יום חמישים חביב בעיני הבורא לקובעו לחג השבועות, כי יראת חטא קודמת לחכמה במעלה ובזמן. ומבואר מדבריו, שזמן הספירה הוא זמן של קדושה, שבו צריך האדם ליטהר מכל טומאה ולזכות לקדושה וטהרה, ועל ידי זה ניתן לזכות לקבלת התורה.

הגמרא במסכת בבא מציעא (טז:) מביאה את מחלוקתם של רבי אליעזר וחכמים באיזה דין בטהרות, ומספרת הגמרא, שרבי אליעזר רצה להוכיח שהלכה כמותו, ואמר לחכמים 'אם הלכה כמותי חרוב זה יוכיח', ונעקר החרוב ממקומו מאה אמה. אמרו לו חכמים 'אין מביאין ראיה מן החרוב'. חזר רבי אליעזר ואמר להם, 'אם הלכה כמותי אמת המים יוכיח', וחזרו המים לאחוריהם. ואף על כך אמרו לו חכמים, 'אין מביאין ראיה מאמת המים'. חזר רבי אליעזר ואמר להם, 'אם הלכה כמותי כותלי בית המדרש יוכיח', והיטו כותלי בית המדרש ליפול, עד שגער בהם רבי יהושע, ואמר להם 'אם תלמידי חכמים מנצחים זה את זה בהלכה אתם מוה טיבכם', ואז לא נפלו לגמרי מפני כבודו של רבי יהושע, ולא זקפו לגמרי מפני כבודו של רבי אליעזר, ועדיין הם מטיין ועומדין. חזר ואמר להם רבי אליעזר, 'אם הלכה כמותי מן השמים יוכיח', ויצאה בת קול מן השמים ואמרה, 'מה לכם אצל רבי אליעזר, שהלכה כמותו בכל מקום'. עמד רבי יהושע על רגליו, ואמר 'לא בשמים היא'. ולכאורה צריך ביאור, מדוע חזר ר' אליעזר והוכיח מאמת המים ומכותלי ביהמ"ד, אחר שכבר אמרו לו שאין מביאין ראיה מן החרוב.

ופירש בזה הגר"א (הובא בספר 'קול אליהו'), כי ידוע שאין התורה נקנית אלא בג' מידות: הסתפקות, ענוה, ושקידה רבה. וזה מה שרמז להם רבי אליעזר בשלושת הראיות שהביא, החרוב מרמז על מדת ההסתפקות, שאוכל רק חרובים, אמת המים מרמזת על מידת הענוה, שהמים הולכים ממוקם גבוה למקום נמוך, ואילו כותלי בית המדרש מוכיחים על ההתמדה. ואמר להם רבי אליעזר, שמאחר ויש בו ג' מידות אלו ראוי לקבוע הלכה כמותו.

נמצא ששלושת עניינים אלו שהתורה נקנית בהם הם הדברים שצריך לעבוד עליהם בזמן הספירה: האחד, שקידה בתורה, וזה כולל גם את חשיבות וחשקת התורה. השני, הסתפקות, והיינו קדושה וטהרה, שממנעים את עיני עולם הזה. והשלישי, ענוה. ועתה זה הזמן שכל אחד יתחזק בדברים אלו. והי צורך שבזכות חיזוק זה נזכה לקבלת התורה, אכ"ר.

אנחנו נמצאים בימי ספירת העומר, וכמו שכתוב בפרשה (ויקרא כג טו), 'וספרתם לכם ממחרת השבת, מיום הביאכם את עומר התנופה, וגו' תספרו חמישים יום'.

וזה לשון ספר החינוך (מצות ש"ו): לפי שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה, ומפני התורה נבראו שמים וארץ וישראל, וכמו שכתוב (ירמיה לג כה) 'אם לא בריתי יומם ולילה' וגו', והיא העיקר והסיבה שנגאלו ויצאו ממצרים, כדי שיקבלו התורה בסיני ויקיימוה, וכמו שאמר ה' למושה (שמות ג יב) 'זהו לך האות כי אנכי שלחתך, בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה'. ופירוש הפסוק, כלומר, הוציאך אותם ממצרים יהיה לך אות שתעבדון את האלוקים על ההר הזה, כלומר שתקבלו התורה, שהיא העיקר הגדול שבשביל זה הם נגאלים, והיא תכלית הטובה שלהם, וענין גדול הוא להם, יותר מן החיות מעבדות. ולכן יעשה השם למושה אות צאתם מעבדות לקבלת התורה, כי הטפל עושין אות לעולם אל העיקר. ומפני כך, כי היא כל עיקרן של ישראל, ובעבורה נגאלו ועלו לכל הגדולה שעלו אליה, נצטיינו למנות ממחרת יו"ט ש פסח עד יום נתינת התורה, להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו, כעבד ישאף צל, וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחירות, כי המניין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא. וזהו שאנו מונין לעומר, כלומר כך וכך ימים עברו מן המנין, עכ"ל.

ומבואר מדבריו, שבזמן הספירה, צריך לעורר בלבבות את חשיבות התורה וחשקתה, כהכנה לקבלת התורה. וכן יש ללמוד מדברי רבינו יונה, על הפסוק במושל' (ב ד) 'אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה', וזה לשונו: הנה הזהיר לטרוח בחכמה ממשקב הכסף במיני מלאכות וסחורות, ולהשיג בטרחה וחיפוש ערבות חיפוש מטמונים. ונאמר (תהלים קט קסב) 'שש אנכי על אמורתך כמוצא שלל רב'. ולפי העריבות בטירחא וחיפוש תיפקחנה עיני השכל ותשתמר בלב האדם, וכענין שנאמר (שם קא) 'נחלתי עדותך לעולם, כי ששון לבי המה', עכ"ל. הרי שלפי העריבות בטירחא וחיפוש, דהיינו שידעו כמה כל דבר תורה הוא חשוב, וכמה שזה מביא לאדם שמחה וסיפוק, לפי זה תפקחנה עיני השכל. ובאמת ידוע אצל כל מי שהכיר את גדולי ישראל, שגם דברי תורה בסוגיות הנקראות 'בישות' היו נותנים להם שמחה גדולה וסיפוק. וזה אפשר לעשות גם על ידי פעולות חיצוניות, שהן מעוררות את הפנימיות, כגון ללמוד בהתמדה, לבוא לסדר בזמן, ולא להתבטל, ואז גם אם הוא עדיין לא אוזח בדרוגת האלו זה מביא אותו לידי חשיבות התורה.

עוד ענין מבואר במהרש"א (ח"א ע"ז ג. ד"ה יום הששי), שהקשה, כיון שהכל מוודים שהתורה ניתנה ביום החמישים ואחד ל'ספירת העומר',

בגדר הדין תמימות בספירת העומר, ובביאור הדין ספירה בביה"ש עם הציבור

באיסור כל תוסף, משום שהכוונה שלא לצאת אינה מועילה שלא יהא נחשב מעשה מצוה, אלא היא מועילה רק לגבי הקיום, שאינו יוצא בזה ידי חובתו, ואיסור כל תוסף אינו בקיום המצוה פעם נוספת, שהרי לא שייך לקיים מצוה שאינו מחוייב בה, אלא האיסור הוא במה שעושה מעשה מצוה שאינו מחוייב בה, ועל כן אף אם עשה את המצוה בכוונה שלא לצאת, הוא עובר באיסור כל תוסף.

ביאור התועלת שיש בספירה מבע"י בלא כוונה לצאת יד"ח

על פי זה יש לומר גם לגבי ספירת העומר, שאם ספר באחד הימים ונתכוין שלא לצאת, אף שלא יצא ידי חובה בספירה זו מכל מקום נחשב מעשה מצוה של ספירה, ולהמבואר דאף לדעת הבה"ג הספירה בכל יום היא מעשה מצוה בפני עצמו, אלא שקיום המצוה הוא רק ע"י שהספירה היא חלק מספירת מ"ט ימים, אפי' ספר יום אחד בכוונה שלא לצאת יוכל להמשיך ולספור בברכה, כיון שלגבי ספירת ארבעים ותשעה ימים די במעשה ספירה ואין צריך שיקיים המצוה בכל יום.

וזהו שכתבו השו"ע והרמ"א שיספור עם הציבור בלא ברכה ויכון שלא לצאת, ואם יזכור בלילה יברך ויספור, שהספירה בבין השמשות תועיל שאף אם ישכח לחזור ולספור בלילה, יוכל בשאר ימים להמשיך ולספור בברכה. [דאף דהוה ספק יום ועל הצד שהוא יום אין כאן מעשה ספירה כלל, הרי יש שיטות שאף בלא ספר כלל יכול להמשיך לספור בברכה, וכיון דהוה ס"ס יוכל להמשיך ולספור בברכה].

המצוה שבשאר הימים, כיון שזה כבר לא יכול להיות חלק מספירה של מ"ט ימים, ולפי"ז הספירה בכל יום היא מצוה בפני עצמה אבל קיום המצוה הוא רק ע"י שסופר את כל המ"ט ימים.

דברי השו"ע דהמתפלל עם הציבור מבע"י יספור עמהם

והנה השו"ע בסמך תפ"ט (ס"ג) כתב דהמתפלל עם הציבור מבעור יום ימנה עמהם בלא ברכה. ואם יזכור בלילה יברך ויספור. וכתב ע"ז הרמ"א, שאם היתה דעתו שלא לצאת יכול לברך ולספור בלילה.

וכתב הט"ז (סק"ו) דכוונת הרמ"א לבאר את דברי המחבר דמה שכתב שיספור מבע"י בלא ברכה היינו שיתכוין שלא לצאת ידי חובה כדי שיוכל לספור בלילה בברכה. אלא שהקשה דא"כ מה התועלת שיש לו במה שהוא סופר עם הציבור בבין השמשות, והרי אם ישכח אפי' על הצד שהספירה הזו היתה בלילה לא יצא בה ידי חובתו שהרי נתכוין שלא לצאת בה, ולכן כתב שהטעם שהוא מונה עם הציבור הוא רק כדי שלא יחשדוהו שאינו סופר. [וכתב דאין לומר שבספירה הראשונה בבין השמשות מתנה שאם ישכח לספור בלילה הוא מכוין לצאת בספירה זו, ורק אם לא ישכח הוא מכוין שלא לצאת, כיון דבבית יוסף שם משמע שלא מועיל לעשות תנאי כזה].

חידוש הגר"ח שגם במכוין שלא לצאת עובר בכל תוסף

והנה בכתבי הגר"ח (ר"ה כהב) איתא דהמוסיף במעשה מצוה אף אם נתכוין שלא לצאת בזה, עובר

וספרתם לכם ממחרת השבת מיום ה'באיכם את עמר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה. (כג, טו)

נחלקו הראשונים במי ששכח יום אחד ולא ספר ספירת העומר האם יש לו מצוה להמשיך ולספור בשאר הימים. התוספות (מנחות טו. ד"ה זכר) הביאו דעת בה"ג שאם לא ספר יום אחד שוב אינו סופר, ונחלקו עליו. ולהלכה חוששים לדעת בה"ג, וע"כ נפסק בשו"ע (סי' תפט ס"ח) שאם שכח יום אחד ולא ספר, יספור בשאר ימים בלא ברכה.

ביאור מחלוקת הראשונים בגדר מצות הספירה

ובביאור מחלוקת הראשונים רגילים לפרש, שנחלקו בגדר מצות הספירה, האם הספירה בכל יום היא מצוה בפני עצמה, ועל כן אף אם שכח יום אחד יכול לקיים את המצוה בשאר ימים, או שיש רק מצוה אחת והיא למנות את כל המ"ט ימים, והמצוה לספור כל יום היא לעשות את החלק מהמעשה מצוה של ספירת המ"ט ימים, דומיא דארבע מינים שבלולב שהמצוה היא ליטול את כל ארבעת המינים אפילו בזה אחר זה, והמצוה שיש בנטילת כל אחד מהם הוא רק חלק מהמצוה הכללית.

אכן נראה דאפשר לומר שגם לדעת הבה"ג דבשכח יום אחד אינו יכול להמשיך ולספור אין רק מצוה אחת של ספירת כל הימים, וגם לשיטתו הספירה בכל יום הוא מצוה בפני עצמה, אלא דלשיטתו המצוה בספירה של כל יום הוא רק אם ספירת אותו היום היא חלק מספירה של מ"ט יום, ולכן אם לא ספר באחד הימים כבר אינו יכול לקיים

משנת הישיבה

הוי מתפלל בשלומה של מלכות

'שמע קולנו' הוא חושב על הצרה שלו, וא"כ הוא חושב 'שמע קולי', ולא 'קולנו', אבל האמת היא שצריך לחשוב ולכוון שמע 'קולנו', 'השיבנו' אבינו לתורתך, סלח לנו, בך 'עלינו', לא רק לי אלא לכל ישראל, ובדרך כלל לא מכוונים כך.

עוד יש להוסיף בזה, מה שכתב רבינו יונה בפירושו למשלי (יא כו), לבאר את בקשת דוד המלך 'ותפילתי על חיקי תשוב', על פי המבואר במסכת ב"ק (צב). ש'המבקש רחמים על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה, ועל כך אמר דוד המלך, שמאחר והוא התפלל עבור אלו שעשו לו רע, על כן הוא מבקש מהקב"ה 'ותפילתי על חיקי תשוב', היינו שתפילה זו תועיל גם עבורו. ומבואר מכל זה שהתפילה בשביל אחרים חשובה ביותר, מלבד מה שיש בה תועלת גם לעצמו.

כתוב במשנה באבות (פ"ג מ"ב) 'רבי חנינא סגן הכהנים אומר, הוי מתפלל בשלומה של מלכות, שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו'. הפשט הפשוט הוא כמו שכתוב ברע"ב, שבלא המלכות העולם יהיה הפקר, כל אחד יקח משל חבירו ויהרוג את חבירו, ולא יהיה שייך לחיות כן.

אמנם רבינו יונה כתב משמעות נוספת בכל העניין, וזה לשונו שם, 'רוצה לומר, שיש לאדם להתפלל על שלום כל העולם'. דהיינו, שאדם צריך להתפלל על שלום העולם ולהצטער בצער אחרים, ולא לחיות רק לעצמו. והוסיף וכן דרכם של צדיקים, כמו שאמר דוד המלך עליו השלום [על אלו שהרעו לו], ואני בחלותם לבושי שק, עניתי בצום נפשי, ותפילתי על חיקי תשוב'. כלומר, שדוד המלך היה מתפלל ומתענה אף על אויביו שיחלימו. רואים מכאן כמה חשוב להתפלל על אחרים, ואפילו על אלו שעושים לו רעה.

עוד כתב רבינו יונה שם, 'שאין לעשות החנינה בבקשתו וצרכו בלבד'. ומבואר בדבריו יסוד בכל ענין התפילה, והוא שבאופן כללי אין לאדם להתפלל רק עבור עצמו, אלא על טובת כל בני האדם, ולכן יש להתפלל לשלום המלכות, משום שעל ידי זה יהיה שלום לכל העולם.

והענין בזה הוא כמו שכתב הנצי"ב [בהסכמתו לספר 'אהבת חסד' של החפץ חיים], ששלומה צורת האדם היא רק על ידי שעושה חסד עם חבירו, כי חלק מצורת האדם היא להיטיב לאחרים. ולכן צריכים גם להתפלל על אחרים.

שמעתי פעם מהמשגיח בליקווד, רבי מתתיהו סלומון זצ"ל, הערה חשובה. הנה אנחנו מתפללים בכל יום 'שמונה עשרה', ואומרים 'סלח לנו, 'השיבנו' אבינו לתורתך', 'שמע קולנו', אבל כמה אנו מתבוננים על מה שאנו מתפללים בלשון רבים, בדרך כלל האדם חושב על עצמו, וגם כשהוא אומר

יומא טבא לרבנן

בהוצאת הספר

משנת רבי משה הלל

עמ"ס בבא קמא

מתורתו ושיעוריו של

רבנו מרן ראש הישיבה שליט"א

בספר נסדרו חידושי תורתו של רבינו שליט"א

הנודעים בבהירותם בעומק העיון

ערוכים בטוב טעם ובבהירות

ובהוצאה מאירת עיניים

ניתן להשיג בישיבת סלבודקה ובחנויות הספרים המובחרות

© כל הזכויות שמורות למערכת 'משנת רמ"ה', יוצא לאור ע"י המערכת מתוך שיעוריו שיחותיו וכתביו של רבינו שליט"א

לפרטים ויצירת קשר:

מספר פקס 15377921183 דוא"ל: mishnasrama@gmail.com

ממדרן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת אמור תשפ"ד

• תורת חמד | מענייני הפרשה •

וכי תזכרו וזבח תודה לה', לרצונכם תזכרו: ביום ההוא יאכל לא תותירו ממנו עד בוקר אני ה' (ויקרא, כב כט-ל). ופירש רש"י 'אני ה'. דע מי גזר על הדבר, ואל יקל בעיניך. וצ"ב, דהנה בדרך כלל כשהתורה אומרת 'אני השם', איירי במצוות, ושם פירש"י 'אני ה' נאמן לשלם שכר', או כשאירי בפורענות רח"ל, מפרש דאני ה' נאמן להיפרע, אך כאן בקרבן תודה הוא המקום היחיד דכתיב 'אני השם' לא בשכר ולא בעונש, ופירש"י דע מי גזר על הדבר וכו', והדבר צ"ב. והנה ידוע מה שביאר רבינו הכתב סופר בפירוש הפסוק (תהלים נ, כג) 'זוכר תודה יכבדני', ושם דרך אראנו בישע אלוקים, וצ"ב מהו כפל הנוני' בתיבת 'יכבדני', וביאר דכשארם מודה להקב"ה על חסד שעשה עמו, וכגון שנתרפא ממחלתו, יכול לחשוב שהוא היה מעדיף שלא יחלה כלל, אך עכ"פ לאחר שחלה והבריא הוא מודה להקב"ה על כך, אך האמת היא שצריך להודות על הכל, גם על הרפואה מהמחלה, וגם על המחלה עצמה, שכן כל מאן דעביד רחמנא לטב עביד, וזוהי מכבד האדם את הקב"ה ב' פעמים, גם על הטובה וגם על הייסורים הממרקים, ולכל זה אפשר להגיע רק בכח האמונה הפשוטה והתמימה. ואולי זה כוונת רש"י לגבי קרבן תודה 'אני השם' - דע מי גזר על הדבר, ואל יקל בעיניך, כי האדם שידוע שהקב"ה הוא גזר על הדבר, יוכל להודות על הכל, גם על הצרה עצמה, וגם על שניצל ממנה.

מחזין לפרוכת העדות באהל מועד יערוך אותו אהרן מוערב עד בוקר לפני ה' תמיד חוקת עולם לדורותיכם (שם, כד, ג). והקשה הבעל הטורים, מדוע בפרשת תצוה (שמות כו, כא) נאמר 'יערוך אותו אהרן ובניו', וכאן כתיב רק 'יערוך אותו אהרן' לבדו, וביאר: 'לפי שאחר שמתו נדב ואביהוא בהנכם להיכל, לא הניח אהרן לבניו להנכם לבדם אלא היה נכנס עמם, ומ"מ היה פורש כשעת הקטרה', עכ"ל. ולמדנו מזה יסוד חינוכי עצום, שהרי אין מדובר כאן בילדים רגילים אלא בקדושי עליון, בניו של אהרן הכהן, ומ"מ כרכם תחת ידו ולא התיר להם לעבוד עבודת הקודש לבד, למרות שהיו בין כלי בית המקדש, מ"מ גם שם צריך השגחה ולפקוח עין. וכמוהו יש לעורר על אותם הורים הנותנים לילדיהם להסתובב בחצרות קריה לבדם, כאשר אינם מפקחים ובודקים עם מי מתחברים רח"ל, ואטו אם היה להם כסף וזהב היו מניחים אותם ברחשות הרבים כמה שעות ללא השגחה, ואין אינם שומרים על האוצר שהפקיד הקב"ה בידם. ועל אחת כמה וכמה בזמננו שכל החובות מלאו קאי צואה של טומאה נראה, וכרגע אחד אפשר ליפול לשאל תחתית, שצריכים כל ההורים להיות בעיני פקחא בכל עת (והכל בדרכי נועם כמובן), וזוהי יזכו לראות דורות ישרים ההולכים בדרך ישראל סבא.

ויצא בן אשה ישראלית והוא בן איש מצרי בתוך בני ישראל וגו' (שם כד, י). ופירש רש"י, מהיכן יצא, רבי לוי אומר מעולמו יצא, רבי ברכיה אומר מפרשה שלמעלה יצא, לגלגל ואמר: ביום השבת יערכנו, דרך המלך לאכול פת חמה בכל יום, שמא פת צוננת של תשעה ימים, בתמיה וכו'. ולכאורה קשה הרי גם אם הוא ישראל, מ"מ אין לו שייכות כלל ללחם הפנים, שהרי רק הבהנים אוכלים לחם הפנים, ומה אכפת לו שהלחם הוא ישן בן תשעה ימים, או שהוא לחם טרי שאפודו היום. ושמעתי לכאור ממו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל, דהבהנים הם החשובים שבשם ישראל השומרים משמרת הקודש והם לגיונו של מלך, וכששמע בן איש המצרי שהבהנים הלומדים תורה ומלמדים את העם דרך ה', מקבלים פת ישנה בת תשעה ימים, דהיינו שאוכלים לחם ישן ודל, בעוד שמלך בשר ודם אוכל פת חמה, מיד יצא וגידף, שכאילו נגזר על מי שלומד תורה שיחיה חי צער, ועל הרשעים שיאכלו פת בשלווה. אבל האמת היא, שאכן הבהנים מקבלים פת ישן, אבל לא ידעו את דכתיב (שמואל א, כא ז) 'לשום לחם חוק ביום הלחם', וכדדרש מניח רבי יהושע בן לוי (וימא דף כא ע"א) נס גדול היה נעשה בלחם הפנים, סילוקו כסידורו, היינו שכשמשלמים אותו עדיין היה חם. וסיים מו"ח זצ"ל ואמר: 'לפעמים זה נראה לרחוקים, שלומדי התורה הם מסכנים, הם אוכלים לחם ישן, אבל זה כמו לחם הפנים, שמי שרוצה יראה לחם ישן, ויצא וגידף. אבל מי שרוצה יראה את הנס הגדול שלמרות שהלחם ישן, הוא נשאר חם בכיום הלחם, ישרים דרכי ה', וצדיקים ילכו בו, ופושעים יכשלו בו', ודפח"ח.

שם. עוד הביא רש"י, דמתניתא אמרה, מבית דינו של משה יצא מחוייב, כא לישע אהלו בתוך מחנה דן, אמרו לו מה טיבך לכאן, אמר להם מכנות דן אנוכי, אמרו לו 'איש על דגלו באותות לבית אבות' כתיב (במדבר ב, ב), נכנס לבית דינו של משה ויצא מחוייב, עמד וגידף, עכ"ל. וצ"ב הרי אנו מצויים לקרב יהודים, בפרט במדבר שלא היה מחסור במקום, ומה היה אכפת לשבט דן שיטע אהלו ביניהם, ולמה גירשוהו. ויש לומר, שהתורה מדגישה 'והוא בן איש מצרי', כלומר ששבט דן ידעו שיש לו השקפות לא נכונות, ולכן לא רצו להשאירו אצלם אפילו לרגע אחד, שכן אדם שיש לו השקפות פסולות, הרי הוא חולה במחלה מדבקת, וכל הכל היוצא מפיו מזיק. ואכן לאחר שיצא מחוייב בדיון, גילה את פרצופו האמיתי שגידף, וראו הכל למפרע איזה סכנה מנעו מהם, כשגירשוהו מלשכון ביניהם. וזהו מוסר השכל לדורות, שיש להתרחק כמטחתי קשת מאדם בעל השקפות פסולות.

• ווי העמודים וחשוקיהם • שאלה משולחנו של מרן שליט"א

נשפך שמן ודלק על הכביש, האם מותר לחלל שבת

שאלה. מעשה שהיה בשבת קודש באחת הערים החרדיות, בנערי שוליים שהחלו להשתולל ולהתפרע, ובין היתר שפכו שמן ודלק על הכביש, עד שהכביש נהיה מסוכן מאוד להליכה. והתעוררה שאלה בין תושבי המקום, האם להזמין 'מכבי אש' בשבת שיטפלו בו, מאחר ויש ילדים שנוסעים בכביש עם 'בימבה' וכו"ב, שעלולים להחליק ולהגיע עד כדי סכנת נפשות. ועוד, שישנם גם רכבים ואמבולנסים הנוסעים לצורך פיקוד לבית החולים שנמצא בקרבת מקום, וגם הם עלולים ח"ו להינזק עד כדי סכנת נפשות. או שמא אסור להזמין 'מכבי אש', אלא עליהם לחפש גוי שיכסה בעצמו עם חול. ואולי אף לגוי יהיה אסור לקרוא, אלא מוטל עליהם לעשות משמרות של אנשים, שיעמדו שם וישמרו עד צאת השבת, ויזהירו את כל הילדים והרכבים (הנוסעים לפיקוד) שלא לנסוע במקום, או דלמא אין עליהם חובה לעשות שום דבר. תשובה. אף שהטוב ביותר זה להעמיד משמרות של אנשים שיזהירו את ההולכים באותו מקום להיזהר מהחלקה, מכל מקום הם אינם חייבים כזה. וראיה לכך שנאמר במסכת שבת (דף מב ע"א) מכבין גחלת של מתכת ברחשות הרבים בשביל שלא יזקוק הרבים. ולכאורה קשה למה לא ימתין שם ויזהיר את הרבים כל השבת, אלא ש"מ דאי אפשר לחייבו לזה.

ובשו"ת מנחת שלמה (ח"א סימן ז) הוסיף מרן הגר"ש אויערבאך זצ"ל, שדעת הר"ח והגאונים, דאפילו לחבי יהודה שמחייב במלאכה שאינה צריכה לגופו, וגם יש איסור תורה של מצרף בכיבוש גחלת של מתכת, [כלומר שכיבוש הגחלת היא איסור תורה], אפילו הכי שרי לכבות גחלת אדומה בשבת... כי במקום שיש חשש לנזק הגוף של רבים, אף על גב דליכא סכנת נפשות, מותר לחלל שבת ולכבות את הגחלת. ולא נזכר כלל שלכתחילה יש עליו חוב לעמוד ולהזהיר או לשכור אחרים שישגיחו על הגחלת כדי להימנע ממלאכה דאורייתא.

ולכן כיון שיש כאן סכנה מוחשית של החלקה, מותר לחלל שבת כדי לכסותו, ואין צריך לעשות שם משמרות, ולכן הטוב ביותר זה לקרוא לגוי שיכסה את הדלק והשמן בחול. אבל אם אין גוי, האנשים לבד יקחו חול, למרות שזה מוקצה, ויכסו את הדלק והשמן. אבל אם אין שם אפשרות כזו, מותר גם להזמין מכבי אש שיכסה זאת בשבת, כדי למנוע סכנת נפשות מהנוסעים שם בהיתר.

אדם שרגיל לבקש הנחה, האם מותר להגביה המחזיר כדי להוריד לו

שאלה. אני מוכר בחנות, ויש לקוח אחד קבוע, שמאד אוהב לבקש הנחות. בכל פעם כשנכנס, לא משנה מה המחיר של המוצר שהוא קונה, הוא מבקש הנחה, וזה עושה לו מאוד טוב שהוא מרגיש שקיבל הנחה. אבל לי ההנחה עושה מאוד גרוע, כיון שיש לי הרבה הוצאות, ולכתחילה אני עושה כבר מחירים זולים, וממילא ההנחה קשה לי, וכיון שאנחנו ידידים שנים רבות, והוא מטבעו טיפוס עקשן, ואני טיפוס יותר רכרכי, אינני מצליח לעמוד על שלי, ופעמים רבות אני אכן נותן לו הנחה, למרות שבתוך תוכי איני מעוניין בכך.

נשאלת השאלה, כשאני רואה שהוא נכנס לחנות לקנות, האם מותר לי לבקש ממנו מראש מחיר גבוה יותר, ואז אחרי שיבקש לעשות לו כביכול הנחה למחיר הרגיל, ובכך שנינו נצא מרווחים, שהרי הוא מרגיש שקיבל הנחה, וגם אני קיבלתי את המחיר הרגיל של המותר, או שמא אסור לנהוג כך, מאחר ויש בו שקר וגניבת דעת.

תשובה. מותר לעשות כן, כי זה דרך הסוחרים להגביה את המחיר ולומר מחיר גבוה יותר, כדי להגיע למחיר סביר, ואין בזה לא שקר ולא גניבת דעת. ויש להביא דאיה לדבר, ממה ששנינו במסכת נדרים (דף כ ע"ב), היה מוכר חפץ, ואומר קונם שאיני פותח לך מן הסלע [ארבעה סלעים], והלא אומר קונם שאיני מוסיף לך על השקל [שני נדרים], שניהם רוצין בשלושה דנין. וכתב הר"ן: "שהמוכר היה דעתו לשלושה, ולא נתכוון בנדרו אלא לזרז הלוקח שלא יעמוד על דעתו שאמר ב' דנין ושיסכים לשלושה, וכן הלוקח נתכוון לשלושה ולא נתכוון אלא לזרז המוכר שיסכים לכך ולא יעמוד על דעתו שאמר ארבעה דנין, ומשום הכי לא חייל נדרא, ונעמא דמלתא לפי שדרבן של מוכר ולוקח בכך, ומשום הכי לא מיקרי דברים שבלב", עכ"ל. הרי שזה דרכו של המוכר להגביה את המחיר, כי ידוע שזה דרכו של הלוקח לבקש הנחה, ולזה מתכוון, ואם כן אין כאן לא שקר ולא גניבת דעת.

- **ביום** חמישי פרשת אמור, לאחר 'שיעור רופאים' הקבוע בבית"ח 'מעייני הישועה' מדי יום חמישי, טרח רבינו והגיע לביקור חולים מיוחד, בחדרו של ידידו ורעו מתקופת לומדם יחד בשיבת סלבודקא. זקן המשיגים הגה"צ רבי **אברהם בן טילה** פולק שליט"א לרפ"ש, משיג דסלבודקא, הזקוק לרחמי שמים מרובים. רבינו פנה בדברים נרגשים לידדו ורעו משכבר הימים, כאשר למדו יחדיו בישיבה, ואמר לו: "רבי אברהם, כל טוב שבעולם אנחנו חייבים לך. לא רק אני, כל הישיבה חייבת לך. ראשית כל, בחופה שלי מאוד עזרת לי, היית השושבין שלי [א.ה. הורי רבינו היו בחו"ל בעת נישואיו, והגר"א פולק ליווה את רבינו, ואף הלך עמו ביום החופה להבית ישראל מגור צ"ל לקבל ברכה, כפי שסיפר כמה פעמים]. וכמו כן אתה היית מאלה שמפיצים את סלבודקא בכל תפארתה... **סלבודקא בכל תפארתה זה אתה! סלבודקא בתפארתה - זה אתה!** אני רוצה כעת לברך אותך בסייעתא דשמיא ללא סוף, מגיע לך כל טוב שבעולם, בעזרת השם, רפואה שלימה במהרה!". הציבור מתבקש להתחזק בתורה ובתפילה לרפואת המשיגים רבי אברהם בן טילה שליט"א, בתושח"י.

- **בגליון** 'קול ברמה' (חודש אייר תשפ"ד), נחשף עדות מהגאון רבי יעקב הכהן רבי (אביו של רבי אשר, מתושבי רמת אלחנן), אשר כבחור בסלבודקא למד בחברותא עם רבינו שהיה אז אברך צעיר, והעיר כי רבינו כאברך צעיר היה נכנס לשיעוריו של מורו ורבו מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצוק"ל, בעל 'חזון יחזקאל', למרות שבכולל למדו מסכת שו"ת מזו שלמדו בישיבה, ורבינו גילה בקיאות מדהימה בכל הסוגיות והעניינים שנידונו בשיעור. והעיד, שכאשר מרן הגר"א אברמסקי היה נכנס להיכל הישיבה, שאל האם יצחק נמצא כבר, בהתכוונות כמובן אל רבינו, ובסימיו של השיעור היה קורא לאברך הצעיר, ושאלו מה הוא אומר על השיעור, ומה יש לו להעיד (באמצע השיעור, היה אסור לשאול שאלות).

- **בערב** שביעי של פסח, נערך מעמד שמחת החג והקבלת פני רבו ברגל, ע"י איגוד בני הישיבות בשכונת רמת אלחנן, כשבמעמד משתתפים עשרות בחורי הישיבות עם רבני האיגוד, יחד עם חברי העירייה הרב מנחם שפירא וזרוב גדליה סילמן, רבינו שהה במעמד באורח נדיד קרוב לשעה, כשהוא מעניק כמה מקומות ומרעיף טללי חיזוק על בחורי החמד, בדבריו סיפר עובדות והנהגות נדירות שהיה עד להם מגדולי ישראל בדורות הקודמים. בסיום דבריו ביקשו המארגנים מרבינו שיברך את כל הבחורים, אך רבינו תמה ואמר: 'אתם זקוקים לברכה שלי?! אתם יכולים לברך אותם... הרי אתם יושבים ועוסקים כל היום בתורה, שהיא מגנא ומצלא, ואם תמשיכו ללמוד בצורה שכזו, תיצלנו מכל פגע, ותזכו לחיים טובים ומאושרים'. בצאתו של רבינו פצחו הבחורים בניגוני שמחה לכבודה של תורה.

- **במהלך** ימי חול המועד פסח הגיעו למעוננו של רבינו חברי איגוד הרבנים והקהילות בראשות הגאון רבי יצחק דיין שליט"א, רבה של קריית נקדימון בן גוריון בחולון, וכן חלק מרבני קהילות הקודש מתנועת 'טוב לחולין' אשר רבינו עומד בנשיאות התנועה. בבואם בירך רבינו את הרבנים והקהילות מכל ליבו הטובה, שהקב"ה יתן להם משאלות ליבם לטובה ולברכה, והוסיף כי "כל כלי יוצר עליך לא יצליח". בעודו מוסיף ואומר להם כי זוכים הם לקדש שמו יתברך בהיותם פועלים בכל המישורים לשם שמים מבלי שום טובת הנאה כלל, כי אם לכבוד הבורא יתברך שמו, והדגיש כי רק מי שעושה לשם שמים ולכבוד הבורא ולא פועל מתוך נגיעה כזו או אחרת מובטח לו כי כל אשר יעשה יצליח. הרבנים ובראשם הגר"י דיין שליט"א הודו ונגדו לרבינו על שמנחה אותם בכל צעד ושעל, כעמוד האש לפני המחנה, ושהקב"ה לא יעדי מינן זיוה ויקריה לעלם באריכות ימים ושנים בטוב ובנעימים עד ביאת גואל צדק, אכ"י.

- **רבינו** הצטרף למכתב הברכה של מרן ורבנן גדולי ישראל שליט"א, לתוכנית 'כתבם על לוח לבך' לעידוד וחיוזק כתיבת חידושי תורה לאברכים ובני הישיבות, בשיטתו מערכת 'במה' וחברת 'גיל גרופ', כאשר במרכז התוכנית כתבו מאות לומדים חבורות וחידושי תורה בהלכות שבת, לאור קריאתו של רבינו מתחילת המלחמה להתחזק בלימוד הלכות שבת. בדבריו כתב רבינו: 'אם אני מצטרף לדברי גדולי ישראל, בשבב כל הכותבים דברי תורה מתוך עמלה של תורה, ובפרט בענייני שבת קודש, שכן כל עיסוק בהלכות שבת וסוגיותיה, מוסיף הוד והדר לשבת המלכה, ולשמירה העליונה שאנו זוכים מן שמיא בעקבותיה. כי אשמרה שבת קל ישמרני'.

אחורה נא חידה

איך יתכן שידבר דיבור בפני, ואולי יתחייב הטאת בעבור כך?

(התשובה לחידה, א"ה בשבוע הבא, החידה באדיבות ידידנו הרב ארז חזני שליט"א)

תשובה לחידה משבוע שעבר: מתי יש עוד מצוה על בית דין לספור, בנוסף על ספירת השנים עד היובל?

תשובה. הנה מלבד המצוה שיש לב"ד לספור את השנים עד היובל, כמבואר ברמב"ם (פ"ב משמיטה ויובל ה"א) דמ"ע לספור שבע שנים ולקדש את שנת החמישים. אכן מצאנו עוד במסכת ראש השנה (דף ה' ע"א), תני רבה בר שמואל, אמרה תורה **מנה ימים** וקדש חודש, וכתבו התוס' בחגיגה (דף י"ב ע"ב ד"ה אמרה) בשם ר"ת, **שמדאורייתא יש מצוה למנות את הימים עד ראש חודש**, וכדאמרין במגילה (דף ה' ע"א) מנין שאין מחשבין שעות לחודשים, ת"ל עד חודש ימים אתה מונה, ואי אתה מונה שעות. ונשאל גיסי מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל איזה ברכה מברכין על מצוה זו, והשיב שכנראה זה נכלל בברכה שבידנו בית דין על עצם קידוש החודש (ברכות המצות כתיקון, עמוד תיח).

האם מותר לרופא לעזוב עיר מופגזת בגלל הסכנה

שאלה. בעת הזו, שאויבינו הקמים עלינו שולחים חצי מוות ואבני בליסטראות על מקומות יישוב, בין בצפון ובין בדרום, נשאלה שאלה על ידי רופא בבית חולים הנמצא בעיר שהיתה תחת התקפות קשות של טילים ורקטות, ובעקבות התגברות ההפצצות, החליטה רעיותו לעזוב את העיר ולעבור לתקופה למרכז הארץ. ובא הרופא לשאול האם ראוי שיעזוב גם הוא את משמרתו יחד עם רעיותו, או שמא ישאר במקומו, וימשיך בהצללת החיים בה עוסק.

תשובה. טרם בואנו להשיב על שאלה זו, עלינו לדון עד כמה אדם חייב להסתכן כדי להציל, וכלל בדינו מה שפסק המשנ"ב (סימן שכט ס"ק יט), שאמנם יש מצוה על כל אדם לחלל שבת כדי להציל עיר שהקיפו נכרים או נהר וכו', אך אם יש סכנה למציל אינו מחוייב בדבר, שהרי חיו קודמים לחיי חברו, ואפילו בספק סכנה נמי, עדיף ספיקו ידידי מודאי דחבריה. אך סיים שצריך לשקול הדברים היטב אם באמת יש בו ספק סכנה או לא, ולא לדקדק ביותר, באותה שאמרו המדקדק עצמו בכך, בא לידי כך. ולפי"ז אם יש חמישים אחוז שגם המציל יפגע, אל יגש להציל, כי חיו קודמים, ואע"פ שהפצוע בודאי ימות, אבל אם החשש הוא קטן, אל ידקדק על עצמו, אלא יסתכן מעט ויצייל.

וכך גם בשאלתנו, אם לפי הנתונים הסכנה היא סכנה, ורחוק מאוד שיפגע, ואין אחד מאלף שונפגע, והרי בסכנה מועטת שכזו שאסור לחלל שבת כדי לעזוב את העיר, כמבואר ברע"א (תשובה ס), וכך כתוב במג"א (סימן שטו ס"ק כג) שאסור להרוג 'שממית' בשבת, כי רק אחת מאלף היא מסוכנת, כשנופלת למאכל. וכך מבואר גם בשם אריה (סימן כז) שהקשה למה לא כתובים בגמרא כל הסכנות הכתובים בספר חסידים, והשיב, כל הני דחשיבי בספר חסידים הם חששות רחוקות, ואפשר שלא יזיק רק לאחד מיני אלף, אך מדינא ומתקנת חכמים אין לחוש לזה, והרב החסיד עשה בזה משמרת שלא ניכשל בזה אפילו באחד מיני אלף, עכ"ל. וכן מבואר בשו"ת אגרות משה (חלק ח"מ ח"א סימן קד) שדן אם מותר להתפרנס ממשחק זריקת הכדורים שיש בזה חשש סכנה רחוק, והאגרות משה מתיר להכנס לסכנה שהיא אחת מכמה אלפים, יעו"ש.

ובפרט אדם שהציבור זקוק לו, שומרים עליו מן השמים [וכמו שידוע בשם רבינו ישראל מסלנט זצ"ל שיש סגולה להינצל מיום הדין, להיות איש שהרבים צריכים לו]. וא"כ אין מקום שמור יותר לרופא המציל פצועים, מאשר בית החולים. ויש לרופא ללמוד היטב דברי הרמב"ם (פ"ו מהלכות מלכים ה"ט) לגבי מלחמת מצוה, שמהם יש ללמוד שהמציל בכל ליבו וכוונתו לקדש את ה' ונשען על מקווה ישראל ומושיעו בעת צרה, ולא ירא ולא יפחד ולא יחשוב לא באשתו ולא בכניו, מובטח לו שלא ינזק.

ולכן על הרופא להשאר על משמרתו, ולעסוק בהצלה, ואל יחשוש מכל חשש סכנה, ויש להסביר הדברים לרעיותו. אכן אם האשה נתקפה בפתח קשה, ודורשת שבעלה יבוא עמה גם, ואינה מוכנה שישאר בעיר המופגזת, והפחד הרי הוא סכנת נפשות כמבואר במסכת יומא (דף פד ע"א), יש לרופא לחוש תחילה להצלת אשתו, ובפרט שהתחייב לה בכתובה לזונה ולפרנסה ולדאוג לכל צרכיה.

לחייב עובד לעבוד בשבת, במפעל המייצר דברים לפיקוח נפש

שאלה. באחד המפעלים המייצרים דברים חשובים לצורך המלחמה, התירו הרבנים לעבוד גם בשבת מכיון שהדבר הוא לצורך פיקוח נפש [באופן שכבר ניצלו את האפשרויות, ובימות החול עובדים במשמרות כפולות, כ"ד שעות ביממה]. אך אחד העובדים מתנגד וטוען שכל השנים התמסר לשמירת השבת, ואינו מעוניין לעבוד בשבת, ולכן רוצה להתפטר מעבודתו. ונשאלת השאלה האם אפשר לחייבו להשאר ולעבוד בשבת, ואם א"א לחייבו, האם מגיע לו פיצויים על כל השנים שעבד במסירות, דממצד אחד הוא התפטר מעצמו, ומאידך אולי יש כאן 'הרעת תנאים' שמחייבים אותו לעבוד בשבת, ובאופן כזה חייבים לשלם לו פיצויים.

תשובה. אם אין עובד אחר שיכול למלא את תפקידו, בית דין יכול לכופו לעבוד, שהרי זה דומה לרופא שיכול להציל חולה מסוכן בשבת ומתממה מפני שחושש לחלל שבת, שוודאי כופין אותו לחלל שבת להציל נפש. אמנם אם יש עובד אחר שיכול למלא את מקומו, יתכן שזה תלוי במה שנחלקו הפוסקים האם חילול שבת לצורך פיקוח"נ הוא 'הותרה' או 'דחיה', דאם התורה התירה לחלל שבת משום פיקוח"נ וה"ז כיום חול, א"כ כמו שביום חול העובד אינו יכול לסרב לבוא לעבודה, כך גם בשבת כשיש פיקוח"נ אינו יכול לסרב. אמנם אם פיקוח"נ הוא דחיה בשבת, יכול הפועל לטעון שזה הרעת תנאים, דאינו חפץ בכך, ולכן שיקחו עובד אחר. דומה לרופא שמסרב לרפאות בשבת שוודאי אפשר לפטרו בלי פיצויים, כי מיד שהתחיל ללמוד רפואה ידע שעבודתו כוללת עבודה בשבת משום פיקוח"נ, משא"כ בענינו כשהתחיל לעבוד לא ידע שעלול ביום מן הימים לחלל שבת, ורק כתוצאה מהמלחמה נוצר מצב מיוחד, ולכן יכול להתפטר וצריך לשלם לו פיצויים.

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המתעדכנים מדי יום ממרן רבינו שליט"א, וכן שיעור יומי בהלכות שבת ועוד, בקו 'שיח יצחק', 0582-376-04, או 072-380-9348.

מדי ערש"ק יעודכן בקו האם ישנה מרן שליט"א בשבת הקרובה ברמת אלחנן

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים ממרן שליט"א,

ניתן להרשם במייל a0527642209@gmail.com, ובפלאפון הג"ל,

או בכתובת מייל 3126877@gmail.com ובפלאפון 0533126877.

שיעור מדרן הגאון רבי אשר דייט שליט"א

במצות ספירת העומר

א. מנין הימים והשבועות

"וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה. עד ממחרת השבת השביעת תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה'" (ויקרא כ"ג, ט"ו - ט"ז).

"גופא אמר אבי מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי רבנן דבי רב אשי מנו יומי ומנו שבועי אמימר מני יומי ולא מני שבועי אמר זכר למקדש הוא" (מנחות ס"ו ע"א).

הנה יש לתמוה לכאורה בשיטת אמימר שמנה ימים ולא מנה שבועות, דמה בכך דמצוה זו זכר למקדש היא, והלא מ"מ מצוה דרבנן היא וכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תיקון, ומה לן בשרש המצוה וטעמו. אלא שיש לדייק במש"כ רש"י "אמר האי מניינא דהשתא לאו חובה הוא דהא ליכא עומר אלא זכר למקדש בעלמא הוא הלכך ביומי סג". הרי לן דלשיטת אמימר אין ספה"ע בזה"ז חובה גמורה אלא זכר בעלמא, ומשו"כ די בזכירה בעלמא.

וביסוד הדברים נראה לבאר דיש שני אופני זכר בדברי חכמים, מצות לולב כל שבעה בגבולין תיקנו משום זכר למקדש כמבואר בסוכה (מ"ד ע"א) ופשוט דדינה ככל מצוה דרבנן שצריך לקיימה בכל פרטיה ודקדוקיה ומברכים ברכת המצוה בקיומה.

ומאידך מצינו מצות כורך בליל א' דפסח דהוי זכר למקדש כהלל אך איננה חובה גמורה, וכבר ביאר הר"ן בפסחים (כ"ז ע"א מדה"ר) את דעת הר"ף דלא צריך מצה שמורה בכורך כיון שאינו אלא משום זכר למקדש וגם אין מברכין עליה.

וביאור הדבר פשוט דלולב כל שבעה הוי מצוה דרבנן וכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תיקנו, ואין כלל נפ"מ בטעם המצוה. אבל כורך אינו אלא זכר בעלמא ולא מצוה, דהלא גם הלל הזקן בזמן הבית לא קיים מצות כורך אלא מצות פסח ומרור ע"י כריכה, והרי כבר קיימנו מצות מצה ומרור, ומצות הפסח אין בידנו לקיים, וע"כ דאין כאן אלא זכר בלבד. (ובדברי האחרונים מצינו לגבי מצות מרור דמי שאין בידו כזית או שאינו יכול לאכול כזית מחמת חולי, מ"מ יאכל קצת כדי להרגיש טעם מרידות זכר ל"וימרו את חייהם", עיין שע"ת או"ח סימן תע"ג ס"ק י"א ושו"ת דברי חיים ח"א או"ח סימן כ"ה ואכמ"ל).

ולדברי רש"י כן ביאור שיטת אמימר דאין ספה"ע בזה"ז מצוה גמורה אלא זכר בעלמא, וכעין כורך, ולא כעין לולב כל ז' בגבולין.

והנה נחלקו הראשונים בספירת העומר בזמן הזה אם הוי מצוה דאורייתא או מצוה דרבנן. דעת הרמב"ם בהלכות תמידין ומוספין (פ"ד הלכה כ"ד) דהוי מצות דאורייתא, ודעת התוס' במנחות (ס"ו ע"א) דהוי דרבנן וכך פסק הבית יוסף (בסימן תפ"ט), עיי"ש.

ונראה בדעת הרמב"ם דבשאלה זו גופא נחלקו אביי ואמימר דלדעת אמימר מצוה דרבנן היא זכר למקדש, ואביי דנקט דצריך למימני יומי ושבועי ס"ל דמצוה דאורייתא היא, וכיון שהלכה כאביי פסק דמצוה דאורייתא היא אף בזה"ז. אבל בדעת התוס' נראה דגם לשיטת אביי אין כאן אלא מצוה דרבנן, אלא דלשיטתו מצוה גמורה היא מדרבנן וצריך לקיימה בכל פרטיה ודקדוקיה ולדעת אמימר אין כאן אלא זכר בעלמא כמבואר.

ב. מנין הימים והשבועות

כתב הרמב"ם בספר המצוות מ"ע קס"א:

"והמצוה הקס"א היא שצונו לספור מקצירת העומר תשעה וארבעים יום והוא אומרו יתעלה (אמור כ"ג) וספרתם לכם ממחרת השבת. ודע כי כמו שנתחייבו בית דין למנות שנות היובל שנה שנה ושמיטה שמיטה כמו שבארנו במה שקדם (מצוה ק"מ) כך חייב כל אחד ואחד ממנו למנות ימי העומר יום יום ושבוע שבוע. שהוא אמר (שם) תספרו חמשים יום ואמר (ס"פ ראה) שבעה שבועות תספר לך וכמו שמנין השנים והשמיטים מצוה אחת כמו שבארנו (שם) כן ספירת עומר מצות אחת וכן מנה אותם כי מי שקדמנו מצוה אחת... ואל יטען אמרם (מנחות ס"ו ע"א) מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי ותחשוב שהן שתי מצות כל כל חלק וחלק אי זה מצוה שיהיו לה חלקים מצוה לעשות החלק ההוא ממנה. ואמנם היו שתי מצות אילו אמרו מנין הימים מצוה ומנין שבועות מצוה וזה מה שלא ייעלם למי שיטעם הדבור, כי אתה כשתאמר חובה לעשות כך וכך הנה לא יתחייב מזה המאמר שפעולה ההיא מצוה בפני עצמה. והראיה הברורה על זה היותנו מונים השבועות גם כן בכל לילה ובארנו שהם כך וכך שבועות וכך וכך ימים ואילו היו השבועות מצוה בפני עצמה לא היינו מסדרין מניינן כי אם בלילי השבועות בלבד, והיינו אומרים שתי ברכות אשר קדשנו במצותיו וצונו על ספירת ימי העומר ועל ספירת שבועי העומר ואין הדבר כן, אבל המצוה היא ספירת העומר ימי ושבועותיו כמו שתקנו ומצוה זו אין הנשים חייבות בה".

הרי לן שיטת הרמב"ם דמנין הימים והשבועות מצוה אחת הן ושני מנינים אלה שני חלקי מצוה הן והרמב"ם הוכיח דרך זו בשתי דרכים: א. ממה שאין אנו מברכים אלא ברכה אחת ואת"ל דשתי מצוות יש כאן מן הראוי היה לברך שתי ברכות. ב. ממה שאנו מזכירין בכל לילה את צירוף השבועות והימים, ואם מנין השבועות מצוה בפנ"ע היא לא היה ראוי להזכיר שבועות אלא בהשלים כל שבוע ושבוע.

ומצינו ברבינו ירוחם (תולדות אדם וחוה נתיבה' חלק ד') שחולק בזה על הרמב"ם ולשיטתו אכן שתי מצוות יש כאן, ומשום גודל החידוש שבדבריו הנני מעתיק לשונו:

"ליל שני של פסח מברכין אקב"ו על ספירת העומר ותמה הוא שהיה לו לומר על ספירת הימים כי ספירת העומר אינו שום דבר וה"ל לומר על ספירה לעומר או על ספירת הימים ועוד למה אין מברכין ב' ברכות אחת לימים ואחת לשבועות שהרי ב' מצוות הן והן כתפילין של ראש ושל יד דאמר ב' ברכות אפילו לא שח ועוד איך אנו סומכין היום י"ד יום שהם ב' שבועות והיום כ"א יום שהם שלשה שבועות והיה לנו לומר היום י"ד יום והיום ב' שבועות אבל מה לנו לומר שהן ב' שבועות וכי אין אנו יודעים ש"ד יום הן ב' שבועות ונראה לן משום דכתיב ז' שבועות תספור לך וגו' וכתיב נמי מיום הביאכם את עומר וגו' ז' שבתות תמימות תהיינה נמצא שלא נכתבה ספירת שבועות כי אם גבי העומר אבל ספירת הימים לא כתיב גבי עומר ונמצא דספירת הימים הוא מן התורה אפילו בזמן הזה וספירת השבועות בזמן דאיכא עומר והוי מברכים על זה בזמן שבית המקדש קיים והיינו דכתיב עד ממחרת השבת הו' תספרו חמשים יום וה"ל למכתב עד מחרת אלא ר"ל ממחרת הספור ועד מחרת ר"ל שלא תלה מיום הביאכם אלא ממחרת. ובזמן הזה אנו סופרים לשבועות זכר

לעילוי נשמת

ת.צ.ב.ה.

מרת מלכה מוחלה בת הר"ר מרדכי זיסקינד ז"ל
נלב"ע ג' אייר תשס"ו

הרה"ח ר' משה בן משה'ר יוסף דוד ז"ל
נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז

הונצח ע"י בנם ידידנו עוז הר"ר דוד הגר הי"ו לזוס אנג'לס

השבועות כיון שאינה אלא זכר למקדש והוי ככורך וכערבה. וכל אחד מנהגות אלה יש בו חידוש גדול.

ויש לתמונה לכאורה על הרמב"ם דבפ"ד מהלכות תפילין ה"ה כתב דמברכין ברכה אחת על תש"י ותש"ר אף שכתב להדיא בשהמ"צ וכן במנין המצוות י"ב - י"ג דשתי מצוות הן, הרי לן דמברך ברכה אחת על שתי מצוות, וא"כ מה ראייה יש מדמברכין ברכה אחת בספה"ע.

וצ"ל דשאני תפילין דשתי התפילין ענין אחד הן ומהות אחת הן אלא שזה על היד וזה על הראש וראוי לברך ברכה אחת לשתייהן, משא"כ במנין הימים והשבועות, דזה ימים וזה שבועות ולא הרי זה כהרי זה, ועדיין צ"ע.

ועיין מנחת אשר מועדים (ה"ג סימן ל' וסימן מ') מזה שהארכת בזה.

למקדש ובדבר שהוא זכר למקדש לבד אין מברכים עליו מידי דהוי אכריכה דליל פסח ואערבה דז' של סוכות לכן אנו אומרים שהם כך וכך שבועות שאין זו ספירה ממש ואילו היינו סופרים ממש כמו שהיו בזמן העומר היה נראה שהברכה חוזרת אף אספירת שבועות ולכן אמרו במנחות אמר אבי מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי ר"ל יומי מן התורה ואמיר מני יומי ולא מני שבועי אמר זכר למקדש הוא פירוש ספירת השבועות אינה אלא זכר למקדש ולכן לא היה מונה שבועות עם ברכת הימים

וכמה מילתא חדתא יש בדבריו: א. מנין הימים והשבועות שתי מצוות הן. ב. מנין הימים בזמ"ז מה"ת דאין הימים תלויים בעומר, אבל מנין השבועות מדרבנן דספירה זו תלויה בקרבן העומר. ג. בזמן הבית אכן בירכו שתי ברכות כשם שמברכין שתי ברכות על תפילין ש"י ותש"ר. ד: אין מברכין על מנין

דברי אגדה

מפסחא לעצרתא

בשורש מצות פסח שני כתב ספר החינוך (מצוה ש"פ):

"משרשי המצוה לפי שמצות הפסח הוא אות חזק וברור לכל רואי השמש בחידוש העולם כי אז בעת ההיא עשה עמנו האל ברוך הוא נסים ונפלאות גדולות ושינה טבע העולם לעיני עמים רבים, וראו כל עמי הארץ ויכלתו בתחתונים ואז בעת ההיא האמינו הכל ויאמינו כל הבאים אחריהם לעולם באמת, שהוא ברוך הוא ברא העולם יש מאין בעת שרצה והוא העת הידוע, ואע"פ שבריאית היש מן האין הוא דבר נמנע מדרך הטבע, כי כמו כן נמנע לבקוע מצולות ים עד עבור בתוכו עם כבד ביבשה וישובו למקומן, ולהחיות עם גדול ורב ארבעים שנה מלחם היורד מן השמים יום יום, ויתר האותות והמופתים שעשה לנו בעת ההיא שכולן נתחדשו בהפך הטבעים וענין חידוש העולם הוא העמוד החזק באמונתנו ובתורתנו, כי למאמיני הקדמות אין תורה וחלק העולם הבא עם ישראל, וידוע הדבר אין להאריך במפורסם על כן היה מרצונו ברוך הוא לזכות במצוה זו הנכבדת כל איש מישראל ואל יעכבהו אונס וריחוק מקום מעשותה כי אם יקרהו עון שנאנס בחדש הראשון ולא זכה בה עם הקודמין יעשה אותה בחודש השני ולפי שהוא יסוד גדול בדת, הגיע החיוב גם כן אף על הגר שנתגייר בין פסח ראשון לשני וכן קטן שהגדיל בין שני הפסחים שחייבין לעשות פסח שני".

ומשום חשיבותה ושגב גדולתה של חג המצות רצה הקב"ה שכל אחד ואחד מבני ישראל יקיים מצותיו בשלימות, איש בל ייעדר, ולא יגרע מאחד מהם זכות קרבן זה, ומשום כן נצטוונו לעשות פסח שני לכל מי שנבצר ממנו להקריב את פסח הראשון.

וידועים דברי הרמב"ן בסו"פ בא על מרכזיותה של יציאת מצרים בעולם היהדות ובאמונת ישראל:

"והחמיר מאד בענין הזה כמו שחייב כרת באכילת החמץ ובעזיבת הפסח והצריך שנכתוב כל מה שנראה אלינו באמת באותות ובמופתים על ידינו ועל בין עינינו ולכתוב עוד על פתחי הבתים במזוזות ושנזכיר זה בפינו, בבוקר ובערב כמו שאמרנו 'אמת ויציב דאורייתא' ממה כתבו 'למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך', ושנעשה סוכה בכל שנה וכן כל כיוצא בהן מצוות רבות זכר ליציאת מצרים והכל להיות לנו בכל הדורות עדות במופתים שלא ישכחו ולא יהיה פתחון פה לכופר להכחיש אמונת האלקים וכו' מן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד כל התורה כולה שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו, עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצוות, יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם, יכרתנו ענשו, הכל בגזירת עליון וכו'".

אמנם על אף גדולתו וחשיבותו של חג המצות יש חג גדול ונשגב ממנו והוא חג העצרת, שהרי כל עיקרו של הפסח הכנה הוא לעצרת וכפי שכתב החינוך (מצוה ש"ו):

"שבשביל זה הם נגאלים והיא תכלית הטובה שלהם וענין גדול הוא להם, יותר מן החירות מעבדות, ולכן יעשה השם למשה אות צאתם מעבדות לקבלת התורה, כי התפל עושין אות לעולם אל העיקר. ומפני כן, כי היא עיקרן של ישראל ובעבורה נגאלו ועלו לכל הגדולה שעלו אליה, נצטוונו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום תניית התורה, להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד והנכסף ללבנו כעבד ישאף צל וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחירות כי המנין מראה לאדם כי כל ישעו וחפצו להגיע אל הזמן".

הרי לן דחג הפסח הכשר הוא והכנה ליום קבלת התורה, חג העצרת.

וכבר עמדו גדולי הדורות על השאלה הגדולה, מדוע לא נתנה תורה מצוות מסויימות בחג זה, היחיד מבין שלושת הרגלים שמלבד מצוות היו"ט, אין בה מצוה מסויימת, בפסח נצטוונו במצה, מרור, וכו', בסוכות נצטוונו לישב בסוכה וליטול ד' מינים, אבל בעצרת אין לנו מלבד שביתה ממלאכה, קידושא, ואבדלתא.

ונראה, דמשום קדושת היום שהיא קדושת התורה הכוללת הכל, אין בה מצוה מסויימת, הלא תלמוד תורה כנגד כולם אמרו, וגדול התלמוד שמביא לידי מעשה, התורה כוללת את כל המצוות כולם ומשור"כ אין מצוה מסויימת בחג העצרת.

ביום נשגב זה הכריזו אבותינו "נעשה ונשמע" וקיבלו על עצמם עול תורה ועול מלכות שמים באהבה, וכך בכל שנה ושנה נדרשים אנו ביום זה לשער בנפשנו כאילו עומדים אנו תחת ההר ומקדימים נעשה לנשמע, וכבר כתב בקדושת לוי (פרשת יתרו) שבכל שנה ושנה אפשר לשמוע "אנכי ולא יהיה לך" מפי הגבורה.

ונראה שיסוד הדברים כבר מבואר בבבלי ובירושלמי, דהנה בשבת (קכ"ט ע"ב) אמרו דאין מקיזין דם בערב חג העצרת "משום דנפיק ביה זיקא ושמה טבוח, דאי לא קבלו תורה הוי טבוח להו לבשריהו ולדמיהו", ויש לתמוה וכי אפשר שכל מה שנשאר ממעמד הר סיני ומתחדש בכל שנה ושנה הוא המזיק טבוח בלבד, אלא מוכח דבכל שנה ושנה נדרשים אנו מחדש לקבל תורה מסיני, ולהקדים נעשה לנשמע ובכל שנה ושנה נפיק זיקא דאי לא יקבלו תורה טבוח בהו.

ובירושלמי ר"ה (פ"ד ה"ח) אמרו כל הקרבנות כתיב בהם חטאת (ושעיר עזים אחד לחטאת) חוץ מעצרת דלא כתיב בה חטא (שעיר עזים אחד):

"אמר הקב"ה לישראל מכיון שקבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימכם".

והרי פסוק זה נאמר לדורות ולא לשעה ובהכרח דבכל שנה ושנה אומר הקב"ה, אם קבלתם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימכם. וכך כתבו שם בפני משה וקרבן העדה, ובאמת פשוט הוא מדברי הירושלמי כמבואר.

מערכי תורה

אמור

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

לאביו ולאמו לא יטמא

כתוב (כ"א, ב') כי אם לשארו הקרוב אליו לאמו ולאביו וגו'. הנה בכהן הדיוט הזכיר הכתוב קודם את אמו ואח"כ את אביו, ולהלן אצל כהן גדול כתוב ועל כל נפשות מת לא יבא לאביו ולאמו וגו', הזכיר הכתוב קודם את אביו ואח"כ את אמו. ויש לבאר החילוק דהנה באמת אמו היא ודאי, אבל אביו אינו אלא חזקה שהוא אביו, ובתורת כהנים איתא להדיא דהפסוק מדבר ממי שהוא רק בחזקת אביו, ואינו ידוע בודאי, מעתה יש לבאר דבכהן הדיוט שהכתוב בא להתירו, איכא רבותא טפי באביו מבאמו, דאמו היא ודאי ואביו אינו אלא בחזקה, לכן הזכיר הכתוב תחלה את אמו ואח"כ את אביו, משא"כ אצל כהן גדול שהכתוב בא לאוסרו, בזה הוא להיפוך שהרבותא לאיסור היא באמו טפי מבאביו, ולכן הזכיר הכתוב קודם את אביו ואח"כ את אמו.

בית המקדש - בית מוכן לכהן גדול

הנה בדין כהן גדול כתוב (כ"א, י"ב) 'ומן המקדש לא יצא ולא יחלל את מקדש אלוֹקיו', ומבואר דאם הכהן גדול יוצא מן המקדש יש בזה חילול המקדש, וצריך ביאור איזה חילול יש בזה שיוצא מן המקדש. וברש"י כתב מן המקדש לא יצא אינו הולך אחר המיטה. ודין זה שכה"ג אינו הולך אחר המיטה כמדומה שהוא רק איסור דרבנן שמא יטמא, וקרא דמן המקדש לא יצא אסמכתא בעלמא הוא. וצ"ב מהו כונת הפסוק. ונראה לומר בביאור הדבר, דהנה הרמב"ם (פ"ה מכלי המקדש ה"ז) כתב ז"ל, ובית יהיה לו מוכן במקדש והוא הנקרא לשכת כהן גדול, ותפארתו וכבודו שיהיה יושב במקדש כל היום, ולא יצא אלא לביתו בלבד בלילה או שעה או שתים ביום, ויהיה ביתו בירושלים ואינו זז משם. הרי דיש קיום דין של כבוד ותפארת, במה שהכ"ג יושב במקדש כל היום ואינו יוצא משם ולא זז משם. ויש לומר דזהו הדין דכתיב הכא בקרא דמן המקדש לא יצא, דהכהן מוזהר שלא לצאת מן המקדש, משום דביציאתו הוא מחלל את כבוד ותפארת המקדש. [ולפי"ז נמצא דמש"כ הרמב"ם שזהו כבודו ותפארתו לא קאי על הכ"ג, אלא שזהו כבודו ותפארתו של המקדש].

מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי

בפרשת המועדות בדין חג השבועות כתוב (כ"ג, א') 'וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש יהיה לכם וגו', וכבר העירו המפרשים, למה דוקא הכא בחג השבועות, נאמר שהוא בעצם היום הזה, מה שלא כתב כן בשאר המועדים ובשבת. [זולת יום הכיפורים, ועיין ברמב"ן שעמד בזה]. ובחידושי מרן רי"ז הלוי ביאר על פי דעת הרמב"ם דאפשר לקדש החודש למפרע, ואפילו אם באו עדים בסוף החודש, חוזרין למנות לאותו החודש מיום שלוששים של החודש הקודם, ולפי זה נמצא דבשאר המועדות יוכל להיות דבעצם היום המקודש עדיין אין המועד קדוש כלל, דאם יבואו עדים לאחר שעבר המועד, ויקדשו את החודש למפרע, נמצא דהמועד היה בזמן שאינו קדוש כלל, משא"כ בעצרת, דבעצרת אין זמן המועד תלוי ביום החודש, אלא הוא תלוי בספירת חמישים יום מהבאת העומר, וכדתניא דעצרת פעמים ד', פעמים ה', פעמים ו', ונמצא שאינו תלוי אלא בקידוש החודש של חודש ניסן, ושוב אינו יכול להשתנות זמנו, [דבדברי הרמב"ם מבואר דרק אם באו בסוף החודש מקדשין למפרע, אבל לאחר שכבר עבר החודש ונקבע החודש שלאחריו, כבר אי אפשר לו להשתנות עוד]. ולפי זה פירש דזהו דכתיב וקראתם בעצם היום הזה, שבמועד זה דעצרת, הרי כבר בעצמו של יום מקודש המועד, משא"כ בשאר מועדות שאפשר שישתנה זמנם ואינם מקודשים, עכ"ד.

ויש לומר בזה בעוד אופן, דהנה מבואר בגמ' במנחות דף ס"ו ע"א, דבמצות ספירת העומר איכא תרתין, מצוה למימני יומא, ומצוה למימני שבועי. ונראה לומר דממילא גם בדין יו"ט דעצרת יש בו שני עניינים, ושתי תורות חג ביה, חדא דהוי יו"ט של יום אחד, מכח המצוה דמנין הימים, ועוד יש בו תורת חג של שבעה ימים, מכח המצוה דמנין שבועות, וכשם שבספירת הימים יש בסיום הספירה יום מיוחד, כן גם בספירת השבועות, השבוע שאח"כ הוא מיוחד ליו"ט, וכמבואר בגמ' ר"ה דף ה' ע"א דכל השבוע הוא תשלומין לעצרת, שאם לא הביא קרבן, יכול להביא כל השבוע, והנה יש לחקור בגדר ימי התשלומין, אי הששה ימים שאחר עצרת, הוי"ן ימי חול ככל שאר ימות השנה, ורק שניתן להקריב חגיגת היו"ט בהנך ימים, או דהוי חלות דין בעצם הימים, דמיוחדים ומקודשים המה לתשלומי חגיגתו. והנה בגמ' שם איתא דילפינן דין תשלומין לעצרת מדתני רבה בר שמואל, אמרה תורה מנה ימים וקדש חודש, ומנה ימים וקדש עצרת, מה חדש

למנוייו, אף עצרת למנוייו, ומייתי דמצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי, ופירש רש"י מה חודש קדושו אחד ממנוייו וכו', אף עצרת הבאת קרבנותיה באחד ממנוייה, והרי היא נמנית ע"י שבועים, שנאמר שבע שבתות תמימות תהינה. ומבואר דדין תשלומין כל שבעה בעצרת, אין זה רק דין כלפי הגברא שיכול להשלים הבאת הקרבנות, אלא הוא דין בגוף הימים שהם ימים מקודשים לתשלומין, וכמו שיום החמישים מקודש בסוף הספירה, כן גם השבוע דבסוף הספירה מקודש להבאת הקרבנות. מעתה יש לומר, דעל כן נקט הכתוב 'וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש', לומר, דאע"פ שבאמת כל השבוע מקודש, וכל השבעה ימים יש בהם דין יו"ט דעצרת, אבל מ"מ אין זה אלא לגבי תשלומין, דכל השבעה ימים מקודשין הם לתשלומין, אבל מקרא קודש אינו אלא היום החמישים, ולא כל השבעה ימים, ואינם אסורים בעשיית מלאכה, והאיסור מלאכה אינו אלא בעצם היום הזה.

מומין הפוסלין בקרבנות

הנה בדין מומין הפוסלין בקרבנות כתוב (כ"ב, י"ח - כ"א) 'אשר יקריבו לה' לעולה. לרצונכם תמים זכר וגו'. כל אשר מום בו לא תקריבו כי לא לרצון יהיה לכם. ואיש כי יקריב זבח שלמים לה' וגו' תמים יהיה לרצון כל מום לא יהיה בו' הנה חלקה התורה דין בעל מום בעולה ודין בעל מום בשלמים בציוויים נפרדים, ציווי אחד לעולה וציווי בפ"ע לשלמים. וצ"ב אמאי חלקינהו לתרתי ולא כללם בהדדי, והרי כל שהוא מום בעולה, הוא מום בשלמים.

ונראה לבאר בזה, דהנה עולה אינה באה אלא מן הזכרים, אבל נקבה פסולה לעולה, והמקריב נקבה לעולה לוקה משום בעל מום, הרי דנקבה אינה רק דין פסול לעולה אלא היא גם נחשבת כבעל מום. [יעוי' תוס' תמורה דף ז' ד"ה אפילו]. א"כ נמצא דחלוק דין בעל מום דעולה משלמים, ושפיר חילקו הכתוב לתרתי.

ובאמת דבגוף הפסוק מבואר כן, דהרי בפסוק דעולה כתיב 'לרצונכם תמים זכר', וצריך ביאור מה ענין דין זכרות לדין בע"מ דבה איירי הקרא, ולמה הביא כאן בדין מומין את דין זכרות, והביאור בזה הוא משום דנקבה יש בה פסול דבע"מ, ע"כ שפיר שייך דין זכרות לדין בע"מ. ומבואר דקרא איירי להדיא בדין פסול בע"מ דנקבה, וזהו הרי רק בעולה ולא בשלמים, ושפיר חילקו הכתוב לתרתי.

ובארצכם לא תעשו

כתוב (כ"ב, כ"ד) ומעוך וכתות וגו', ובארצכם לא תעשו. וברש"י כתב, דאתא לרבוויי כל בהמה וחייה אשר בארצכם ואפילו טמאה, דאי אפשר לומר דאיסור סירוס נהוג רק בארץ ישראל, דאיסור סירוס חובת הגוף היא, וכל חובת הגוף נהוג בין בארץ בין בחוץ לארץ. ועוד יש לומר בזה, דהנה בענין הכניסה לארץ ישראל נאמר בפרשת משפטים (כ"ג, כ"ט) 'פן תהיה הארץ שממה ורבה עליך חית השדה, מעט מעט אגרשנו מפניך', היינו דיש חשש דתתרה חית השדה, ומבואר דריבוי חיות השדה הוא דבר המפריע לישוב הארץ, וריבוי חיות השדה הוא סתירה לישוב הארץ, ואם כן יש לומר דהווא אמינא דבשביל ישוב ארץ ישראל יסרס החיות כדי שלא ירבו, לכך אתא קרא לאשמועינן, דאפילו בארץ ישראל יש איסור סירוס. [ועיי' בגמ' גיטין דף ח' ע"ב דבמקום ישוב ארץ ישראל, לא גזרו רבנן על שבות].

והיה העולם שמם

מתוך משא הכנה לפתיחת הזמן למאות אברכים בבית הכנסת המרכזי קרית יובל ירושלים, ער"ה אייר תשפ"ד

בגמרא ביבמות כתוב, 'אמרו, י"ב אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת ועד אנטופרס, וכולם מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, והיה העולם שמם'. שממה היינו ריקנות, וכמו שכתוב בפרשת בחוקותי 'והיתה ארצכם שממה', וכתב בתרגום 'ותהי ארעכון צדיא', ובבראשית כתוב 'והארץ היתה תוהו ובוהו', וכתב התרגום שם 'ארעא הות צדיא וריקניא', הרי מבואר דשממה הוא ריקנות. ואם כן 'והיה העולם שמם', היינו שהיה העולם ריק, העולם היה תוהו, והיה כמו קודם ששת ימי בראשית.

ויש להתבונן בזה, דהן אמת שמתו כ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא, אבל הרי עדיין היו רבבות אלפים של אנשים בעולם, והמוני בעלי חיים, וכל המציאות והבריאה הכלולה בתבל ומלואו, כולם היו בעולם, ואם כן למה היה זה בגדר של 'והיה העולם שמם'. ורואים מכך, כי כשאין בעולם תורה, וכשנשתכחה תורה מישראל וכמו שכתב רש"י שם, זה לא רק שחסר תורה בעולם, אלא זה בגדר שהעולם שמם, שהעולם ריק, שהעולם הוא תוהו, שאין בו שום דבר ושום מציאות, כי באמת אין שום מציאות ושום דבר בעולם חוץ מתורה, ועל כן אם אין תורה, העולם הוא ריק, כי המציאות הנצחית והקיימת בעולם היא רק התורה, וכל העולם כולו מקרני ראמים עד ביצי כינים, הכולל בתוכו המוני אנשים ובעלי חיים ובניינים והרים וגבעות וריבוי עצום של פרטים, הכל אין בו שום טיפה של חשיבות, רק התורה היא ממלאת את כל חללו של עולם, ועל ידה אין העולם שמם, ובלעדיה העולם מוגדר שממה ותוהו, ממש כמו שהיה קודם ששת ימי בראשית, כך צורת העולם לפי השקפת חז"ל.

ובאמת שזה מבואר גם בדברי הגמרא בעבודה זרה 'תנא דבי אליהו, ששת אלפים שנה הוי העולם, שני אלפים תוהו וכו', וכתב רש"י 'שני אלפים ראשונים נגזר עליו להיות תוהו בלא תורה', הרי למדנו מזה, דכל זמן שלא ניתנה תורה, נחשב העולם בגדר תוהו, ולא זו בלבד שבשעת הבריאה היה תנאי שיתקיים העולם רק על מנת שיקבלו ישראל את התורה, אלא דבלעדי התורה אין נחשב כלל שיש עולם.

מקראי קדש אשר תקראו אתם (כג ד)

ביאור ההדגשה על המילים מקראי קודש

בנוסף התפלה שבמנהגינו אומרים במוסף "ותתן לנו וכו' את יום חג פלוני הזה, וכו' מקרא קודש, ואילו בתפילת 'יעלה ויבוא', לא מזכירים 'מקרא קדש' אלא רק מזכירים את שם החג בעלמא, בלי התוספת 'מקרא קודש'.

ובאמת כבר עמד בזה הטור (או"ח סימן ת"צ) והוסיף להקשות שם הטור, אמאי מזכירים ב'אתה בחרתנו' דוקא את ענין 'מקרא קדש' של החג, ולא את הענין של ה'פרישה ממלאכה' שבו.

ואפשר לומר בדרך פשוט, שהנה כאן בפסוק מוכח דענין 'מקרא קדש' שבחג אינו מבטא רק חיוב על הגברא, לקרוא לחג קודש, אלא דהוי שם תואר של החג, שהוא 'מקרא קדש', וכדמשמע בלישנא דקרא.

וא"כ מובן היטב מדוע מזכירים אותו דווקא בתפילה, דודאי שהזכרת ענין 'מקרא קדש', בתפילת החג, היא תוספת בהודאה על נתינתו של החג לכלל ישראל, ולכן בתפילת 'אתה בחרתנו' שעוסקת בהודאה להקב"ה על מתנת החג, מזכירים שהוא 'מקרא קדש', כדי להגדיל את חשיבות המתנה, משא"כ תפילת 'יעלה ויבוא', שעיקרה היא תפילה שניזכר לפני הקב"ה בחג, בה אין טעם להוסיף את ענין מקרא הקדש שבחג דאין לזה קשר כלל לתפילת 'יעלה ויבוא'.

יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא

קדש (כג ד)

ביאור העניין מדוע מניין התקיעות

הם דווקא כנגד בכייתה של אותה

גויה אם סיסרא, ומדוע דווקא פרט

זה כוחו גדול לסנגר על עם ישראל

לגבי מניין התקיעות בראש השנה מוצאים אנו דין מעניין מאוד, שאותם מאה קולות הנדרשים, הם כנגד בכייתה של אם סיסרא, ומקור המנהג הוא ממה שהביאו התוספות (ר"ה ל"ג, ע"ב, ד"ה 'שיעור'), בשם ה"ערוך" [ערך ערב], והביאו ה"טור" (או"ח סימן תקצ"ב) בשמו, שהמנהג הוא לתקוע בשופר מאה קולות, ל' קולות בתקיעות דמיושב [ג'] פעמים תשר"ת, ג' פעמים תש"ת, ג' פעמים תר"ת, ל' קולות בתקיעות דמעומד, בתפלת הלחש כשכל אחד מתפלל לעצמו, ל' קולות בחזרת השליח ציבור בקול רם, ועוד עשרה קולות [תשר"ת תש"ת תר"ת], בקדיש תתקבל אחרי חזרת הש"ץ, וכל זה כנגד מאה פעיות, שיבבה אמו של סיסרא, כשראתה שלא חזר מן המלחמה.

שפה לנאמנים

פניני משא ומתן עם רבינו

תהליך עיבוד העורות לתפילין אי בעינן בו גם שיהיה ראוי מן המותר בפין

אמרנו קמיה רבינו שציטטנו בשבוע זה את ה'ווארט' הידוע בשמו, שכל הנבראים שהשתתפו באופן פעיל ביציאת מצרים זכו לדורות בזכויות מיוחדות, הכלבים ששתקו ולא חרצו לשונם זכו לקבל את הנבלות של בני' לדורות, ומעבדים מצואתן עורות תפילין ומזוזות (יעוין בסוף פרק שירה וז"ל: "רַבִּי יִשְׁעִיָּהוּ תִּלְמִידוֹ שֶׁל רַבִּי חֲנִינְיָא בֶּן דֹּסָא הִתְעַנָּה תַּחַם וְשִׁמוּנִים תְּעִינִי, אָמַר פְּלָבִים שֶׁתְּחַבֵּב בָּהֶם וְהַפְּלָבִים עֲצֵי נָפֶשׁ לֹא יָדְעוּ שֶׁבָּעֵה יָכֹחַ לומר שִׁירָה. וְעָנָה לוֹ מֶלֶאךָ מִן הַשָּׁמַיִם, וְאָמַר לוֹ יִשְׁעִיָּהוּ עַד מָתִי אֶתָּה מִתְעַנֶּה עַל זֶה הַדָּבָר, שֶׁבָּעֵה הֵיא מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּרֹדֶף הָיָא מֵימֵם שְׁנָלָה סוּדוֹ לְחַבְקֵיק הַנְּבִיא לֹא גָלָה דָּבָר זֶה לְשׁוֹם בְּרִיָּה בְּעוֹלָם, אֲלֵא בְּשִׁבְלִי שֶׁתִּלְמִידוֹ שֶׁל אָדָם גָּדוֹל אֶתָּה, שֶׁלְּחֻנֵּי מִן הַשָּׁמַיִם לְדַמְקָא אֵלֶיךָ, וְאָמַרְוּ פְּלָבִים פְּתִיב בָּהֶם וְלָכַל הַמֶּשֶׁךְ בַּעֲמֻד הָבֵא

לאבינו ולאמו לא יטמא (כא יא)

ביאור עמוק מדוע חלוקים כה"ג וכהן הדיוט בסדר

הכתיבה של ההורים

ידועה הקושיא שבכהן הדיוט נזכרה 'אמו' קודם 'אביו', ומאידך באיסורא דטומאת כה"ג הוזכר אביו קודם אמו.

ובכדי לבאר החילוק, הנה יש להסתפק, לגבי שני 'איסורים', שהאחד מהם הוי איסור 'ודאי', והאיסור השני מהם אסור משום 'רוב', האם עדיף לעבור על האיסור שאינו אלא משום 'רוב', או דליכא הבדל בדבר, וכן יש ספק הפוך לגבי קיום מצות, דיש להסתפק במצה שכשירה מדין 'רוב' וחברתה כשירה 'בודאי', אי איכא מעליותא באותה מצה שכשירה ודאי.

ובאמת אם נאמר שיש מעליותא בכה"ג שזה 'ודאי' על פני הרוב, י"ל בפשיטות כלפי מה שאמרנו בגמ' (חולין יא ב) שאביו אינו אלא מדין רוב, כדקיי"ל 'רוב בעילות אחר הבעל', וא"כ מסתבר בכה"ג שאם ישנה ברירה להטמא או לאביו, או לאמו, עדיף להיטמא לאמו שהיא 'ודאי', לעומת אביו שאינו אלא 'רוב', ולכן במצות טומאה דכהן הדיוט נכתב 'אמו' לפני 'אביו', משא"כ באיסור טומאה דכה"ג, הוי האיסור דאביו חמור יותר, מאחר ו'נטמא' רק מספק, ולכן הוקדם אביו לאמו, אכן עדיין יש מקום להסתפק, דאפשר שבכה"ג הופקעה

מצוות הטומאה בקרובים לגמרי ולא רק שאין בה כוח, להתיר לו להיטמא וא"כ נמצא שאין

בזה שום מעליותא אצלו, בכך ש'אמו' היא 'ודאי', לעומת 'אביו', שהוא ספק, (ולספק זה איכא נפק"מ הזה בהיכא שאנסו המלך לכה"ג, להיטמא למת אחד, אי צריך להעדיף את אביו ע"פ אדם זר, או להיכא דאיכא שני מתי מצוה לפניו, והאחר אביו, והאחר זר). וכשהבאתי ספק זה קמיה מו"ח הגרי"ז שליט"א, הקשה מהמבואר בגמ' (קדושין לא א) שכבוד 'אביו ואמו גרושים' שוה להדדי, ולכאורה לפי דברינו, היה לנו להעדיף 'כבוד אמו', והיה מקום לחלק בין 'כיבוד לטומאה', דהכא, דהתם לגבי כיבוד מדובר שכ"א מהם ביקש שישקנו מים, כמבואר שם, ונמצא שכשנותן לאחד הרי הוא מפקיע עצמו מן האחר, כשמתבטל מלעשות בעצמו, ודמי ל'מורא', שהוא ב'קום ועשה', ולכן אין כוח ב'ודאי' של אמו, להפקיע מאביו ה'ספק', דסו"ס רוב שוה מדינא לודאי, ולא נדחה מפניו, בקום ועשה משא"כ בטומאה שאינה אלא מצוה, ולא הוי הפקעה ממי שאינו מיטמא לו.

וא"כ אדם שנוהג בהנהגתו הפרטית ע"פ החוק היבש בלי רחמים, הרי שעל פניו לא זוכה להנהגת חסד מיוחדת של הקב"ה, וא"כ כשמגיעה לפתחו הכרעה על הריגת מי שמגיע לו מוות, ביחד איתו נמצאים גם חפים מפשע, ובוודאי נמצא פוגע במי שלא בדין שיפגע, ואפשר שידונו אותו בשמים, כפי הנהגתו זו שמחייבת משפט לפי מעשיו כמידת בני אדם.

ולכן צריכים אנו רחמים מיוחדים ע"י קול השופר, בכיד למחוק את הקטרוג של בכיית אם סיסרא, ולדון את כלל ישראל במידת הרחמים, אעפ"י שכביכול כלפי חוץ נראה שנוהגים הם כמנהג בנ"א, דהיינו החוק היבש בלי רחמים, ולא היה מגיע להם מידת הרחמים, לכן בא השופר למחוק זאת ואמר לא בנ"א כן מתנהגים במידת הרחמים. [א.ה.] וכמו שרואים אנו בעינינו כיצד אוה"ע כשהם עורכים מלחמה הרי שהורגים 'חפים מפשע', לאלפים ורבבות, ואף טובחים בנשים וילדים ללא רחמים, ותעיד על כך המלחמה האחרונה של רוסיה באוקראינה, ואילו באר"י ברצועת עזה כשמפציצים בתי מחבלים אשר טובלים בדם נרצחים, ובתי חולים אשר הינם קיני מחבלים וטרור, ובחדרי הלידה מוסלקים טילים ושאר תחמושת, הרי שנועקים אומות העולם ומצחקים בלשונם לומר שאסור לפגוע ח"ו בחפים מפשע, הרי שעל יהודים יש תביעה לנהוג שלא כדרך העולם אלא מנהג רחמים.

רבינו מכיר טובה למקורבו גם לאחר מאה ועשרים באופן פלאי

מאחר וכבר כתבנו את המעשה הנ"ל אמנם רבים מפצירים בנו שנכתוב אותו שוב כלשונו, במוצש"ק ויצא' פגשנו בהיכל ביהמ"ד של הישיבה הקדושה, את הר"ר אריה ב. מקרית טבעון ומקורו מהעיר נשר שם היה שכן בנערותו, של מקורבו של רבינו ה"ה הר' ש.ב. [אותו מקורב החזיק לו רבינו 'הכרת הטוב', וכל כך מדוע, שפעם אחת התפלל רבינו במערת אליהו, ותוך כדי התפילה היה ממש בהתפשטות הגשמיית ולא שת להנעשה סביבו, [וכמו שסיפר הרה"ג ר' זכריה מנת שליט"א ראש ישיבת 'אור התורה', שרבינו אמר לו כמסיח לפי תומו בשבוע זה, אני אם אין לי אונס של ממש, איני מסוגל לומר עושה שלו, איני מסוגל להפרד מרבש"ע ולהפסיק את התפילה, רק ע"י אונס], ומעל ראשו של רבינו היתה תיבה גדולה של הדלקת נרות, וכמעט שפגעה בראשו של רבינו והר"י ש.ב. הנ"ל היטה את ראשו של רבינו לבלי יפגע בהתיבה הנ"ל, ומאז הכיר לו רבינו טובה מיוחדת על כך]. וכך סיפר הר"ר אריה שבאחד מן הימים אחרי פטירתו של הר' ש.ב. ביקר אצל רבינו, ובין השיטין הבין מן הדברים שרבינו רוצה שיבקר בעיר הולדתו 'נשר', ואכן הוא הלך לעיר הנ"ל, ובדרכו חשב בלבו להיכן שלחני רבינו הלא לא אמר לי כתובת ולא מקום כלשהוא אז להיכן אני נוסע, אבל חזקו עליו דברי רבינו לילך לעיר הנ"ל, והמשיך בדרכו, ובכניסתו לעיר 'נשר' רגליו הוליכוהו לשכונת מגוריו בנערותו, ושם פגש את שכניו המבוגרים משנות ילדותו, ששמחו להזמין לביתם לכוס תה מהבילה ולהעלות זכרונות מימים עברו, ואכן ישב בביתם ותוך כדי השיחה עלה שמו של הר' ש.ב. מקורבו של רבינו האמור, ואמר להם הר"ר אריה האם שמעתם את הבשורה שש.ב. כבר אינו בין החיים, ובני הזוג שמעו את הבשורה ותוך כדי השיחה ראה הר"ר אריה שהם מחליפים מבטים יניהם ואף האשה פלטה איזה אנחה, וככשאלם לפשר המבטים והאנחה, אמרה האשה לא פעם לפני עשרות שנים היה איזה דו"ד בינינו ועד היום אינני יודעת מי צדק בויכוח באמת, לאלתר קפץ הר"ר אריה ממקומו ואמר לשני בני הזוג אנא במטותא תעשו קורת רוח לנשמתו לא משנה מי צודק ומי היה צודק אנא אמרו בפה מלא מחול לו מחול לו, ואכן שני בני הזוג חזרו אחריהם בפה מלא מחול לו מחול לו. וסיים הר"ר ארי' את סיפורו, ואמר הפלא הוא כיצד רבינו בגלל איזו הכרת הטוב למקורבו הנ"ל ירעיש עולמות ואפי' על איזה ספק חוב ממוני ישלח שליחים והכל בכדי שנשמתו תבוא על תיקונה הראוי.

דעת
חכמה ומוסר

שפה לנאמנים - המשיך

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִחְרָץ קֶלֶב לְשׁוֹנוֹ, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שְׁזָכְנוּ לַעֲבֹד עוֹרוֹת מִצְרָאִיִּם, שְׁכֻתֵּיבֵן בָּהֶם תִּפְלִין וּמִזֻּזוֹת וְסָפֵר תּוֹרָה, עַל כֵּן זָכְנוּ לִזְמַר שִׁירָה

הַחֲמוּרִים שֶׁנִּשְׁאָאוּ אֶת מִשָּׁא הַרְכּוּשׁ הַגָּדוֹל מִמִּצְרַיִם זָכוּ לְדוֹרוֹת לַמִּצְוֹת 'פֶּטֶר חֲמוֹר', וְאִי הַקֶּשֶׁה רִבִּינוּ מְדוּעַ הַצִּפְרָדֵּעִים שֶׁעָשׂוּ מִסִּירַת נֶפֶשׁ בִּפְעוּל וּקְפִצוֹ לְתוֹךְ הַתְנוּרָה מְדוּעַ הֵם לֹא מוֹבָא שְׁזָכוּ לַמִּשְׁהוּא מִיחֻד, וְתִיחָץ רִבִּינוּ יִסּוֹד עֲצוּם וְנוֹרָא, שֶׁכִּשְׁחַנְגָּל מִיִּשְׂרָאֵל וְעוֹרִיָּה חִפְשׁוּ פֶתֶרֶן הָאֵם לַהֲשַׁתְּחוּת לַצֶּלֶם, עֵלָה בְּרָאשׁ הַקֵּל וְחֹמֶר אֵם צִפְרָדֵּעִים מִסְרוּ נֶפֶשׁ לַמַּעַן שְׁמוּ ית' אֲנוּ עַל אַחַת נִמָּה וְכִמָּה, מִמִּילָא זֶה הַשְׁכַּר הַכִּי גָדוֹל שֶׁאִפְשָׁר לַתֵּל לַנִּבְרָא בְּעוֹלָם שְׁהוּא יִהְיֶה מִמוֹתָה בְּתוֹר 'מִסִּירוֹת נֶפֶשׁ' וּמִמְנוּ יִלְמְדוּ ק"ו, זֶה הַשְׁכַּר הַכִּי גָבוֹה שֶׁיִּחָץ

וְאִמֹר רִבִּינוּ דִּלְכָּאוֹרָה קֶשֶׁה הָיָךְ שִׁיךְ בְּאֵמַת לַעֲבֹד בְּצוּאָתָן עוֹרוֹת לַתִּפְלִין וּמִזֻּזוֹת הֵלָא בְּעִינֵן מִן הַמּוֹתָר בִּפְיָךְ,

וְאִמֹר רִבִּינוּ דִּהְנֵה הַתּוֹס' (שְׁבַת קָה א) כֹּתֵב בְּטַעַם הַהֲכָשֶׁר שֶׁל עוֹר 'נְבִילוֹת וְטִרְפוֹת', לְכַתִּיבַת סֵת' אִף דְּבִעִינֵן בְּאֵמַת 'מִהֶמּוֹתָר בִּפְיָךְ', שְׁהוּא מִשּׁוּם שֶׁהִקְפִּידָא הֵיא רַק עַל מִין הַמּוֹתָר בִּפְיָךְ, וְלֹכֵן אִף נְבִילוֹת וְטִרְפוֹת בְּכָלל זֶה דְּהִיו מִן הַמּוֹתָר.

וּבְאֵמַת יְדוּעַ שֶׁמְבוֹאֵר כְּדִבְרֵיהֶם בִּירוּשָׁלַי פ"ק דְּמַגִּילָה, אֲבָל מִלְשׁוֹן הַסֵּמ"ג מִשְׁמַע שְׁחוּלֵק עַל הַסֵּבֶר זֶה, שְׁכַתָּב שְׁעוֹר שֶׁל נְבִילָה כֶּשֶׁר, כִּיּוֹן שְׁטַהוּרָה וְהִיתָה רְאוּיָה לְהִיּוֹת 'מוֹתָר בִּפְיָךְ', מִשְׁמַע שְׁסוֹבֵר שִׁסִּיבַת כְּשִׁירוֹתָה, הֵיא מִשּׁוּם שֶׁהִיתָה לָהּ שַׁעַת הַכּוֹשֶׁר, וְלִפִּי הַתּוֹס' אִין מְקוֹם לִסְבָּרָא זֶה.

וְכֵן מְבוֹאֵר בִּסְפֵר הַמִּנְהֵיג שְׁחוּלֵק עַל פִּירוּשׁ הַתּוֹס', וְכַתֵּב שֶׁאִפְשָׁר לַעֲבֹד עוֹרוֹת בְּצוּאָתָ כְּלָבִים, וְאִין לְחוּשׁ בִּזָּה לִדְרָשָׁא שֶׁל מִהֶמּוֹתָר בִּפְיָךְ, מִשּׁוּם דְּהִיו פִּירִישָׁא בְּעֵלְמָא, כְּמוֹ שֶׁאִמְרוּ בְּקִיבַת עוֹלָה, דְּכֹהֵן שֶׁרְפָה חִיָּה, וְכֵן כּוֹתִיבִים עַל עוֹר נְבִילָה, אִף שֶׁאִסוּרָה, פֶּרֶשׁ שֶׁלָּהֶם לֹא כ"ש, וּמְבוֹאֵר מְדִבְרֵיו שֶׁל סֵפֶר 'הַמִּנְהֵיג' שְׁסוֹבֵר שִׁסּוּד הַהִיתָר שֶׁל כְּתִיבָה עַל עוֹרוֹת נְבִילָה, הוּא מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹר לֹא נֶאֱסָר בְּכָלל

הַבֶּשֶׂר, וְלֹא כִהְתוּס' שְׁסוֹבְרִים שֶׁאִין רִיעוּתָא בְּנְבִילָה כָּלל, מִשּׁוּם דְּבִסּוּדוֹ הוּי 'מִין הַמּוֹתָר', דְּזֶה עֵיקַר הַקְפִּידָא עַל מִין הַמּוֹתָר בִּפְיָךְ, וְצ"ל שְׁסוֹבֵר שֶׁמִּשְׁמַעוֹת הַגִּמ' בִּפְרָק שְׁמוֹנֵה שְׂרָצִים, שְׁדִנָּה בְּנְבִילָה וְשְׁחוּטָה אִיזָה עִדְפָא, פְּלִיגָא עַל הִירוּשָׁלַי דְּאִי עֵיקַר הַקְפִּידָא הֵיא עַל הַמִּין, אִין מְקוֹם שֶׁל חִלּוּק בֵּין נְבִילָה וְכִשְׂיָה.

אֲבָל קֶשֶׁה לִּי לִימֹר כֵּן בְּדַעַת 'הַמִּנְהֵיג' שֶׁהִרִי בַּע"כ צ"ל שְׁסוֹבֵר שֶׁהוּמ"מ בְּגַמ' שֶׁם נֶאֱמָר רַק בְּדֶרֶךְ דְּחִיָּה (כְּדִכְתֵּב שֶׁם מִהֲרַש"א) שֶׁהִרִי בְּגַמ' שֶׁם הַתְּבָאֵר שְׁנְבִילָה עִדְפָא מִשּׁוּם שֶׁהִרְגָה מֶלֶךְ, וְלֹא בִשְׁר וְדָם, וְלִדְבְּרֵי הַמִּנְהֵיג הִרִי מְבוֹאֵר שֶׁהִנְבִּלוֹת הֵיא סִיבָה לַפְסוּל.

וְאִמֹר רִבִּינוּ דְּלִפִּי דְּבִרֵי הַמִּנְהֵיג הָאֵלוּ נִיחָא בְּפִשְׁיּוֹת הַבְּרִייתָא הָרִאשׁוֹנָה, בְּמִסְכַּת תִּפְלִין, שֶׁאִסְרוּ שֶׁם לְכוֹתֵב עַל 'עוֹרוֹת לְבוּבִים', דְּלִהְתּוֹס' יִקְשֶׁה דְּסו"ס מַה אַכְפ"ל דְּלְבוּבִין הֵן הָאֵל הוּי מִין 'הַמּוֹתָר בִּפְיָךְ', וְלִהְתּוֹס' נִיחָא דְּתִקְרֹבַת נֶאֱסָרַת כּוֹלָה, וְלֹא הוּי כְּנְבִילָה שְׁעוֹרָה מוֹתָר.

וְהוֹסִיף רִבִּינוּ דִּכֵּן נִיחָא בְּדִבְרֵיו מִש"כ בְּהַ"ה הוֹרִיבִץ (שֶׁם שְׁבַת קָה) שֶׁאִין כּוֹתִיבִים ע"ג עוֹר שֶׁל עוֹף טְרִיפָה, מִשּׁוּם שְׁעוֹרוֹ כְּבִשְׁרוֹ, וּפִירִשׁ בִּזָּה שֶׁלֵּךְ לֹא הוֹזַכַּר בְּגַמ' שֶׁם הַהִיתָר שֶׁל כְּתִיבַת סֵת' עַל עוֹרוֹת שֶׁל נְבִילָה וְטְרִיפָה, אֲלָא בְּהִמּוֹת וְחִיּוֹת וְלֹא עוֹפּוֹת, אֲבָן מִלְשׁוֹן הַרְמַב"ם לֹא מִשְׁמַע כֵּן כְּמוֹ שֶׁהִעִיר מִרְן הַגְּרַח"ק בְּרִישׁ מִסְכַּת תִּפְלִין.

וְהוֹסִיף רִבִּינוּ דִּישׁ לַהֲסַתֵּפֶק לְדַעַת הַמִּנְהֵיג בְּעוֹר שֶׁהִפְשִׁיטוּ מִבְּהֵמָה חִיָּה, אִי שְׂרִי לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ תִּפְלִין, דֹּאף שֶׁאִין הָעוֹר שְׁוֹוֶה לְהַבֶּשֶׂר לַעֲנִין אִסוּר נְבִילָה וְטְרִיפָה, וְכֵן לַעֲנִין אִמ"ה.

מ"מ לַעֲנִין אִסוּר "לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם", שֶׁאִינוּ תְּלוּי בְּהִיתָר שֶׁל שְׁחִיטָה, דְּנוֹהַג אִפְּלִי בְּמִפְרָסְכָּת וְאִפְּלִי בִּבְן פְּקוּעָה, יֵשׁ שֶׁבִּקְשׁוּ לִימֹר שְׁנוֹהַג הָאִסוּר, וְהִצְרִיכוּהוּ נִחְיָה ע"כ", אִי אִפְשָׁר שֶׁגַּם בְּעוֹר נִוְהַג אִסוּר זֶה, וְאִי נִימָא דְּנוֹהַג אִסוּר זֶה בְּעוֹר, יֵשׁ עֵדֵן לַהֲסַתֵּפֶק שֶׁמֵּא אִין כְּבוֹחוֹ לְגִרוֹם שִׁיחֻבֵּשׁ הָעוֹר כְּאִסוּר, דְּסו"ס אִין אֵאֵן אִסוּר בְּעַצְמוֹ הַחֲפָצָא מִצַּד מַהוּתוֹ, אֲלָא רַק מִכִּיּוֹן שֶׁנִּתְלַשׁ מִבְּהֵמָה בְּחִיָּה.

הַדְּפַסַת הַעֲלֻן לַע"נ רִבִּינוּ טְבִירָא:

רְבֵּה הָרִאשִׁי שֶׁל טְבִירָא, הַצִּדִּיק הַחֲכָם רִבִּי חַיִּים בֵּן רִבִּי יִצְחָק סַמְאֵל זצ"ל
רְבֵּה הָרִאשִׁי שֶׁל טְבִירָא, הַצִּדִּיק הַחֲכָם רִבִּי יַעֲקֹב חַי בֵּן רִבִּי בִּרְךָ זִרְיָהן זצ"ל
מִיִּיסֵד ת"ת בִּיבֵאס, הַצִּדִּיק הַחֲכָם רִבִּי רַפָּאֵל בִּיבֵאס זצ"ל

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה על פרק קנין תורה
מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
שנאמרו בישיה"ק

כל מדרגה ברוחניות היא עולם שלם בפני עצמו

אפילו גוף האדם, יכול להתרחב בגודל, בגיל, בקומה ובכח, אך האדם - נשאר אותו אדם. כיצא בזה לצד השני, אם הגוף התקטן, ואפילו אם חלילה הורידו לו איבר, אין המשמעות שנוצר כאן דבר חדש. יש כאן את האדם הקודם, אלא שהאדם התחסר במה שהתחסר.

אולם כל זה דוקא בגשמיות. מה שאין כן ברוחניות - כל תוספת ותוספת היא יצירה חדשה. אין כאן את אותו דבר עם תוספת, אלא יש כאן דבר חדש שאינו דומה לדבר הקודם. כי מה היא רוחניות? 'רוחניות' כשמה כן היא - עולם הרוח. אין בה גוף ואין בה דמות הגוף. כל מה שיש בעולם הרוחני, הוא הדרגות הרוחניות שקיימות בו. וממילא, כל דרגה ודרגה היא עוד עולם חדש שלא קיים רק בתור חלק מהגוף. היא דרגה, היא קומה רוחנית, וקומה רוחנית - יש בה מציאות בפני עצמה, בתורת עצם זה שהיא קומה רוחנית.

כאשר האדם זכה להתקדם במדרגה רוחנית, הוא השתייך כעת לעולם אחר לחלוטין, ופנים חדשות באו לכאן. אין שייכות בינו לבין האדם הקודם שהיה כמוה רגעים לפני כן. כשם שמלאך הוא שליח, וכל מציאותו היא השליחות שיש בו, כך המציאות הרוחנית היא כל מה שקובע את מציאותו של האדם. היצירה הרוחנית - זוהי התוצאה שקובעת את שמו עליו, וכל יצירה רוחנית משנה את מדרגתו, לא מקטן לגדול אלא מישן לחדש.

אי לכך יתכן אדם שקרא ושנה ושיש, התורה פרוסה לפניו והוא בקי במקרא במשנה בהלכות ובאגדות, אבל אם בא אדם אחר ולימד אותו אות אחת בלבד - מיד כבר נחשב שנוצר בו עולם חדש. אותה אות אחת העלתה אותו למדרגה אחרת, גבוהה לאין שיעור, מדרגה של 'אות אחת מן התורה', ומעתה יש כאן אדם אחר לחלוטין.

עד כדי כך, שאפילו מלמד שלימד אות אחת, נחשב ש'השתתף עמו ביצירה' ויש לכבדו כמו אב. כמוכן שאין כאן מדרגה של רב מובהק שיער את כל כולו של התלמיד, אך מכל מקום יש כאן מדרגה של 'רב' שמחייבת בכבוד. זוהי מדרגת הכיבוד של תלמידי החכמים שבבבל שהיו עומדין זה מפני זה (ב"מ ל"ג, א'), לפי שכולן 'למודין זה מזה' - לכל אחד נוספה מדרגה חדשה בעקבות מה ששמע מחבריו.

בחינתו של הרב ש'כאילו השתתף ביצירה':

ברם גם אחרי הדברים האמורים, יש להבחין בשתי מדרגות של כיבוד שקיימות ברב ותלמידו. יש מדרגה אחת שבה הרב נותן את שלו ממש אל התלמיד. כמו שההורים יוצרים את הבן מתוך גופם ממש, אביו נותן בו חמשה דברים ואמו נותנת בו חמשה דברים (עי' נדה ל"א, א'), כך יש חכמה של רב שעוברת ממנו עצמו אל התלמיד. החכמה שלו היא חלק ממנו, מהחיים הרוחניים שיש בו, ואת החכמה הזו הוא מעביר הלאה. בכי האי גוונא הדין נותן שיש לכבד את הרב כשם שמכבדים את האב, מה זה יצר אותו משלו, אף זה נפח בו חיים משלו ממש, ממנו ומעצם הווייתו.

לצד זאת יש מדרגה פחותה יותר, שבה הרב לא העביר משלו, אלא נתן קיום לתלמיד שיהיה לו מצד עצמו. הוא הראה לו מקום, או הוסיף לו ידיעה, אבל לא נתן לו את החכמה שיש בתוכו. משל למה הדבר דומה, לכל אדם שמחפש ידיעה כל שהיא ומוצא אותה בספר מסויים. האם הספר נחשב לרב? ודאי שכן, מבחינה מסויימת, וכבר מצינו שכבוד הספרים דומה לכבוד הרבנים, אך עדיין אין כאן את עיקר דין כבוד הרב שנצטוו עליו. הספר לא העביר את עצמו אל הלומד... הוא היה ספר ונשאר ספר, אלא שהתלמיד הוסיף לעצמו ממה שהוא מצא בו.

על פי זה נוכל להבין מדוע אחיתופל, שלימד את דוד המלך שתי הלכות, אינו דומה לרב שלימד את התלמיד אפילו אות אחת. על אחיתופל אמרו ז"ל שאין לו חלק לעולם הבא (מתני' סנהדרין ר"פ חלק), והאריך כאן הגר"ח מוואלוז'ין בספר רוח חיים ש'אין לו חלק לעולם הבא' הכוונה היא שאין לו שייכות לעולם הבא. הוא לא מושייך לאותם חיי נשמות עליונים, ונשמתו מנותקת מזה לחלוטין. מעתה, אם היה אחיתופל מנותק מהעולם הבא, הרי ודאי שלא היתה לו שייכות לתורה. 'קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל חד הם' - ולא יתכן לקבל חלק בתורה מבלי שהאדם יהיה מחובר לקודשא בריך הוא.

ממילא, כל התורה שהיתה באחיתופל היתה כעין ידיעות חיצוניות שיושבות על ליבו, כדוגמת חמור נושא ספרים, שהתורה לא נחפכת להיות חלק מהעצמיות שבתוכו. וגם התורה שקיבל ממנו דוד - לא היתה תורה של נשמת שקי, שעוברת איש מפי איש, אלא כעין אדם הלומד מאגרת, שאין לפניו את ה'אדם' שעומד

"הלומד מחבירו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או דיבור אחד אפילו אות אחת צריך לנהוג בו כבוד, שכן מצינו ברד"ק מלך ישראל שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד וקראו רבו אלופו ומיודעו, שנאמר (תהלים ג"ה, י"ד) ואתה אנשי כערכי אלופי ומיודעי, והלא דברים קל וחומר, ומה רד"ק מלך ישראל שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד קראו רבו אלופו ומיודעו, הלומד מחבירו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או דיבור אחד אפילו אות אחת על אחת כמה וכמה שצריך לנהוג בו כבוד, ואין כבוד אלא תורה שנאמר כבוד חכמים ינחלו (משלי ג', ל"ה), ותמימים ינחלו טוב (משלי כ"ח, י'), ואין טוב אלא תורה שנאמר (משלי ד', ב') כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו" (משנה ג').

'הלומד מחבירו פסוק אחד או דיבור אחד צריך לנהוג בו כבוד':

שני הדברים שדוד למד מאחיתופל הם כמו שהביאו המפרשים, שפעם אחת ראה את אחיתופל יושב ולומד ביחידות, ושאל אותו שהרי אמרו חרב אל הבדים ונואלו, וכן בפעם אחרת מצא אותו נכנס לבית המדרש בקומה זקופה ושאל שהרי בית הכנסת צריך לנהוג בו במורא ולהכנס אליו בדרך 'יראה ופחד'.

על שני דברים אלו שדוד למד מאחיתופל קרא לו בשם 'אלופי' ומיודעי, ומכך לומדת המשנה שעל אחת כמה וכמה שמי שלומד מחבירו אפילו פסוק אחד או דיבור אחד צריך לנהוג בו כבוד.

והקושיא הרי פשוטה ומתעוררת מאליה: כיצד ניתן ללמוד מדוד שאפילו הלומד 'הלכה אחת' וכו' צריך לכבד את חבירו. הלא דוד למד מאחיתופל שתי הלכות, ומניין לנו שיש דין כיבוד גם בפחות, אפילו בהלכה אחת ואפילו באות אחת. ולא זו בלבד אלא שהמשנה נוקטת את הלשון 'על אחת כמה וכמה', ומשמע שיש הסתברות באות אחת מפי חבר עוד יותר משתי ההלכות שלימד אחיתופל את דוד...

מלבד זאת מצינו בגמרא בב"מ ט"ז סוף פרק אלו מציאות, וכך נפסק להלכה ברמב"ם ובשו"ע (יו"ד סי' רמ"ב), שגם בהלכה אחת נהפך המלמד ל'רבו' של הלומד, עד שהוא צריך לנהוג בו כבוד, לקרוע עליו קריעה וכו'. אמנם אין עליו דין רבו מובהק, כיון שלא לימד את התלמיד את רוב תורתו, אך גם בהלכה אחת כבר חל עליו דין 'רב' שחייבים לנהוג בו כבוד. ולכאורה יש להבין באמת את הסברא שבדברים. בשלמא רבו מובהק יש בו דין כבוד, כמו אביו, שאביו הביאו לחיי העולם הזה ורבו הביאו לחיי העולם הבא. אולם מי שלימד את האדם רק אות אחת - כלום הביא אותו לחיי העולם הבא? על מה ולמה?

כיצא בזה מצינו ברמב"ם בפירוש המשניות, בסוף המשנה הראשונה בפאה, שדין הכבוד לרב נכלל גם כן במצוות שבין אדם לחבירו, והוא מהווה חלק ממצוות כיבוד הורים. שכן "ההורים והחכמים הם אבות הכל", וכשם שהאב הגשמי הוליד את הבן בפועל, כך מי שלימד את האדם תורה - נחשב לו כעין 'אב' ועולה לו כאילו ילדו. ושוב נשאלת אותה שאלה: האם מי שלימד אות אחת ילד את האדם? וכי הוא יצר לו את כל חייו הרוחניים כאן עלי אדמות?

יעויין ברמב"ן על מצות 'כבד את אביך' (שמות כ', י"ב) שכתב: "התחיל מן האב שהוא לתולדותיו כענין בורא משתתף ביצירה, כי ה' אבינו הראשון, והמוליד אבינו האחרון, ולכן אמר במשנה תורה (דברים ה', ט"ז) כאשר צויתך בכבודי כן אנכי מצוך בכבוד המשתתף עמי ביצירתך". ושם ברמב"ן האריך עוד, שכדוגמת שמיא, האדם צריך להכיר באביו, לא לכפור בו ולדבר בשמו לשקר, מלבד כל דין הכבוד המחוייב בין הבן לאביו. והכל משום שהאב 'השתתף ביצירתו' - ולכן הוא נחשב כביכול כדוגמתו של מעלה.

אם כן, כאשר אומרים לנו רבותינו שדין כבוד הרב שווה לדין כבוד האב, שכשם שהאב יצר את היצירה הגשמית כך הרב יצר את היצירה הרוחנית, מתעורר צורך להבין היכן הרב 'משתתף ביצירתו' של התלמיד עד שכל קיומו מיוחס אליו. וכאמור, מילא אם כל תורת התלמיד היתה רק מהרב ניחא, ברם הדברים אמורים אפילו ביחס להלכה אחת ולאחת אחת, והיכן מתקיימת בזה 'יצירתו' של האדם שמחייבת אותו בכבוד.

ברוחניות - כל מדרגה היא מדרגה חדשה, ולא תוספת על קודמתה:

ויסוד גדול מתבאר לנו כאן: כאשר מדובר בגשמיות - באמת אין משמעות לכל תוספת כל שהיא על דבר מסויים. הדבר נשאר אותו דבר, אלא שנוספה בו תוספת.

מאחורי הדברים. ואף על פי כן כיבד דוד את אחיתופל על אותן שתי הלכות, הואיל וסוף סוף המדרגה הרוחנית שנוצרה בו - באה בעקבות אחיתופל. אמנם אחיתופל לא מסר לו את עצמו, אבל התורה שגולמדה על ידו הוסיפה עוד חלק ביצירתו של דוד, ועל זה לא מנעו דוד מכבוד.

על כך אומרת המשנה: "הלומד מחבירו פרק אחד וכו' או דיבור אחד, אפילו אות אחת, על אחת כמה וכמה שצריך לנהוג בו כבוד". הרי אם דוד נהג כבוד באחיתופל, למרות שהאישיות של אחיתופל לא התווספה עמו ביצירתו, על אחת כמה וכמה בדין קל וחומר שכל אדם המלמד את חבירו תורה כראוי, תורה שהיא תורת ה', צריך התלמיד לנהוג בו כבוד על ההווה הרוחנית שנוספה בו. הלא את נפשו הוא מסר לו, ובתורה שנמסרה ממנו ניתן לתלמיד חלק מיצירתו של המלמד.

כל מדרגה רוחנית הופכת את האדם לאדם אחר:

פרשת תצוה היא הפרשה היחידה בכל ספר שמות ששמו של משה רבינו לא מוזכר בה, מתחילה ועד סוף. את הטעם הביא שם בבעל הטורים, ומקורו מהזוה"ק (פרשת פנחס רמ"ו, א'), משום ששמו אמר אל הקב"ה 'מחני נא מספרך אשר כתבת' (שמות ל"ב, ל"ב), וקללת חכם אפילו על תנאי היא באה (מכות י"א, א'). מאידך גיסא, כד מעיינת בה דוק ותשכח - שאין לך עוד פרשה בתורה שכל עניניה מסתובבים סביב משה רבינו. כל הפרשה כולה עוסקת אך ורק בציוויים שנאמרו למשה ומתייחסים כלפי משה, מה עליו לעשות במלאכת המשכן ובכל עבודת הקודש, 'ואתה תצוה', 'ואתה הקרב', 'ואתה תדבר', 'ועשית', 'ולקחת', 'ונתת' וגו' עד סוף הפרשה.

הגע עצמך, וכי זוהי הצורה של 'מחני נא'? אמנם שמו הפרטי של משה לא מוזכר בפרשה, אך הוא הדמות המרכזית שסביבה כל הפרשה מסתובבת. האם זוהי דרך של 'מחני', דוקא בפרשה כזו שעוסקת כל כולה בזה משה האיש, מראשית ועד אחרית?

אולם היא הנותנת: 'מחני נא' אין הכוונה חלילה להשכיח את זכרו של משה רבינו עליו השלום. כל בקשתו של משה ב'מחני' היתה אחת: לבטל את עצמו בתורת מציאות פרטית, העומדת לעצמה, אלא למסור את נפשו על כלל העדה, והיינו להותיר על גביו רק את המציאות האלוקית של קודשא בריך הוא ואוריינו וישראל. על כך באה פרשת תצוה, ובאמת ביטלה את מציאותו העצמית של משה בתור 'משה', והפכה אותו לחלק מהתורה... המציאות שלו - היא מציאות של התורה, ומציאותה של התורה - כוללת את מציאותו שלו.

אין לך דבר גדול מזה בכדי לבטא את היסוד האמור: מעלה רוחנית - היא מעלה נצחית שמשנה את כל מציאותו של האדם. משה רבינו הגיע עד פסגת האנושות, לבטל את עצמו כליל כלפי המציאות האלוקית, אולם מזה נלמד בתורת דוגמא לכל אדם ואדם - שבשעה שהוא זוכה לקנות מעלה רוחנית, ולו הקטנה ביותר, הוא מהפך את מציאותו למציאות חדשה שלא שייכת למציאות הקודמת. הוא שייך מעתה לעולם אחר, עולם רוחני בפני עצמו, שאין לו כל קשר לעולמות המוקדמים. ידועים דברי חז"ל (חגיגה ט"ו, ב') שאינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד, ולפי האמור יובן לנו עיומו המאמור, משום שבמדרגות רוחניות - גם הפעם המאה ואחת משנה את כל המציאות שהיתה בפעם הקודמת של המאה. אמנם מדובר כאן בהבנה קטנה ודקה, ותוספת כל שהיא של העמקה או תוספת כל שהיא של ידיעה שנוספה אחרי כל התוספות הקודמות, אך גם היא יש בה כדי לשנות את האדם, עד שנאמר עליו 'אינו דומה', והוא נחשב 'עובד אלוקים' ביחס ל'אשר לא עבדו'.

פעמים רבות נותרים לאדם זמנים של שיריים, של עשרה רגעים או חמשה רגעים, והוא אומר לעצמו: מה הם כבר חמש דקות... מה כבר אפשר להספיק בחמש דקות... אולם האמת היא שכל דקה ודקה היא עולם שלם בפני עצמו. עולם שלם ומציאות שלימה. כל האדם נהפך להיות אדם אחר בזכות אותן חמש דקות, עד שלא קרב זה אל זה.

מון בעל החתם סופר אמר על עצמו, כידוע, שהסיבה שהתעלה על כל בני דורו היתה בזכות חמש דקות... כולם למדו, אבל הוא השכיל לנצל את כל הרגעים הקטנים שמתבזבזים לפניו ולאחריה, קודם התפילה, אחר התפילה, קודם האכילה, אחר האכילה, וכן עוד כהנה וכהנה. ומה באמת הפך את החתם סופר לחתם סופר, והותיר את כולם מאחוריו? הרי מבחינת כמות הזמן שיעור המרחק בינו לבינים לא השתווה לשיעור המרחק בין גדלותו לגדלותם... התשובה היא שזו הנותנת: כל 'חמש דקות' בפני עצמן מובילות את האדם למרחקים שונים לחלוטין. המרחקים האלו נותנים לו את הכח להיות מוסיף והולך, וכך הוא מכפיל את כוחו ומתנשא כל כל סביבותיו.

מון הגרא"מ שך היה חוזר תדיר על משלו הנודע של בעל החפץ חיים, על מי שלא זכה לכיון בתפילה, ותפס את עצמו פתע פתאום לקראת סיום השמונה עשרה... משל למה הדבר דומה, לרוכלת שעמדה בשוק ובידה תפוחים, והנה בא קוץ דוהר על סוסו והפיל את כל מרכולתה מידה. החלו העוברים ושבים לחטוף את התפוחים המתגוללים על הארץ, והאשה עומדת, טופחת בידיה ומתחילה לקונן: וי לי לחסרון כיש... ראה אותה אדם אחד ואמר לה: מה את עומדת ובוכה? כולם חוטפים - חטפי גם את, לפחות תצילי את מה שאת יכולה להציל...

גם אם האדם לא זכה לתפוס את מה שהוא יכל לתפוס, הוא יכול עוד לתפוס את מה שמונה לפניו. אם זה בתפילה, אם זה בתורה ואם זה בכל דבר שבקדושה. מה לך מקוון על לשעבר? יש לך עוד את העתיד, והעתיד כולל בתוכו אין ספור מדרגות של נצח. כל דקה היא עולם בפני עצמו, וכל מילה היא מדרגה שונה בפני עצמה.

ולכשתמצי, אלו הם דבריו של רבי יהודה בר סימון בשם ר' מאיר במדרש תהלים (מזמור פ"ז, ז'): "כשם שהבאר נובע מים חדשים בכל שעה, כך ישראל אומרים שירה חדשה בכל שעה, הדא הוא דכתיב ושרים כחוללים כל מעיני בך". והכיצד ניתן לומר בכל שעה שירה חדשה? שכן כל כמה שהאדם מתעלה כל שעה, ומשנה את עצמו כל שעה למדרגה אחרת, אזי גם שירתו היא שירה חדשה שמשנה משעה לשעה. אינה דומה שעה לחברתה ואינה דומה מדרגה לקודמתה, כל שעה מרוממת את האדם למקום אחר משהיה.

על פי זה אולי יבוא הסבר במילותיו הנוראות של רבינו יונה, על המשנה לעיל באבות (א', י"ג) וזו לשונו: "ודלא מוסיף יסף - מי שהוא חכם ואינו רוצה להוסיף חכמה על חכמתו... יהי רצון שזה האיש ימות ויאסף אל עמו, ולמה יחיה עוד אחר שכבר קם מללמוד". האדם שכבר חושב שהגיע אל השלימות, ולא מוסיף עוד - אין לו עוד מטרה עלי אדמות. כי כל רגע הוא חיים שלמים בפני עצמם, ומי שאינו רוצה להמשיך ולחיות - מה הוא ראוי להתהלך עוד עלי ארץ?

וכך כותב רבינו יונה בשערי תשובה (שער ב' אות ט"ז) בזו הלשון: "ויש על האדם לחפש לו בכל יום מצוות, אולי יגיע תור מותו, ולא יחסר המצוות ההן". ולכאורה מה שייכת מציאות של 'מצוות חדשות'? הרי האדם מחוייב בכל רגע ורגע לקיים את כל התרי"ג, ועליו להזהר בקלה כבמורה. וגם אם נניח שמדובר במצוות התלויות בזמן, לא כולן נוהגות 'בכל יום', ומה שכן נוהג בזמן - לא יעברו יותר משנתיים והאדם יקיים את כולן...

אלא ודאי כוונת רבינו יונה אינה ל'מצוות חדשות' כפשוטן, כי אם למדרגות חדשות. בכל מצוה ישנה יכול האדם למצוא מדרגה חדשה לחלוטין, שתשנה את פני המצוה ותביא אותו למציאות של 'מצוה חדשה'. והוא הדבר אשר מוטל על האדם - 'לחדש לו בכל יום מצוות', מפני שההתחדשות הלזו הופכת אותו לגברא אחרת, במדרגה גבוהה הרבה יותר, עד שאינו דומה למה שלפניו.

כבר לעיל במשנה א', על המילים 'כמעין המתגבר', הרחבנו בדברי המהר"ל שמבאר מדוע דוקא מי מעיין נקראים 'מים חיים'. משום שמי מעיין - מחדשים כל הזמן את עצמם, עם נביעה חדשה שלא עוצרת לעולם, וההתחדשות הזו היא הנקראת 'חיים'. כל עוד שהאדם עוצר במקום ונותר על עומדו, לא 'חי' נקרא שמו כי אם מת. הוא לא זוכה להוסיף לעצמו חיים חדשים, שמתחדשים כל הזמן בכל מדרגה ומדרגה.

מעשה מופלא היה מספר הגאון רבי שלום שבדרון זצ"ל משמו של מון הגרי"ז זצ"ל, על רבינו הגאון רבי עקיבא אייגר זצ"ל. הלא כנודע, נכדו של הגרע"א, בן לבנו הגאון רבי שלמה, היה הגאון רבי לייב אייגר, שיצא מבית אביו ונתהפך להיות חסיד קוצק (עד שנעשה לאחר מכן האדמו"ר מלובלין). יום אחד ישב הגרע"א ולמד עם בנו הגר"ש, והנה באמצע הלימוד קם הגר"ע ויצא החוצה. רק כחלוף עשרים דקות תמימות שב אל החדר ואמר לבנו: דע לך שכעת הצלתי את בןך רבי לייב...

לאחר מעשה התברר שבאותם רגעים שיצא רבי עקיבא אייגר התהלך רבי לייב ביער מושלג שקוע בשרעפיו, ופתאום נפל לבור עמוק. רבי עקיבא אייגר חזה זאת ברוח קדשו, ובאותם רגעים הציל את נכדו... אולם כך אמר רבי עקיבא אייגר: על הכל אני מוחל לנכדי רבי לייב, מלבד על אותו מעשה... כי על הכל אני יכול למחול, אבל על עשרים דקות של ביטול תורה - איני יכול למחול... ואמרו, שכששמע זאת רבי לייב התענה עשרים תעניות, כדי לכפר על אותן עשרים דקות של זקנו...

מה היה החומר באותם עשרים רגעים, שרק עליהם לא יכל רבי עקיבא אייגר למחול? אלא היו אלו עשרים דקות של רבי עקיבא אייגר. בכל דקה ודקה נעשה רבי עקיבא אייגר ל'רבי עקיבא אייגר' חדש, ובכל עשרים דקות - היו עשרים 'רבי עקיבא אייגר'... על עולמות כאלו של נצח, שיכלו ליצור יצירות כאלו של גאון הדורות, לא היתה שייכת מחילה...

ואכן כשמתבוננים בדבר, אין ספק שכל המושג 'חיים' כולל בתוכו אין ספור רגעים, שכל רגע מהם הוא רגע בפני עצמו. כל 'יחיד' עתיד לזכות לשכר נצחי של חיי נצח - ואם היתה כאן יחידה אחת שלמה של 'חיים', שממשיכה כל הזמן אותו הדבר, היכן היה כאן, שכוון ואיו משמעות היתה בו... בודאי שגם בתוך הנצח, כל רגע ורגע מתחדש בפני עצמו, ותלמידי חכמים אין להם מנוחה בעולם הבא. יש כאן בורא שהוא אין סוף, וגם החיים שהוא נותן - הם חיים בלי סוף. בכל דקה מתעלים עוד יותר מהדקה הקודמת, וכל התעלות היא מדרגה חדשה, אחרת לגמרי מהמדרגה הקודמת.

את ההבחנה הזו מלמד אותנו התנא: 'הלומד מחבירו אפילו אות אחת - צריך לנהוג בו כבוד', שכן גם באות אחת בלבד הוא הפך את התלמיד לאדם אחר, שונה וחדש, עד שנחשב לו שהוא 'כענין בורא משתתף ביצירה'. ומזה ילמד כל אדם, אף הלומד לעצמו, מה ערכו של כל רגע בודד ושל כל מילה בפני עצמה. אין אפשרות להמעיט בשום מעשה, ולו הקל שבקלים, כיון שכל מעשה הוא מדרגה רוחנית בפני עצמה, וכל מדרגה - היא עולם שלם של נצח.

שואלין ודורשין

פנינים משיחותיו ותשובותיו של מורינו הגאון הגדול רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים, רב דק"ק אבי עזרי מרכז פתח תקוה

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה
במשנת מרן רבינו הגרי"ש אלישיב זצוק"ל

ברכת האילנות בחודש אייר

שאלה מי שלא הספיק לברך ברכת האילנות בחודש ניסן. האם יכול לברך גם בחודש אייר.

תשובה אם האילן מלבלב ויש עליו פרחים, אפשר לברך. וכך שמעתי מרבינו.

ביאור הדברים כך היא הכרעת המ"ב (רס"א) "אורחא דמילתא נקט שאז דרך הארצות החמים ללבלב האילנות וה"ה בחודש אחר כל שרואה הלבוב פעם הראשון מברך". וכבר כתב בן הריטב"א (ד"ה י"א, א"ד"ה הא"י) "הא"י מאן דנפיק ביומי ניסן וכו' ויומי ניסן לאו דוקא אלא כל מקום ומקום לפי מה שהוא", ואף שהבירכי יוסף (שם א) כתב "על דרך האמת ברכה זו שייכת ליומי ניסן בלבד" אין זה אלא 'עניין' על דרך האמת, אך מדינא בוודאי אפשר לברך אף אח"כ שאל"כ כפי שהוכיח הריטב"א דאטו במדינת אוסטרליא שהאקלים בה שונה והפריחה בתשרי לא יברכו. וכן משמע ממש"כ בספרו מורה באצבע (הובא בכ"ה"ש שם א) "דהמדקדקים מקפידים שיהא בניסן דוקא" הרי שהוא עניין של דקדוק ולא מדינא.

ברכת האילנות פעמיים בשנה

שאלה מי שבירך באוסטרליה בימי פריחתם אילנותיהם בחודש תשרי ועתה בא לארץ ישראל, האם מברך שוב ברכת האילנות בתקופת חודש ניסן. וכנ"ל בן א"י שבירך בניסן ובא לאוסטרליה בתשרי, האם יחזור ויברך.

תשובה אין מברכים אלא פעם אחת בשנה. ואם כבר בירך בחודש תשרי או בחודש ניסן, אינו מברך שוב.

ביאור הדברים כך מבואר בדברי השו"ע (רס"א) "ואינו מברך אלא פעם אחת בכל שנה ושנה". והנה מובא הוראת הגר"ל שטיינמן (הגש"פ אהלי תורה עמ' 9) שהבא מאוסטרליה לא"י יחזור ויברך משום שהבריא החלה בניסן ובאוסטרליה שמברכים בתשרי היא ברכה על השנה הקודמת שכבר ברכו בא"י בניסן, א"כ זה הבא לא"י יברך שוב בניסן ושוב לא יברך בתשרי. וכ"כ שם הגר"ח"ק בהערה 'צריך לברך שוב בניסן כי א"י עיקר העולם והכל אחר א"י' והיינו ש'שנה' הנזכר בשו"ע היא מניסן ועד ניסן.

אכן דעת רבינו הגרי"ש זצוק"ל נראה שכיון שלא נתפרש אם 'שנה' לעניין זה היא מניסן

עומק מידת הדין בימי הספירה

הפרתה חוקיה.

לכן נהפכו הימים הללו משמחה ליגון. ובמקום שנשמח בהם כמו בערב חתונה, נוהגים בהם דיני אבלות, ואף במהלך הדורות אירעו גזירות קשות ורעות על עם ישראל דווקא בימי ספירת העומר, החל בבית מדרשו של רבי עקיבא שנסגר, והתורה העצומה שאבדה עם פטירתם הטראגית של עשרים וארבעה אלף מתלמידיו, וכן בשנות ת"ח ות"ט בהן אירעו לישראל פרעות קשות, כאשר הגויים בזו ושדדו, הרגו ופצעו נערים וזקנים מגדולי הדור ממש, ואנשים נשים וטף נשחטו לאלפים ולרכבות.

לכן מקפידים באמירת 'אב הרחמים' במוסף של שבת בכל השבתות שבימי הספירה, כיון שעיקר גזירות אלה אירעו בימי הספירה. כמו כן בימי השואה קהילות הונגריה הושמדו בחודש אייר ובערב חג השבועות. ואף בימים אלו ממש, לצערנו, אנו עדים למצב מלחמה נורא ואיום בצפון ובדרום עם הרוגים ופצועים מידיהם האכזריות של אויבינו הבאים עלינו לבלותנו ר"ל, אך הקב"ה מצילנו מידם בחסדיו המרובים. אשר על כן שומה עלינו להתחזק ולהתכונן כיאות לשלמות קבלת התורה, עם כל תנאיה וקנייניה.

ערבים זה לזה

ההכנה הראויה נדרשת בשלמות המידות כלשון רבינו יונה (אבות ב. יב) "התקן עצמך ללמוד תורה - במידות טובות, כי התורה לא תשכון במי שלא מתוקן במידותיו". ואמנם בין הקניינים ההכרחיים לקבלת התורה, נמצאת מידת 'נושא בעול' (אבות ג. י), ובעתות צרה עוררו רבותינו לתיקון מידה זו שלצערנו לוקים אנו בחסרונה מאד. ואמר הגר"ש וולבה כי אמנם יש לקרוא עיתון בכדי להכיר ולהתוודע לחסדי ה' המרובים האופפים אותנו בכל עת, אך הקורא עיתון תוך כדי לגימת כוס קפה להנאתו, יש בו ממש האכזריות, שהרי העיתון מלא בטרגדיות יום יומיות בגוף בנפש ובממונו ישראל ברחבי תבל, ואותו אחד קורא את הידיעות המצערות תוך כדי לגימת קפה בהנאה, ועוד

תורת המועדות מוזכרת בפרשתנו לפרטיה, וכידוע בכל פעם שקוראים בתורה על זמן מסוים, יורד השפע של אותו מועד, שהרי "הקריאה מעוררת את הזמן", ממילא בשבת זו ניתן להיות מושפעים בכל הרוממות המושגת בכל המועדות כולם.

ואכן נהגו בחצרות החסידים שכל מי שלא זכה במהלך החג להסתופף בצלו של האדמו"ר, הגיע לשובות בשבת זו אצל האדמו"ר, ובכך נחשב שקיבל את כל השפעת המועד מחדש.

בין המועדות נצטוונו בפרשה על ספירת העומר. מבאר האור החיים (ויקרא כג. טו) שספירת הימים קודם קבלת התורה, היא כעין ספירת הימים שסופרת הכלה לטהרתה קודם חתונתה. וכיון שיום חתונתו יום שמחת לבו זהו יום מתן תורה (תענית לא, א) ורצה הקב"ה להזדווג עמו, הרי אנו ככלה כלפי החתן הקב"ה.

ולכן ציוונו בספירה, כדי שנהיה מוכשרים להתאחד עמו בקבלת התורה. ואמנם לצד הפלגת טומאתנו מחד והפלגת קדושת וטהרת הקב"ה מאידך, ציוונו לספור לא רק שבעה ימים, אלא שבעה שבועות תמימות.

וכל זה הוא כהיטהרות לקראת החתונה הגדולה, בחג השבועות בעת מתן תורה, בה נתאחד להיות בבחינת קודשא בריך הוא, אורייתא וישראל חד הוא.

גזירות בספירת העומר

המשגית הגר"ש וולבה עוררנו כי אמנם ימים אלו מושפעים בשפע עצום ברוחניות ובגשמיות כהכנה לקבלת התורה ואמורים להיות ימי שמחה כימים בהם מתכוננים לקראת שמחת נישואין, אך כיון שלא מנצלים כראוי בהכנה ראויה ומושלמת את ימי ההכנה וההיטהרות לקראת קבלת התורה, התורה תובעת את עלבונה.

ולכן עומק מידת הדין המתגלה בימים אלו, הוא חלק בל ינתק מההכנה לקבלת התורה - כדי שנפנים שאנו חלק מהעם הנבחר שקיבל את התורה ועלינו מוטלת הזכות והחובה לנצור אותה מכל משמר, ולשאת בנטל

או מתשרי אין לברך שוב בכל אופן. וה"ה בן א"י שבירך בניסן ובא לאוסטרליה בתשרי לא יחזור ויברך שיש להחמיר בב' האפשרויות מהי 'שנה'. והתבטא רבינו 'מספיק' פעם אחת בשנה, היינו שלא לברך יותר מפ"א בכל צורה שהיא.

דין קדימה - קידוש לבנה וספירת העומר

סיים שמונה עשרה של ערבית כשהציבור יצא לקידוש לבנה, האם להקדים ספירת העומר או קידוש לבנה.

תשובה הנה מנהג ישראל שבציבור סופרים ספירת העומר קודם קידוש לבנה ולדעת המשיב דבר שלא התחייב בקידוש לבנה עד שיראנה בוודאי שיש להקדים ספירת העומר שכבר מחויב בה לקידוש לבנה שעדיין אינו חייב בה וכל מה שיש לדון הוא לנו"ב וסברתי שצריך להקדים ספירת העומר משום תדיר שהיא מ"ט פעם בשנה ואילו קידוש לבנה רק י"ב פעם בשנה.

ובשלמא לסוברים שאם שכח לספור יום אחד אינו יכול להמשיך ולספור הרי שכל הימים מצוה אחת א"כ אין זה תדיר אלא מצוה אחת, אך לסוברים שיכול להמשיך ולספור משום שכל יום מצוה בפני עצמה הרי שיש בספירה הרבה מצוות וא"כ היא תדיר. ושמואל תדיר היינו שנפגשים איתו בתדירות משא"כ מ"ט פעם רצופים בזמן אחר (בין פסח לעצרת) לא מקרי תדיר. ונראה להוכיח כסברתו מדברי רש"י סוכה (כ"ו, א) שכתב דברכת הזמן תדיר יותר מברכת הסוכה משום "שנוהג בכל הרגלים" ולכאורה ברכת לישיב בסוכה תדיר יותר שבכל פעם שאוכל חייב לברך לישיב בסוכה וזה מצוי יותר משהחיינו על הרגלים שהוא מוכח כסברתו שתדיר היינו שנפגש בו בתדירות לא פעמים רבות בזמן אחד. ועתה ראיתי מוכיחים (בידורי חיים) מהמש"א (תקפ"א, ו) חובא במ"ב תקפ"א, ב) שבר"ח אלול יש להקדים ברכי נפשי לדוד ה' אורי וישעי משום "שהוא תדיר בכל ראש חודש" אע"פ שלדוד אורי וישעי אומרים יותר ממאה פעמים (מור"ח אלול עד שמח"ת) וזה הרבה יותר מהפעמים שנאמר ברכי נפשי בכל ראשי חדשי השנה, וע"כ מפני שנפגשים בברכי נפשי בכל ר"ח משא"כ לדוד אורי וישעי שהוא רק בחודש אחד בשנה.

נהוג בהרבה מהישיבות הקדושות לקדש הלבנה תיכף לאחר ערבית ואח"כ חוזרים לבית המדרש ומבדילים. ולכאורה הרי הבדלה היא תדיר לעומת מצות קידוש לבנה שאינה תדיר, ותדיר קודם, או שמא בהבדלה הכלל שונה כבספירת העומר שהבדלה תדירה ממנה ואעפ"כ הדין הוא (א"ח תפ"ט, ט' ופ"ב מ') "במוצאי שבת ויו"ט סופרים קודם הבדלה - דאפוקי יומא מאחרין לה כל מה דאפשר" ושמואל אף כאן יש לאחר ההבדלה.

וכבר נשאל על כך הנצי"ב מוולאזין (משיב דבר קמ"ח) והשיב "קידוש לבנה לא נתחייב עד שייצאו מביהכ"נ ויראו את הלבנה פשיטא דמבדילין תחלה" כלומר יש להבדיל קודם קידוש לבנה משום שלא נתחייבו בקידוש לבנה עד שייצאו מבית הכנסת ויראוהו, ואין זה שייך לאיחור אפוקי יומא, שאין להניח מצוה שכבר חייב בה לטובת מצוה שעדיין לא התחייב בה כלל.

במנחת אשר הוכיח מדברי הנודע ביהודה (א"ח מ"א) שחולק שכתב כשלא נראתה הלבנה אלא באמצע קריאת המגילה בליל פורים "שאם כל הציבור לא קידשו יפסיקו כולם ויקדשו הלבנה ואח"כ יגמרו קריאת המגילה" ולא מפסיקים בזה פרסומי ניסא שהרי לאחר הקידוש לבנה "ימשיכו כולם יחד קריאת המגילה כבראשונה". ואילו לדברי הנצי"ב כיון שלא ראוה לא התחייבו לקדשה, ואיך יפסיק קריאת המגילה שחייב בה, לקיים מצוה שעדיין לא התחייב בה.

הרי שהנו"ב סובר תיכף כשהתחדשה הלבנה חל החיוב לקדשה, ולכן חייב להפסיק קריאת המגילה לקיים חובתו כשיש חשש שלא יוכל לקיימה אח"כ. משא"כ הנצי"ב סובר שלא חל החיוב אלא רק לאחר שרואה ולכן אין להקדימה להבדה שכבר התחייב בה.

להאמור הרי שמחלוקתם היא ביסוד מצות קידוש לבנה, האם חייב לראות הלבנה בחידושה כדי שיוכל לברך או שאינו חייב בזה עד שרואה ורשאי שלא לראותה כלל ולא לברך.

שקלים לכל הפחות, ופניות רבות נערמו על שולחנה. מלאכת קודש זו גולה ממונה זמן רב מדי לילה, ותוך כדי קריאת המכתבים וסידור המעטפות, שמועה את החדשות.

ביום בו אירע פיגוע או כל צרה טראגית ל"ע היינו משתדלים בכל דרך שהיא לא תשמע

על כן. כיון שכאשר היתה שומעת על צרות, היתה מתייפחת מרוב צער על המשפחות הכאובות. פעם התעוררנו מקול זעקותיה, ולתמיהתנו הסבירה שכעת שמועה כי מחבל עלה על אוטובוס ודקר למוות אברך בשם הרב הייזלר הי"ד. קולות הבכי על הרצח הפתאומי באכזריות נוראה, הלכו וגברו כל הלילה עד שבבוקר הובהלה לבית חולים, אחר שלקתה בהתקף לב. וכל זה מחמת בכי על יהודי שלא הכירה. לאחת מבנות המשפחה שאמרה לה כי אין ביכולתה לתמוך בכל אחת מקריאות הצדקה המרובות ל"ע, ייעצה: אם את לא יכולה לתרום להם כסף, אל תזרקי את הפניה לפח, לפחות תבכי איתם. ואנו... אנונימו מקבלות עוד ועוד צרות, לעתים אנו מצטערים ואולי אף מנסים לנחם את הידיד הכאוב. אם הזמן עומד לרשותנו, אולי מוסיפים גם תפילה קצרה, אך מיד מומשיכים הלאה לענייני היום.

יהי רצון שנוכח לדבוק בקניינים הנדרשים לקבלת התורה, ובכך נינצל מכל הגזירות הקשות.

מבקש להוסיף סוכר להשלמת הטעם, הרי זו אכזריות של ממש. עלינו לשמור שלא יכהו רגשות הערבות הפועמים בקרבנו עד מצב בו יהודים נחשפים לצרות שכול ויגון של אחינו בית ישראל לצד אחינו הנתונים בצרה ובשביה,

וממשיכים להתהלך באותה צורה כאילו לא שמעו מאומה. אחד מתלמידיו של הגאון רבי חיים שמואלביץ ראש ישיבת מיר סיפר לי שהלך קודם נישואיו להזמין לחתונה. כשעמד על מפתן חדרו, קפא על מקומו ולא נכנס. לתמיהת הרבנית מדוע אינו נכנס, השיב: קול בכי עולה מן החדר, איני יכול להיכנס פנימה ולהפריע לראש הישיבה בשעה קשה זו.

השיבה הרבנית, כך זה בכל בוקר, בשעה שראש הישיבה קורא את העיתון עם כל הידיעות המעציבות, הוא מרטיב את העיתון בדמעות. תיכנסו פנימה, תיכנסו, ואז הוא יפסיק לבכות. היו אלה דמעות של נשיאה בעול, של השתתפות פנימית בכל צרה או טרגדיה אליה התוודע דרך העיתון.

התקף לב מצער הזולת

סבתי הרבנית רחל קוק מטבריה נהגה לסדר בשעות הלילה המאוחרות את הפניות הרבות לסיוע ועזרה אותן קיבלה מכל חלקי הארץ. היא השתדלה לשלוח לכל פנייה חמישים

מוקד ההלכה שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

להנצחה בעלון באמצעות

בקופת בית הוראה הכללי ירושלים שע"י מכון ציוני הלכה

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס'
147

אם לא עוזבים את השם – גם הוא לא עוזב אותנו

פרשת אמור
תשפ"ד

ואם תעזבונו יזניחך לעד (דבה"י א כח ט), מי שעוזב את הקב"ה הוא יעזוב אותו ויזנחו לעד.

וכדי להבין מה הכוונה שהקב"ה מזניח לעד את מי שעוזב אותו, יש להתבונן במה שנעשה עם שבט שמעון, שהביא רש"י בפרשת וזאת הברכה (לג, ז) שמשו רבינו בירך לפני מותו את כל שבטי ישראל חוץ משבט שמעון, והטעם שמשו רבינו לא רצה לברך את שמעון משום שחטאו בבעל פעור. וכן במזמורי התהלים שאמר משה רבינו מתפלה למשה יש אחד עשרים מזמורי תהלים, וכתוב במדרש שהם כנגד אחד עשר שבטים, שכנגד שבטו של שמעון לא רצה משה רבינו לומר מזמור כיון שחטאו להקב"ה בבעל פעור. ועוד ראיתי בספר מדרש תדשא [שחיברו התנא רבי פנחס בן יאיר] שבדק בכל התנ"ך ומצא שלכל השבטים היה תפקידים בעם ישראל, או שופט או נביא, לכל השבטים היה מהם במהלך השנים אחד כזה, חוץ משבט שמעון שלא היה מהם כלום, והכל בגלל החטא שחטאו בבעל פעור. בשבט שמעון התקיים מה שנאמר אם תעזבונו יזניחך לעד, כביכול השם אומר לשמעון אני לא שם לב אליכם, כאילו אתם לא קיימים אצלי, ולכן משה רבינו לא התייחס אליהם ולא בירכם ולא אמר עליהם מזמור בתהילים, ולא קיבלו שום שררה, כאילו אינם קיימים. וכל הנביאים מלאים מענין זה, שאם נעזב את השם אז השם יעזוב אותנו.

הנס הגדול שנעשה עם הכטבמ"ם שנשלחו מאיראן

והנה עכשיו אנו רואים שהשם עושה לנו ניסים, והקב"ה לא עזב אותנו! הנס שנעשה בערב פסח ברוממה בירושלים כמו שהזכרתי בהתחלה, וגם הנס שהיה במוצאי שבת שהאיראנים שלחו עשרות כטבמ"ם וטילים על ישראל, וזה היה נס גדול מאוד! טילים אלו יצאו מאיראן בשעות אחר הצהריים והגיעו לשטח ישראל רק בשעת לילה מאוחרת, הם עברו דרך ארוכה וזמן רב, ואמרו לי שטילים אלו היו גדולים וענקיים, כל טיל בערך בגודל עשר מטר, טילים כאלו עוצמתיים מלאים בחומר נפץ אם היו נופלים ופוגעים כאן איזה נזק והרס היה יכול לצאת מזה ח"ו, טיל אחד כזה שנופל יכול לגרום להרוגים רבים ל"ע, השם עשה לנו נס גדול מאוד שלא פגע שום טיל ולא נהרג אף אחד.

השם מראה לנו שהוא נמצא איתנו! כמה צריכים אנו לשמוח ולהודות להשם שלא עזב אותנו. אנחנו כל הזמן אומרים להקב"ה: רבון העולמים אנחנו אתך! אנחנו לא עוזבים אותך! והנה כעת הקב"ה הראה לנו גם אני אתכם, אני לא עוזב אותכם!

הנסים הנסתרים שיש לעם ישראל – כי גבר עלינו חסדו

ונסים אלו הם הנסים הגלויים שאנחנו רואים ושומעים, ויש עוד הרבה נסים שהשם עושה לנו שאנחנו בכלל לא יודעים עליהם, ובתהילים כתוב הללו את ה' כל גוים שבחוהו כל האומים כי גבר עלינו חסדו, ולכאורה אינו מובן הפסוק, וכי בשביל שהקב"ה עושה לנו חסדים צריכים הגוים לשבח ולהודות לו?

וזכורני שהסבא רבי ברוך זצ"ל הביא פעם בדרשתו את הסיפור שהיה בזמן הצאר ניקולאי, הצאר ניקולאי רצה לחוקק חוק נגד היהודים, לשם כך הוא ביקש מכל השרים שיתאספו יחד ויכינו את טיוטת נוסח החקיקה נגד היהודים, והנה באמצע הלילה בעוד שהשרים יושבים ומכינים את הטיוטא, הגיע הצאר ניקולאי בכבודו ובעצמו וביקש מהם את הטיוטא של החוק שכתבו, לקח הצאר את הטיוטא והשליח אותה לתוך האח הבעורת, למחרת בבוקר הגיע

התביעה שיש אם לא אומרים שירה על הנסים שנעשו

אנחנו מתפללים תמיד על המשיח, כל יום אנחנו מתפללים שיבוא, וגם ביעלה ויבוא מבקשים אנו מלפני הקב"ה שיבוא לפנינו זכרון משיח בן דוד עבדך, והנה בגמ' בסנהדרין צד א' כתוב, ביקש הקדוש ברוך הוא לעשות את חזקיה המלך מלך המשיח, ובאה מדת הדין ואמרה לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם! ומה דוד מלך ישראל שאמר כמה שירות ותשבחות לפניך לא עשיתו משיח, חזקיה שעשית לו כל הנסים הללו ולא אמר שירה לפניך תעשהו משיח? ולכן לא זכה חזקיה המלך להיות מלך המשיח. והנה חזקיה המלך היה בסוף תקופת בית ראשון, שהרי הנביאים שהתנבאו על חורבן הבית היו בימי ארבעת המלכים אחז עוזיהו יותם וחזקיה - מלכי יהודה, ובימי חזקיה עלה סנחריב לכבוש את ירושלים, ושלח סנחריב את רבשקה לירושלים והיה רבשקה זה מחורף ומגדף את ה', וחזקיה נצטער על כך מאד ונכנס לבית המקדש והתפלל לפני הקב"ה ואמר לו תראה איך מחרפים אותך ככה, ואז נעשה הנס הגדול, שבאותו לילה ה' המית במגפה בפעם אחת מאה שמונים אלף חיילים של סנחריב וככה ניצלה ירושלים מכבושו של סנחריב, וע"ז היתה התביעה על חזקיה למה לא אמר שירה על נס זה שאירע לישראל.

והנה אם היה הקב"ה עושה את חזקיה למלך המשיח ואת סנחריב לגוג ומגוג לא היה נחרב בית המקדש והיינו זוכים לגאולה השלמה, רק בגלל שלא אמר חזקיה שירה לפני הקב"ה על כל הנסים שנעשו לו, הפסיד חזקיה וכלל ישראל כולו, ונחרב בית המקדש, ועדיין אנחנו בגלות, רואים אנו מזה עד כמה חשוב הדבר להודות ולומר שירה להשי"ת על כל הנסים שהוא עושה לנו.

הנס הגדול שהיה בערב פסח

ובערב פסח נעשה לנו נס גדול, וכבר התפרסם הסיפור שהיה בשכונת רוממה בירושלים, ששני מחבלים ימ"ש נסעו במכונית במטרה לבצע פיגוע דריסה, וכוונתם היתה לדרוס אנשים רבים, ובחסדי שמים הצליחו לדרוס רק שלשה, שגם הם נפצעו קל בלבד וב"ה כבר השתחררו לבינתם, אבל אחר כך המחבלים יצאו מהרכב ובידם היה נשק לירות בו ולהרוג יהודים ח"ו, והנה עפ"י דרך הטבע אירוע זה היה צריך להגמר בהרוגים רבים ל"ע, שהרי הם היו בשכונה מרכזית ושוקקת חיים, אך למרבה ההפתעה אירע להם תקלה בנשק ולא הצליחו לירות בו, אומרים שאחד מהם ניסה להכות את הנשק בריצפה לשחרר את החסימה של הקליעים ובכל זאת הרובה לא פעל, זה היה נס גדול!

כשמעתי על הנס הגדול זה שמחתי שמחה גדולה, שהנה אנו רואים שהקב"ה מאיר לנו פנים ועושה לנו נסים, אנו רואים שהשם לא עזב אותנו!

השם עוזב את מי שעוזב אותו לעד

הרי אפילו אסא שהיה מלך צדיק ששלח משלחות שיעברו מעיר לעיר וילמדו את ישראל תורה, הזהיר אותו עזריהו הנביא ואמר לו: ה' עמכם בהיותכם עמו, ואם תדרשהו ימצא לכם, ואם תעזבוהו יעזב אתכם (דבה"י ב טו ב), גם שהיה אסף צדיק שלח לו הקב"ה ביד נביאו לומר לו אם תדרשני אני ימצא לך אבל אם תעזוב אותי אני גם יעזוב אותך! וכן אמר דוד לשלמה בנו לפני פטירתו: ואתה שלמה בני דע את אולקי אביך ועבדהו בלב שלם ובנפש חפצה, כי כל לבבות דורש ה וכל יצר מחשבות מבין, אם תדרשנו ימצא לך

נהיה עם השם יתברך, שאם אנחנו נהיה איתו אז גם הוא יהיה איתנו! וכמו שאמר זכריה הנביא ואמרת אלהם כה אמר ה' צבקות: שובו אלי! - ואשוב אליכם! הקב"ה מחכה שנעשה תשובה.

האמונה שהשם הוא עושה לנו את הנסים האלו

ובזה אנחנו צריכים לשמוח שמחה גדולה שאנו רואים שהשם עדיין לא עזב אותנו, עדיין שומר עלינו, כמו שכתוב הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל... אני התפללתי להשם שיעשה לנו עוד ניסים כאלו, שידעו כל העולם שיש אלוקים בישראל, והנה הרי הנס של הטיילים שזרקו עלינו מאיראן, הרי זה היה נס גדול מאד, שזרקו כל כך הרבה טילים! כזאת כמות גדולה של חומר נפץ! ובסוף רק גויה אחת נהרגה, ודאי שזה רק נס שאי אפשר לירט כל כך הרבה טילים בפעם אחת! זה רק ניסים! נס שהשם עומד אחר כותלינו משיח מן החלונות, וכי לא רואים כאן שיש אלוקים?!

אלא שהכופרים לא רוצים להכיר בבורא עולם, כאילו הם בשלהם ואנחנו בשלנו, ומה שיש כל כך הרבה בורים ועמי הארץ, הכל זה מכח הגלות בה אנו נמצאים, ואם הקב"ה היה עושה לנו עוד כמה כאלו ניסים גם הגוים היו רואים שיש אלוקים בישראל, הקב"ה מראה לנו בזה שהוא נמצא איתנו, הוא כביכול מחבק אותנו ואומר לנו שובו אלי ואשוב אליכם, אם נשוב אל הקב"ה ונעשה תשובה אז נזכה שהקב"ה ישוב גם הוא אלינו ותבוא הגאולה השלימה שאין ישראל נגאלין אלא בתשובה, וגם ביציאת מצרים כתוב ויזעקו בני ישראל אל ה' מן העבודה ותעל שוועתם אל האלוקים, הם צעקו והתפללו לה' ואז הוא הושיע אותם.

וכבר שאלתי את הרבי הרב שך זצ"ל מה צריך לקבל וללמוד מחג הפסח, ואמר לי הרבי: והיא שעמדה לאבותינו ולנו, שלא אחד בלבד עמד עלינו ללכותינו, והקב"ה מצילנו מידם!

אשריך ישראל! מי כמוך עם נושע בהשם מן עזרך ואשר חרב גאותך ויכחשו איביך לך, ואתה על במותימו תדרך! - זה היה המילים האחרונות של משה רבינו עלי האדמות, כשעמד להפריד מהעולם והיו ישראל עצבים על מי אתה עוזב אותנו, אמר להם משה רבינו אני עוזב אתכם בידיים טובות, ביד הקב"ה, וכמו שמסופר על הסבא מקלם ר' שמחה זיסל שהיו לו בנות רווקות וכשעמד להפטר מן העולם אמר לבנותיו: אל תדאגו! אני עוזב אתכם בידיים טובות, אתם בידיים של הקב"ה! וכך אמר משה רבינו לעם ישראל: אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בהשם, אין אומה כזאת בעולם שנקראת עם נושע בהשם, אין אומה שהשם הוא המושיע שלה אלא ישראל כמו שכתוב ישראל נושע בהשם תשועת עולמים.

אם אנחנו לא עוזבים את השם גם הוא אינו עוזב אותנו, וכמו שאומר אדונינו דוד: דרשתי את ה' וענני ואז ומכל מגורותי הצילני, הביטו אליו ונהרו - מי שמביט אליו, שדורש את ה' ומבקש את פניו, הוא מקבל אור ונהרה מאת השם, ואז ופניהם אל יחפרו.

הקיסר ושאל את השרים היכן טיטוס החוק שביקשתי ממכם להכין בלילה, נדמהו השרים על בקשתו ואמרו לו בתדהמה: הרי אתה הצאר בעצמך היית כאן בלילה ושרפת את הטיטוס באש!! ענה הצאר גם הוא בתדהמה: אני באתי לכאן? לא היה ולא נברא סיפור זה שאתם אומרים!! אך לתדהמת הצאר השרים כולם אומרים אותו דבר, הצאר בעצמו היה וביקש את הטיטוס וזרקה לתוך האש, שאל הצאר גם את השומרים, וגם הם אמרו אתה באת לכאן אתמול ואמרת לנו את הסיסמא ונתנו לך להכנס, או אז הבין הצאר ניקולאי שהאלוקים של היהודים שומר עליהם, אמר הצאר לשריו אני לא שרפתי את הטיטוס של החוק אתמול אבל אני רואה שהאלוקים לא רוצה את החוק הזה ולכן אני מבטל אותו.

כשנודע סיפור זה לר' איצלה מוולאז'ין, אמר ר' איצלה שזה הפשט בתהילים הללו את ה' כל גוים שבחוהו כל האומים כי גבר עלינו חסדו, שהגוים הם יודעים כמה מזימות הם זוממים להרע לנו כמו שאמר דוד המלך בתהילים על עמך יערימו סוד יתעצו על צפוניך, והם יודעים את החסד שה' עושה איתנו, לכן אנו אומרים הללו את ה' כל גוים שבחוהו כל האומים.

הקב"ה עושה לנו הרבה נסים נסתרים שאנחנו בכלל לא יודעים עליהם, וכעת הקב"ה הראה לנו נסים גלויים, השם הראה לנו שהוא נמצא איתנו, אוהב אותנו וכביכול מחבק אותנו.

השם איתנו רק כל זמן שאנחנו איתו

אבל צריך לדעת שהשם איתנו רק כל הזמן שאנחנו איתו, אבל אם אנחנו נעזוב ח"ו את השם גם הוא יעזוב אותנו, וכמו שאמרנו ענין זה מופיע בכל דברי הנביאים, וכמו שנאמר למלך אסף על יד עזריהו אם תדרשנו ימצא לך ואם תעזובני יזניחך, הקב"ה אומר לכל אחד ואחד אם אתה אוהב בי ודורש אותי אני ימצא לך ואם לא תשמע לי, אם תעזוב את הקב"ה ח"ו, הקב"ה יעזוב אותך, והיום ראיתי בספר זכריה הנביא, שהשם אמר לו בנבואה לך תאמר לישראל ה' קצף על אבותיכם, אבל כה אמר ה' צבקות שובו אלי ואשוב אליכם, ואל תהיו כאבותיכם אשר קראו אליהם הנביאים הראשונים לאמר שובו נא מדרכיכם הרעים ומעלליכם הרעים ולא שמעו ולא הקשיבו אלי נאם ה', וממשיך הנביא ואומר: אבותיכם איה הם והנביאים הלעולם יחיו, אך דברי וחוקי אשר צויתי את עבדי הנביאים הלוא השיגו אבותיכם, וישובו ויאמרו כאשר זמם ה' לעשות לנו כדרכינו וכמעללינו כן עשה אתנו, עד כאן. הרי לנו דברים מפורשים שהקב"ה רוצה שלא נעזוב אותו, ואם אנחנו לא נעזוב אותו גם הוא לא יעזוב אותנו.

ופעם לפני שנים רבות נאלצתי להתאשפז בבית חולים והייתי צריך לעבור ניתוח, וכשהתחילו להרדים אותי שמעתי את האנשים שם אומרים העיקר שהשם יהי' איתנו, וצעקתי להם מהמיטה זה לא העיקר! והם לא הבינו מה אני רוצה, מה הזקן הזה צועק על מה שאמר, אך הסברתי להם את דברי ואמרתי שהעיקר הוא שאנחנו

ספירה לכל אחד ואחד

מתוך המצווה הארוכה, בת ארבעים ותשע יום, משרטטת מצוות ספירת העומר את קומתו הרוחנית של האדם, היכן נמצא בעת ולהיכן עליו להגיע. מלאכה קשה היא, אבל נחמתה בצידה, ה' יגמור בעדו!

ונתבונן נא, כי כל השאלות מתבררות בלשון הכתוב, אשר גם בו יש לדון ולהרחיב, מהו 'תמימות תהייתה', הן השבועות באות ונהיות ממילא. וכן מהו זה שאמרה תורה 'חמישים יום', אם אינם אלא ארבעים ותשע יום, הפוך והפוך בה דכולי בה.

לכל יחיד ויחיד

חיוב הספירה, הוא על כל אחד ואחד. כך דרשו רבותינו (מנחות סה:), 'וספרתם לכם', שתהיה ספירה לכל אחד ואחד (וכל אחד ואחד חייב לספור. רש"י), וכיצד דרשו בספרי מהכתוב 'וספרת לך', בלשון יחיד. וכבר העירו ממה שכתוב 'המול לכם', כיצד נדרוש ונלמד.

והאמת היא כי הוראת הספירה 'לכל יחיד ויחיד', משמעות רבה נמצאת בה. כל הספירה היא הכנה לחג השבועות, ולקראת היום המקווה אנחנו מייעדים פנינו ומזככים נפשותינו וכל אחד מקבל את יום מתן תורה כפום חורפיה וכפי אתערותא דיליה.

שונה הוא חג השבועות ממועדים אחרים. בסוכות כולם יושבים בסוכה וכולם נוטלים לולב, כזה או אחר. בחג המצות כולם מסיכים ואוכלים כזית מצה, כזו או אחרת, בשיעור כזה או אחר. אבל בחג השבועות, ארבעה יושבים על ספסל אחד, וכל אחד מקדש את היום הזה בצורה אחרת, משל היו ארבעה ימים נפרדים!

אין אתה בן חורין להיבטל

שני כוחות מעורבים באדם זה בזה. וה'ספירה לכל אחד ואחד' מגנת לכל כוח כפי כוחו. מצד אחד הספירה מוטלת עליך, ההכנה מוטלת עליך ואיש לא יעשה זאת תחתך, אין אתה בן חורין להיבטל ממנה. איך יכול לומר שבסך הכלי אתה די טוב, כי בסך הכלי הדור חלש ואתה משתדל לעמוד בהספקים, חלילה להרגיש כך. אתה אמור, בכל מקום ובכל מצב שאתה, להגיע ל'תמימות תהייתה', עליך מוטל לעשות את השבועות

מצוות ספירת העומר, במקרא מועט נכתבה והלכות מרובות נדרשו בה. ואף כי נכתבה המצווה פעמיים בתורה, עדיין מקרא מועט הוא מול ההלכות המרובות.

למרות שהמצווה הזו מתפשטת על פני ארבעים ותשעה ימים, עדיין איננה מצווה תמידית ונחשבת כמצווה שהזמן גרמא. ואף כי היא מצוות דרבנן – לשיטת רוב הפוסקים – ייחודיותה באורכה ומשכה, מה שלא ראינו כמעט באף מצווה אחרת.

וכמו כל דברי תורה שאתה ממשימש בהם ומוצא טעם, גם מצווה זו. יכול יהודי לקיים את המצווה הזו במשך שבועים שנה, לברך עליה בחשיקת הלב ובהתעוררות, יאמר במתינות את נוסח ה'לשם יחוד' הארוך, ובכל פעם יגלה הבנה חדשה ברצונו של מקום, או אפילו רק במטבע הברכה למה סופר את ה'עומר' ולא את הימים, כלום עומרים ואלומות תבואה ניצבים לפנינו שנברך עליהם?!

הפוך בה והפוך בה

כל כך הרבה דנו והרחיבו הפוסקים במקרים שונים בקיום המצווה היקרה הזו, מכל זווית וכל פינה. דנו כיצד מברכים ולא חוששים שמא ישכח לברך יום אחד ונמצא שבירך בימים הראשונים ברכה לבטלה, האם אפשר להיות שומע כעונה או שמא צריך לספור כפה. האם חייב לספור בלשון הקודש או שמא בכל לשון שמבין וגם בלשון לועז.

ומה הדין אם יכתוב את מניין הימים ולא יאמר בפיו, ומה דין אם הרבה בדעתו ולפומא לא גליא, וכיצד נדון את האיש שהקדים את ספירת הימים לספירת השבועות, ומה אם יברך בלשון נקבה, עשר ימים במקום עשרה ימים, ולמה לא מברכים שהחיינו בלילה הראשון, ומה דינו של אדם המוציא מפיו, בליל ל"ג לעומר מרם תפילת ערבית, את המילים 'ל"ג לעומר' כמועד זמן ולא כספירה, האם יוכל לברך אחר כך על הספירה או שהפסיד את הברכה.

תמימות ולא לסמוך שזה יקרה ויתרחש מאליו, כי זה לא יקרה מאליו.

והכוח השני נמסך אף הוא בכוחות הנפש, מנשא אותו לצוקי קנאה בחופתו של חברו, ומשם חובטו לתהומות הייאוש כי אינו יכול להיות כמו חברו.

ידידי, אל תקנא בחופתו של חברך!

'...וספרת לך', שתהיה ספירה לכל אחד ואחד, אינה דומה העבודה של אחיך הגדול, לעבודה המוטלת עליך כאח השני או השלישי, אין הבורא בא בטרונאי עם בריותיו ואינו מחפש אותך העתק ושכפול של החברותא או של בן דודך. אל תעלה במעלות זרות על מזבחי!

תבנית ספיר ויהלום

לכל יהודי שעמדו רגלי אבותיו על הר סיני, יש חלק בתורה הקדושה. הייעוד של היהודי הוא לגלות את חלקו ללא הרף, יום ולילה להיות מוטרד ועסוק אך לגלות ולחשוף את אשר נדרש ממנו בעת שהשביעוהו לפני שיצא לאוויר העולם (נדה ל).

הוא אשר אנו אומרים לפני ברכת הספירה, 'ה' יגמור בעדי', מה לנו לבקש שיגמור ה' בעדנו ומה שייכות הפסוק הזה לימי הספירה?

והדברים מתבארים כמין חומר לאור דברינו הנ"ל. אנו מבקשים שה' יגמור בעדנו, כדי שנעמוד במשימה של הימים הרצופים. בלשון יחיד אנו מבקשים, ה' יגמור 'בעדי', בעת אני נמצא לבדי במהלך הימים האלה, אקרא לאלוקים עליון, לאל גומר עלי.

וכמה נחמה וניחות דעת יש כאן, שאנו יודעים כי ה' יגמור בעדי, שאנו יודעים כי האל גומר עלי, כמה תענוג וקורת רוח יש שכל עבודתנו עולה לריח ניחוח אשה לה', כי הוא אמר ויהי!

הספירה היא מלשון ספיר, העבודה שלנו היא להאיר וללמש את הימים האלה (רמ"ק בפרדס רימונים שער יג סוף פרק ג), ואנו מאירים את עצמנו כמו אבן ספירינן (אזה"ח הק' בפרשתן).

יופיו של היהלום והספיר הוא בעיני הרואה ובווית המיקום שלו, מהי המסגרת המזהבת בה הוא משובץ, האם בתוך מבעת או בין יהלומים אחרים, לכל אחד יש הייחודיות שלו, בכל זווית היהלום ינצנץ באור אחר, מול כל תאורה הוא יראה אחרת, זה יופיו וטובו של יהלום!

בדמיך חיי

לכל נחשוב כי דברים קלים נאמרו כאן. לכל נחשוב כי ממלה פשוטה הונחה לפתחנו. התביעה הנאמרת כעת, כמוה כמסירת נפש, כדרישה יסודית מכל מהלך החיים של האדם. לא לחינם הוקבע בנוסח 'לשם יחוד' טרם ספירת העומר, לומר את הפסוק של 'אעבור עליך ואראך מתבוססת בדמך, ואומר לך בדמך חיי'. מאז יציאת מצרים ועד מתן תורה, בכל שנה ושנה, צריכה להיוולד בריאה חדשה, גוי מקרב גוי.

אין זו מצווה קלה של אמירת משפט אחד ודיו, אין כאן רק ניהול יומן ודיו, יש כאן ניהול חיים שלמים.

ובת קול מכרות ואומרת כנגדנו, 'בדמיך חיי, בדמיך חיי' - - -

אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה העומדים בין בים ובין ביבשה המקום ירחם עליהם ויציאם מצרה לרוחה ומאפלה לאורה ומשעבוד לגאולה השתא בעגלא ובזמן קריב

הרב אשר יהונתן פלג שליט"א
בני ברק
ליום הכנס בנו נ"י בבריתו של אאע"ה
יזכו הוריו לגדלו לתורה למצוות לחופה
ולמעשים טובים מתוך רוב נחת והרחבה כל הימים

הרב שמואל עקיבא מלאכי שליט"א
אופקים
ליום הכנס בנו נ"י בבריתו של אאע"ה
יזכו הוריו לגדלו לתורה למצוות לחופה
ולמעשים טובים מתוך רוב נחת והרחבה כל הימים

לזכות
הבה"ח עדין לגדלות בעזה"י
רפאל ניסים נ"י
בן הר"ה ג' עמיאל ארבה שליט"א
נכד רבינו שליט"א
ליום הכנסו בעול תורה ומצוות
לאילנא רברבא יגדל ויתעבד
לתפארת בית ישראל

לעילוי נשמת
אשת חיל, צנועה בהליכותיה ובמעשיה
הצדקת מרת חנה פעשא דייטש ע"ה
אשת הר"ה ג' דוד שליט"א
בני ברק
בן הג"ר מתתיהו דייטש שליט"א
רב דרמת שלמה, ירושלים
בת גדולים כ"ק האדמו"ר מספינקא בני-ברק שליט"א
אשר נסתלקה בלא עת בכט ניסן תשפ"ד
ת.נ.צ.ב.ה.

מישפטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

ב"מ עו

מעביד ששינה מההסכם לאחר תחילת העבודה

שאלה

א. מעביד סיכם עם פועל שיעבוד אצלו במלאכה מסוימת, ובזמנים מסוימים, תמורת סכום כספי שנקבע ביניהם עבור כל חודש עבודה.

האם רשאי המעביד לשנות לאחר תחילת המלאכה, חלק מתנאי ההסכם שנעשה ביניהם, ללא הסכמת הפועל?

ב. במקרה שהמעביד שינה חלק מתנאי ההסכם הראשוני. אם הפועל ממשיך עדיין לעבוד אצלו, לפי התנאים החדשים שהחליט כעת המעביד, האם נחשב הדבר מחילה מצד הפועל על הסיכום הראשוני. או שלמרות עבודתו, רשאי הפועל כשיעזוב מרצונו את מקום העבודה או אם יפטר ע"י הבעה"ב, לתבוע ממנו את ההפרש הכספי שמגיע לו, בכפוף לסיכום הראשוני שנעשה ביניהם?

תשובה

א. לאחר שהפועל החל במלאכתו או אפילו אם רק הלך למקום העבודה - אין המעביד רשאי לשנות את פרטי ההסכם שנעשה ביניהם ללא הסכמת הפועל. דין זה קיים, אפילו אם סיכמו ביניהם את כל הפרטים בעל פה בלבד, מבלי לעשות על כך קנין, ומבלי לחתום ביניהם על שום חוזה עבודה.

ב. אם הבעה"ב והפועל עשו קנין שמחייב אותם לסיכום שנעשה ביניהם, או שחתמו על חוזה עבודה בו כתבו את פרטי הסיכומים שהוחלט ביניהם - אין המעביד רשאי לחזור בו לאחר מכן מפרטי ההסכם ללא הסכמת הפועל - ואפילו אם הפועל עדיין לא החל לעבוד. 1.

ג. בעה"ב ששכר פועל שיעבוד עבורו במלאכה מסוימת, בתמורה לשכר שנקבע ביניהם. וכעבור זמן בתוך התקופה שהפועל עבד עבורו, החליט הבעה"ב לתת לו מלאכה אחרת שקשה באופן ניכר ממה שסוכם עמו. או שמחייבו לעבוד עבורו שעות נוספות בכל יום. או בשעות אחרות שקשות במיוחד לפועל כמו: במקום שיעבוד בשעות הבוקר כפי שסוכם עמו בתחילה, רוצה כעת הבעה"ב שיעבוד בשעות הלילה. או שמעוניין לפצל לו את אותם מספר שעות עבודה בזמנים שונים עם הפסקות במשך היום וכו'. הדין הוא כדלהלן:

אם בעה"ב אינו מוסיף לפועל תוספת שכר כמקובל בשוק עבור מאמץ כזה - רשאי הפועל לסרב לעבוד בעבודה הקשה או בזמנים הקשים. ולמרות סירובו - יקבל הפועל שכר מלא עבור המלאכה שעבד עד כה. וכן יקבל שכר כפועל בטל [עייין במקורות ביאור

המושג הזה] עבור הזמן שלא יעבוד מכאן ואילך, עד שימצא בתוך זמן סביר עבודה אחרת להתפרנס ממנה.

כמו כן לפי המנהג הקיים בארץ ישראל, במקרים רבים נחשב השינוי לרעה - כפיטורי בעה"ב את הפועל. ולכן אם הפועל יתפטר מעבודתו מחמת כך - רשאי לקבל פיצויי פיטורים עבור השנים שעבד עד כה לבעה"ב.

ד. אם במקרים הללו בעה"ב מוכן להוסיף לשכרו של הפועל בהתאם לקושי שנוסף לו במלאכתו, כמקובל לשלם על כך בשוק: אם הקושי הנוסף הינו מסוג המלאכות שהפועל היה עושה אותן אם לא היה מוצא עבודה אחרת - רשאי בעה"ב לשנות לפועל את מלאכתו או את זמני עבודתו. ואפילו אם לא דובר על כך ביניהם בסיכום הראשוני שהיה להם. אמנם נדגיש, שאם ישנו מנהג מדינה שונה - הולכים כפי המנהג, אלא אם כן סוכם ביניהם מראש, שהמנהג לא יחייב אותם.

במקרים שבעה"ב דורש מהפועל שיעבוד עבורו מלאכות או בזמנים שהפועל לא היה מוכן להסכים לכך גם בעת שחיפש עבודה למרות שלא היה לו ממה להתפרנס - אין הבעה"ב יכול לחייב את הפועל לעבוד כעת במלאכות אלו, למרות שמוכן להוסיף על שכרו, ודינו של הפועל כמבואר לעיל בסעיף ג. 2.

ה. בנידון השאלה השנייה, למרות שהפועל הסכים מחוסר ברירה להמשיך לעבוד אצל המעביד, אע"פ שהרע לו את תנאי עבודתו או הפחית לו מהשכר שסיכמו עליו - אין המשך עבודתו נחשבת כמחילה על הזכויות והכספים שמגיעים לו מחמת הסיכום הראשוני שהיה ביניהם לפני תחילת העבודה.

לפיכך רשאי הפועל כשיעזוב את מקום עבודתו, בין אם יעזוב מרצונו ובין אם יפטר אותו בעל כורחו, לתבוע מהמעביד את מלוא התמורה הכספית שהגיע לו.

ו. כל האמור בסעיף ה מתייחס - אך ורק עבור אותו פרק הזמן או עבור המלאכה שסוכם מראש עם המעביד שהפועל יעבוד עבורו. אולם אם למשל בסיכום הראשון שהיה ביניהם, המעביד התחייב להעסיקו למשך שנה, ולפני תחילת השנה השנייה התנה המעביד עם הפועל, שמוכן להמשיך להעסיקו בתנאים גרועים יותר. ובגלל שהפועל לא מצא מקום עבודה אחרת, הסכים מחוסר ברירה לעבוד בתמורה לתנאים השניים. במקרה זה - יד המעביד על העליונה.

אמנם גם במקרה הזה, צריך לברר בכל מקרה לגופו, האם המעביד הודיע לפועל על השינוי החדש זמן סביר לפני תום מלאכתו, כפי שמחייבו המנהג שקיים אצל העובדים באותו התחום. 3.

מקורות

1. כתוב בגמ' בב"מ (עו) שאם בעה"ב שכר פועלים שישקו למחרת בבוקר את שדותיו, וכשהגיעו בבוקר לשדות, ראו שהן מלאות מים מהגשם שירד בלילה שלפני כן, ולכן לא צריך להשקותן. הדין הוא שאם הפועלים גרים במקום מרוחק מהשדות ולא יכלו לדעת

שירד גשם, ולעומת זאת בעה"ב יכל לוודא עוד לפני שהפועלים יצאו מביתם את מצב שדותיו, ולמרות זאת לא עשה כן, במקרה זה נחשבת הליכת הפועלים לשדות - כעשיית קנין על הסיכום שנעשה ביניהם - ואפילו אם סוכם על כך בעל פה בלבד. ולכן יצטרך בעה"ב לשלם לפועלים עבור יום עבודה. חיוב זה קיים, אפילו אם בזמן ששכרם הבעה"ב, לא היה לפועלים עבודה אחרת להתפרנס ממנה.

הליכת הפועל לעבודתו נחשבת קנין

נמצאנו למדים מגמ' זו, שישנו חידוש מיוחד בשכירות פועלים, שאינו קיים בתחומים אחרים בדיני ממונות. שתחילת המלאכה, ואפילו רק הליכת הפועל למקום עבודתו - נחשבת כקנין. וכדברי הרמב"ן שם על הגמ', והסכמת שאר רבותינו הראשונים: שכשם ששאר הדברים נקנים בקנין - כך שכירות פועלים נקנית בתחילת המלאכה ע"כ. וכך גם נפסק בשו"ע (ח"מ סי' שלג, א), ובסמ"ע (שם ס"ק 1), ובש"ך (שם ס"ק ז) ועוד.

ההבדל שבין קנין רגיל, לקנין של תחילת המלאכה

אלא שעדיין ישנו הבדל מסוים בין אם הקנין נעשה באופן של תחילת מלאכת הפועל, שבמקרה זה, כל זמן שהפועל לא הלך עדיין למקום העבודה - רשאי בעה"ב לחזור בו. וברוב המקרים כשחוזר בו בעה"ב - יש לפועל רק תרעומת על בעה"ב, על כך שכעת יצטרך לטרוח שנית לחפש עבודה חליפית כמבואר שם בתוס' (ד"ה אין להם וכו'). משא"כ אם נעשה קנין גמור בין בעה"ב לפועל כמו: קנין סודר או ששניהם חתמו על חוזה עבודה, שכלולים בו פרטי הסיכום שנעשה ביניהם. היות והחתימה על החוזה נחשבת כקנין סיטומתא כמבואר בשו"ע (ח"מ סי' ראב), לכן אין בעה"ב יכול לחזור בו מהשכרת הפועל ומהתנאים שסוכם ביניהם ללא הסכמת הפועל, וזאת למרות שהפועל עדיין לא יצא מביתו למקום העבודה.

מה נקרא שכר "כפועל בטל"

במה שהתבאר לעיל שאם הלכו הפועלים למקום העבודה - נחשב הדבר כקנין, ולכן אסור לבעה"ב לחזור בו ממה שסיכם עמם. אם למרות זאת חזר בו בעה"ב, ולא נותן להם עבודה - חייב לשלם להם עבור אותו היום - "כפועל בטל". דהיינו, כפי השכר המופחת שמגיע לפועלים שלא טרחו ועבדו בפועל. ושמין זאת, כמה היה הפועל מסכים לשבת בביתו בטל, ולקבל כסף מבלי לעבוד.

והנה מבואר בט"ז (ח"מ סי' שלג, ב) בשם חלק מרבותינו הראשונים שזה כשיעור - מחצית מהסכום שסוכם עליו ביניהם שיקבל הפועל עבור עבודתו. אולם בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' תתקפז), וכן בשו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן (סי' ע'), כתוב - שמפחיתים רק מעט מהשכר שסוכם עמם תמורת עבודתם, וכך גם משמע משו"ת הרמ"א (סי' ז). לפיכך במקרה כזה צריך לדון בכל סוג עבודה, מהי דעתם של הפועלים בתחום הזה. וכן צריכים להתחשב עם דעתו של אותו פועל שביטלו אותו ממלאכתו, בתמורה לאיזה שכר היה מוכן לשבת בביתו בטל ממלאכתו.

2. כתב הרמ"א (ח"מ סי' שלג, ב) בשם מהר"ם מרוטנבורג, שהובא במרדכי בב"מ (סי' שמו), שאם בעה"ב חוזר בו מהסכמתו להעסיק את הפועל כפי שסוכם ביניהם, ומוכן לתת לפועל עתה מלאכה כבידה יותר - אם לא מוסיף לו על שכרו תמורת המלאכה הכבידה - ודאי שאינו יכול לחזור בו מהסיכום - ורשאי הפועל להתבטל

ממלאכתו, ויקבל שכר כפועל בטל כמבואר שם בש"ך (סי' ק"ג). אולם אם מוכן בעה"ב להוסיף לו שכר נוסף עבור מלאכתו הכבידה, להבנת הרמ"א שם בדעת המרדכי - רשאי בעה"ב לעשות כן. ולכן אם הפועל יסרב לעבוד - לא יקבל כל שכר, ואפילו לא כפועל בטל, וכך גם הבין הנתיבות שם בביאורים (סי' ק"ד). אולם לדעת תלמידי הרשב"א שהובאו שם בבית יוסף, וברמ"א בדעה שניה - אין בעה"ב יכול לכופו לעבוד במלאכה כבידה, ואפילו אם יוסיף לפועל שכר על כך.

אמנם מדברי הש"ך שם משמע, שגם תלמידי הרשב"א מסכימים עם המרדכי, שיכול בעה"ב להוסיף לפועל לשכרו, ולהעסיקו במלאכה כבידה יותר, אם ההוספה תהיה כפי המקובל בשוק.

ביאור דעת המרדכי

ולכאורה מהראוי להבין את דברי המרדכי. [שמוכח מהרמ"א לקמן (סי' שלה, א) שהכריע כמותו, וכן נקט הנתיבות. ולדברי הש"ך, גם תלמידי הרשב"א מסכימים לדינא עם המרדכי.] שמדבריו יוצא, שאם למשל אדם שכר מורה ללמד תלמידים בנושא מסוים, בתמורה למאה שקל לשעה, יוכל אח"כ לשנות לו את מלאכתו ולומר למורה, שהוא רוצה ממנו כעת במקום שילמד את התלמידים, שינקה לו את מקום הלימודים, וישלם לו על כך למשל - מאה וחמישים שקל לשעה. ואם המורה לא יסכים לכך - יוכל לפטור ללא כל תשלום, ואפילו לא כפועל בטל, ודבר זה אינו מסתבר.

אלא כמדומה שביאורו של המהר"ם שהובא במרדכי הינו, [וכפי שניתן ללמוד זאת גם מדברי הנתיבות שם, וכן מהראיה שהביא המרדכי לדבריו (בסי' שמו)] שרק לגבי אותן המלאכות או הקושי, שהיה אותו פועל מוכן לעשות גם מלכתחילה, אם לא היה נשכר לבעה"ב זה או אם מראש אותו בעה"ב היה מציע לו להעסיקו במלאכות קשות אלו, שם סובר המרדכי, שרשאי גם כעת הבעה"ב לשנות את מלאכתו למלאכה כבידה יותר בתמורה לתוספת שכר. מאחר ואין הדבר נחשב כשינוי מהותי ממה שסוכם עמו, כי אומדים את דעתו של הפועל, שגם מלכתחילה אם היו מציעים לו לעבוד בכך - היה מסכים. משא"כ אם כעת תובע ממנו בעה"ב לעבוד במלאכות קשות או בשעות שאינן נוחות לו כלל, שגם מלכתחילה אם היה מציע לו דבר זה, היה הפועל מסרב לכך, והיה מעדיף להישאר מובטל בביתו ולא לעבוד בעבודות מסוג זה, במקרים אלו - יד הפועל על העליונה, וישלם לו בעה"ב כפועל בטל - למרות שהפועל נשאר בביתו. עד שימצא הפועל בתוך זמן סביר מלאכה דומה למה שסוכם עמו.

דוגמאות מעשיות להבנת המרדכי

ודוגמא לדבר. אם בעה"ב סיכם עם סבל שיוביל עבורו תכולה של דירה בת שני חדרים או ציוד של משרד שהינו קל יחסית בתמורה לתשלום מסוים, רשאי אח"כ בעה"ב לשנות לפועל ולומר לו, שיוביל לו במקום מה שסיכמו בתחילה - תכולה של דירה בת חמישה חדרים שנמצאת בקומה גבוהה יותר וכו', בתמורה להוספה בשכרו כמקובל. כי אנו אומדים את דעת הפועל, שגם מלכתחילה היה מסכים לעבודה הזאת, כי הרי זוהי אומנותו. אבל לשנות לסבל או למורה את מהות המלאכה אליה נשכר, ולומר לו שבמקום הסבלות או ההוראה שנשכר לה, יעבוד עתה בנקיון הדירה או בעבודות אחרות שאינו מעוניין כלל להתעסק בהן, והיה מעדיף גם לכתחילה להישאר בביתו מובטל ללא שכר, ולא לעבוד במלאכות

אלו. במקרים אלו, אם בעה"ב חוזר בו לאחר הקנין מהסיכום הראשוני, ותובע כעת מהפועל לעבוד עבורו במלאכות האחרות, תביעה זו נחשבת - כהרעה מוחשית בהסכם העבודה שביניהם, ותחשב - כפיטורי העובד ממלאכתו. ועל בעה"ב לשלם לו שכר כפועל בטל, עד שימצא הפועל בתוך זמן סביר עבודה חליפית.

ונוסיף עוד, שדין זה קיים, אפילו אם הפועל עובד מספר חודשים בלבד אצל המעביד, כך שעדיין לא זכאי לקבל פיצויי פיטורים בהתאם למנהג שקיים בארץ ישראל.

ביאור המניעה מלחייב פועל שנשכר למלאכה, שילמד במקום זה תורה באותן השעות

לאור האמור, מי ששכר בעל מלאכה לעבוד אצלו כמה שעות כמו: סבל, צבעי, נגר וכו', ולאחר שהפועל הגיע לבית בעה"ב או באמצע מלאכתו, חוזר בו בעה"ב מהעסקתו שלא באשמת הפועל - לא יוכל בעה"ב בשעות שבהן התחייב לפועל להעסיקו, לומר לפועל, שהוא ישלם לו עליהן, רק אם הפועל במקום לעבוד - יאמר כעת תהלים או ילמד תורה וכו', ואחרת לא ישלם לו אפילו כפועל בטל, במקרה שהפועל טוען - שגם כשלא ימצא עבודה, לא יעשה דברים אלו, ולא היה מסכים אף פעם להישכר לכך, אפילו בתמורה לקבלת שכר.

וביאור הדבר, שאע"פ שודאי ראוי לפועל בשעות שאין לו עבודה, ללמוד תורה או לפחות לומר תהלים וכו', אולם חיוב זה קיים על הפועל מצד קיום המצוות שבין אדם לקב"ה בלבד. ולעומת זאת חיוב בעה"ב לפועל הינה - אך ורק לפי גדרי הלכות שכירות פועלים שמבוארים בשו"ע חושן משפט. וע"פ גדרי שכירות פועלים - לא יכול בעה"ב לחזור בו לאחר הקנין ממה שסיכם עם הפועל והתחייב לו, רק אם יתן לו מלאכה שהיה מסכים גם מראש לעשותה.

חיובי מנהגי הפועלים שקיים בארץ ישראל

והנה בארנו עד כה בס"ד מה שנלע"ד מצד הדין. אולם ידוע לכל שיש בארץ ישראל [וכן במדינות נוספות] מנהג, לשלם לפועל שעבד לפחות כשנה ופיטרו הבעה"ב - פיצויי פיטורים בשיעור של משכורת חודשית עבור כל שנת עבודה. וכך המנהג גם במקרה שהפועל עזב מעצמו עקב הרעה מוחשית בתנאי העסקתו, שגם אז נחשב הדבר - כפיטורי בעה"ב את הפועל.

ומחמת מנהג זה, במקרים רבים למרות נכונות בעה"ב להוסיף שכר לפועל עבור השינוי במלאכה היותר קשה, בכל זאת נחשב הדבר - כהרעה מוחשית בתנאי העבודה - ונחשב הדבר שבעה"ב פיטר את הפועל.

ולכן אם הפועל עובד שם כשנה ומעלה, אם יעזוב מחמת הרעת תנאי העסקתו - יקבל פיצויי פיטורים. וצריך לבחון את הדבר בכל מקרה לגופו, בהתאם לסיכום הראשון שנעשה עם הפועל, ומנהג אותו מקום עבודה, ומנהג המדינה באופן כללי.

3. כתב השו"ע (ח"מ סי' צח, א) שכל אדם שחייבים לו כסף - החוב לא פוקע מאליו. ולכן אפילו אם לא תבע את הכסף ממי שחייב לו במשך השנים - לא נחשב הדבר שמחל לו על החוב.

לפיכך גם בנידון השאלה השניה, העובדה שהפועל לא תבע את חובו מבעה"ב, והמשיך לעבוד אצלו מחוסר ברירה - אינה נחשבת כמחילה על הכספים ושאר הזכויות שמגיעים לו, לפי הסיכום

הראשון שנעשה ביניהם. ולכן כאשר יעזוב את מקום עבודתו מכל סיבה שהיא, יהיה רשאי לתבוע את חובו מבעה"ב.

אמנם אם הסיכום הראשון היה רק לתקופת זמן מוגדרת כמו שנה וכיו"ב, ובעה"ב שינה לרעה את תנאי העסקת הפועל מיד בתחילת עבודתו או באמצע השנה הראשונה - מגיע לפועל תוספת לשכרו בכפוף לסיכום הראשון, עד תום שנת עבודתו הראשונה. אבל ביחס לשנה השניה ואילך, מכיון שבעה"ב לא התחייב לו על כך מאומה - רשאי בעה"ב לשנות לו גם לרעה את הסכמי העסקתו. ובתנאי שיוודע זאת לפועל זמן סביר לפני תום השנה הראשונה, לפי המנהג המקובל בכל סוג עבודה, כמה זמן מראש צריך המעביד להודיע לפועל על פיטוריו ועל שינוי תנאי העסקתו לרעה, שמהות דבר זה כאמור לעיל הינו - כפיטורי הפועל.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

ספירת העומר - הכנה לקבלת התורה

בפרשה (כג, טו-טז) נאמר "וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה - שבע שבתות תמימות תהיינה עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום" וגו'.

ביאור שיטת רבותינו הראשונים, שסוברים שספירת העומר בזה"ז מהתורה

ובס"ד נבאר להלן, לאור דברי רבותינו הראשונים, כמה דברים יסודיים הנלמדים מספירת העומר, והמוסר השכל שיש לנו מכך, כהכנה ללימוד וקבלת התורה. ונביא תחילה מדברי ספר החינוך (מצוה שו) ואלו דבריו: משרשי המצוה על דרך הפשט, לפי שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה, ומפני התורה נבראו שמים וארץ שנאמר "אם לא בריתי יומם ולילה - חוקות שמים וארץ לא שמת". והיא העיקר והסיבה שנגאלו ויצאו ממצרים, כדי שיקבלו את התורה בסיני - ויקיימוה, והיא תכלית הטובה שניתן לישראל. וענין גדול הוא לישראל - יותר מהציאה מעבדות לחירות.

לפיכך נצטוונו מיד לאחר יציאת מצרים למנות חמישים יום לקבלת התורה, כדי להראות בנפשנו שזה היום הנכסף שאליו אנו שואפים להגיע. אלא שאנו מונים את הימים לעומר, כי קרבן העומר הינו זיכרון שאנו מאמינים, כי הבורא ית"ש בגלל השגחתו על בני אדם, ורוצה להחיותם, הוא מחדש בכל שנה ושנה את זרע התבואות כדי שיהיה להם ממה לחיות, ע"כ. וכעין זה כתוב גם בזוהר הקדוש פ' אמור (דף צז), ובדברי רעיא מהימנא שם.

ספירת העומר נועדה - כדי שנתכונן לקבלת התורה

ומדבריהם אנו למדים, שעיקר מצוות ספירת העומר נועדה, כדי שנהיה מוכנים במשך חמישים יום לקבלת התורה. ואילו הזכרת העומר נועדה - כדי לשבח את הבורא ית"ש על נתינת האוכל לבניו שיחיו, אולם איננה עיקר הטעם למצוות הספירה. לפיכך גם בזמן הזה, למרות שבעה"ד אין לנו ביהמ"ק שנוכל להקריב בו את העומר, בכל זאת מצוות ספירת העומר צריכה להשאר מהתורה. מאחר שביחס לקבלת התורה - לא צריך את ביהמ"ק ולא את ארץ ישראל. וכמו שהתורה ניתנה לנו בהר סיני שהיה במדבר ולא בארץ ישראל, ומבלי שהיה בזמנו ביהמ"ק. ולכן גם מצוות ספירת העומר

שנועדה במהותה לצורך ההכנה לקבלת התורה, נוהגת גם בחז"ל כמו בארץ ישראל, ואפילו בזמן הזה. ואכן כך פוסק הרמב"ם (פ"ז מומתאים ומוספים הל' כב-כד) שגם בזמן הזה מצוות ספירת העומר הינה מהתורה.

וכך גם נקט רבינו ירוחם (נתיב ה', ח"ד) שספירת חמישים הימים - נשארה גם בזה"ז מהתורה, ורק ספירת השבועות - חיובו בזה"ז מדרבנן. מאחר והתורה כתבה "מיום הביאכם את עומר התנופה - שבע שבתות תמימות תהינה" א"כ התורה תלתה את ספירת השבועות בהבאת העומר. ולכן בזה"ז שאין הקרבת העומר, ספירת השבועות בלבד הינה מדרבנן. אמנם לדעת רוב רבותינו הראשונים - גם ספירת הימים בזה"ז הינה מדרבנן, ועיין בביאור הלכה (ס"ה תפט, א בד"ה לספור העומר).

ביאור דעת הראשונים, שסוברים שספירת העומר בזה"ז מדרבנן

אמנם גם הסוברים שמצוות ספירת העומר בזה"ז היא מדרבנן, מודים שחז"ל תיקנה לא רק זכר לעומר, אלא גם ואולי בעיקר לצורך ההכנה לקבלת התורה. וכפי שכתב הר"ן בסוף מסכת פסחים (כת. מדפי הרי"ף) ואלו דבריו: מבואר באגדה, בשעה שאמר להם משה - תעבדון את האלוקים על ההר הזה, אמרו ישראל למשה רבינו - אימתי עבודה זו? אמר להם - בסוף חמישים יום, והיו מונים כל אחד ואחד לעצמו. מכאן, קבעו חכמים לספירת העומר. כלומר - בזמן הזה שאין אנו מביאים קרבן ולא עומר, אלא מחשיבים חמישים יום כמו שמנו ישראל באותו הזמן, עכ"ד.

ביאור הדעות שלא מועיל לצאת ידי חובה עם ספירת חבירו

נמצאנו למדים, שבין הטעמים שקבעו חז"ל לספור ספירת העומר בזמן הזה בברכה, היה גם הטעם, מכיוון שספירה זו נועדה כהכנה לקבלת התורה, אע"פ שישנו גם הטעם של זכר לעומר. ולפי זה מובן למה כל אחד ואחד סופר לעצמו, ולא מספיק שביה"ד יספור לעומר עבור כלל ישראל כספירת השמיטות והיובלות שביה"ד מצווה לספור כמה שנים יש עד שנת השמיטה או עד היובל, והיחיד אינו מצווה לספור זאת. כי ספירת העומר תוקנה לצורך קבלת התורה, ונאמר במדרש שהביא הר"ן, שגם כשיצאו ממצרים כל אחד ספר לעצמו את החמישים יום ולא יצא ידי חובתו בספירת חבירו, כי החיוב הינו אישי על כל אחד להכין את עצמו, לפי תכונותיו המיוחדות, ליום הנכסף לקבלת התורה. ולא מועילה הכנת חברו עבורו. וכמו שלא מועילה הנחת תפילין על גופו של ראובן, כדי להוציא ידי חובה את שמעון במצוות הנחת תפילין, כך גם מצוות ספירת העומר תוקנה כדי שכל אחד יכין את עצמו לפי כוחותיו, ותכונותיו האישיות, לקבלת התורה. ולפי זה מובן למה סוברים הרשב"א (שו"ת ח"א, ס' קכו) והמגן אברהם (ס' תפט, ב) ועוד פוסקים, שאחד לא יכול להוציא בספירתו את חבירו. [ולדינא, הכריע המשנ"ב (בס"ת תפט ס"ק ה, ובביאור הלכה שם) שבדיעבד ניתן לסמוך על הדעות שמקלות, שאם שמע מחברו שספר, והתכוון לצאת ממנו, וגם חבירו התכוון להוציאו - יצא, וכהכרעת הפרי מגדים].

הטעם שסופרים חמישים יום דווקא מיציאת מצרים

ולפי זה מובן למה התורה קבעה שמתן תורה יהיה רק לאחר ספירת חמישים יום מיציאת מצרים. מכיון שאמרו חז"ל, שבני ישראל במצרים היו שקועים במ"ט שערי טומאה, וכדי שכל אחד מישראל יוכל לעקור מעצמו בכל יום את אחד משערי הטומאה שהיה שקוע בו במצרים, לכן רק לאחר עבודה עצמית של מ"ט ימים כראוי, יכולים לזכות להגיע ליום החמישים נקיים וראויים לקבל את התורה כראוי.

העבודה העצמית להכנה לקבלת התורה

ולכן גם לדורות, אע"פ שישראל קדושים הם, ואפילו אם לפעמים חוטאים, אולם ודאי שאינם שקועים במ"ט שערי טומאה, אבל כדי לקבל מידי שנה בשנה את התורה בקדושה ובטהרה הראויה, לא מספיק שלא שקועים בחטא בבחינת סור מרע בלבד, אלא צריכים להיות נקיים ומטהרים גם בעשיית דברים חיוביים שמהותם - התקרבות יותר לקב"ה באמצעות התורה, התפילה, וקיום המצוות כראוי. ולכן בחלק מהנוסחאות נוהגים לומר מה שתקנו הקדמונים, שיאמרו בפירוש בכל יום מהספירה, שמתקנים ע"י הספירה היומית, את כל מה שאדם פגם כל יום מחייו [כל אחד לפי מדרגתו] בשבעת הספירות שבהן הקב"ה מנהיג את העולם [שהם: חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד ומלכות. וכפי שכתוב בסידורים ע"פ נוסח האר"י זצ"ל, נוסח ספרד ועוד]. וכמו כן צריך כל אחד לתקן ולהתחזק בכל יום מהספירה את אחד ממ"ח דברים שהתורה נקנית בהם כמבואר במסכת אבות (פ"ג, ו). ויום המ"ט נועד כדי לתקן את מידת הדרך ארץ שקדמה לתורה.

הטעם שמברך מי שסופר את העומר בלילה בלבד

והנה נצטוינו לתקן ולהכשיר את כל היום בכל אחד מחמישים הימים שנועדו להכנת התורה - בשלימותו. ומאחר וע"פ התורה היום מתחיל מהלילה שנאמר "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד" - לכן תקנו חז"ל את הברכה על ספירת העומר רק למי שסופר בלילה, ולא למי שסופר בבוקר.

וגיתן להוסיף עוד בדרך הרמז והדרוש. שחז"ל רצו ללמד אותנו, מאחר וספירת חמישים הימים נועדה להכנה העצמית של כל אחד לקבלת התורה, לפיכך הקב"ה אוהב יותר שכאשר אדם נמצא בלילה, כלומר - בזמן שחשוך לו, בתקופה שעובר בה משברים רבים, וקשיים רבים מסיבות שונות, ובזמן שיש לאדם הכי פחות חשק ללמוד תורה וכו', דווקא בתקופת הלילות, כאשר האדם עושה מצידו בזמן זה התקדמות והתגברות על המפריעים הרבים שיש לו, ואפילו שהם בצעדים קטנים, וזה אכן הכנה ראויה לקבלת התורה. ואדרבה הוא האדם שהכי ראוי לומר ברכה על הכנתו לקבלת התורה, וזה נחשב בשמים הרבה יותר מהאופנים שבהם האדם לומד כשהכל זורח ומאיר לו - בבחינת יום. וכלשון שלמה המלך "תורה שלמדתי באף - היא שעמדה לי". ואע"פ שדברים אלו נכתבו בדרך דרוש, אולם הם נכונים מצד עצמם, במקרים ובמצבים ששכיחים אצל רוב בני האדם בתקופות שונות בחייהם.

העלון יוצא לע"נ הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

דברי הגה"צ רבי אביגדור מילר

לימוד מוסר - שמיעת דבר ה'

אחת הדרכים החשובות ביותר שיש לנו כיום לשמוע את המסרים אותם מנסה התורה הקדושה ללמד אותנו, היא לימוד המוסר. ספרי המוסר גדושים ומלאים במסרים המדברים לכל אחד ואחד. הם מדברים בשם ה', ומלאים בתוכחות ועצות והוראות. זהו מקור נפלא עבור כל יהודי שיש בו רצון אמיתי לשמוע וללמוד כיצד לתקן דרכיו, כיצד ליישר את העקמומיות שבלבו, בדרך התורה הקדושה.

אולם ללמוד את המילים לבד זה לא מספיק... רוב לומדי המוסר מתייחסים ללימוד הזה כאל רכישת ידיעות; דברי המוסר הם ידיעות חשובות, אותן ניתן לצטט. אולי הם אפילו יחזרו על הדברים לעתים קרובות, בבקאות גדולה, ובכך יראו עד כמה הם שולטים היטב בספרים אלו. אבל זה לא מספיק, כי מעט מאוד מכל זה באמת מחלחל אל נבכי השכל, אל תוך הנשמה פנימה. לפעמים, בשלב כלשהוא בחייו של האדם, הוא ילמד קטע, אותו למד לפני שנים

רבות, וכעת הוא אומר לעצמו: "למה לא הבנתי את זה כשהייתי ילד? למה החמצתי רעיון כל כך חשוב?" והתשובה היא, שלמדת את זה בצורה שטחית מדי; לא הקשבת לדברים - לא הבנת שהמילים הללו מדברות אליך.

דבר אל עצמך

אדם שיודע לשמוע ולהקשיב - אוזניו כרויות תמיד לשמוע שמדברים אליו. זוהי כוונת הרמב"ן באגרת הידועה שכתב לבנו, "וכאשר תקום מן הספר -

תחפש באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקיימו". זה לא חייב להיות דוקא אחרי שקמים מהמקום, אתה עדיין יושב במקומך בבית המדרש, אולם לאחר שלמדת קטע בספר מוסר, כעת אתה חושב על עצמך, על התנהגותך. ברגע שהוא שומע או קורא משהו בגנות מדה כזו או אחרת, חושב מיד: "אולי זה אני! האם אני לא נוהג כך כל הזמן? הדברים הללו מכוונים כלפי! עלי להתחיל מיד בעבודה - יש לי הרבה מה לתקן!" כיצד הגיע אליו המסר הזה? כי הוא חיפש אותו! הוא יודע שלשם כך נועדו הספרים הללו; הם מדברים אליו, מחכים שהוא יקשיב.

הו, זה כבר אדם שמקשיב... הוא שומע את המילים המופנות אליו, ומחפש כיצד ליישם את זה בחייו, במידותיו. זוהי הדרך היחידה להצליח בעבודת חינוך, שכן "אם האדם לא יעורר נפשו, מה יועילוהו המוסרים". (שערי תשובה השער השני מאמר כ"ו).

מוסר בהתפעלות

זו הסיבה לשיטתו של רבינו ישראל סלנטר זיע"א בלימוד המוסר - לחזור שוב ושוב על מאמר חז"ל, פעמים רבות מאוד. הוא נהג לאסוף יחד קבוצה של בעלי בתים פשוטים, אשר היו מתכנסים יחד בשעות

הערב כדי ללמוד מוסר ב"מוסר שטיבל".

הם היו יושבים יחד, וכל אחד היה בוחר מאמר חז"ל אחד, וחוזר עליו שוב ושוב, בקול רם. בקול רם! עד שבסוף ה"סדר מוסר", החדר היה מלא בצעקות. הם היו מולהבים כל כך מהמילים, אשר קנו שביתה בתוך ליבם, עד שהם צעקו מרוב התרגשות! כאשר עצבו את המקום באותו ערב, היו אלו אנשים שונים מאלו שהגיעו בתחילת הערב. זה שינה אותם לגמרי.

החויה האדירה שבלימוד המוסר

כשהגעתי לישיבת סלובודקה שבליטא, זכיתי ליטול חלק בחויה שכזו. גיליתי שבישיבה נהגו ללמוד שורה אחת במשך חצי שעה. זה היה סדר מוסר. אותה שורה במשך חצי שעה! ובמציאות, שבת, לאחר סעודה שלישית, כולנו ישבנו בבית המדרש החשוך - לא היו אורות בישיבה, ולכן ישבנו בחושך - כל אחד מאיתנו בחר שורה של מוסר, וחזר עליו שוב ושוב בקול רם. הקולות הלכו וגברו, עד שכולם צעקו. כולנו ישבנו שם וצעקנו. את כל

הכוחות שלנו הכנסנו אל תוך השורה הזו! היתה זו חויה אדירה! [ממק"א:] הגיע הזמן לתפילת מעריב, אך אנו עדיין היינו בעיצומו של לימוד המוסר, ולא רצינו להפסיק. היתה שם התעוררות עצומה!

כאשר אתה מתרכז במילים, אתה מתחיל להרגיש את מה שהמילים אומרות, ומקשיב להם. מה הן אומרות לך? כעת אתה אדם שמקשיב! אני עצמי זוכר דברים מסוימים שתמיד ידעתי

קודם, אבל בזכות אותם סדרי מוסר בישיבה, היסוד או המאמר בזה האיר לי באור מיוחד, ושוב לא יכולתי לשכוח אותם. זה היה כמו מקוה, מקוה של אש, של קדושה...

היה זה הישג אדיר! והישג זה זמין לכל אחד ואחד מאיתנו. רוח המוסר מחכה לנו, והיא נחוצה... יותר מאי פעם, כדי להעיר את הגדולה השוכנת רדומה בעם היהודי... הדברים נוגעים לא רק לאנשים, אלא גם לנשים. הגר"א זיע"א נהג להורות לבנותיו ללמוד ספרי מוסר - גדולתו של לימוד המוסר זמין לכל אחד ואחד.

השערים נפתחים

...תכונה זו של להיות שומע, להיות אדם שמחפש לשמוע ביקורת ומוסר, אינה קלה להשגה. למצוא את הספרים הנכונים שמדברים אליך, ואז להרגיל את עצמך להקשיב למילים המבקרות אותך ומצביעות על חסרונותיך, זהו דבר הדורש עבודה; אדם צריך להיאבק עם עצמו כדי לקנות מבט זה, שדברי המוסר הכתובים בספרים מכוונים אליו, ושה' מדבר אליו ישירות. אולם ברגע שאדם מתחיל להתקדם בדרך זו, הקב"ה פותח בפניו את כל השערים.

[מתוך תורת אביגדור]

"אני עצמי זוכר דברים מסוימים"

שתמיד ידעתי קודם, אבל בזכות

סדרי מוסר בישיבה, היסוד או

המאמר האיר לי באופן מיוחד,

ושוב לא יכלתי לשכוח אותם"

דרכי השב"א אל הלב

דברי רבותינו במעלת וחיוב לימוד המוסר כל יום בלי הפסק

ה' נשאר שום דבר. לא היה יום אצל ר' חיים עוזר שהוא לא למד ספרי מוסר... אפילו הגדול שבגדולים, אפילו השלם בנפשו, כך אומר הרמב"ם ב'שמונה פרקים' פרק ד', צריך יום יום להתבונן ביראת ד', ולבדוק ולחקור ולפשפש במעשיו ובמידותיו, ולתקן ולהשלים את הטעון תיקון והשלמה. [פניני האבי עזרי עמ' ק"א]

הנהגת הגאון רבי שמעון שקופ:

אחד שיטן אצל הגאון ר' שמעון שקופ זצ"ל סיפר שראה שהוא לומד חצי שעה כל יום בספר "שערי תשובה" לפני התפילה, ואמר לו הגרש"ש ש'במשך חמישים שנה אף פעם לא החסיר מלימוד זה!'

דברי בעל ה'קהילות יעקב'

"בודאי צריך ללמוד מוסר בכל יום, ובלי לימוד המוסר מתקררים ביראת שמים... מספרים על החת"ס, שביום שלא למד מוסר הרגיש קרירות. אצלו במצב הקרירות, היה יותר ממה שאצלנו עם לימוד המוסר. עכ"פ לדרגתו היה זה קרירות, כי זה שלא לומד מוסר מתקרר ביר"ש, ונהיה יותר גרוע ויותר גרוע!"

[הליכות והנהגות ממרן בעל הקה"י עמ' ע"ג]

"צריך מאוד מאוד שיהי' קובע בכל יום חצי שעה... ללמוד בספרי מוסר וספרי יראים, חוק

ולא יעבור, ואע"פ שידמה לו כי אינו פועל כלל, מ"מ סוף סוף יראה תועלת עצומה, ובלא לימוד המוסר [בכל יום ויום] ממש יכולים ח"ו ליפול לאין תקומה ר"ל". [קריינא דאגרתא מהד' חדשה ח"א ע"ז]

"כל ספרי מוסר וספרי יראים טוב, ובתנאי שזה יהי' חק קבוע בכל יום ויום ממש, בלא דילוג שום יום". [שם ע"ח]

דברי בעל ה'אבי עזרי':

"נכנסתי פעם אל מרן הרב שך זצ"ל, ושאל אותי האם לומדים מוסר בישיבה? עניתי לו לומדים שלוש פעמים בשבוע. הוא תמה למה רק שלוש פעמים? עניתי לו שבשתי פעמים האחרות, פעם אחת יש שיעור כללי הנמשך לזמן לימוד המוסר, ופעם יש שיחה מוסרית בזמן לימוד המוסר. והוספתי: והלאו שילמדו שלוש פעמים היטב! הגיב מרן הרב שך זצ"ל: 'איך צודק! פעם היה ויכוח כן מוסר, לא מוסר, אבל בתקופתנו מי שאינו לומד מוסר אין לו לחלוות של יראת שמים!' [הגה"צ ר' אורי ויסבלום שליט"א יחלק שלל ו' קט"ו]

דברי הגאון רבי יהונתן אייבשיץ:

"והעיקר שילמד כל אדם הן תלמיד חכם הן עם הארץ, איש ואשה, דף אחד בכל יום מספרי מוסר". [יערות דבש" ח"א דרוש ה']

"ועל כן מאן בעי חיי הנפש, יתמיד יום יום בספרי תוכחות מוסר. ואם תעשו כן מובטח אני בכך שיהא לבכם נפתח על שורשי היראה, לירא את פני ה' הנורא, ולא תחטאו בשאט נפש". [דרוש הספד שנת תק"ז]

דברי הגאון רבי יעקב מליסא בעל הנתיבות:

"הנני מזהיר אתכם שתקבעו שיעור בכל יום בספרי המוסר כי בעוה"ר נעשה ליבנו כלב האבן, ועל ידי הלימוד בספרי מוסר יתרכך הלב". [מצוותא]

דברי החתם סופר:

"וראשית חכמה יראת ה'... על כן למד לפניהם [- לפני תלמידיו-] קודם כל שיעור בספר חובות הלבבות... ורגיל על לשונו לומר לתלמידיו: 'תאמינו לי שביום שאין אני לומד מוסר, מרגיש אני בעצמי הצטננות ביראת ה'". [ספר חוט המשולש]

דברי הגאון רבי שלמה איגר:

בהנהגות שכתב לבנו "...טו) שתלמוד בכל יום באיזה ספר מוסר ומינייה לא תזוע אפילו בשבתות וי"ט, כי זהו כל אדם להשריש יראת ה' בלבבך".

פסק בעל החיי אדם:

"ופשיטא שהוא חוב גמור על כל אדם ללמוד בכל יום בספרי יראה, אם מעט ואם הרבה, שהוא יותר חיוב מכל לימודי". [הלכות יוה"כ]

פסק בעל המשנה ברורה:

"וצריך אדם לקבוע לו עת ללמוד בספרי מוסר בכל יום ויום, אם מעט ואם הרבה, כי הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו. ותבלין היצר הרע הוא תוכחת מאמרי חז"ל". [מ"ב סי' א' סק"א]

הנהגת הגאון רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי:

שאלנו את הרב שך האם ר' חיים עוזר נולד כך עם כאלו מידות טובות, ואז הוא אמר: "תשמעו יקירי, בודאי ובודאי שהוא נולד עם מידות טובות, זה אין מה לדבר, אבל אם הוא לא היה עובד על המידות כסדר יום יום, לעמוד על המשמר, הכל היה משתחק, ולא

"והיו הדברים האלה... על לבבך" - שיהיה ד"ת חרות על לבו [ח"ח תורת הבית פ"ו]

יראת שמים כאשר אין התורה עמו כמו שאמרו: [אבות ג, יז] 'אם אין חכמה אין יראה'... והדברים האלה ברורים, שדבר זה הוא גורם סילוק יראת שמים, כאשר אין התורה עמו. לכן, לומדי תורה המרבים בישיבה, חזקו ונתחזקה בעד תורת אלוקינו, ועמדו נא בפרצה הזאת, ותלכו בעקבות הראשונים, ותהיו אתם עמודי התורה". [נתיב התורה פ"ה] דברי הקה"י: "ודאי צריך לחזור כל דבר כמה פעמים, וכן ה' נהוג בכל מקום תורה בדורות הקודמים שהעיקר היה החזרה, ובדורות אחרונים זלזלו בזה... ובודאי צריך לחזור לכה"פ ד' פעמים כל דבר כמב' בגמ'. [קריינא דאגרתא א, ז]

נביא בע"ה דברי רבותינו המעמידים את גודל חשיבות עניין חזרת הלימוד לקניין התורה וליראה - שאם אין חכמה אין יראה.

דברי רבינו המהר"ל מפראג: "הדורות האלו שינו דרך הראשונים ואין הולכים בעקבותם שעיקר התורה היתה בפיהם ובלשונם... ועיקר, שדבר זה גורם סילוק המעשים ויראת שמים... אמר הכתוב "כי קרוב אליך הדבר בפיו, ובלבבך לעשותו", כי כאשר התורה קרוב אליך שהיא בפיו, שאתה חוזר עליה תמיד, ולכן היא גם כן בלבבך, דבר זה גורם שתהיה התורה נעשית בפועל, וכאשר נתרחקו מן התורה, שאין התורה עם האדם, אין כאן מעשה המצוות... וכמו כן לא נמצא

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 406
אייר תשפ"ד

מוקד העירוב
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

והחזו"א שאפילו במתנדנד ברוח אסור שהחוט ייצא באמצע מכפי רוחב העמודים, אלא גם למתירים במתנדנד, מ"מ הוראת רבני זמנינו שבאופן שניכר בו שינוי זוית לצד, אין להחזירו אפילו בעירוב עירוני. כמובן שבמקרה זה קשה לתקן את הדבר, כי מדובר בחוט שנמצא בגובה תשעה מטרים, אבל מצד ההלכה זה דבר בעייתי אפילו בעירוב עירוני, וצריכים לתקנו. [ובזה יתכן שגם לחי לא יפתור את הדבר. כי בכל אופן אין משקוף ישר. אמנם זה רק כאשר שינוי הזוית ניכר לעין].

עמודי שהלקו העליון מתנדנד ברוח

סיור נוסף נערך בעיר פתח תקוה באחת השכונות החדשות שיש בה עירוב פנימי, וגם שם היה הרבה דברים ללמוד, מפתרונות ומפתרון לתקלות, ועוד. באחד מהעמודים היה דבר לא שגרתי, שהוא נפגע כמה פעמים מרכבים וממנופים שמפנים את האשפה המונחת בסמוך, העמוד התעקם מאוד והאחראי יישר אותו בצורה ידנית עד שהוא עמד כעת ישר, אבל מחמת זה הוא היה רעוע ביותר, עד כדי שהעמוד עצמו התנדנד ברוח [כשהיה רוח טובה]. נשאלה השאלה מה הדין של העמוד הזה.

הבדל בין חוט מתנדנד לעמוד מתנדנד

והנה כידוע לגבי חוט המתנדנד ברוח נחלקו הפוסקים, והמחלוקת כבר מובאת במשנ"ב (סי' שס"ב ס"ק ס"ד). וא"כ כאשר העמוד מתנדנד ובדאי גם החוט מתנדנד מחמתו, הרי זה כלול במחלוקת הנ"ל, אך יתכן שהלחי המוצב בתחתיתו, [בעירוב שכונתי שיש לחיים כמו שהיה כאן], מועיל להכשיר את הנדנד הזה שיש בחוט, בתנאי שכל אורך החוט אינו יוצא מרוחב הלחיים, כלומר שגם כשהחוט מתנדנד ברוח הוא לא עובר את רוחב הלחי, שעי"ז החוט אינו יוצא מרוחב הלחי לדעת החזו"א [מש"כ בגדר מחיצה שאינה עומדת ברוח], זה כשר, ולדעת המשנ"ב יש להסתפק מהו שיעור הנדנד הפוסל.

אבל עדיין יש בעיה מצד שהעמוד מתנדנד, הרי בעמודים ולחיים לכרע יש פסול של נדנד, כי יש להם דיני מחיצה, כמבואר במשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק כ'), וא"כ מה דינו של הנדנד הקיים בעמוד. [במקרה זה שהיו לחיים, אפשר לומר שלא צריך את כשרות העמוד, ומ"מ הנידון מהי כשרות העמוד בצירוף כזה].

השיעור הנעלב בנדנד בעמוד

בדין זה נראה שיש להחזיר משתי סיבות, א. הנדנד של העמוד אינו גדול, ובדאי אינו כענפי עץ שמתנדנדים, שא"כ היתה סכנה בעמוד ברזל העומד כך, אלא שיש נדנד מועט מאוד כעין רעידות שניכרות לעין, [בגלל הגמישות של המקום המעוקם בתחתיתו]. ובזה ידוע הנידון בגדרי מחיצה שאינה עומדת ברוח [לדעת המג"א והמשנ"ב שעצם הנדנד פוסל גם אם לא נופלת], שבדאי יש שיעור מועט של נדנד שאינו פוסל, וצ"ע מהו השיעור. ב. יש הבדל ג"כ באיזה גובה בעמוד יש נדנד. כיון שמדובר בעמוד לגובה של חמשה מטרים שבראשו רואים את הנדנד בשיעור מועט, הרי בתחתיתו לא ניכר הנדנד כלל, וכיון שעיקר העמוד זה הי טפחים התחתונים, י"ל שהחלק שמשמש למחיצה אינו מתנדנד. ומצאנו נידון זה בשער הציון (סי' שס"ג ס"ק י"א) שכתב מקרה כזה בדיוק, שיש לחי גבוה, והחוט קשור על ראשו, ובחלק התחתון עד גובה י טפחים אינו מתנדנד, ורק למעלה בגובה הוא מתנענע עם החוט שעל גבו, וכתב שלשיטת המחצית השקל המכשיר בחוט מתנדנד, אפשר להכשיר גם את הלחי ע"י שנאמר דל מהכא את החלק העליון, ויועיל מדין החלק התחתון לבד, באופן שהחוט אינו יוצא מכנגד החלק התחתון, והסתפק שם עוד אולי גם כשיצא מכנגד החלק התחתון יש להכשיר מדין שהחוט יושב עליו ממש בלי לומר דל מהכא, אלא שבחלק העליון של הלחי [מעל י] לא יפסול הנדנד, כיון שאינו עיקר

סיורים מגוונים התקיימו בעירובים עירוניים ושיכונתיים

בימי בין הזמנים בחדש ניסן התקיימו ע"י מוקד העירוב מגוון סיורים ברחבי הארץ, והשתתפו בהם עשרות אברכים ות"ח שבאו ללמוד בשטח את ההלכות, עם המחשה לשימת לב לפרטי ההלכות המצויות בזמננו.

שנים מתוך הסיורים נערכו בבני ברק לאורך רחוב זבוטינסקי, שבו עובר קו העירוב העירוני, ובסמוך לו נמצא קו העירוב השכונתי ברחוב הפנימי [שאינו כולל את הרחוב והבנינים שעל זבוטינסקי], וכך היתה לנו הזדמנות להשוות בין העירובים ומעלותיהם. יחד עם הסבר על שני הגשורים, הגשר הישן להולכי רגל, והגשר החדש שנעשה

במסירות רבה במאמצים של הרבה שנים ע"י הרב האחראי שכונת פרדס כץ, ובסיוע של רה"ע הרב אברהם רובינשטיין שליט"א, שמיועד להולכי רגל מתחתיו, ועם ביאור הנידונים ההלכתיים והפתרונות וההלכות שנאמרו בהם.

האם מומלץ לקשור חוטי העירוב מעל עמודי תאורה גבוהים

במהלך הסיור ראינו בין הדברים את הפתרון שעשו בעירוב העירוני עם עמודי התאורה החדשים הגבוהים, שקשרו את החוט מעל ראשי העמודים. בדבר זה יש מעלה שהחוט נמצא גבוה מאוד, באופן שמשאית גבוהה לא תקרע אותו, אבל אנו לא ממליצים על כך לאחרים. והסיבה היא כיון שגובה העמודים האלו הוא יותר מתשעה מטרים, ואי אפשר להגיע לראשו רק בעזרת מנוף סל, כמו שיש לחברת החשמל, והאחראי אינו יכול לקשור את החוט אם הוא יקרע. ואמנם לא מצוי שיקרע החוט כשהוא גבוה כ"כ, אבל במשך השנים זה קורה לפעמים, אם זה ממנוף של חברת החשמל שתיקן בגובה או העביר כבל חדש, ואם זה ממנוף של העברת דירה לבנין הסמוך, מנוף של שיפוץ דירה, או בניה על הגג, ועוד מגוון סיבות חריגות שמגיעות במשך השנים. ואז הבעיה גדולה שבעתים, שאין לאחראי דרך לתקן את העירוב, ואפילו אם יהיה מודע לכך באמצע שבוע, לא פשוט להזמין מנוף רק בשביל לתקן חוט אחד, זה הוצאה גדולה במיוחד, וק"ו אם מגלה את החוט הקרוע בבדיקה ביום שיש שכר המנופים אינם זמינים להגיע.

במקרים אלו הפתרון המידי להכשיר את העירוב לשבת, לקשור חוט נמוך, בין העמודים של החוט הקרוע, [ולחוסף לחיים לעמודים אלו, כיון שהחוט הנמוך אינו מעל גביו של העמוד]. ובאמת בקטע הזה כבר היו לחיים בעמודים שבהם החוט לא היה מעל הראש. לכן כאמור חשוב לציין שהפתרון המיוחד של העמודים הגבוהים עם מעלותיו, במבט קדימה אינו מראה לרוב העוסקים בעירוב. וזה אחד מהדברים שחשוב ללמד מתוך הנסיון במקומות אחרים.

חוט שנתפס במנוורה וסוטה לצד

באחד מהעמודים היתה בעיה נוספת, שהיו בו שתי מנורות בראשו, ואחת מהם היתה לכיוון החוט והחוט נתקע במנוורה. והנה אם מדקדקים בקשירת החוט יש אפשרות להעביר את החוט מעל גובה המנוורה בלי שיתקע בה, [כי במקרה זה המנוורה היתה נמוכה מראש העמוד], אבל במקום היה יצא שהחוט נתפס במנוורה, והוא משוך לצד של הפתח. [לפעמים זה קורה מחוסר שימת לב של הפועל, שאינו איש עירובים ולא שם לב להבדל]. במצב כזה אמנם החוט קשור מעל ראש העמוד, אך בגלל שהוא נתפס באמצע ומשך לצד, אינו כשר לעירוב, כי המטרה בחוט אינה להעביר זרם חשמל, אלא ליצור משקוף בין העמודים, והמשקוף חייב שיהיה בקו ישר מעמוד לעמוד. דין זה התקבל היום בין רבני העירובים, שלא רק לשיטת המשכנות יעקב

הפעם אל תפספס! עכשיו ההצטרפות לשיעורים על עשיית העירובים בזמנים

והשנה - בבני ברק, בירושלים, בבית שמש, בנתיבות, ובעפולה / להרשמה 055-678-3323

השלמת חידוש והרחבת העירוב בקהילה החרדית בנתיבות

שמחה גדולה הגיעה למוקד העירוב עם סיום ימי בין הזמנים, שזיכנו בס"ד להשלים את שיפוץ והרחבת העירוב של הקהילה בנתיבות, לאחר עבודות רבות שנעשו במסירות אף בימי ערב פסח. נושא החידוש של העירוב הובא בגלילות הקודמים, שיש לציין ללמוד ממנו גם במקומות אחרים, להתקין את העירוב עם עמודים ישרים ולחיים מחוברים כראוי. בקהילה זו היה עירוב במשך הרבה שנים ע"י אברך ת"ח שבדק אותו בקפידה ותיקן אותו במסירות רבה, ולפעמים חזר בצפירה של השבת לביתו, אלא שבעידן של זמנינו יש הרבה דברים שאפשר לחסוך מהאחרים מטיחתם ומגודל הקושי והאחריות שעל גבם.

לדוגמא, אם עד היום היו קושרים את החוטים בעירוב הזה לעמודי חשמל ועמודי תאורה, שכאשר חוט נקרע צריכים להביא סולם ולעלות לגובה חמשה מטרים לקשור אותו, הרי כיום שעושים עמוד עירוב חדש, קושרים את החוט עם מקל קטן שנקרא "מוט טלסקופי", ומעלים את החוט בקלות, בלי לסחוב סולם, ובלי להסתכן בטיפוס לגובה, ובלי להתקרב לחוטי חשמל.

כמו כן הלחיים היו קשורים עם חוטי ברזל שזור, בצורה חזקה אבל לא יציבה, ולפעמים הם היו זזות ממקומם, והאחראי המסור היה עובר ובודק, ואם ראה לחי שזז ממקומו, היה מחזיר אותו בידיו, בתקוה שהוא יישאר כך זמן רב. כמובן שדבר כזה דורש עירנות גבוהה מאוד, ואחריות כבדה שלא לפספס שום תזוזה, וגם שלא יארע שילד ישחק בהם באמצע השבת ח"ו. אך הוא לא היה יכול לחבר אותם בהלחמה או הברגה מחמת שהעמודים הן עמודי חשמל ותאורה, [ובעיר זו לא ניתן להרכיב להם]. לעומת זאת כעת שעשו עמודים חדשים, חיברו את הלחיים בהלחמה לעמודים, באופן שהם קבועים והבודק ביום שישו אינו צריך להזיז לחיים למקומם, וגם אינו צריך לדקדק על כל לחי לראות את מיקומו, אלא מספיק לראות שלא אירע פגיעה רצינית של תאונה וכדומה.

וכבר יכול לדעת שהכל כשורה. דבר נוסף שכידוע הרבה מעמודי החשמל [העגולים] אינם ישרים, ובלי שימת לב מיוחדת מצוי שמעמידים לחי והוא אינו תחת החוט. במקרים שכן שמים לב מרחיקים את הלחי עם קרשים, ועם אבנים, והמצב מקרטע. הציבור אינו מודע, והאחראי אינו אמור

לספר כל דבר, אבל בפועל לפעמים מגלים שהלחי אינו במקום, ואז העירוב פסול ושוב גם בנושא זה, אם האחראי עירני וטורח למדוד כל פעם עם הבקבוק, ושם לב שלא נפל שום קרש או אבן, זה יכול להיות כשר, אבל כשיש כמה מקומות כאלה, ובפרט א זה נמשך כמה חודשים, כבר מתעייפים ולא עומדים בזה. גם כאן ההתקנה החדשה עם עמודים חדשים וישרים, מונעת את התקלות האלו בס"ד.

הדברים האלו חשובים להביא לידיעת הציבור בכל מקום, שהשידור וההתקנה המקצועית בעירובים כיום, חוסכת לאחרים הרבה התמודדות, וגם מוסיפה ברמת הכשרות של העירוב. לכן ראוי לציבור לדאוג לסייע בעריכת מגבית לטובת העירוב, גם לפני שזועקים גיוואלד שמצאו פסול או הזנחה ח"ו, כי אם נקדים רפואה ותחזוקה קלה, בעז"ה לא נגיע לידי זעקה. עם סיום העירוב בנתיבות, ערכנו מפע חדשה ומעובדת לכבודה של מצוה, שתחולק לבני הקהילה, שידעו את גבולות העירוב ויקפידו הם ובני ביתם להדיר בשמירת השבת בתוך הקהילה, וכאן המקום להודות לאחראי הרב שליט"א שהיה מסור כל השנים לתקן את העירוב גם בלי האמצעים האלו, שיזכה לאריכות ימים ושנים, בבריאות והרצת תורה, ונחת מכל יצו"ת.

הקהילה קודש נתיבות

מפת העירוב השכונתית

המפה מפרטת את גבולות העירובים השכונתיים בנתיבות. כל שכונה ממוסמת בצבע ייחודי, וצמוד לה מופיע מספר זיהוי. המפה כוללת גם מידע על מיקומם של מוקדי חירום, מוקדי תפוצה, ומוקדי מים. המפה נועדה לסייע לציבור ולרשויות המוסדות בהבטחת חיי העירובים.

מספר זיהוי

00271-017502
00271-017503
00271-017504
00271-017505
00271-017506
00271-017507
00271-017508
00271-017509
00271-017510
00271-017511
00271-017512
00271-017513
00271-017514
00271-017515
00271-017516
00271-017517
00271-017518
00271-017519
00271-017520
00271-017521
00271-017522
00271-017523
00271-017524
00271-017525
00271-017526
00271-017527
00271-017528
00271-017529
00271-017530
00271-017531
00271-017532
00271-017533
00271-017534
00271-017535
00271-017536
00271-017537
00271-017538
00271-017539
00271-017540
00271-017541
00271-017542
00271-017543
00271-017544
00271-017545
00271-017546
00271-017547
00271-017548
00271-017549
00271-017550
00271-017551
00271-017552
00271-017553
00271-017554
00271-017555
00271-017556
00271-017557
00271-017558
00271-017559
00271-017560
00271-017561
00271-017562
00271-017563
00271-017564
00271-017565
00271-017566
00271-017567
00271-017568
00271-017569
00271-017570
00271-017571
00271-017572
00271-017573
00271-017574
00271-017575
00271-017576
00271-017577
00271-017578
00271-017579
00271-017580
00271-017581
00271-017582
00271-017583
00271-017584
00271-017585
00271-017586
00271-017587
00271-017588
00271-017589
00271-017590
00271-017591
00271-017592
00271-017593
00271-017594
00271-017595
00271-017596
00271-017597
00271-017598
00271-017599
00271-017600
00271-017601
00271-017602
00271-017603
00271-017604
00271-017605
00271-017606
00271-017607
00271-017608
00271-017609
00271-017610
00271-017611
00271-017612
00271-017613
00271-017614
00271-017615
00271-017616
00271-017617
00271-017618
00271-017619
00271-017620
00271-017621
00271-017622
00271-017623
00271-017624
00271-017625
00271-017626
00271-017627
00271-017628
00271-017629
00271-017630
00271-017631
00271-017632
00271-017633
00271-017634
00271-017635
00271-017636
00271-017637
00271-017638
00271-017639
00271-017640
00271-017641
00271-017642
00271-017643
00271-017644
00271-017645
00271-017646
00271-017647
00271-017648
00271-017649
00271-017650
00271-017651
00271-017652
00271-017653
00271-017654
00271-017655
00271-017656
00271-017657
00271-017658
00271-017659
00271-017660
00271-017661
00271-017662
00271-017663
00271-017664
00271-017665
00271-017666
00271-017667
00271-017668
00271-017669
00271-017670
00271-017671
00271-017672
00271-017673
00271-017674
00271-017675
00271-017676
00271-017677
00271-017678
00271-017679
00271-017680
00271-017681
00271-017682
00271-017683
00271-017684
00271-017685
00271-017686
00271-017687
00271-017688
00271-017689
00271-017690
00271-017691
00271-017692
00271-017693
00271-017694
00271-017695
00271-017696
00271-017697
00271-017698
00271-017699
00271-017700
00271-017701
00271-017702
00271-017703
00271-017704
00271-017705
00271-017706
00271-017707
00271-017708
00271-017709
00271-017710
00271-017711
00271-017712
00271-017713
00271-017714
00271-017715
00271-017716
00271-017717
00271-017718
00271-017719
00271-017720
00271-017721
00271-017722
00271-017723
00271-017724
00271-017725
00271-017726
00271-017727
00271-017728
00271-017729
00271-017730
00271-017731
00271-017732
00271-017733
00271-017734
00271-017735
00271-017736
00271-017737
00271-017738
00271-017739
00271-017740
00271-017741
00271-017742
00271-017743
00271-017744
00271-017745
00271-017746
00271-017747
00271-017748
00271-017749
00271-017750
00271-017751
00271-017752
00271-017753
00271-017754
00271-017755
00271-017756
00271-017757
00271-017758
00271-017759
00271-017760
00271-017761
00271-017762
00271-017763
00271-017764
00271-017765
00271-017766
00271-017767
00271-017768
00271-017769
00271-017770
00271-017771
00271-017772
00271-017773
00271-017774
00271-017775
00271-017776
00271-017777
00271-017778
00271-017779
00271-017780
00271-017781
00271-017782
00271-017783
00271-017784
00271-017785
00271-017786
00271-017787
00271-017788
00271-017789
00271-017790
00271-017791
00271-017792
00271-017793
00271-017794
00271-017795
00271-017796
00271-017797
00271-017798
00271-017799
00271-017800
00271-017801
00271-017802
00271-017803
00271-017804
00271-017805
00271-017806
00271-017807
00271-017808
00271-017809
00271-017810
00271-017811
00271-017812
00271-017813
00271-017814
00271-017815
00271-017816
00271-017817
00271-017818
00271-017819
00271-017820
00271-017821
00271-017822
00271-017823
00271-017824
00271-017825
00271-017826
00271-017827
00271-017828
00271-017829
00271-017830
00271-017831
00271-017832
00271-017833
00271-017834
00271-017835
00271-017836
00271-017837
00271-017838
00271-017839
00271-017840
00271-017841
00271-017842
00271-017843
00271-017844
00271-017845
00271-017846
00271-017847
00271-017848
00271-017849
00271-017850
00271-017851
00271-017852
00271-017853
00271-017854
00271-017855
00271-017856
00271-017857
00271-017858
00271-017859
00271-017860
00271-017861
00271-017862
00271-017863
00271-017864
00271-017865
00271-017866
00271-017867
00271-017868
00271-017869
00271-017870
00271-017871
00271-017872
00271-017873
00271-017874
00271-017875
00271-017876
00271-017877
00271-017878
00271-017879
00271-017880
00271-017881
00271-017882
00271-017883
00271-017884
00271-017885
00271-017886
00271-017887
00271-017888
00271-017889
00271-017890
00271-017891
00271-017892
00271-017893
00271-017894
00271-017895
00271-017896
00271-017897
00271-017898
00271-017899
00271-017900
00271-017901
00271-017902
00271-017903
00271-017904
00271-017905
00271-017906
00271-017907
00271-017908
00271-017909
00271-017910
00271-017911
00271-017912
00271-017913
00271-017914
00271-017915
00271-017916
00271-017917
00271-017918
00271-017919
00271-017920
00271-017921
00271-017922
00271-017923
00271-017924
00271-017925
00271-017926
00271-017927
00271-017928
00271-017929
00271-017930
00271-017931
00271-017932
00271-017933
00271-017934
00271-017935
00271-017936
00271-017937
00271-017938
00271-017939
00271-017940
00271-017941
00271-017942
00271-017943
00271-017944
00271-017945
00271-017946
00271-017947
00271-017948
00271-017949
00271-017950
00271-017951
00271-017952
00271-017953
00271-017954
00271-017955
00271-017956
00271-017957
00271-017958
00271-017959
00271-017960
00271-017961
00271-017962
00271-017963
00271-017964
00271-017965
00271-017966
00271-017967
00271-017968
00271-017969
00271-017970
00271-017971
00271-017972
00271-017973
00271-017974
00271-017975
00271-017976
00271-017977
00271-017978
00271-017979
00271-017980
00271-017981
00271-017982
00271-017983
00271-017984
00271-017985
00271-017986
00271-017987
00271-017988
00271-017989
00271-017990
00271-017991
00271-017992
00271-017993
00271-017994
00271-017995
00271-017996
00271-017997
00271-017998
00271-017999
00271-018000

המחיצה. ע"ש. לפ"ז בנידון דין, יש כמה צדדים להכשיר את העמוד. ומ"מ למעשה צריך לתקן את העמוד, כי מצד שיטת האוסרים חוט מתנדנד כפי שהתקבל להקפיד בעירובי השכונות, יש צורך לתקן ולייצב את העמוד, כדי שהחוט לא יתנדנד. לסיום יש לציין שהאחראי ביקש באותו שבוע שנחזק את העמוד, והעבודה התבצעה בס"ד.

מוזיב דתי עם עירוב פסול יותר מארבע שנים

סיור נוסף התקיים באחד מהישובים במרכז הארץ, שהוא מוכר לנו עם שלל בעיות הלכתיות, ולצערנו כבר ארבע שנים עברו מאז שגילינו את הבעיות, והעברנו אותם לרב המקומי, ועדיין לא תיקנו את הדברים המעכבים ואין שם עירוב כשר רח"ל. בתחילת הסיור ראינו דברים שאינם מהודרים אך יש על מה לסמוך להקל בעירובים הכלליים, ומחר מאוד הגענו למקומות שלא היה שייך להתיר, והאברכים היו נבוכים מאוד להבין שכך יכול להתנהל ישוב דתי. האמת היא שלא היה שום חוט קרוע, יש תחזוקה, אבל יש חוטים מהצד עם לחי קטן שאינו מכוון תחת החוט, שדבר כזה אין להכשירו לכ"ע ללא ספק.

יחד עם זה ראינו גם נידון מעניין מאוד, שלא מצאנו מי שעמד על כך, ונעצרנו להתפלפל בו על הכביש של המושב. כאשר החוט אינו מונח על העמוד ממש, אלא קצת יותר בגובה, וההיתר הוא מדין שוואים את העמוד כאילו עולה עד החוט, כמ"ש במשנ"ב (סי' שס"ב ס"ק ס"ב) [ועי' חזו"א ואכמ"ל], א"כ כשהעמוד נוטה, דואגים לכוון את החוט כנגד ראש העמוד. אבל לכאורה בצורה כזו לא מספיק שיהיה כנגד ראש העמוד, אלא צריך שיהיה מכוון גם כנגד החלק התחתון של העמוד, כי אם זה בנוי על דין גוד אסיק, אין המחיצה עולה אלא במקום שהיא גודרת, וכאשר העמוד עקום, אינו גודר באויר שמתחת ראשו [מקום החץ שבצויר]. אלא רק במקום שנמצאים הי' התחתונים. ואמנם אם החוט יושב על ראש העמוד, שאז אין צורך בדין גוד אסיק, יש מהאחרונים שהחשיבו את החוט כיושב על גבי עיקר העמוד, כי מחיצה נטויה גודרת כפי נטייתה. אבל גוד אסיק אינו עולה במקום ראשו. [ומה שכתב החזו"א שגדר נטויה אומרים גוד אסיק מראש המחיצה אף שנגמרת למעלה מי, היינו רק לכיוון הרשות שלפני המחיצה, שהרשות סגורה וגדורה גם למעלה מי' ע"י המחיצה, אבל בעמוד אין רשות גדורה, וזה כמו שנסתכל מול עובי המחיצה, ושם המחיצה הנטויה אינה גודרת במקום שאין י' טפחים בקו מאונך ישר. ודו"ק ואכמ"ל]. לכן באופן שיש עמוד עקום או לחי עקום, צריך להקפיד שיהיה מכוון גם כנגד ראש העמוד, וגם יהיה באותו קו את החלק התחתון של העמוד.

העמיד לחי גדול תחת העמוד אבל ההוט היה אהרי

בשבוע שעבר נתבקשנו להגיע לתת יעוץ באחד מישובי הדור, שיש בו אחראי מסור, שמשקיע הרבה, וקעת אירע ששינוי והרחיקו את גדר הביטחון, בדיוק בקטע שבו היא משמשת את העירוב, וא"כ נוצר לו מרחק גדול מהקו של העמודים להמשך הגדר. האחראי לא מצא פתרון, ולכן החליט להשתמש בכבלי החשמל הסמוכים, ולהעמיד תחתיהם לחיים. הוא אילתר מגוון קרשים, ובמקום אחד שלא היו לו קרשים, הוא הצמיד קלקר של כוורת דבורים. [יש לדון אם קלקר כשר ללחי של צורת הפתח, א. מצד החומר אולי אינו חזק. ב. הקלקר של הכוורת הוא מחורר ויתכן שנחשב פתחי שימאי].

אך כידוע צריך שהלחי יהיה מכוון תחת החוט, ולכן האברך שנשאל ע"י האחראי אמר לו שצריך לבדוק אם הלחי מכוון. השיב האחראי שהוא העמיד לחי רחב א"כ זה ודאי תופס את הכבל. לאחר השבת הם ביקשו שנבוא ליעוץ להם איזה פתרון קבוע ניתן לעשות עם עמודי עירוב שיתחברו לגדר, באופן שלא יפגעו מהבניה המתמשכת הגענו למקום וסרקנו את האזור, ומצאנו בס"ד פתרון פשוט עם שני עמודים בלבד, שניתן לעקוף את כל אזור הבניה. לאחר מכן ניגשנו לבדוק את מה שעשו, הבאנו את הבקבוק של המדידה, והנה החוט מחוץ ללחי הרחב האברך שקרא לנו התפלא מאוד, וביקש גם הוא לראות בבקבוק, ואכן כך הדבר יעזעז אותו, כמה צריך להקפיד למדוד עם מכשיר מתאים, ולא לסמוך על מראה עין, כי כל טעות בדבר זה היא ח"ו מכשול גדול

אך כידוע צריך שהלחי יהיה מכוון תחת החוט, ולכן האברך שנשאל ע"י האחראי אמר לו שצריך לבדוק אם הלחי מכוון. השיב האחראי שהוא העמיד לחי רחב א"כ זה ודאי תופס את הכבל. לאחר השבת הם ביקשו שנבוא ליעוץ להם איזה פתרון קבוע ניתן לעשות עם עמודי עירוב שיתחברו לגדר, באופן שלא יפגעו מהבניה המתמשכת הגענו למקום וסרקנו את האזור, ומצאנו בס"ד פתרון פשוט עם שני עמודים בלבד, שניתן לעקוף את כל אזור הבניה. לאחר מכן ניגשנו לבדוק את מה שעשו, הבאנו את הבקבוק של המדידה, והנה החוט מחוץ ללחי הרחב האברך שקרא לנו התפלא מאוד, וביקש גם הוא לראות בבקבוק, ואכן כך הדבר יעזעז אותו, כמה צריך להקפיד למדוד עם מכשיר מתאים, ולא לסמוך על מראה עין, כי כל טעות בדבר זה היא ח"ו מכשול גדול

עם שני עמודים בלבד, שניתן לעקוף את כל אזור הבניה. לאחר מכן ניגשנו לבדוק את מה שעשו, הבאנו את הבקבוק של המדידה, והנה החוט מחוץ ללחי הרחב האברך שקרא לנו התפלא מאוד, וביקש גם הוא לראות בבקבוק, ואכן כך הדבר יעזעז אותו, כמה צריך להקפיד למדוד עם מכשיר מתאים, ולא לסמוך על מראה עין, כי כל טעות בדבר זה היא ח"ו מכשול גדול

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת אמור תשפ"ד

עונג שבת

תוכן

א' - לחם של דעת / א

ב' - אכילה של דעת / ג

ג' - אכילה של שבת / ו

השבוע. בכל ימות השבוע, בעודם עסוקים בעבודת הקודש, הכהנים היו עוברים על יד לחם הפנים המוצג לראווה על גבי השולחן ושמים לב אליו. ברור אפוא שמטרתה של עבודה זו היתה להדגיש את חשיבותו של הלחם.

אלא שאנחנו לא בדיוק מבינים מה מיוחד כל כך פה - הרי בסך הכל מדובר בלחם! אבל זו בדיוק הנקודה! כעת אנחנו לומדים שזה לא 'רק' לחם, אלא הלחם הזה הוא קודש קדשים! ומדוע באמת הלחם הזה קדוש כל כך? כי הוא מלמד אותנו דעת. הלחם בכלליותו משמש כאחת העדויות הגדולות ביותר בבריאה לחכמת הבורא יתברך, ולחם הפנים מסמל את המטרה הזו שממלא הלחם - להביא אותנו לידי הכרה ברורה בקב"ה.

זה נשמע לכם מוזר? דעו לכם שמה שאני אומר כעת זה היגיון פשוט ובריא, אלא שנדרשים אנו לחשוב על הדברים. מי שמביט בפרוסת לחם כמו שסוס מביט בו, יהיה לו דעת של סוס. אך מי שילמד כיצד להביט בלחם, יזכה לקנות דעת של תורה.

כיצד אמורים להביט על לחם? ובכן, מי שיצא לו אי פעם לבחון יהלום מרהיב, ולהשתאות לנוכח הטקסטורה, הנצנוץ והיופי המיוחד שלו, עליו לדעת שכל זה הוא כאין וכאפס לעומת פרוסת לחם. אה! לחם! אין כמוהו ביקום כולו! מלבד המוח האנושי. חייבים להודות שהמוח מופלא יותר מלחם. אבל לחם הוא נס! ולא רק נס אחד, אלא ניסים על גבי ניסים.

מזונות קשים

הגמרא (פסחים קיח, א) אומרת כי "קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף". זהו מאמר חז"ל שטועים בו, כי כששואלים משהו: "נו, איך הפרנסה?" אז אם הוא יודע קצת גמרא הוא עונה על ידי ציטוט המאמר הזה. "לא קל, לא קל; זה קריעת ים סוף של ממש".

א' - לחם של דעת

המאפיה הקדושה

בפרשת השבוע, עם ישראל מצטווה על ידי הקב"ה לאפות שתים עשרה ככרות לחם ולהציגם על גבי השולחן המוזהב בבית המקדש, וכפי שאומרת התורה: "וְלָקַחְתָּ סֶלֶת וְאִפִּיתָ אֹתָהּ שֵׁתִים עֶשְׂרֵה חֻלוֹת... וְשָׂמַתְּ אוֹתָם שֵׁתִים מַעְרָכוֹת שֵׁשׁ הַמַּעְרָכֹת עַל הַשֻּׁלְחָן הַטֶּהוֹר לִפְנֵי ה'" (ויקרא כד, ה-ו).

וכאן עולה השאלה: אנחנו הרי עוסקים כאן במקום הקדוש ביותר על פני האדמה, המקום בו שורה השכינה הקדושה; זהו מקום שבו כל פעולה וכל מהלך הינם קודש קודשים, והנה עם ישראל מצווה - באמצעות הכהנים שהם שלוחי דידן - להיות אופים! לא להתבונן בדבריהם של המסילת ישרים או החובות הלבבות, אלא לאפות שתים עשרה ככרות לחם ולהניחם על גבי השולחן במשך כל ימות השבוע.

אכן, עלי להקדים התנצלות, כי כבר כתב הרמב"ם שהוא אינו מבין את ההסבר הרעיוני שעומד מאחורי השולחן ולחם הפנים. מה עניינו של שולחן עם לחם, שאותו הכהנים אוכלים מדי שבת? הרמב"ם כותב שאין לו הסבר הגיוני למצוה זו (מורה נבוכים ג, מה). אז אם הרמב"ם לא ידע את טעמה של מצוה זו, כיצד זה שאדם קטן בבית כנסת קטן בפלאטבוש מתיימר להציע הסבר משל עצמו? זה באמת לא נעים לי, אבל מה לעשות? אני לא יכול שלא לומר את הדברים.

אל תהיו כסוס

נראה לומר כך: ראוי לציין את העובדה שלחמים אלו הינם המקרה היחיד שבו קרבן בבית המקדש נשמר ומוצג לעין כל. אז נכון שבשבת הכהנים היו אוכלים את הלחם, אבל זה היה רק השיא של תצוגת הלחם במשך

אבל אור השמש זה לא מספיק. כדי לייצר לחם צריך גם קצת פחמן דו חמצני - זה חלק מהמתכון. אז הצמח לוקח מעט פחמן דו חמצני מהאוויר, מערב אותו עם אור השמש, ומתחיל לעבוד בייצור העמילן.

אלא שפחמן דו חמצני מהווה רק שלוש חלקי עשרת אלפים מהאוויר. והנה עומד לו פה צמח ומוצץ את הפחמן דו חמצני מהאוויר סביבו, ותוך דקה אחת הוא כבר ניצל את מלא המשאבים העומדים לרשותו. לכאורה, כעת הצמח אמור למות. אבל לא! הקב"ה ברא את הרוח - "אי אפשר לעולם בלא רוחות" (תענית ג, ב). הרוח דואגת לאוורור תמידי, כך שבעוד הצמח מנצל את הפחמן דו חמצני מהאוויר סביבו, הרוח מביאה אוויר אחר שיחליף את האוויר שהיה כאן, וכך ממשיך האוויר לנוע ממקום למקום ולספק פחמן דו חמצני לכל הצמחים - ממש ניסי ניסים.

אין זורקין את הנס

כך יוצא שעם מעט מים ופחמן דו חמצני, קצת אור שמש וכלורופיל, צמח החיטה הקטן מתחיל במלאכתו - לשלב ולערב יחד את החומרים הללו ולייצר את העמילן. העמילן הזה הוא החיטה, הוא הלחם. זהו "חלב חיטים" - השומן של החיטה. אז אם אתם אווזים בידכם פרוסת לחם, עליכם לדעת שיש לכם ביד כעת חתיכה של נס.

לכן קבעו חז"ל ש"אין זורקין את הפת" (ברכות נ, א). קצת דרך ארץ! אם הבן שלך מבקש ממך: "אבא, אתה יכול בבקשה לזרוק לי פרוסה של חלה?" התשובה היא: "לא ולא! לא משחקים 'מסירות' עם חלה. חלה זה נס". האם היית זורק את האורים ותומים למשל? אם הכהן הגדול היה מבקש ממך: "העבר לי בבקשה את האורים ותומים", האם היית זורק אותם? בוודאי שלא. היית מגיש אותם לכהן בכל הכבוד הראוי.

גם בלחם עלינו לנהוג בדרך ארץ. זהו נס של הקב"ה. האורים ותומים הוא אמנם נס נדיר, אבל הלחם הוא נס לא פחות גדול. למען האמת, זהו נס עוד יותר גדול! בפרוסת לחם אחת יש יותר ניסים מכפי שהיו באורים ותומים! כן, יותר ניסים! זהו מוצר נותן-חיים המיוצר מאור שמש מעורב עם קצת פחמן דו חמצני ומים. שימו לב: זה לא שאור השמש **מסייע** למזון להיווצר; אור השמש **הופך לחלק** מהמזון. כשאוכלים לחם - אוכלים אור שמש ופחמן דו חמצני. זו המציאות.

חכמה אלקית

אז בפעם הבאה שאתם רעבים, למה שלא תצאו החוצה ותנסו את מזלכם. הרי יש לכם את כל הנחוץ - יש די והותר אוויר עם פחמן דו חמצני, ויש גם אדמה ואור שמש, אז נסו נא לייצר לחם. אבל לא, אתם לא תצליחו לייצר שום דבר. ולא רק אתם - אין אחד בעולם שיצליח בכך. אפילו חברת הכימיקלים הגדולה בעולם

אבל במציאות זה לא נכון, כי רוב רובם של בני אדם כן מקבלים את מזונותיהם. הביטו סביבכם ותגלו שרוב בני האדם אוכלים. מי שאינו מנסה בדוקא לרדת במשקל - עולה במשקל. אז להתפרנס אנחנו מצליחים, אבל הבה נראה מישהו שמסוגל לקרוע את ים סוף.

מוכרחים אנו לומר שכוונת המאמר הזה שונה לחלוטין. אין הכוונה שמזונותיו של אדם קשים **עבורו** יותר מקריעת ים סוף, אלא הם 'קשים' עבור **השי"ת** כביכול, יותר מקריעת ים סוף.

נס ושמו 'לחם'

כמובן שאנחנו יודעים שאין דבר שהוא קשה עבור ה', אלא הכוונה היא, שהניסים הכלולים בתהליך יצירת הלחם הינם גדולים ומרובים יותר מהניסים שהיו בקריעת ים סוף. ומכיון שאנחנו יודעים כי "על הים לקו חמישים ומאתים מכות" - מאתים וחמישים ניסים התרחשו בים סוף, הוי אומר, שכשאוכלים לחם זוכים ליותר ממאתים וחמישים ניסים. תהליך ייצור הלחם הוא רצף של מאות ניסים.

כשאני אומר מאות, למעשה אני ממעט מהמספר האמיתי. מספרם האמיתי של הניסים הכלולים בייצור הלחם נפלא כל כך, עד שמן הסתם לא תאמינו למה שאומר לכם. "הוא מגזים", אתם בוודאי תחשבו. אולם האמת היא שיש מיליוני פרטים שצריכים להתאים את עצמם אחד לשני על מנת שהלחם ייווצר. אי אפשר במסגרת זו להקדיש את הזמן הנחוץ כדי לתאר את כל הניסים הללו - ראשית, כי אני בעצמי יודע מעט מאוד; וגם אם הייתי מגלה לכם את המעט שאני יודע, היינו צריכים להישאר כאן לעולם, ולא היינו מגיעים הביתה...

לחם אוורירי

הלחם נוצר בכל יום, והוא נוצר מכלום. מאות אלפי קילו לחם נוצרים מהאטמוספירה בלבד. אל תחשבו שהלחם יוצא מהאדמה; היא תורמת ללחם רק חלק קטנטן. אנחנו מברכים "המוציא לחם מן הארץ" משום ששורשי החיטה נעוצים באדמה, אולם למעשה רק חלק זעיר ביותר יוצא מהאדמה, ואילו הרוב מגיע מהאוויר. זהו דבר מבהיל. פשוט לא יאומן. מי שלמד קצת על הנושא יודע שהלחם מגיע מכלום - משום מקום. אתם שומעים? לחם זה אוויר! צריך להתרגש כששומעים את זה!

איך האוויר הופך ללחם? זהו נס! מאיפה מגיע העמילן? כיצד מייצר הצמח את העמילן? באמצעות אור השמש. השמש שולחת את קרניה אל הצמח הזה ממרחק של 150 מיליון ק"מ, ובצמח קיים חומר הנקרא "כלורופיל" - שזה עוד נס - שמסוגל לקחת את אור השמש ולייצר מזה עמילן.

- ולו הקלה ביותר. אפילו בשבת, שעה שהכהנים היו מסירים את הלחם מהשולחן, הם כבר היו מניחים את הלחם החדש בו בזמן, כדי שתצוגה זו של חכמת הבורא לא תיפסק ולו לרגע קט.

זהו הלימוד של לחם הפנים. מטרתם של שנים עשרה הלחמים שהוצגו על גבי שולחן הזהב היתה, שנלמד כיצד ראוי להסתכל על הלחם; אנחנו מחנכים את עצמנו לעשות שימוש בלחם שאנו רואים כל הזמן, ומקפידים לחרוט בשכלנו את הלימוד הגדול הזה של החכמה האלקית. ובמילים אחרות, הלחם נועד כדי שאנחנו ניצור לעצמנו דעת.

ב' - אכילה של דעת

להתלהב!

והנה, כל העבודות שנעשו בבית המקדש נועדו כדי ללמד אותנו - ומה שארע שם היווה משל למחשבות שאנחנו אמורים לחשוב; כל העבודות שעליהן אנו לומדים בתורה מכוונים נגד עניינים יסודיים שאותם מצפים מאיתנו ללמוד. ולכן, בעודנו עוסקים בנושא של לחם הפנים, עלינו לזכור שזה מחייב אותנו; הלחם הזה שהוצג על גבי שולחן הזהב מחייב אותנו לזכור את חשיבותו של הלחם.

זאת אומרת שבפעם הבאה שאתה רואה פרוסת לחם, עליך להתלהב ממנה. "או-וה!" אני מביט עכשיו במעשה ניסים. קריעת ים סוף זה משחק ילדים לעומת הלחם הזה! זה נפלא ממש!"

איי, תשאלו אותי, איך אפשר להתלהב ממשוה שרואים בכל יום? על זה עונה הקב"ה: "האם זו אשמת? אני נותן לך לחם מיד יום, ובגלל זה אתה לא תתלהב ממנו? האם אתה מעדיף לקבל את הלחם רק פעם בעשר שנים? אז כדאי שתלמד להתלהב ממנו!" בדיוק כפי שמצופה היה מהכהנים לחשוב על הלחם ולא להתרגל אליו, כך גם מאיתנו מצופה להתלהב מפרוסת לחם.

חינוך במאפייה

לדוגמה - כשאתם עוברים על יד מאפייה ורואים את ככרות לחם מבעד לחלון הראווה - אל תסתפקו במבט חטוף ותמשיכו הלאה בדרככם. עיצרו והסתכלו על הלחמים. תגידו: "איזה לחם נפלא!" מאיפה זה מגיע? תגידו את זה בפה! "ניסי ניסים! אף אחד בעולם אינו מסוגל להכין לחם משום דבר. 'המוציא' - רק הוא זה שמסוגל להוציא לחם מן הארץ!"

כמובן שאנשים 'רגילים' לא יעשו דבר כזה; הם 'חכמים' מדי בשביל דברים מעין אלו. לעצור ולהביט בחלון הראווה ולחשוב על הנס ששמו לחם?! מי שמע

אינה מסוגלת לייצר לחם; מדובר בנס כל כך גדול עד שגם גאוני הכימיה שמעסיקה חברת 'דופונט' (חברת הכימיקלים הגדולה בעולם) אינם מסוגלים להעתיק את התהליך הזה. אם הם היו מצליחים, הם היו רושמים פטנט והופכים למיליונרים.

זה מה שהכהן חשב בשעה שראה את לחם הפנים. בעודו עסוק בעבודתו, הוא היה עובר על יד דלתות ההיכל הפתוחות, בשעה נשיאת דם הקרבנות או כל עבודה אחרת, והיה רואה מזווית עינו את לחם הפנים. "או-וה! ככרות לחם על שולחן מזהב!" וזה היה מזכיר לו לחשוב על העניינים הללו.

הוא חשב גם על עוד דברים. על זרעי החיטה שהחקלאי זורע באדמה. הזרעים מרקיבים, והשורש והגבעול מתחילים לצמוח. איך קורה דבר כזה? ולא זו בלבד, אלא שהשורש תמיד גדל כלפי מטה ואילו הגבעול צומח כלפי מעלה. אפילו פעם אחת לא ארע שהיוצרות התהפכו. לא משנה באיזו צורה תשתלו את הזרע באדמה, השורש אף פעם לא יצמח כלפי מעלה, והגבעול לעולם לא יפנה כלפי מטה. זהו נס של חכמת ה'.

הספרייה והמפעל

אני מפשט מאוד את הדברים, אבל למעשה הם פי מיליון יותר מורכבים מזה; בתוך הזרע הקטנטן הזה נמצא כל המכשור הדרוש כדי לייצר את צמח החיטה. אלא שהמכשור הוא כל כך זעיר, כל כך מיקרוסקופי, שלא ניתן להבחין כלל במה שקורה שם. קיים שם מכשור נפלא ביותר, הדומה למפעל ענק ממדים המתפרס על פני רחוב שלם, וכל זה טמון בתוך תאי הזרע הקטנטנים.

לא רק המכשור נמצא שם אלא גם המידע. יש שם הוראות מפורטות כיצד בדיוק יש לייצר לחם. אם היינו מנסים לכתוב את כל המידע הזה בצורה של ספרים, לא היה די בִּסְפָרִיָה של הספרייה הגדולה בעולם כדי להכיל את כמות המידע העצום הזה. כבר ניסו את זה. ניסו לכתוב ספרים המכילים את הוראות הייצור של הלחם, אבל לא הצליחו להקיף את הנושא כולו. הספרייה האמיתית נמצאת בתוך הסליל של מולקולת ה-D.N.A. שבכל זרע. רשומים שם מיליוני הוראות כיצד לייצר חיטה. וכל פיסת מידע מתוכנתת בצורה מדויקת להפליא כך שהיא תצא לפועל בסדר מדויק ביותר - לא שניה אחת מוקדם מדי ולא שניה אחת מאוחר מדי - בדיוק ברגע הנכון, היא מעבירה את הפיסה הזו של המידע.

כל זה ועוד הרבה יותר מכך הוצג לראווה בבית המקדש באופן תמידי. כך אומרת התורה: "וְנִתְּתָה עַל הַשֻּׁלְחָן לֶחֶם פָּנִים לִפְנֵי תְּמִיד" (שמות כה, ל). "תמיד" פירושו שהלחם נמצא על השולחן תמיד, ללא הפסקה

מוצרים המתחרים. הכל טוב ויפה! הבעיה היא שהאיש שמולך עיף; הוא נרדם לך מול העיניים.

איש מכירות טוב, מה הוא עושה? הוא מזמין את הלקוח שלו למסעדה, והם יושבים יחד לארוחת צהרים דשנה. ובעוד עמיתך נהנה מהאוכל הטעים, זה הזמן להסביר לו על המוצר, ולהאכיל אותו את הרעיונות שאתה מעוניין שהוא ישמע. ולקראת סוף הארוחה, כשאתה רואה שהוא כבר שבע דיו - זה הזמן לסגור את העסקה. אם תציע לו כעת להזמין את המוצר - הוא יעשה זאת.

וזו הסיבה שבסופו של השבוע, בהגיע יום השבת, הכהנים בלעו את כל הרעיונות שעליהם חשבו במשך השבוע. כל הדעת שהוצגה לראווה כל השבוע, עמדה להיחרט עוד יותר עמוק בשכלם. בזמן שהם לעסו את לחם הפנים הם חשבו לעצמם: "אה! איזה טעם נפלא! זה נכון! כל הרעיונות שעליהם חשבתי כל השבוע הם באמת טעימים להפליא!" כך אכלו הכהנים את לחם הפנים; הם בלעו אל קרבם את הדעת שלימד אותם הלחם במשך השבוע כולו.

בין חכמה לדעת

לפני שנמשיך, אני רוצה להקדיש כמה מילים כדי להסביר את המושג 'דעת' שעליו אנחנו מדברים. כדאי שנשים לב לדברים הבאים ונזכור אותם בעודנו עוסקים בענין זה, כי זוהי נקודה חיונית ביותר להבנת הנושא שלנו. פירושה של המילה 'דעת' אינו 'מידע', כפי שאנשים נוטים לחשוב. 'חכמה' פירושה 'מידע', אבל 'דעת' פירושה 'בהירות המידע'.

כי זאת עלינו לדעת: ההישג הראשי בחיי האדם אינו ללמוד ולדעת! יש יהודים רבים שיודעים ומבינים, אבל מעולם לא הפנימו את מה שלמדו, ולא החדירו אל תודעתם הפנימית את היסודות האמיתיים של החיים. זהו המובן של המילים שאנו אומרים בשבת קודש בזמר "דרור יקרא" - "דעה חכמה לנפשך", כלומר, **לדעת** את החכמה ולהרגיש אותה.

נמחיש את הנקודה הזו: אמא עומדת במטבח, ובנה הקטן נכנס פנימה ומתחיל להתעסק ולגעת בכל מיני דברים. מיד היא צועקת עליו: "תיזהר! אל תיגע בתנור! זה חם! אתה תקבל כוויה! זה כואב!" והנה, אין ספק שהילד הקטן הזה יודע שמה שאמו אומרת זה נכון. בשבילו אמא היא אנציקלופדיה מהלכת, היא יודעת הכל על הכל, ומשכך - הוא בוודאי מאמין באמונה שלמה שלגעת בתנור זה דבר כואב.

אבל מה עושה הילד? הוא נוגע בתנור, ומקבל כוויה באצבע. "אי, אמא! זה כואב!" הו, כעת הוא זכה לסוג חדש לגמרי של ידיעה! עד עכשיו היתה לו ידיעה שכלית - כן, אמו אמרה לו שזה כואב, והוא ידע זאת, אבל זוהי רק ידיעת השכל. כעת, לאחר שנכווה באצבעו,

על דבר כזה? אבל כאן אנחנו מדברים לאנשים - גברים ונשים, נערים ונערות - שמעוניינים לעשות מעצמם משהו.

לפני שנים הייתי ממתין לאוטובוס מדי יום בפינת רחוב מסוימת, בסמוך למאפייה איטלקית. בעודי עומד וממתין לאוטובוס, נהגתי להביט מבעד לחלון הראווה במגוון סוגי הלחמים שנמכרו במאפייה. היו שם עשרים סוגי לחמים - בכל מיני צורות וגדלים! עמדתי ובחנתי לעומק את הסוגים השונים, וזה היה מדהים! כמובן שהיה אסור לי לאכול מהלחם, אבל זה היה מחזה נפלא ביותר. הייתי עומד שם ומתבונן. עשיתי זאת במשך זמן רב, כי הייתי צריך להמתין שם לאוטובוס מדי יום. וזו היתה חוויה של חינוך עבורי. מי שעובר על יד מאפייה עם חלון ראויה כזה, כדאי לו לנצל את ההזדמנות הזו.

מילוי השכל או מילוי הכרס?

אך כל זה הוא רק הקדמה - אם כי חשובה - לנושא העיקרי. להביט ולהתבונן בלחם זה תענוג, אבל אני רוצה לעסוק בתענוג גדול עוד יותר.

נחשוב לרגע - מה עשו בסופו של לחם הפנים? מה היו עושים איתו מדי שבת? האם שרפו אותו על גבי המזבח כאות של הודיה להשי"ת? לא, זה לא מה שהיו עושים. בכל שבת היו נוטלים את הלחם מעל גבי השולחן ומחלקים אותו בין הכהנים, שהיו אוכלים אותו. הוי אומר, השלמת העבודה של לימוד הדעת, שבאה באמצעות ראיית לחם הפנים במשך כל השבוע כולו, נעשתה על ידי פעולה של אכילה.

וזהו ענין שטעון ביאור, כי במושכל ראשון זה נראה כדבר כל כך גס וחסר טעם. עד כה עסקנו בלימודים של דעת, במילוי השכל בחכמה, ופתאום אנחנו מוזילים את הנושא כולו ועוסקים במילוי הכרס. היתכן?

ללמוד מהמקצוענים

התשובה היא שהקב"ה הוא יותר חכם מאיתנו, והוא יודע שהדרך הטובה ביותר ללמוד היא לקחת את כל המחשבות, את כל המושגים והרעיונות, ולאכול אותם. אל תרמו את עצמכם; לחשוב זה לא מספיק. זה טוב, אבל זה לא מספיק טוב. אתם יודעים מתי רעיונות ומחשבות עושות רושם על האדם? כשהוא יושב ואוכל. לחשוב זה בהחלט דבר מצויין, אבל אין כמו אכילה כדי ליצור רשמים על שכל האדם.

ככה זה גם בעולם העסקים. אם אתה איש מכירות שעדיין אינו מנוסה בתחום, אתה בוודאי חושב שהדרך היעילה ביותר לשכנע לקוח פוטנציאלי לרכוש את המוצר שלך היא, להוציא את הפרוספקט הצבעוני המתאר את המוצר ולהראות אותו לאיש. אתה תשב ותסביר לו עד כמה מדובר במוצר איכותי וטוב, ותפרט באוזניו את היתרונות המשמעותיים שיש לו על פני

של ה"דרור יקרא", אינה כדי שנוכל להתלבש בפיג'מה, להיכנס למיטה ולישון כל הצהרים, אלא כדי שנהיה פנויים לעסוק במלאכת יצירת הדעת. בשבת יש לנו יותר זמן פנוי, אנחנו במצב של "דרור יקרא", ומשכך יש לנו הזדמנות לחשוב על השי"ת ולקנות דעת.

ומהי הדרך הטובה ביותר לעשות את זה? מה הצורה היעילה ביותר לקנות ידיעה חושית של חכמת השי"ת וחסדו המתגלה בבריאה? באמצעות עונג! אנחנו לא רק מסתכלים על החלה, אלא גם אוכלים אותה! בדיוק כפי שהכהנים בבית המקדש בלעו אל קרבם ביום השבת את כל לימודי הדעת, כך גם אנחנו עושים. השבת היא יום הדעת, ולצורך כך אנחנו יושבים ומתענגים בסעודות שבת משובחות.

אכן, לשם כך נדרשים אנו לאכול בצורה מסוימת. כשאוכלים ללא דעת - למרות שאין ספק שמקיימים בכך מצוה - הרי שמפסידים את עיקר התועלת שניתן להפיק מהאכילה. עיקר הגדולה היא לא באכילה עצמה, אלא בדעת שאותה אנו קונים על ידי האכילה. בו בזמן שמעדני השבת נכנסים אל גופנו, הדעת אמורה להיכנס אל שכלנו. זו הדרך האמיתית לאכול בשבת קודש.

ג' - אכילה של שבת

כל הזמן אוכלים!

זה מביא אותנו לנושא הגדול והחשוב של אכילה בשבת. יש כאלה שמכנים אותנו, את היהודים שומרי המצוות, כ"קישקע אידען" [יהודים של מעיים] - כי אנחנו כל הזמן אוכלים. אבל לאמיתו של דבר זהו נושא חשוב ביותר. ומדוע? כי תכלית בואנו לעולם היא לקנות דעת, ואחת הדרכים הטובות ביותר לקנות דעת היא באמצעות האכילה.

אבל זה אומר שיהודי צריך ללמוד איך לאכול בשבת; זוהי תורה שלמה, ונדרשת לכך התרגלות מסוימת. האמת היא שצריך ללמוד גם איך לאכול בימות החול - זהו נושא חשוב, ובלי נדר נעסוק בזה בפעם אחרת, אבל בוודאי שבשבת צריך לדעת איך לאכול.

כשיושבים על יד שולחן השבת ורואים את החלות המוצגות לתפארה, זהו האות שעלינו להתחיל בעבודה. יש לנו עבודה לעשות במהלך סעודת השבת - זוהי המלאכה שלנו כעת.

לכן כדאי לנו להידמות לכהנים ולהביט בחלות שעל השולחן. לא נקפוץ ישר אל האוכל, אלא נכין את עצמנו קודם לכן במחשבה נכונה.

הוא הרגיש את זה בחושיו - יש לו ידיעה חושית, וזהו סוג שונה לחלוטין של ידיעה. אין כל השוואה בין ידיעת השכל לבין ידיעת החוש. ובכל הנוגע לידיעת ה', לא מספיק שתהיה לנו ידיעה שכלית, אלא מוטל עלינו לקנות ידיעה חושית.

השבת: יום של דעת

אם נלמד את הזמר הזה, "דרור יקרא", נבחין שחלקו הראשון עוסק בנושא של מנוחה גשמית; "דרור" פירושו חירות, והמדובר הוא חירות ושחרור ממטלות גשמיות. אין לנו כרגע זמן ללמוד את כל חלקי הזמר, אבל אם תסתכלו בפנים תראו שהוא מתאר צורות שונות של חירות שעם ישראל יזכה להם ביום שכולו שבת לעתיד לבא.

כעת אנחנו נתמקד בבית האחרון בזמר, שהוא הנושא שלנו. הפייט מדבר על השבת ואומר: "דעה חכמה לנפשך, והיא כתר לראשך". הוי אומר, הדעת שאותה אנו קונים בעולם הזה, זהו ה"כתר" שלנו בעולם הבא. ככל שהאדם מעצב את שכלו בעולם הזה, להיות שכל של תורה, כך הוא יהיה מוכן יותר לשמחה ולעונג של העולם הבא. לכן מזרז אותנו הפייט להפנים את החכמה בנפשנו, כדי שזה יהיה הכתר לראשנו בעולם הבא.

וכיצד עושים זאת? איך "יודעים את החכמה" שתהווה את הכתר שלנו לעולם הבא? על כך עונה הפייט בשורה הבאה: "שמור שבת קדשך" - באמצעות שמירת השבת כראוי.

מעבר להלכות שבת

אלא שכוונת הפייט אינה רק "לשמור שבת" במובן הפשוט של המילה, כלומר להקפיד על קיום הדינים וההלכות. בוודאי ובוודאי שזהו דבר חשוב ביותר, אבל זה לא מספיק עבור מי שמעוניין לזכות לכתר לראשו. "שמור שבת קדשך" פירושו לשמור שבת כפי כוונת השי"ת, והוא ייעד את השבת כאחת ההזדמנויות הנפלאות ביותר להשיג דעת בעולם הזה. זוהי תכליתה של השבת - לקנות דעת!

אנחנו לומדים כעת משהו חדש לחלוטין בענין השבת. השבת היא יום שנועד ליצירת דעת של תורה. כמובן שאפשר לעסוק בעבודה זו בכל יום בשבוע, וגם ביום רביעי אפשר להשיג הרבה, אבל היום בשבוע שנועד עבור הנושא הזה של קניית דעת, הוא ללא ספק יום השבת. זוהי מטרתה של מנוחת השבת - אנחנו שובתים ממלאכה כדי שנהיה פנויים לקנות דעת, ולקיים את המילים של המזמור: "דעה חכמה לנפשך, והיא כתר לראשך".

דעת על ידי עונג

כאמור, תכליתה של השבת היא לקנות דעת בנפשנו. אף פעם לא שמעתם על כך? מטרת המנוחה והשביתה,

כל אחד היה מקבל חומש ופותח אותו בפסוק "בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים", והיינו יושבים יחד ולומדים על בריאת העולם; כך היתה נראית סעודת השבת שלנו. נפלא מאוד! אבל זה לא מספיק. עלינו לעכל את הרעיונות הללו בגופנו גם כן! גם אם השכל היה נהנה מ'מנה ראשונה' שכזו, אבל את הגוף זה לא כל כך מעניין... אנחנו רוצים שהגוף שלנו ישתתף אף הוא, ויתאחד עם השכל בהבנת המושג הכביר הזה של בריאת העולם יש מאין. לכן אנחנו מושיבים את הגוף על יד השולחן ומהנים אותו, וכעת הוא יעבוד יחד עם השכל.

נלעס את החלה ונחשוב: "אה! המוציא לחם מן הארץ - הנס הגדול של הפקת המזון!" נחשוב גם על הבריאה יש מאין: "אני אוכל כעת את דבר ה'" לא רק שהלחם הזה הגיע מ'אין', אלא שכעת הוא שוב עומד להשתנות. אנחנו חושבים על כך שברגע שהשיניים מתחילות לעבוד, תכף ומיד העמילן מתחיל להפוך לסוכרים, באמצעות האנזימים שנמצאים בתוך הרוק.

וברגע שבולעים את החלה, או אז מתחילה ההרפתקה הגדולה. המזון יורד אל תוך המעיין והוא משונע במערכת העיכול על ידי נסי ניסים; אמנם נתנו לזה שם: 'תנועה פריסטלית', אבל העובדה שיש לזה שם אינו משנה מהמציאות הפשוטה שהמזון משונע בגוף באמצעות מיליונים רבים של ניסים.

בריה חדשה

גם מי שידע את כל חכמות המדע הקיימות בעולמנו, לא יוכל למנות אפילו שבריר קטן מפלאי הפלאים המתרחשים בחתיכת הלחם הקטנה הזו בעודה עושה את דרכה במערכות הגוף שלנו. ברגע שפיסת מזון נכנסת לגוף, היא מתחילה לשנות את צורתה אלפי פעמים.

הגוף מפרק את המזון למרכיבי השונים, ואז בונה מחדש את החלקים הללו בצורה של החומרים הנחוצים לאיברי הגוף; הכליות זקוקות לחומרים מסוימים, והלב זקוק לאחרים. העיניים, אצבעות הרגלים, הקרקפת; הלחם צריך להגיע לכל כך הרבה מקומות שונים בגוף. וכל יעד זקוק למשהו אחר. וכך, באמצעות ניסי ניסים, הלחם משלים את חסרונם של החומרים שהתכלו על ידי הגוף ואיבריו במהלך הפעילות היומיומית שלנו.

ברגע זה מתרחשים בגופנו ניסי ניסים. האם יש מי שיכול להסביר לי - מבלי לכתוב ספרייה שלמה - איך זה שלחם הופך לעיניים? כן, לחם הופך לעיניים! הלחם, שהגיע משום דבר, בונה אותי כעת! צריך לחשוב על הדברים הללו בזמן שאוכלים. העיניים שלנו מתחדשות באמצעות המזון שאנו אוכלים, וכך גם העור, הלב, המוח והדם. כל חלק וחלק מגופנו מתחדש כל הזמן.

ידעת שאתה לא אותו אדם שהיית אתמול? החומרים של הגוף מתפרקים ומופרשים מגופך, או שננשפים

יש מאין

אתה יושב על יד השולחן וממתין שכולם יתיישבו. תציץ רגע לכיוון החלות. איזה יופי מיוחד יש לחלות הללו! דרך אגב, אל תשכח להחמיא לבעלת הבית, ולומר לה כמה החלות שלה נאות ומשובחות. זאת בתנאי שהיא אפתה אותם; אם החלות קנויות - אל תגיד כלום. כך או כך, תביט בחלות ותתפעל מהם. החלות הם גילוי כל כך מושלם ונהדר של חכמת ה'; כמה חבל שצריך לאכול אותם.

אך למען האמת זה בכלל לא חבל, כי הצורה שבה ייכנסו לימודי הדעת אל תוך נפשנו היא באמצעות האכילה. זו המטרה שלנו: קניית הדעת. זה מה שאנחנו באמת מנסים להשיג! האכילה היא רק האמצעי להשיג את המטרה הזו - וזהו האמצעי הטוב ביותר!

אכן, לא ניתן לצפות מאיתנו להתחיל תכף ומיד לאכול כמו הכהנים בבית המקדש; עלינו להרגיל את עצמנו לזה. אז בשבת הקרובה בואו נתחיל בנגיסה הראשונה של החלה. נוגסים את הנגיסה הראשונה מתוך כוונה לחגוג את בריאת העולם יש מאין. זה מה שהשבת מציינת - את בריאת העולם יש מאין; וזו אחת הסיבות שאנחנו אוכלים חלה בשבת.

אנחנו יושבים ולועסים את החלה, וחושבים על כך שלמעשה החלה הגיעה כמעט מכלום, ואנחנו מזכירים לעצמנו שהעולם כולו הוא באמת 'אין'. כמו שהלחם הגיע מכלום - קצת אוויר וקצת אור שמש - כך העולם כולו נברא מכלום. אלא שהעולם באמת נברא מ'אין' - לא מקרני שמש ולא מאוויר - ולא משום דבר.

היסוד הראשון

שמעתם פעם על דבר כזה - לברוא משהו יש מאין? "בְּדִבְרֵי ה' שָׁמַיִם נִעָשׂוּ וּבְרוּחַ פִּי כָל צָבָאִם" (תהילים לג, ו) - השמש, הירח, הרוח, הגשם, האדמה, הכוכבים - כל מה שאתם רואים, אינם אלא דבר ה'. זה נקרא 'אין'. רצונו יתברך הוא הוא המהווה את הכל ומעניק לכל דבר את קיומו.

זהו היסוד הראשון והבולט ביותר מבין לימודי השבת, ש"בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים" - השי"ת ברא את העולם יש מאין. אכן, זהו דבר שצריך להיספג בשכלנו. קל לומר את הדברים, לדבר עליהם ולחשוב עליהם, אבל זו רק 'חכמה', ואילו אנחנו מחפשים יותר מזה - את ה"דעה" חכמה לנפשך" - אנחנו רוצים להפוך את החכמה הזו לדעה, לידיעה אמיתית. מטרתנו היא להרגיל את עצמנו לדעה הזו - שכל מה שאנחנו רואים בעולם אינו אלא דבר ה', ונצטרך לתרגל הרבה את המחשבה הזו עד שנזכה לקנות את המבט הזה.

מנה ראשונה ושמה 'חומש'

תארו לעצמכם שבעלת הבית היתה יוצאת מהמטבח כשבידיה מגש עמוס בחומשים לכבוד סעודת השבת.

כך צריכים לשבת בשולחן השבת - לחשוב על הדברים הללו. כולם יושבים יחד סביב השולחן - האבא, האמא, והילדים - ואוכלים יש מאין.

דע מ'אין' באת

אך למען האמת - גם אתה בעצמך יש מאין! אתה והילדים שלך - כולכם יש מאין! אין שום דבר בעולם מלבד הקב"ה. "הוא שהנביא אומר (ירמיה י, י) 'וְהָיָה אֱלֹהִים אִמָּת' - הוא לבדו האמת ואין לאחר אמת כאמתתו. והוא שהתורה אומרת (דברים ד, לה) 'אֵין עוֹד מִלְבָּדוֹ, כְּלוּמָר אֵין שֵׁם מִצְוֵי אִמָּת מִלְבָּדוֹ כְּמוֹתוֹ" (רמב"ם פ"א מהלכות יסודי התורה ה"ד). ה' הוא המציאות האמיתית היחידה, וכל השאר אינו אלא רצונו. אנחנו רצונו, הילדים שלנו הם רצונו, והמזון שלנו הוא רצונו. נמצא שהעולם כולו אינו אלא גילוי של מציאות הבורא.

יתכן וכעבור זמן מה, אשתך והילדים כבר יתעייפו מלשמוע את הדיבורים הללו. אבל תמשיך לדבר, כי זה חודר פנימה, לאט לאט זה חודר פנימה. והכי חשוב - זה חודר אליך. המשך לדבר אל עצמך ולשנן את היסודות הללו שוב ושוב, במשך כל חיך. וככל שתרבה לשנן אותם, כך אתה מרבה בידיעת חכמה לנפשך.

ומה עם מי שאינו מסוגל לעסוק במחשבות ובעיונים שכליים? ניקח לדוגמא את עקרת הבית העסוקה בלגדל משפחה ברוכת ילדים, והיא עבדה כל כך קשה בערב שבת, שכעת היא יושבת על יד שולחן השבת ונרדמת, בעוד בעלה מרחיב אודות נפלאות הפחמימות ההופכים לחלבונים ועל בריאת העולם יש מאין. האם נאמר שהיא הפסידה הכל? האם היא לא מקיימת את המטרה של שבת קודש?

לא ולא. "אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה" (ב"ק לח, ב). אני אומר שיהודי שאינו עוסק במחשבות שעליהן דיברנו אינו מקיים את חובתו כיהודי. כל עוד שהוא שומר שבת כהלכתה ומדקדק בקלה כבחמורה, זה טוב מאוד. אך אין ספק שהקב"ה ממתין לבני העליה שרוצים לעבוד אותו באופן יוצא מגדר הרגיל. עלינו לנסות כמה שיותר להיות אנשים חושבים, ובכך לקיים את המילים "דעה חכמה לנפשך".

מי ששומר שבת באופן זה, שכרו גדול בהרבה ממי ששמר את השבת אבל לא קנה דעה. יהודי שקנה את היכולת להבין את היסודות הגדולים של הבריאה, הרי שאותו השכר שכולם יקבלו, אצלו הוא יוכפל עד אין שיעור ותכלית. ועל ידי עבודת ה"דעה חכמה לנפשך" הוא יגיע ל"והיא כתר לראשך", ולאחר מאה ועשרים הוא יזכה לשבת בגן עדן - מעוטר בכתרו המפואר - ולהנות מזיו השכינה.

שבת שלום ומבורך!

החוצה על ידי הריאות, כך שבכל יום אתה בעצם אדם חדש. אמנם צורתך נשארת כפי שהיתה - יש לך את אותו האף ואת אותם השפתיים; זו התכנית שרקם הקב"ה כדי שלא תלך לאיבוד, שבני אדם יוכלו לזהות אותך, אבל למען האמת אתה לא אותו הדבר כפי שהיית בשבוע שעבר. אתה עשוי מחומרים חדשים! המזון שאכלת שינה אותך. אתה בנוי מהלחם שאכלת. פירושו של דבר הוא שאור השמש הפך לחלה, והחלה הפכה לעיניים שלך! ממש ניסי ניסים!

מקולות מים רבים

ולא רק החלה, אלא גם המרק והעוף. כשאשתך מגישה לך את המרק - קודם כל עליך להודות לה, זה הדבר הראשון שעליו צריך לחשוב. אבל אחר כך תדבר עם הילדים: "ילדים, אתם יודעים שהמרק הזה הוא כולו מים? מים זה נס! מה זה מים? מים מורכבים ממימן וחמצן. זהו. תנסו אתם לשתות מימן וחמצן, ותגלו שאתם עדיין צמאים... אבל הקב"ה עושה נס - שני הגזים הללו מתחברים יחד והופכים למים!"

תחשבו על כך כשאתם אוכלים את המרק. זה פשוט נס! המרק הזה, המים הללו, הופכים לבן אדם! שני גזים התחברו יחד כדי ליצור את משקה הפלאים הזה שנותן לך כח, שמחיה אותך. המים גורמים לדמך לזרום בוורידים. הם מכניסים לך ברק לעיניים. אתה עצמך עשוי מ-80% מים!

והעוף. למה אנחנו אוכלים עוף? כמובן שאנחנו אוכלים אותו כי הוא טעים. אבל בעודנו נהנים מטעמו הערב, עלינו לחשוב על מה שהעוף מלמד אותנו. כשמגישים את העוף, אומר האבא לילדיו: "ילדים, כעת אנחנו עומדים לאכול עוף! זהו חלק חשוב ביותר מסעודת השבת!"

"למי זה אכפת? זה רק עוף!" כך הם מגיבים.

שניצל תירס

"לא", אתה אומר להם, "זה לא 'רק' עוף". אתה מסביר להם שגם עוף אינו אלא דבר ה'. מה זה עוף? התרנגולת אוכלת תירס, אבל תירס אינו בשר! בשר עוף זה חלבון. תירס אינו חלבון. איך יתכן שירק הופך לחלבון? התשובה היא שזהו דבר ה'. הקב"ה ברא מכונה ששמה 'תרנגולת', שמסוגלת לקחת פחמימות ולייצר ממנה חלבון.

כיום אנחנו יודעים שעל מנת להפוך משהו לחלבון, נדרשים כאלף שלבים שונים, שכל אחד מהם חייב לצאת לפועל על פי נוסחה מסוימת ובסדר עוקב ורצוף. אלף שלבים, עבור תהליך אחד קטן. פירושו של דבר הוא שעוף הוא נס! זהו דבר ה'.

תקדם לתורה, והוא דורש דרגה גבוהה ביותר של שלמות המידות. ומכיון שהם לא עמדו בדרישותיו הגבוהות של הקב"ה, לכן הם נענשו.

כך היה אצל חלק מהם - השאר כן היו טובים, אבל הם נענשו משום שמצופה היה מהם להגיב בראותם את המכשול שבו נכשלו חבריהם, ולמחות לנוכח החסרון בדרך ארץ. ולכן החליט הקב"ה להמית את כולם ולאפשר לרבי עקיבא להתחיל מחדש. והוא אכן התחיל מחדש עם דור חדש של תלמידים, שכל אחד מהם היה האדם השלם.

שאלה:

אבל אם הם היו גדולים כל כך, כיצד יתכן שהם נכשלו בעבירה כל כך גדולה?

תשובה:

יש ואדם הוא גדול בתורה וכן גדול במידות, אלא שלפעמים גדלות המידות שלו אינה עומדת בקצב של גדילתו בתורה. עלינו לדעת שעם כל דף גמרא שאנחנו לומדים, עלינו להתעלות יותר ויותר במידותינו. אי אפשר לגדול בתורה, ובו בזמן להישאר באותה הדרגה של שלמות המידות.

תלמידי רבי עקיבא גדלו והתעלו בתורה בשיעור כל כך גדול, ואע"פ שהם בוודאי התעלו גם במידות, מכל מקום לא היה זה מספיק. זה ההסבר הטוב ביותר שאני יכול לתת.

שאלה:

נמצא אם כן שעדיף היה להם להישאר עם דרך ארץ בלבד, בלי התלמוד תורה שהוא כנגד כולם?

תשובה:

אספר לך סיפור. כשלמדתי בישיבת סלבודקה בליטא, היה פעם יהודי שניגש לראש הישיבה (הגרי"א שר זצ"ל) ואמר כך: "מכיון שהתורה מטילה אחריות כל כך גדולה על האדם, עדיף כבר לא ללמוד כלל".

ומה ענה לו ראש הישיבה? "גם לבן אדם יש יותר אחריות מאשר לפרה; האם בגלל זה היית מעדיף להיות פרה?"

לפרה אין שום אחריות שמוטלת על כתפיה, אבל אף אחד לא היה בוחר להיות פרה. עלינו להשתדל אפוא לגדול כמה שיותר בתורה, אבל בו בזמן עלינו לשמור את צעדינו ולהתעלות בדרך ארץ, בחסד, ובכלל המעלות הטובות, כי ברגע שהאדם מקבל על עצמו עול התורה, הרי שהעול של דרך ארץ הינו כבד בדיוק באותה המידה.

בואו נהיה מעשיים

לומדים מלחם הפנים

השבוע נקפיד בלי נדר לעצור מדי יום במשך עשר שניות, ולשים לב לאיזו שהיא תצוגה של לחם, ולהתבונן בחלק מהניסים המורכבים והמופלאים המעורבים בתהליך יצירת הלחם.

ובשבת קודש, ננצל את הנגיסה הראשונה בחלה, ונשנן לעצמנו שהנס של בריאת הלחם יש מאין הוא זכר למעשה בראשית, כאשר הקב"ה ברא את העולם יש מאין.

שאלה:

שמעתי חמש-עשרה דעות שונות בביאור הטעם שתלמידי רבי עקיבא מתו. אחת הדעות היא שהיתה ביניהם שנאת חינום. אבל איני מבין - כיצד יתכן ש-24,000 תלמידים, כולם נכשלו באותה הטעות? זה לא מתיישב על הלב! מהי דעת הרב בזה? האם אכן היתה זו שנאת חינום, או שמא סיבה אחרת? והאם זה היה אצל כל ה-24,000? אצל כל אחד ואחד מהם?

תשובה:

אתה שואל נכון. באמת לא קל לי להשיב על שאלה כל כך חשובה, אבל אשתדל לענות עליה במקצת.

האם כל ה-24,000 מתו, לא הייתי אומר. אני לא יכול לומר לך. אנחנו יודעים שהיו לו תלמידים ותיקים מאוד, אז ככל הנראה הכוונה לרובם.

לפי דעה אחת, תלמידי רבי עקיבא מתו משום שלא נהגו כבוד זה בזה (יבמות סב, ב). לא שהיתה ביניהם שנאת חינום, אלא שהם לא נהגו זה בזה בכבוד הראוי. אולם כאשר אנו מוצאים מאמרים כאלו במקורות, עלינו להבין שהם נאמרו בלשון מושאלת. ביאור דברי הגמרא הוא כך: הקב"ה לא היה מרוצה ממה שרבי עקיבא השיג. הוא אמנם השיג 24,000 תלמידים שכולם היו גדולי תורה, אולם חלקם לא השיגו שלמות המידות כפי ערך שלמותם בגדלות בתורה.

אין ספק שאילו היינו זוכים לאחד מאותם תלמידים בדורנו, הוא היה מתמנה לרב הראשי - לא של ניו יורק רבתי, אלא של העולם כולו. כל אחד מתלמידי רבי עקיבא היה ראוי להיות 'הרב הכולל' של העולם כולו - והוא היה מצליח מאוד בתפקידו. אולם הם לא היו טובים מספיק בתור תלמידי רבי עקיבא, כי הקב"ה דורש שדרך ארץ

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגאון הגדול רבי מנחם מנדל לובין שליט"א
רב בית הכנסת לדרמן ושכונת רמת אהרן ב"ב

גליון זה נועד לחזק את שמירת קדושת בית הכנסת ותפילותיו. המעיין בו בשעת התפילה הרי זה רח"ל כמעיד עדות שקר

התחזקות בהרחקת 'פלאפון' בבית הכנסת

העולם כולו בלי הפסק ע"י הפלאפון? איפה שהוא הולך בדרך, בתפילה, בכל מקום הוא רוצה ללמוד או לפתוח ספר, מצלצלים אליו, אין לי טענות על מי שמצלצל, אבל האדם לעצמו חייב להיות שיהיה לו זמן קבוע שיהיה כולו קודש. שלא להיות כמו אותו בעל חנות שכל העולם קונים אצלו והוא לא מרחם על החבר שלו שמישהו לא לקנות אצלו, להגיד ליצאה"ר עד עכשיו קיבלת את שלך, עכשיו אני רוצה ללמוד תן לי ללמוד! דברים נוראים כתב החפץ חיים שמי שלומד בקביעות בלי הפסקה רוח קדושה וטהרה נוראה שורה על הלימוד שלו, כל לימוד זה עצום ונורא, אבל כשזה בלי הפסקה רוח קדושה וטהרה שורה על הלימוד.

לפני כחמש עשרה שנה הגיע לא"י המשגיח של ליקווד הגאון רבי מתתיהו סלומון (שליט"א שיהיה לו רפ"ש) [זצוק"ל], הוא בא להתיעץ עם מרן רבי חיים קניבסקי (שליט"א) [זצוק"ל] שרוצים לעשות שמירה לשיבת ליקווד וזה מאוד קשה כי ישיבת ליקווד משתרעת על פני מתחם ענק שיש בו בתי מדרש רבים. אמר לו רבי חיים, אם אין פלאפונים בסדרים לא צריך שמירה, התורה שומרת על אלו שלומדים אותה, ובעקבות כך עשו תקנה שבכל בית מדרש בליקווד יש מודעה שמי שמדבר בפלאפון בבית מדרש הרי זה גולן!

אין לנו מושג מה ההבדל בין לימוד עם פלאפון ללימוד בלי פלאפון, כגבוה שמים על הארץ, זה עולם אחר לגמרי (אני לא מדבר על הזמן שהולך, נעזוב את זה כרגע זה עוד חשבון), לא לתת לגנב הזה, מספיק הוא לקח את כל היום עם הפלאפון מכל הכיוונים, אין ברירה זה המצב בדור שלנו, רבי חיים (שליט"א) [זצוק"ל] לא יודע איך לדבר בטלפון, הוא מופקע מזה הוא קיבל על עצמו עול תורה, אנוחנו משועבדים לזה, דינו, אבל לפחות בזמן שקובעים ללמוד אפי' אם קובע עצמו ללמוד בבית, למה צריכים להפסיק לכל שיחת פלאפון, אני רוצה ללמוד, אני לא יכול לקבוע לעצמי זמן ללמוד?! למה?

...כמה צריך להתחזק בזמן שלומדים כל בעלי העסקים למיניהם אם מתקשרים אליהם בשעות העבודה שומעים צליל - לא זמין, לא זמין, הוא עכשיו עסוק, הוא לא יכול, ולא תהא כהנת כפודקאית, כשאנוחנו שקועים בלימוד נהיה לא זמין, ובכל אופן בסדרים שלא יהיו הפסקות באמצע, ואז אומר רבי חיים כשלומדים בקביעות וברציפות בלי הפסקה זה שמירה מיוחדת מן השמים, הנהגה מיוחדת מן השמים.

בירורי הלכה

אינו יכול לשמע מאחרים), בדיעבד יכול להפסיק, ולפני שיקח מה ששכח או שיקרא למי שצריך לקרא, יעמוד מעט (משמעות לשון הבריתא והש"ע שם דהא רק בדיעבד. וי"כ בתפארת ישראל (הלכתא גבירתא במגלה שם). אולם יש אומרים שמתר לשנות פן אף להתחלה פן משמע מהחיי אדם קלל "ו" ס"א). ויכון לקנס בזה מצות ישיבת בית הכנסת (ערוך השלחן שם, ולקא' הוא פשוט דבעמידה בעלמא בלא פונה לשם מצות ישיבת בית הכנסת, אין בזה קיום מצוה). שאף השוהה בבית הכנסת מקיים מצוה ואם מכון לשם מצוה זו) אף שאינו לומד או מתפלל שנאמר אשרי יושבי ביתך (רמב"ם שם ה"ט, ושר"ע שם).

ו. הנקנס לבית הכנסת לקחת או להחזיר סדור או ספר קדש, אינו צריך לומר פסוק או לשהות (לקט ישר הל' ביהכ"נ עמ' 31 בשם רבו התירומה הדשן).

ז. אסור להפסיק לבית הכנסת כדי להנצל מפני מוג האויר. כלומר, אם יורדים גשמים אסור להפסיק לבית הכנסת להמתין שם עד שיפסקו הגשמים. וכן ביום חם, אסור להפסיק לבית הכנסת להתקשר במזגן (בריתא מגלה כח: רמב"ם ושר"ע שם). או ביום קר להפסיק לבית הכנסת להתחמם מעט (באור הלכה ד"ה בחמה מהתוספתא).

וכתב המשנה ברוך (סכ"ד). ובשער הציון סכ"ב הוכיח פן מסגת המגלה במגלה, ע"ש). שבאופן זה לא יועיל אם ילמד מעט שיאמר פסוק או ילמד משנה או הלכה (אולם בערוך השלחן התייר גם באופן זה אם קורא פסוק או לומד משנה או הלכה, כי הותר זה לא נאמר אלא קשאים לו בדרך אחרת כגון שצריך לקרא לאדם הנמצא בתוך בית הכנסת שאין לו בדרך אלא להפסיק ולקרא לו, אף הרוצה להגן על עצמו מגשם או מחם, יכול להפסיק לבית אחר שאינו בית כנסת. (ואף שסוף סוף לומד שם, מפל מקום פיון שעקר פגנתו היא לצרכו הפרטי לא התיר אלא קשאים לו בדרך אחרת ועי' לשון השעה"צ שם). ואיש שקטבו, שלפי זה אם אין לו אפשרות להפסיק לבית אחר,

דברי חיזוק מאת הגה"צ רבי יצחק קולדצקי שליט"א בענין הרחקת 'פלאפון' פתוח' מכותלי בית הכנסת ('חומות מגדלי' חנוכה תש"פ):

ברשות רבנים ת"ח מרביצי תורה לומדי תורה, הנביא אומר "אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו". כתוב בספר חרדים כשיהודים מתאספים להתחזק זה עת רצון למחילת עוונות ונכתב ספר מיוחד בשמים ליראי ה' ולחושבי שמו, לכן נבקש מהקב"ה שבעז"ה יהיו הדברים לתועלת ושנוכה לשמוע בשורות טובות ישועות ושמוחות ושלא ישמע ח"ו שוד ושבר במחנינו...

קודם כל... הענין הזה של הסלפונים. משל למה הדבר דומה, היו פעם שתי חנויות אחת על יד השניה, באחת באים וקונים כל הזמן בלי הפסקה, כל יום יש לו מכירות של אלפים ורבות, ובשני שומם, אף אחד לא בא לקנות, ויהי היום בערב פסח, ראובן שכל הזמן קונים אצלו הריח הרבה כסף ואילו אצל שמעון אף אחד לא הגיע, והנה בסיום היום שניהם עומדים כבר לסגור ולפתע נכנס אדם סוף סוף לקנות משהו אצל שמעון, הולך ראובן ללקוח ואומר לו בא תקנה אצלי וסוחב אותו אליו, אומר לו שמעון אני לא מבין, אתה מכרת היום אלפים ורבות, אין לי טענות עליך מה שנגזר נגזר, אבל ההוא בא אלי למה אתה מושך אותו ממני, זה אכזריות, אחרי יום שלם שלא מכרתי כלום ואתה מכרת אלפים ורבות מגיע אלי משהו וכך אתה עושה? זה המשל (כמדומה בשם המגיד מדובנא).

והנמשל, היצה"ר יש לו הרבה לקוחות והיצר-טוב ריק מלקוחות. והנה בסוף היום מצליח היצר-טוב למכור סחורה לאדם אחד שישב וילמד, מגיע היצה"ר ומושך אותו מהלימוד, היש אכזריות גדולה מזו?!

בדור הקודם אדם שיהיה חי תשעים או מאה שנה, כל אחד במה שהיה עוסק במשך היום, אם מלמד בת"א או מגיד שיעור או עוסק בקודש או עובד, אבל כל אחד היה מוצא לו את השעות שלו שהוא לומד תורה, ובזמן זה היה כולו קודש. למי היה טלפון לפני חמישים שנה? (לא פלאפון, טלפון!!) אדם היה גומר לעבוד, בא הביתה ולומד בשקט. רבינו יונה אומר שכל אחד יסדר לו בבית פינה עם ספרים ושם הוא ילמד.

עד שהגיע הגנב הגדול הזה שקוראים לו טלפון כדי לעשוק את מה שנשאר לנו. והנה התרגלנו לזה, אבל מי חלם שכן אדם יהיה משועבד כל היום לכל

פסקי הלכות בענין דיבור בבית הכנסת מתוך חוברת הלכות בית הכנסת אשר יוצא לאור ע"י ביהכ"נ דקהילת 'מרומי שדה' מודיעין עלית. (כפי שהבאנו בעבר קהילה זו הינה מקהילות הקודש אשר מתחזקים בתדירות בשמירת קדושת ביהכ"נ, ובשבת מתקיים לימוד אבות ובנים בהלכות ביהכ"נ)

כניסה לבית הכנסת לצורך פרטי

א. הכניסה לבית הכנסת מתרת רק לצורך תורה (לשון הפסוק משנה פ"א מתפלה ה"ו) או תפלה או לצורך מצוה (לשון הרמב"ם שם ה"ח) ואסור להקנס לצורך אחר.

ב. ולכן, אם צריך לקרא למישהו היושב בבית הכנסת [כגון אב שצריך לקרא לבנו שיחזר הבית ויכדומו], כיון שזוהו צורך פרטי ואינו לצורך תורה ותפלה או מצוה, אסור להקנס לבית הכנסת כדי לקרא לו.

ג. דוגמא נוספת: אדם שהניח איזה חפץ בבית הכנסת, ולאחר שיצא נזכר ששכח לקחתו, אסור להקנס כדי לקחתו.

ד. אף יש עצה (בריתא מגלה כח: רמב"ם שם ה"ט ושר"ע קנא, א) שיכנס לבית הכנסת וילמד מעט, שיאמר איזה פסוק או ילמד משנה או הלכה, ואחר כך יקח מה ששכח או יקרא למי שצריך לקרא (והטעם שמתר, שכאשר אומר שם פסוק או לומד מעט, נמצא שנקנס לבית הכנסת לצורך מצוה, ואף שנקנס גם לצורך פרטי, מתר להקנס לבית הכנסת לצורך מצוה גם אם יש לו מטרה נוספת, וכלשון הרמב"ם שיאמר פסוק או ילמד מעט "כדי שלא יפנס בשביל חפציו בלבד"). ובתנאי, שקדם ילמד ורק אחר כך יקח מה ששכח או יקרא למי שצריך לקרא. כדי שלא יהיה נראה שצרכו עקר וצריך מצוה טפל (לח"מ והובא במשנ"ב שם).

ה. אם מאיזו סבה אינו יכול לומר פסוק או ללמד איזה משנה או הלכה (וגם

מתר להקנס מפני הגשם או החם לבית הפנסה, אם יאמר שם פסוק או ילמד משנה או הלכה, אמנם יש שכתבו סבא אחת לבאר מדוע לגבי להנצל מהגשמים או מהחם לא מועיל מה שיאמר פסוק או ילמד מעט, שלא נאמר התר זה אלא לענין האסור להקנס לבית הפנסה שלא לצורך מצוה, אך הנקנס מפני הגשמים והחם, מלבד אסור הכניסה יש עוד אסור שהוא נהנה מבית הפנסה להגן על עצמו מהגשם או מהחם, ולענין אסור הנאה מבית הפנסה שלא לצורך מצוה, לא מועיל שיאמר פסוק או ילמד מעט (מה שאין פן הנקנס לקרוא לחבריו, או לקחת איזה דבר מבית הפנסה, אינו נהנה מבית הפנסה). ולפי סבא זו גם אם אין לו אפשרות להקנס לבית אחר, אסור להקנס לבית הפנסה מפני הגשם והחם, ואף אם יאמר שם פסוק או ילמד מעט. ואולם מדברי המשנה ברורה

קוראים כותבים

לכבוד הגליון החשוב והמחזק מאוד 'קדושת בתי מקדש מעט'.

השר"ע בסי' ר"ד ס"ו כתב, הוראה ישראל בישובן מברך ברוך מציב גבול אלמנה, וזהו מגמ' בברכות נח, ובשר"י שם פירש ישוב בית שני, ולכאורה ההבנה בזה שהקב"ה מציב גבול בני"י שהיו כאלמנה מגלות בית ראשון. אמנם ברי"ף שם גרס בגמ' **הוראה בתי כנסיות בישובן** מברך ברוך מציב גבול אלמנה. ובמשנ"ב שם הביאו, ולדינא ראינו מגדולי ישראל זצוק"ל שבירכו ברכה זאת על בתי כנסיות מפוארים (מסופר על הגריש"א שבירך על ביהכ"נ החורבה ועל הגר"ש ואונר על ביהמ"ד הגדול דחסידי בעלזא).

ולכאורה התיינת לרש"י שמברך על ישוב ישראל שנתחדש בבית שני דהויא שפיר הודאה להקב"ה ע"ז שהציב את גבולנו והחזירנו לא"י עם ביהמ"ק השני (למרות שישב בית שני לא היה כישב בית ראשון והיו חסידים ה' כלם במקדש, מ"מ שייך בזה מציב גבול אלמנה) אבל לרי"ף דהברכה קאי על בתי כנסיות צ"ב מהו המציב גבול אלמנה והרי הבתי כנסיות בישובן תמיד היו בכלל ישראל וכפי המבואר בגמ' בפרק חלק על ברכת בלעם מה טובו אהליך יעקב שברכה זו נשארה לדורות ולא חזרה לקללה.

והנראה לומר כפי שמבואר בזוהר פר' נשא דהמדבר בבית הכנסת גורם לשכינה שתסתלק ועל זה מתעכבים ישראל בגלות, ולכאורה הביאור בזה הוא,

סיפור השבוע

בית מדרש בריא

זה כבר שנים שר' חיים מסתובב חסר פרנסה מסודרת, לפני כחמשה שנים איבד את עבודתו, ומאז הוא מנסה פה ושם אך אינו מצליח למצוא עבודה ונאלץ לחיות חיי דחק. ר' חיים כיהודי מאמין לא עזב את ספר התהלים, ותמיד היה פונה להקב"ה שהכסף והזהב שלו ומפתח הפרנסה בידו, שתבוא אליו רווחה.

תפילה יהודית אינה שבה ריקם. יום אחד פגש ר' חיים חבר נעורים מתגורר כיום בלונדון, שכבר שנים לא נפגשו. הם התחילו לשוחח על חוויות העבר ועל ההווה, תוך כדי שיחה סיפר לו ר' חיים על מצבו הקשה. "תשמעו!" אמר לו חברו בהתפעלות "זה ממש השגחה עליונה מה שנפגשנו עכשיו. אני נמצא עכשיו כאן יש לי עסק גדול בלונדון עירי, וכעת אני רוצה להעתיק בניו יורק בנסיעה מסחרית, חלקו לגני יורק, מה שיכול להעלות את עסקי מעלה, כיון שסחורה מסוימת עבור עסקי ניתן למצוא כאן במחירים זולים יותר. מה שנותר לי זה רק לחפש שותף נאמן שאוכל לסמוך עליו שינהל את העניינים מכאן. והנה בהשגחה הזדמנת אלי ושחת את לבך שאין לך פרנסה, לדעתי אתה האדם המתאים לזה ביותר, ושמחה תהיה עבורי גם להוציא את חברי השקוע במצב פיננסי קשה.

ר' חיים עומד משתאה ומשתומם מהישועה הבלתי צפויה שהתגלגלה אליו, ובכמה מילים הודה לבורא עולם על תפילותיו שנתקבלו. אחר כך התעניין בפרטי העסק, ושניהם הרגישו כי ניתן לסמוך איש על רעהו. וסיכמו ביניהם להפגש בשבוע הבא ביום ראשון בלונדון במשרדו של החבר כדי לסכם את העניינים.

לפני שבת ארו' ר' חיים את חבילותיו וטס ללונדון. תפילות השבת עברו עליו בהתרוממות רוח, וכמו כן הסעודות, ולא פסיק פומיה משיר והלל 'על כל החסד אשר עשית עמדי'. ביום השבת התפלל בבית המדרש של חברו, שהזמין לסעודה.

בקריאת התורה בין גברא לגברא, נפל ברעיונו של ר' חיים רעיון הנוגע לעסקיהם, ופנה לחבריו שישב על ידו לדבר [כמובן 'נישט אין שבת גערעדט'], עוד לא הספיק לומר משפט שלם, והוא מרגיש טפיחה על שכמו, כשהסתובב ראה שעומד שם לא פחות ולא יותר הרב בעצמו, ומעיר לו שאסור לדבר. כששב הרב למקומו, הבחין שכל מתפללי בית המדרש מסתכלים עליו, לראות מי הוא זה שזכה ב'כבוד' הגדול.

לאחר התפילה בדרכו לבית חבריו, התלונן בפניו על הדבר: 'האם צריך אדם לעבור כאילו בדיונות בגלל השיחה'?! אמר לו חבריו שמע מה שאומר לך! בבית המדרש שלנו מקפידים ביותר על ענין זה, ולכן כל מתפללי בית המדרש בריאים ושלמים ואינם יודעים חולי. גם המבוגרים אף אחד אין בעיות של סכרת או לחץ דם וכדו'. לכן עומד הרב על המשמר לעצור מיד כל פרצה קטנה, ועליך להודות לרב שלנו שמנע ממך את השיחה מבעוד מועד.

(מתורגם מגליון "קדושת ביהמ"ד")

שכתב סבא אחת [וכן מדברי הערוך השלחן שהתיר גם בפה"ג] אפשר לומר דמאנו בסבא זו. וענין בספר צדקה ומשפט (להגרי"י בלויא זצוק"ל, פ"ב הערה לח) לענין הנאה מצד בית הפנסה.

ח. אסור לטעול בבית הפנסה (בדיוקא מגלה כח: ונפקס ברמב"ם שם ה"ו ובשר"ע). פרוש, לבלות בבית הפנסה, כגון לשחק שם (וכמו 'מטיל פסכה' סנה כח:), או להנות ממראה הבנין הנאה (נמוקי יוסף במגלה שם, ואם כוונתו לשם-שמים להתפעל מכבוד בית ה' מותר ליכנס ביראת כבוד) או כל בלוי אחר שאין נכנסים לבית הכנסת אלא לצורך תורה ותפלה (כס"מ שם ה"ו).

שהרי הגמ' במגילה כט. אומרת ואהי להם למקדש מעט אלו בתי כנסיות שבבבל, היינו שהבהיותנו בגלות לביהמ"ק הוא המקום היחיד להשראת השכינה תמורת בית המקדש וכמבואר בגמ' שם שבבל גלות שכינה שמהם וזהו בבתי כנסיות ובתי מדרשות, [ובד"ק על הפסוק ואהי להם למקדש מעט (יחזקאל יא,טז) כתב זו"ל, כלומר אם רחקו ממקדש ה' שהוא מקדש גדול, אני אהיה להם למקדש מעט, כלומר הבתי כנסיות שהם נועדים שם להתפלל אלי אני עמהם ושומע קולם ומצילים מיד אויביהם שלא יעשו בהם כלה, עכ"ל].

ולכן מי שמזלזל בבית הכנסת הוא כביכול ח"ו מראה שאינו חפץ בהשראת שכינה בכלל ישראל ואין הוא זקוק לביהמ"ק רח"ל, שהבתי כנסיות שהקב"ה השאיר לנו זהו ההיכי תימצי שלנו לצפות ולזכות לבנין ביהמ"ק וכע"ז ראיתי כתוב בשם הגריש"א, ולכן בחיותנו בגלות כשרואה בתי כנסיות בישובן-ישובן לכאורה היינו בכבודם הראוי לבית הכנסת מלבד הפאר והיופי הראוי לבית ה' שייך לברך מציב גבול אלמנה שע"י שבית הכנסת בישובו הראוי זהו ההיכי תימצי שהקב"ה מציב גבול אלמנה - את ביהמ"ק בב"א.

מכאן חזין את גודל חובותינו להתחזק בשמירת קדושת ביהכ"נ וישר כחכם שאתם מחזקים בנושא זה ויה"ר שזוכה במהרה לבנין ביהמ"ק בב"א. ה.ב.ש.

ספרו נפלאותיך

עובדות ופנינים על התורה

אמור תשפ"ד

חטא שאול

"ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו" (כא א).

במדרש רבה (פרשה כו טז) איתא 'מה כתב למעלה מן הענין, (ויקרא כז) ואיש או אשה כי יהיה בהם אוב או ידעוני, רבי יהושע דסכנין אמר בשם רבי לוי, ואיש זה שאול ואשה זו אשת בעלת אוב וכו', רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי, מלמד שהראהו הקדוש ברוך הוא למשה דור דור ושופטיו, דור דור ומלכיו, דור דור וחכמיו, דור דור ומנהיגיו, דור דור ומשניו, דור דור ושוטריו, דור דור ופרנסיו, דור דור וחומסיו, דור דור וגזלניו, דור דור ונביאיו, והראהו שאול ובניו נופלים בחרב, אמר לפניו מלך ראשון שיעמוד על בניך ידקר בחרב, אמר לו הקדוש ברוך הוא ולי אתה אומר, אמור אל הכהנים שהרג (בני נוב עיר הכהנים) שהם מקטרגים אותו, שנאמר ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן, ע"כ דברי המדרש.

וה'עונג יום טוב' בהקדמה לספרו הקשה שלכאורה דברי המדרש סותרים מתחילתם לסופם, שבתחילת דבריו מבואר שחטאו של שאול היה ששאל באוב, ואילו בסוף דברי המדרש מבואר שהחטא של שאול היה הריגת נוב עיר הכהנים, ומחמת חטא זה נדקר בחרב.

ונראה לבאר שהרי כאשר הצטדק שאול לפני שמואל מפני מה העלהו באוב, נאמר בפסוק בשמואל (שמואל א' כח טו) "ויאמר שמואל אל שאול למה הרגתני להעלות אותי ויאמר שאול צר לי מאד ופלשתים נלחמים בי ואלוקים סר מעלי ולא ענני עוד גם ביד הנביאים גם בחלומות ואקראה לך להודיעני מה אעשה".

ובפסוק שקודם לכן נאמר בנביא (פס' ו) "וישאל שאול בה' ולא ענהו ה' גם בחלומות גם באורים גם בנביאים", ופירש רש"י וז"ל 'גם באורים. לפי שהרג נוב עיר הכהנים לא נענה', ע"כ דברי רש"י.

ולכאורה מבואר בזה שטענת שאול היתה שכיון שהיה צריך לשאול דבר לצורך ישראל, וישנו פיקוח נפש בדבר, והרי שאל באורים ותומים ולא נענה, אם כן מותר לו לשאול באוב.

והנה הבעל הטורים כאן כתב וז"ל 'אמור אל הכהנים וכו'. להכי סמך אמור אל הכהנים לאוב וידעוני, שאם תאמרו ממי נדע העתידות הרי לא נדרש באוב וידעוני, לכך סמך לו אמור אל הכהנים, הרי לך כהן שישאל לך באורים ותומים', ע"כ דברי בעל הטורים.

ונמצא לפי זה שהסיבה שניתלה מעם ישראל האפשרות לשאול באוב וידעוני, הוא מחמת שניתנו לנו האורים ותומים במקומם, ועל כן אין לנו לשאול באוב וידעוני כאשר יש לנו האורים ותומים.

ואם כן מבואר שהסיבה לכך שהגיע שאול למצב ששאל באוב, היה מחמת הריגת נוב עיר הכהנים, שאם לא היה הורג את נוב עיר הכהנים לא היה בא לשאול באוב, שהרי היה מקבל תשובה באורים ותומים, ורק מחמת הריגת נוב עיר הכהנים לא השיבוהו באורים ותומים כפי שכתב רש"י.

ומיושבת קושיית ה'עונג יום טוב' מפני מה פתח המדרש בחטא ששאל באוב וסיים בחטא שהרג את נוב עיר הכהנים, משום שבאמת שני הדברים אמת, שחטא נוב עיר הכהנים היתה הסיבה שהשתלשל הדבר ושאל שאול באוב, ומחמת ששאל באוב נענש שמת בחרב.

הזהירות גם לאנשים גדולים

"אלמנה וגרושה וחללה זונה את אלה לא יקח כי אם בתולה מעמיו יקח אשה" (כא יד).

ה'מושב זקנים' הקשה מהו טעם הדבר שנאמרה מצוה על הכהן גדול שיקח לעצמו דוקא בתולה ולא אלמנה.

ותירץ ה'מושב זקנים' שטעם האיסור על כהן גדול לישא אלמנה הוא מפני שישנו חשש שמא יחפוץ הכהן גדול באשה נשואה לעצמו, וכאשר ייכנס ביום הכיפורים לבית קדשי הקדשים לפני ולפנים ויזכיר את השם המפורש, יכון בתפילתו שימות בעלה של אותה אשה כדי שיוכל הוא לישאנה, ולכן אסרו על הכהן גדול לישא אלמנה, כבד שלא יוכל ליקח

נשים נשואות אף אם ימותו בעליהן, ונצטוו שיקח רק נשים בתולות, בכדי שלא יוכל להתפלל בקודש הקדשים על בעלי אותן הנשים שימותו. ונמצינו למדים מדברי המושב זקנים יסוד גדול בכוחות הנפש של האדם, שהרי הכהן הגדול הוא האדם המקודש ביותר עלי אדמות, וכפי שאמרו במדרש רבה בפרשת אחרי מות על הפסוק (טז יז) "וכל אדם לא יהיה באולה מועד בבואו לכפר בקודש עד צאתו וגו'", ואיתא במדרש רבה (פרשה כא ט"ב) וז"ל 'אמר ר' אבהו ומי יאמר שאדם היה, והלא הקדוש ברוך הוא בכבודו היה נכנס עמו ויוצא עמו, אמר ר' אבהו וכהן גדול לא אדם היה, אלא כההוא דאמר ר' פנחס בשעה שהיה רוח הקודש שרוי עליו היו פניו בוערות כלפידים עליו, הדא הוא דכתיב (מלאכי ב ז) כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבקות הוא', ע"כ דברי המדרש.

ומבואר בדברי המדרש שהכהן גדול בשעה שנכנס לבית קודשי הקדשים היה בדרגה גבוהה כ"כ של יותר ממלאך, ורק דמות אדם היתה לו.

וא"כ הכהן גדול שהוא האדם המקודש ביותר, נמצא בבית קדשי הקדשים שהוא המקום המקודש ביותר בעולם, והזמן הוא יום הכיפורים שהוא הזמן הכי מקודש הקיים, והזכרת שם הוי"ה בסילודין הוא המעשה המקודש ביותר בעולם, ואעפ"כ חוששים שאותו אדם קדוש במקום קדוש ובזמן הקדוש יחשוב מחשבות שפלות כאלו, לכיון בהזכרת שם הוי"ה ובתפילתו להרוג אדם בכדי שיוכל הוא לישא את אשתו.

ולמדים אנו מכך כמה האדם יכול לירד במדרגה ממרומי מרומים עד לשאול תחתית, וכמה אסור לו לאדם להאמין בעצמו עד יום מותו.

ומפני כן בתפילת המנחה שביום הכיפורים קוראים בקריאת התורה בפרשת עריות, לומר כי יתכן שהכהן הגדול אשר עבד בעבודת הקודש בבית קדשי הקדשים יגיע אף לעבירות כאלו של עריות, עד שעלול בבית קודשי הקדשים לחשוב מחשבות זנות והריגה.

וכפי שבגמרא בקידושין (דף נו.) דרשו 'את ה' אלוהיך תירא (דברים ו יג), לרבות תלמידי חכמים', ע"כ.

ובפשטות כוונת דברי הגמרא לדרוש כי מלבד שצריכים אנו לירא מה' יתברך הגדול והנורא, עוד מצווים אנו לירא אף מן התלמידי חכמים, אשר הם עוסקים בתורת יתברך.

אמנם הקוצקער רבי פירש שכוונת דברי הגמרא לדרוש "את ה' אלוהיך תירא", ומי אלו אשר צריכים לירא מה' יתברך, 'לרבות תלמידי חכמים', שאף התלמידי חכמים מחוייבים בעצמם לירא מהקב"ה, ומשום שישנם תלמידי חכמים הסבורים כי עליהם כבר אין צורך להזהיר שתהא להם יראת שמים, ועליהם מדגישה הגמרא ואומרת 'לרבות תלמידי חכמים', שאף הם צריכים להיות יראי שמים ולעבוד על כך.

וכמו שאמרו בספרים הק' על התפילה "שני תמידים כהלכתם", דהיינו ששני פסוקים של "תמיד" צריכים להיות אצל האדם בכל זמן, "שויתי ה' לנגדי תמיד" (תהלים טז ח), ו"חטאתי נגדי תמיד" (תהלים נא ה), שאם רוצה האדם שלא לחטוא ולא להיכשל אל יסיר את "שני תמידים" אלו ממחשבתו כלל.

חשב שהוא מבני עלי

"לחם אלוהיו מקדשי הקדשים ומן הקדשים יאכל" (כא כב).

בגמרא ביומא (דף טז:) איתא שבני עלי חפני ופנחס חטאו בבזיון קדשים, שהיו נוטלים מן הקרבנות אף חלקים שאינם שייכים להם וקודם הקטרת החלבים, ומפני כן נענשו שלא יתכפר עוונם ושכל זרעו ימותו צעירים בשנים.

ומרן שר התורה זצוק"ל סיפר כי שמע מאביו הסטייפלער זצ"ל שבזמן המלחמה, למי שלא היה דרכון היה זה סכנת נפשות והיו יורים בו, פעם אחת הלכו שני בחורים, לאחד היה דרכון ולשני לא היה, ולפתע ראו חייל גוי, אמר הבחור שהיה לו דרכון לחבירו שיעמוד ואילו הוא ירוץ, כאשר התחיל לרוץ החל הגוי לרדוף אחריו עד שתפסו וביקש ממנו דרכון, הראה לו הבחור שיש לו דרכון, שאל אותו הגוי: "אם כן, מדוע רצת?", השיב לו הבחור כי הוא חולה מעים, והרופא ציוה עליו לרוץ בכל יום במשך

שעתיים, שאל אותו הגוי: "הרי ראית שאני רודף אחריך, ומדוע לא עזרת?", השיב לו הבחור: "חשבת שגם אתה חולה מעיים..."

כאשר שמע מן שר התורה מעשה זה, אמר שהתיישבה לו קושיא בדברי הירושלמי בראש השנה (פ"ב ה"ג), דאיתא התם 'רבי חייא בר בא הוה קאמי מצלי [=רבי חייא היה עומד ומתפלל], עאל רב כהנא וקם ליה מצלי מן אוחרווי [=נכנס רב כהנא ועמד להתפלל מאחוריו], מן דחסל רבי חייא בר בא מן צלותיה [=כאשר השלים רבי חייא תפילתו], יתיב ליה דלא מיעבור קומי רב כהנא מאריך בצלותיה [=ישב לו שם, שלא לעבור לפני רב כהנא מאריך בתפילתו], מן דחסל רב כהנא [=כשסיים רב כהנא תפילתו], אמר ליה, הכין אתון נהיגין גביכון מצערין דרביכון [=כך נוהגים אצלכם לצער גדולים?], אמר ליה, רבי אנא מדבית עלי, וכתוב על דבית עלי (שמואל א' ג יד) אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה עד עולם, בזבח ובמנחה אין מתכפר לו, אבל מתכפר לו בתפילה, ע"כ.

והקשה ב'שיירי קרבן' על הירושלמי מה תשובה השיב לו רב כהנא שכיון שמתכפר לו בתפילה לכך האריך בתפילה, והרי שאלתו היתה מפני מה ציער אותו ונעמד להתפלל מאחוריו, ומה עונה לו שהוא מבית עלי ויש לו להאריך בתפילה.

ולפי אותו מעשה יישב מרן זצוק"ל שסבר רב כהנא שאף רבי חייא הוא מבית עלי ומאריך בתפילה, ולכן נעמד להתפלל מאחוריו ללא חשש.

מעלת קרבן העומר

דבר אלבני ישראל ואמרת אלהם כי תבואו אליהאריך אשר אני נתן לכם וקצרתם את קצירה והבאתם את עמר ראשית קצירכם אליהכח. [אמור כג, י]

דשה ביום העומר: היום בזמן שבית המקדש היו מביאים קרבן מיוחד - קרבן העומר. ונתבונן מעט בכמה ענינים הנוגעים לקרבן הזה.

והנה בעמק ברכה מהביא דברי המדרש תדשא (פרק ו') דאיתא שם "שבעה מועדות הן: שבת, חג המצות, חג העומר (חג השבועות), חג השופרות, חג יום הכפורים, חג הסוכות וחג העצרת". [ובסידור הרוקח נפילת אפים כ' 'זהם שכחו את זה ועברו על ז' מועדות: שבת א', חג המצות ב', חג העומר ג', חג השבועות ד', חג השופרות ה', יום הכפורים ו', וחג הסוכות ז']].

וביאר העמק ברכה הא דקרי ליה חג העומר, היינו עפ"י מה דאיתא בעריכ' (י, א) דאיהו יום חשוב הוא בכדי לאמר בו הלל, היינו כל שחלוק בקרבנותיו וכגון סוכות, דכל יום יש לו סדר קרבנות שונים, משא"כ פסח דבכל ימיו יש רק סדר קרבנות אחד יע"ש. ומכיון דבט"ז בניסן הוא יום הקרבת העומר, הרי כמ"כ מקריבין בו קרבן נוסף על מוספי החג, והיינו הכבש לעולה הבא בגלל הקרבת העומר, הרי ממילא משום כך הוא נדחשב לחג בפני עצמה. אלא דנתקשה שם, דא"כ הרי ממילא יהיה חיוב כמ"כ באמירת ההלל השלם מהאי טעמא ביום שני של פסח, דהיינו משום חג העומר, דהא הוא חלוק בקרבנותיו.

הנה איתא בגמ' מגילה ט"ו ע"א בשעה שבא המן להלביש את מרדכי ולהרכיבו על הסוס אשכחיה דיתבי רבנן קמיה, ומחוי להו הלכות קמיצא [שהיה דורש בענינו של יום, וט"ז בניסן היה יום תנופת העומר רש"י]. כיון דחזייה מרדכי דאפיק לקבליה וסוס מיוחד בידו מירתת. א"ל לרבנן האי רשיעא למיקטל נפשי קאתי זילו ממקמה דלא תכוו בגחלתי וכו'.

וכבר נפסק בהלכה לעשות ביום זה משתה אסתר- זכר לנס שהיה ביום זה. למדנו שבבבא העומר היה לנצח את המן, מה סודו של הקרבן הזה שיש בכחו לעשות דבר כזה.

עוד דבר מצאנו בחז"ל (פר' אמור ו') א"ר אבון ור' נחמיה ור' יעקב בר אבא בשם ר' יהודה ברבי סימון ר' יוחנן ורשב"ל היא ר"א לעולם אל תהי מצות העומר קלה בעיניך שע"י מצות העומר זכה אברהם לירש את ארץ כנען הה"ד (בראשית יז) ונתתיו לך ולזרעך אחריך ע"מ ואתה את בריתי תשמור ואיהו זה מצות העומר". ויש להבין מה רב כחו שבזכותו זכו לקבל את ארץ ישראל, ובפרט שזה הקרבן הראשון שהקריבו שנכנסו לארץ ישראל שמיד הקריבו קרבן העומר ולקחו מתבואת הארץ והגמ' דנה כיצד לקחו משם, עכ"פ חזינו שמיד היו צריכים להביא את הקרבן, מה סוד הקרבן.

עוד יש להבין מדמדי המדרש נראה הלשון 'בריתי' שהעומר זה כמו ברית, ויל"ע איהו ברית יש כאן.

ובפרט לדברי הגר"א דכ' בביאורו על ספר יצירה פ"א וז"ל "ענין הברית הוא שאדם שיש לו אוהב כנפשו, ורוצה שלא יפרש ממנו אבל א"א להיות אצלו, נתן לו דבר שכל מגמתו אצלו ותשוקו אליו, והם נקשרים ע"י הדבר ההוא, ואע"פ שנטל ממנו הדבר מ"מ מחשבתו שם והוא לשון הברית, והוא לשון כריתה שכורת ממנו הדבוק ונותן", וא"כ מהו הברית שיש בעומר.

עוד דבר פלא מצאנו במצוה זו, בתר"כ (פ' אמור פ"י ה"ה) איתא, והניף את העומר לרצונכם אין כופין את הציבור בע"כ. ויש לתמוה מ"ש מכל הקרבנות דכתיב ג"כ לרצונו וכופין.

עוד דבר שצריך להבין שלשון הפסוק ממחרת הפסח נראה שזה שייך לחג הפסח, ולכאן מההוא שייך לפסח, הרי זה על קרבן העומר.

ובפרט שמצאנו ברמב"ן שכותב שספירת העומר זה מצוה שאין הזמן גרמא, וביאר האבני נזר ועוד שהכונה שזה לא הזמן קובע, אלא הקובע הוא פסח, וע"כ אין הזמן גורם אלא היום.

ובשואל ומשיב מחדש שאם לא אכלו מצה אין ענין להביא קרבן פסח, כי החיוב הוא רק במוצאי פסח, ואם לא אכל מצה אי"ז מוצאי פסח, ושוב יש להבין מה השינוי בין יום לזה.

ואשר נראה בכל זה, דהנה בספר החינוך החינוך (מצ' ש"ב) כ', משרשי המצוה. כדי שנתבונן מתוך המעשה החסד הגדול שעושה השם ברוך הוא עם ברייתו לחדש להם שנה שנה תבואה למחיה, לכן ראוי לנו שנקריב לו ברוך הוא ממנה,

למען נזכור חסדו וטובו הגדול טרם נהנה ממנה, ומתוך שנהיה ראויין לברכה בהכשר מעשינו לפניו תתברך תבואתנו ויושלם חפץ השם בנו, שחפץ מרוב טובו בברכת ברייתו. ונצטוונו בזה בשני של פסח ולא בראשון, כדי שלא נערב שמחה בשמחה, כי הראשון נכון לזכר הנס הגדול שהוציאנו ברוך הוא מעבדות לחירות, מיגון לשמחה, עכ"ד. ובמצ' ש"ו כ' החינוך, והוא קרבן העומר, שהוא קרבן נכבד שבו זכר שני מאמנים כי השם ברוך הוא בהשגחתו על בני אדם רוצה להחיותם ומחדש להם בכל שנה ושנה זרע תבואות לחיות בו.

מבואר כאן בחינוך מהותו של הקרבן והיינו דאדם חי על התבואה, ולכן בזמן של פסח שהוא תחילת התבואה, שהשעורים הם הראשונים שגודלים, וכד' הרמב"ם (פ"ו ממנחות ה"ו) "הראיה שהוא מן השעורים אמרו ראשית קצירכם וידוע כי השעורים מבשילים לפני החטים". צריכים להודות לה' על הטובה שקבלנו.

ולכן לפני שהוא מתחיל לקצור כולם באים וקוצרים ביחד לה'.

ועי' גם במש"ח (אמור כג, י) וז"ל כי תבאו אל הארץ וכו' וקצרתם את קצירה וכו'. הענין מורה, כי רצון השם יתברך שלא יתגשמו בני ישראל בעבודת קרקע, ונתן להם הבורא מצוות הרבה בכל פעול בכל מצעד, ליחד כל עניני בני אדם אל הש"ת, להיות כל הפועלים החומריים לדרכים מאירים ומוזהרים להגיע בהן לשלימות האמיתית ולהתקרבות הש"ת, כאשר דיברתי בפר' קדושים (יט, ב; יט, יח) הרבה מזה. וכן בתחילת הקצירה צוה להביא עומר ושתי הלחם להשם, ואז יתרו באכילת חדש. וכן בסוף הקצירה (פסוק כב) "לא תכלה" - רק ליתן לעני. ובתוך הקצירה (שם) "לא תלקט". הכלל: ראשית ואמצע וסוף הקצירה קודש הם להשם, וקודש הם לענינים אשר בהם יורש החמלה והחסד, אשר הן הן המגיעות את הישראלי לאושר השלמות ולהתכלית הנרצה לאלקים יתעלה. ולכן סיים הפרשה ב"ובקוצרם" וכו', אף על פי שכבר נכתב בפרשת קדושים (יט, ט) לעורר לבבנו למשכל הזה, עכ"ד.

ובזה נבין וזוהי מבואר הא דמצאנו בתר"כ דאין כפיה על מצוות העומר, ולהל"ל הביאור פשוט, דכיון דכל מציאות של הקרבן הוא להודות לה' על התבואה, איהו טעם יש לבא בכפיה ולהכריח את האדם להודות לה', וע"כ אין בזה דין כפיה.

וא"כ מהו הברית שיש בעומר, ויתכן דכיון דאדם נקשר לדבר הראשון שהוא עושה וזה חביב ביותר והוא נותן דבר זה לבוא עולם זה הודאה הכי גדול ושפיר שייך בזה ענין של ברית.

שמעתי ממר"ח הגאון שליט"א שהלך בילדותו עם אמו וראה בחנות גדולה בחלון ראוה, דולר תלוי, ושאל את אמו מה זה הדולר, והסבירה לו שזה הדולר הראשון שהרויח בעל החנות והוא תולה זה זה לסמן ברכה. הדבר הראשון הוא השמחה הגדולה שיש לאדם, ואת זה הוא נותן להקב"ה זהו ברית העומר.

לפני כמה שנים נפטר בשכונת גבעתי שאל הרב ישראל שיינר זצ"ל שהיה כל כולו נתינה, ובלילה האחרון לחייו עוזזתה לתת לקופת השכונה סכום של עשרות אלפי שקלים לקניית המצות לעני השכונה. והיה גיל לספר מה נותן לו את הכוח לתת כל הזמן.

כשהוא היה בשואה במשך שנתים עם ההורים שלו באיזה בונקר וכך ניצלו בנסים נפלאים, ולאחר השואה נסע לבדו לצרפת וניסה להתחיל את החיים, וקנה מכונת סדיגה והכין בגדים ומכר אותם, וכך במשך שנה שלמה מכר ואכל כדי חייו ואת השאר חסך בשביל להתחיל את החיים עם סכום יפה.

בסוף אותה שנה התארס בשבת בישיבת נובהרדוק נפתחה בצרפת, ובמוצאי שבת שומע את הראש ישיבה אומר למוכר בתוך כדי שיחה את המילה לחם כמה פעמים, ושאלו ר' ישראל מה מדובר ואמרו לו שהם היו לוקחים לחם לישיבה מהמאפיה הסמוכה ובמשך כמה חודשים לא שילמו וכעת הודיע להם שיותר לא נותן להם עד שישלמו את מה שהם חייבים, ואין להם, ולכן הם יצטרכו לסגור את הישיבה כי אי אפשר להחזיק ישיבה ללא לחם. ושאל ר' ישראל מה סכום שצריך, ואמרו לו את הסכום וזה הסכום שהוא חסך במשך כל השנה. וכאן היה לא מלחמה עצומה בלבד מצד אחד הוא השקיע כל כך בכסף הזה זה הכסף הראשון שלו להתחיל את החיים, ומצד שני יסגר ישיבה, וכך התלבט שעה ארוכה, עד שהתגבר ונתן את הכסף הראשון שלו לישיבה שבזכות זה החזיקה מעמד עוד הרבה זמן, ואצלו בלב נפתח חלב לתת כל ימיו. ובפרט שאכן זכה שהיו לו לתת כך ימיו, עד יומו האחרון.

זהו הברית העומר לתת את הראשון, את פותח לה'.

ולכן זה תנאי לקבלת הארץ ישראל, אנשים יגיעו לארץ ישראל איש תחת גפנו ואיש תחת תאנו, וצריך לזכור שאמנם זרעת וקצרת אבל הכל הוא מידי ה', ה' לא שותף עמך, אלא כי לי הארץ הכל שלו, לכן הוא מקבל הראשון.

עכשיו נבין מה הכוח שעומד מול המן, המלחמה של עמלק זה מקרה, אין השגחה פרטית, ועל זה באה האמונה שכל קרבן העומר שאנו מחזירים הכל מאיתו יתברך, אין שום דבר שמגיע לנו מכוח מעשינו, הכל הוא ממנו, ואז ממילא נמחה כוחו של עמלק.

ועכשיו נבין למה אין אומרים הלל השלם על חג העומר, כי הנה מצאנו בגמרא כל האומר הלל כל יום הרי זה מחף ומגדף, ומסביר המשך חכמה שאדם שאומר הלל כל יום על הנהגה הניסית זה מראה שהוא מודה רק על נסים ולא על טבע, ואנחנו צריכים ביום יום להודאות על הטבע ולא דוקא על הניסים, רק הניסים מגלים לנו שכל יום אנו חיים בנס. וע"כ בחג העומר שמהותו הוראה והכרה שהכל מה' בחיי יום יום, אין מה לומר הלל, אדרבה על הנהגה הטבעית לא אומרים הלל.

זהו שייך באופן מיוחד לחג הפסח, שכולם מכירים את דברי הרמב"ן שמן הניסים הגדולים והמפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים, שדוקא אחרי שקראנו בליל הסדר את הגדה וידענו א הכוח של הקב"ה בנסים גלויים, אבל כעת אנו מאמינים בנסים הנסתרים, שהכל מאיתו ה' הם שלובים זה לצד זה.

כניסת שבת ב"ב 7:11

יציאת שבת ב"ב 8:14

פרשת אמור

גיליון 101

שנה ב'
תשפ"ד

משלחן גבוה

חידושי תורה באגדה ובהלכה
מהרב הגאון ר' אלעזר יועץ קופל זצ"ל

פרשת אמור

"מועדי ה'" - כשהם "מקראי קודש"

מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קדש אלה הם מועדי (כגב) הספורנו מפרש אימותי נקראים המועדים "מועדי ה'" כשהם "מקראי קודש" - פי' אסיפת עם לעסקי קודש, כי אסיפת העם תקרא "מקרא" כמש"כ "חודש ושבט קראו מקרא", אז - "אלה הם מועדי" שארצה בהם.

תענית בה"ב על כפיות טובה

הקדמונים תקנו תענית שני וחמישי ושני לאחר כל יו"ט שמא לא נהגו כשורה וחיללו את קדושת יום טוב, ויש להבין מדוע לא תקנו תעניות על שאר עברות שבג"א נכשלים בהם.

וכתב הגרש"ז מקלם לבאר, שהנה ישנן שתי עבירות שוות במעשה וחלוקות בעונשן, שהרי אינו דומה הגזל את העני לגזל את העשיר ואינו דומה עני שגזל לעשיר שגזל, וכן אינו דומה מי שעשה עוולה למי שלא היטיב עמו לעושה עוולה לאשר היטיב עמו טובה רבה. או כמה תגדל העבירה של זה העני שהאכילוהו וכבדוהו בכלי כסף ולאחר מכן גנב את הכלים שבדאי עונשו מרובה.

והנה השי"ת נתן לנו מתנה טובה שהיא יו"ט ושבט, כמו שנאמר: "מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קדש", להכיר בימים קדושים אלה תכלית האדם כי בנו בחר מכל העמים והחובה להתבונן בתכלית הנרצה לטוב לנו, ואם האדם חייב לשמוח ביו"ט היינו לפי התכלית הזאת, ולכן חויבנו לאכול ולשתות ולשמוח. ואם ח"ו מימים אלה יוצא קלות ראש ושחוק היש כפיות טובה גדולה מזו?! הרי העבירה גדולה היא עד למאוד, אשר תחת החזק ביראת ה' שבעבורו ניתנו לנו הימים הטובים הללו עשינו את ההיפך.

וע"כ תקנו על זה תעניות ותפלות בה"ב לכפר על כפיות הטובה ואי ההכרה בחסד ה' עמנו להעלותנו להיות בני מעלה ועם סגולה.

והנה ימי ספירת העומר הם ימים מקודשים להכנה לקבלת התורה, ונקראים אצל הרמב"ן כימי חולו של מועד עד עצרת, יש לנצלם לתכלית הימים הללו בעמל התורה.

רמז נאה למ"ט מונים

"וספרתם לכם ממחרת השבת וגו' שבע שבתות תמימות תהינה" (כג, טו-טז)

אמרו בזה רמז נאה שמתבת "שבע" - "שבע שבתות תמימות תהינה עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום", יש בדיק ארבעים ותשע אותיות, כנגד ימי הספירה.

מצות מתנות עניים בזמננו

"ובקוצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך.. ולקט קצירך לא תלקט" (כג, כב)

השולחן ערוך (יו"ד של"ב) פוסק: "לקט שכחה ופאה אם אין עניי ישראל מצויים שם ליטלם, אין צריך להניחם". הרמ"א מוסיף: "והאידנא אין נוהגין בהם לפי שהרוב עובדי כוכבים, ואם יניחום יבואו עובדי כוכבים ויטלום".

ואף בזמנינו כתב החזון איש (מעשרות ז' סק"י) "לפי ראות עינינו לא טריח שום עני לילך בשדה ללקוט מתנות עניים, שטירחו יהיה יותר על שכרו, ויבואו גוים וילקטום... לא חל דין לקט" עיי"ש.

מן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל ב"דרך אמונה" (פ"א ממתני' ע"ה ס"ק צ"ה) כתב: "ומכל מקום לענ"ד שאם אחד רוצה להפריש מתנות עניים ויבקש מקודם לעניים שיבואו לקחת ויש לו מצוה ובאופן זה אפשר לקיים

עניני חינוך - לקח חינוך מפרשתנו

הרב וולבה זצ"ל חותם את ספרו "זריעה ובנין בחינוך" בכך שמהות החינוך לתת לילד נשמה של תורה. לא רק את הדרך המעשית איך צריך לקיים, נשמה - היינו שמחה של מצוה, הידור מצוה, יופי של מצוה, לשמוח בכל חידוש תורה כאילו היום ניתנה, להטעים לילדים טעם של מצוות וכל כיוצ"ב, עכ"ד.

יש לזה רמז בפרשתינו שפותחת "אמור אל הכהנים... ואמרת" ופרש"י להזהיר גדולים על הקטנים. ופירשו 'להזהיר' מלשון זוהר, להקריק על הקטנים אהבת תורה וחשקת המצוות.

והנה פשוטו של מקרא מדבר על הגדולים. וביאר רבי משה פיינשטיין זצ"ל ב"דרש משה" שכאשר האב מחנך את בנו, לא די בכך שמזהיר לקיים את מצוות התורה, ושצריך לעשות כך וכך. אלא צריך לעורר אצל הבן חביבות למצוות. שהרי אם הבן ישמע מאביו רק על קשיים וניסיונות שיש בקיום המצוות, וצריך לעמוד בניסיון, ואף יספר על ניסיונות שעמד בהם וכד', אין זה ישפיע על הבן ללכת בדרכי אביו, כי הבן יפטור עצמו ויאמר שהוא אינו חזק ותקוף כאביו, ואינו יכול לכבוש את יצרו. לכן עיקר החינוך צריך שיהיה לחבב המצוות שהבן יראה אצל האב "כי הם חיינו ואורך ימינו...", כדי להחזיר בבן אהבה וחביבה למצוות.

וזה מה שנאמר "אמור ואמרת" שיש צורך בשני אמירות, אחת לעצם החיוב, והשניה לחיוב המצוה, ושניהם יאמרו לגדולים, וממילא תהיה לכך השפעה על הקטנים.

וסיפר מעשה שהיה בתקופתו הממחיש את הענין הנ"ל: שתי משפחות חרדיות היו בארה"ב באותה תקופה. למצוא עבודה בימים ההם היה משימה קשה. והנה השניים הצליחו למצוא מקום עבודה שמכניס כסף רב. בשלב מסוים נתבקשו ע"י מנהלי המפעל לעבוד בשבת. כמובן ששניהם עמדו בניסיון והתפטרו.

לימים, ילדיה של משפחה אחת גדלו וצמחו לבנים העוסקים בתורה ובמצוות כראוי, ואילו המשפחה השניה לא זכתה לכך.

רבי משה פיינשטיין בהכירו אותם אמר, כי ההבדל נעוץ בחינוך שהיה בביתם. האבא הראשון שזכה שילדיו גדלו לתפארת, הגיע לביתו לאחר שהגיש את מכתב פטוריו שלו ו... החל לרקוד עם כל המשפחה, והדגיש בפניהם עד כמה צריך להיות האדם מאושר כאשר הוא זוכה לקיים רצון בוראו. ואילו האבא השני, למרות שגם הוא עמד בעצם הניסיון, אבל בשוכו לביתו היה בפנים נכאות, וההרגשה בבית היתה שקשה להיות יהודי, והבנים שספגו אוירה זו לא עמדו בניסיונות שלהם.

כל מצוות אלו בזמן הזה... ומ"מ לענין לפטור את הפאה ממעשרות אכתיצ"ע בזה".

לעילוי נשמת רבי אלעזר יועץ בן ר' אברהם יהודה זצ"ל

נלב"ע י"ד אדר ב' תשפ"ב ת.נ.צ.ב.ה

קרבנות יו"ט של חג שבועות

"וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמִּזְבֵּחַ הַשָּׁבֹת... תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַה'... וְהִקְרַבְתֶּם עַל הַלֶּחֶם שִׁבְעַת כִּבְשִׁים תְּמִימִים בְּנֵי שָׁנָה וּפָר בֶּן בָּקָר אֶחָד וְאֵילָם שְׁנַיִם יֶהְיוּ עֲלָה לַה'... וְעִשִּׂיתֶם שְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת" (כ"ג, ט"ו)

ב. אם מזכירים במוסף את השעיר השני שבפר' אמור

רש"י עה"פ "ועשיתם שעיר עיזים אחד לחטאת" הביא את דברי התו"כ: יכול שבעת הכבשים והשעיר האמורים כאן הם ז' הכבשים והשעיר האמורים בחומש הפקודים? כשאתה מגיע אצל פרים ואילים אינן הם, אמור מעתה אלו לעצמן ואלו לעצמן, אלו קרבו בגלל הלחם ואלו למוספין.

תמה ה"דעת זקנים" (בפ' "פנחס" כ"ח, ל') מדוע בתפלת מוסף של חג שבועות מזכירים רק שעיר חטאת אחד, ולא את השעיר השני שבפ' "אמור"? ותיירץ דתפלת מוסף תחת קרבן מוסף באה, ורש"י פירש בפ' "אמור" דקרבנות אלו שהוזכרו שם הם לעצמן ואלו שהוזכרו בפ' "פנחס" לעצמן, דהללו קרבי' בגלל הלחם והללו למוספין, ועוד דאחד מהשעירים האלו לא היה קרב במוסף כי אם בשחר.

וכיון ששעיר זה שהוזכר עם הלחם אינו מן המוספין, לכן אין מזכירים אותו בתפלת מוסף כמו שאין מזכירים את הפר האילים ושני הכבשים שבאים עם הלחם (ע' אג"מ יור"ד ח"ג ס"ס קכ"ט). – וכך מדקדק בדברי התו"כ שהובא ברש"י ז"ל "אלו קרבו בגלל הלחם ואלו קרבו למוספין". (על מש"כ ה"דעת זקנים" שהשעיר של שתי הלחם היה קרב בשחר, הקשו דהיה קרב במוסף, וביותר שמהרמב"ם הלכות תו"מ פ"ח ה"א משמע שאחר מוסף היום היו מקריבים את מוספי שתי הלחם.)

נוסח שו"ע הרב 'ושני שעירים לכפר'

בסידור שו"ע הרב הנוסח בתפלת מוסף דשבועות הוא "ושני שעירים לכפר", וכך מובא בסידורים "ושעיר לכפר" (ו"א "ושני שעירים לכפר"). ותמחו על גירסה זו שהרי בתפלת המוספין אנו מזכירין רק את קרבנות המוספין שנכתבו בפ' "פנחס" ולא את הקרבנות שנכתבו בפ' "אמור" שבאים עם שתי הלחם, דאם היינו מזכירים גם אותם היו צריכים לומר ארבע עשר כבשים ושלושה פרים ושלושה אילים (דעם הלחם באים שבעה כבשים כ"ג, י"ח)?

[ה"כתב והקבלה" בפ' "פנחס" העיר שיש שינוי נוסף בין הכבשים הבאים עם לחמי עצרת לכבשי המוספין, דכבשים שבאים מחמת הלחם כתיב "שבעת כבשים" בתי"ו, ואילו בכבשי המוספין כתיב "שבעה כבשים". וטעמא לפי שהבאים עם לחמי עצרת אף שאין מין אחד מעכב על מין חברו, מ"מ מעכב מספרו ועל כן כתיב בהו' "שבעת" בתי"ו הסמיכות, להורות על התאחדות והצטרפות כי מספר השבעה מעכב בו. אולם במוספי החג שאין מנינו מעכב עליו כתיב "שבעה" בנפרד להורות על הפרדות כי כ"א בפנ"ע, ואם לא נמצא כל מנינו הראוי מקריב את מה שבידו.]

ויש ליישב גירסא זו לפי שיטת ר' שמעון בזבחים דף ו'ב, דס"ל דשני השעירים באו לכפר על טומאת מקדש וקדשיו, ואף השעיר שהוזכר בפ' "אמור" אינו בא מחמת הלחם, לכן יש להזכיר את שניהם כאחד. אולם אם כונת התו"כ שהובא ברש"י שגם השעיר שהוזכר בפ' "אמור" הוא כשבעת הכבשים שהוזכרו שם ולעצמן הן דקרבו בגלל הלחם, א"כ אין להזכיר אלא את שעיר המוספין שבפ' "פנחס".

הגאון רבי אברהם יצחק ברזל זצ"ל הוסיף ד"ל שגם לר"ש ששני השעירים כפרתו שוה ובאים לכפר על טומאת מקדש, ג"כ מיושב מדוע אין מזכירין בתפלה "ושני שעירים", דהא השעיר השני בא לכפר על טומאה שאירעה לאחר הפרשת השעיר הראשון וכדאיתא בגמ' "ראויין היו ישראל להביא שעיר כל שעה אלא שחיסך הכתוב", וא"כ מה שהביאו שני שעירי עיזים אינו משום שצריך שני שעירים לכפר על טומאה אחת אלא שכ"א מכפר על זמן אחר אבל בפועל רק שעיר אחד מכפר, וא"כ שפיר י"ל רק "שעיר עיזים אחד לכפר".

א. הטעם שבשעיר שבא עם שתי הלחם נאמר "לחטאת" ובשעיר המוספין לא נאמר

בפרשת "פנחס" בשעיר המוספין של חג שבועות כתיב "שעיר עיזים אחד לכפר עליכם" (כ"ח, ל') ולא כתיב בהו' לחטאת כבשאר שעירי הרגלים, והטעם מבואר בירושלמי (ר"ה פ"ד ה"ח הובא ב"דעת זקנים") ד"אמר הקב"ה כיון שקיבלתם עליכם עול תורה, מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימכם".

וצ"ע א"כ מדוע בפרשתנו הוזכר "ועשיתם שעיר עיזים אחד לחטאת" בשעיר שבא עם שתי הלחם, הרי גם הוא קרב ביום קבלת התורה? **רבי אליהו ברוך פינקל זצ"ל** כתב לבאר ע"פ דברי הרמב"ם (בהלכות תו"מ פ"ח ה"א) שביום חמישים מספירת העומר שהוא חג שבועות והוא יום עצרת, מקריבין מוסף כמו מוסף ר"ח, שני פרים ואיל ושבעת כבשים כולם עולות ושעיר חטאת ואלו הם הקרבנות האמורות בחומש הפקודים שהן מוספי היום.

ועוד מביאין יתר על מוסף ביום הזה מנחה חדשה שתי הלחם, ומקריבין עם הלחם פר ושני אילים ושבעה כבשים הכל עולות ושעיר חטאת ושני כבשים זבח שלמים, ואלו הן הקרבנות האמורות בחומש ויקרא".

בחג השבועות מקריבין ב' מוספין א. לחג השבועות ב. עם שתי הלחם

מבואר בדברי הרמב"ם דשני ענינים נפרדים יש ביו"ט זה. האחד שהוא יום החמישים לספירה וזהו יום מתן תורה, שייסודו וענינו הבאת חובת היום שבכללם קרבנות המוספין ושעיר חטאת האמורים בפרשת "פנחס". והשני יסודו וענינו הבאת שתי הלחם וכל הקרבנות הבאים מחמתם וביניהם עוד שעיר חטאת.

לפ"ז מיושב שרק בשעיר שבא משום חובת היום שהוא יום חמישים הנקרא חג השבועות חג מתן תורה, בזה הקפידה התורה שלא להזכיר שם "חטאת" לרמז ענין זה שכל המקבל ע"ע עול תורה מעלה אני עליו כאילו לא חטא מימיו.

אבל השעיר השני שנכתב בפרשתנו שבא בשביל הלחם והוא לא בא מחמת יום מתן תורה, התם אין ענין שלא להזכיר שהוא שעיר חטאת, כיון שאין ענינו משום מתן תורה.

הקרבן מוסף השני בא לכפר על חטאים שבחג עצמו

ה"בד קודש" (מועדים) כתב ליישב דבגמ' זבחים דף ו'ב, איתא ר' שמעון אומר שעירי עצרת למה הן באין? על טומאת מקדש וקדשיו. נזק דמו של ראשון שני למה הוא קרב? ומשני על טומאה שאירעה בין זה לזה, היינו בין הקרבת הראשון להקרבת השני.

והנה המנ"ח (מצוה ש"ז אות י"א) נסתפק אם קרבן מוסף קודם לשעירי הלחם כיון דשם מוסף הוא תדיר יותר דנוהג בר"ח וברגלים, או דלא חשיב תדיר כיון דמוספי עצרת הם רק פעם אחת בשנה וממילא אין על המוסף דין קדימה ושניהם שווים.

לפ"ז י"ל דלצד דהמוסף קודם כיון שהוא תדיר, א"כ א"ש מה שנאמר חטאת בשעירי הלחם, והיינו דעל הקרבן הראשון שהוא קרבן המוסף לא נאמר בו חטאת כמבואר בירושלמי לפי שהוא יום שקיבלו בו תורה, דהתורה מכפרת עליהם והיינו על טומאה שעד שעת הקרבה.

אולם **הקרבן השני שענינו הוא שבא לכפר על חטאים וטומאה שבחג עצמו בין ראשון לשני שחטא זה הוא כבר עם קבלת התורה, על זה לא מועילה כפרת התורה וצריך לזה קרבן חטאת בפנ"ע** וא"ש מה שנאמר "חטאת" בשעירי הלחם, והוא כעין "מודה רבי בכרת דיומא" בפ"ק דשבועות.

זכינו ב"ה כעת להשלים 100 גיליונות 'משולחן גבוה'

לאור הצלחת העלון והרחבת תפוצתו לערים נוספות וריבוי הוצאות הדפוס מידי שבוע
הננו פונים לציבור בקריאה נרגשת לכל מי שיש ביכולתו, להשתתף בעול החזקתו לזיכוי הרבים.
ניתן לתרום באמצעות נדרים פלוס תחת השם 'משולחן גבוה'

כמו"כ ניתנת האפשרות להנצחה ע"ג הגיליון במייל mg036198046@gmail.com או בטל 0548419094

ראו בריות שבראתי בעולמי

אספר נא בזאת בעזה"ת את אשר אירע לנו בחסדיו המרובים בשבת שבע ברכות פרשת תזריע ה' ניסן תשפ"ד אשר כמה וכמה לימודים של שמירת שבת והכנסת אורחים במידה נשגבה ותשועת ד' יש ללמוד מתוך המעשה, וזה החילי בעזרתו ית'.

-א-

הנה לאחר שזכיתי בעזה"ת להשיא את בתי היקרה עם חתני החשוב שיחיו בשעטו"מ ביום רביעי ב' ניסן, נתקבצו ב' המשפחות (הגרות ברמות) לשבת שבע ברכות בקרית ספר, כתשעים נפש כ"י. כמובן ההכנות לשבת זו היו מרובות ביותר: שכירת אולם, עניני הסעודות, סידור דירות וכו' שכל אלו נעשו ותוכננו זמן זמנים טובא. וב"ה כולם נקבצו באו לה אל הקריה המעטירה לקראת שב"ק, ולשעה היעודה בליל שבת התכוננו לבוא כולם לאולם בשמחה יתירה לחגוג בדיצה את סעודת השבת שבע ברכות ובראשם החתן והכלה שיחיו - הדומים למלך ומלכה.

אמנם רצונו הטוב ית' היה לאלפינו בינה ודעת שהוא לבדו עשה ועושה לכל המעשים ופועל ישועות בקרב הארץ וכפי שיסופר. הנה לאחר השקיעה בשעת סידור השולחנות נכבה החשמל של הגנרטור [נכבה רק באולם ובבית הכנסת הצמוד לו - מחמת הכבל של הגנרטור שנשרף, כך התברר במוצ"ש] וחושך עלטה שרר בכל, וחוף מכמה נרות של שבת שדלקו בקצה האולם הגדול שהבהיקו מעט בחשכה, לא ראו דבר, המטבח היה חשוך לגמרי, כל הפלטות נכבו עם כל המאכלים שעל גביהם, וכן המקרר כבה, כל הגברים עדיין בבית הכנסת הסמוך לאולם מתפללים בחשיכה.

לאחר התפילה האחראי על האולם הלך לקרוא לגוי שנמצא בד"כ לא רחוק משם - והוא על פי הרמ"א בסי' רע"ז דמתיר במקום צורך גדול לסמוך על בעל העיטור שמתיר אמירה לעכו"ם אפילו במלאכה דאורייתא במקום מצוה - אמנם לא מצא שם את הגוי. ושוב הלך לחפש גוי אחר ולא חזר, וכל הציבור, אנשים, נשים וטף ממתנים ברחובה של עיר לדעת אימתי אתי מר ואם מצא גוי. בינתיים אברך צדיק מהמקום דאג לפלטה להעביר לשם את הצ'ולנט בעודו רותח, ועוד אברך דאג למקרר ומקפיא למאכלים, וכולם מתחזקים בביטחון בהשי"ת שגם זו לטובה, ושמחים בזה שב"ה כולם בריאים ושלמים לא נעדר מאיתנו איש.

ואז ניגש אלי אברך שלא הכרתיו, כמלאך מן השמים, ובפיו הצעה, הוא גר בבנין מול האולם, שלש קומות לרדת, יש לו סלון ענק עם חצר גדולה צמודה, ובשמחה יארח את כל התשעים אורחים בביתו. אמרתי לו: עכשו ערב פסח, הבית נקי לפסח, איך תארח תשעים אנשים, נשים וטף, וזה כולל הורדת שולחנות וכסאות וכל המאכלים, ואולי ישרטו את הרהיטים ואת הקירות, ילכלכו את הבית והקטנים אולי יקפצו על הכורסאות עם חמץ וכו' וכו'. והרי אתה ומשפחתך סועדים כעת בסלון, ואין אנו יכולים להפריע לכם באמצע הסעודה? אך הוא הפציר בנו כמה פעמים שנרד אליו, ואנחנו עדיין היססנו שמא בכל זאת הגוי יבוא עוד מעט, אך הוא מרוב אהבת חסד הבוררת בקרבו לא רצה שנמתין יותר, והאיץ בנו שנבוא אליו, והוסיף שגם מפות איננו צריכים להביא כי יש להם גמ"ח מפות, ואמר שאם נבוא, השמחה שלו תהיה יותר משלנו!!!

וכל הציבור בזריזות גדולה הורידו את השולחנות והכסאות ואת כל המאכלים ואף את המחיצות להבדלת אנשים ונשים, ושם - בסלון הכליל ביופיו פי כמה וכמה מן האולם המדובר - נערכה סעודת השבת כסעודת שלמה בשעתו, מתוך שבח והודיה לקב"ה שלא עזב חסדו ואמיתו מאיתנו, בשמחה ודיצה, בשירה וזמרה לכבודו ית', לכבוד שבת קודש ולשמחת החתן והכלה שיחיו - הדומים למלך ומלכה. - ובודאי באותה שעה יושב בשמים אמר לג' מלאכי השרת שבאו לאברהם אבינו בפסח, ראו בריות שבראתי בעולמי, הרב והרבנית בעלי הבית, ילדיהם של אברהם ושרה אהובי, מכניסים הם לביתם לא רק שלשה אורחים - אלא תשעים, לא רק גדולים - אלא גדולים וקטנים המטנפים, לא רק בפסח - אלא לבית נקי בערב פסח. [כמובן שאין לנו השגה במעשה אבות הכתובים בתורה הקדושה, ולא נכתבו הדברים אלא כדי לשבר את האוזן].

ובתוך הסעודה, הנה בא האחראי על האולם שהלך לחפש גוי, וסיפר שהלך עד קצה העיר, ובמשך שעתיים חיפש ולא מצא אף גוי. והלא דבר הוא, כמין השגחה מיוחדת שלא ימצא אפילו גוי אחד בכל העיר הגדולה - וכנראה שנתגלגל כך כדי שלא נקל בזה, שיש הרבה החולקים על היתר זה, כדלהלן.

והנה הרב בעל הבית ואשתו שיחיו לא נראו כלל בתוך הסעודה, כאילו הפקירו את ביתם המפואר לאורחים³, כאומרים - 'עשו בו כטוב בעיניכם ובזה אנו שמחים יותר ממכם'!!!

וכאשר יצא הרב בעל הבית קצת מביתו החוצה, ראה ליד האולם אברך אחד שמחפש את השבע ברכות, אמר לו ששמע שהם מתארחים בבית של משפחה אחת כאן ממול, תרד שלש קומות ותמצא...

רק פעם אחת הופיע הרב בעל הבית בסעודה, והודנו לו ושאלוהו איך נוכל להשיב לו על החסד העצום שעושה עמנו, ואז ביקש, היות ויש לו בת שמחפש לה שידוך, נא ברכו אותה שתמצא את זיווגה במהרה. וכמובן כל הקהל - כהכרת הטוב לרב

1. וז"ל הרמ"א ס"ב: "לא דמות לומר לא"י להדליק לו נר לסעודת שבת משום דסבירא ליה דמותר אמירה לא"י אפי' במלאכה גמורה במקום מצוה (ר"ן ס"פ ר"א דמילה בשם העיטור), שעל פי זה נהגו רבים להקל בדבר לצוות לא"י להדליק נרות לצורך סעודה, בפרט בסעודת חתונה או מילה, ואין מוחה בידם. ויש להחמיר במקום שאין צורך גדול.

2. על טענה זאת אמר לי: נצטרף אליכם לשבע ברכות, אך למעשה אכלו לבד, ולא אמר לי זאת רק כדי נרגיש טוב.

3. עי' יומא י"א ב' "ובא אשר לו הבית" - מי שמייחד ביתו לו, ופי' ברבינו חננאל: מי שאינו מכניס אורחים בתוך ביתו אבל ביתו מיוחד לו ולא לזולתו עכ"ל, והרב בעל הבית ואשתו קיימו זאת בהידור, שייחדו הבית לזולתם יותר מלהם עצמם.

הדומה למלאך - ברך אותה מעומקא דליבא שבעז"ה ישלח לה הקב"ה זיווג הגון בקרוב.
והנה הסעודה התארכה, ובשעה 11:30 נודע שהשעון שבת אמור ליכבה בשעה 12 וכפי הנראה לא תסתיים הסעודה עד אז, לכן אמרו שיש לסמוך בשעת הדחק כזו על הגרש"ז אויערבך זצ"ל [עי' שש"כ פי"ג סכ"ח] דשרי להאריך את השעון שבת ע"י הזזת הזיזים שבשעון, אמנם משמים, עד שנגשו לשעון, רגע לפני שרצו לסדרו, האור נכבה. אכן ברוב חסדיו ית' נשארה מנורה אחת גדולה שדלקה בקצה הסלון שהאירה לכל המסובין.
למחרת, ביום השבת, הסעודה השניה ושלישית נערכו באולם לאור יום, ובמוצאי שבת, לאחר ההבדלה של החתן שיחי', זכרו כולם את החסד הגדול של מטיבינו ואת בקשתו, ואמרו כולם פרק תהילים ואחריו עשו 'מי שברך' לבתו שתזכה לזוג הגון במהרה.

-ב-

מוצאי שבת, ערב שביעי של פסח, יום שנקרע בו הים, שבועיים לאחר השבת הנ"ל, הטלפון מצלצל בביתי, מעבר לקו הרב בעל הבית - ב"ה מגיע לנו מזל טוב, אנו שותים עכשיו לחיים, הבת שלנו מתארסת בשטו"מ, לפני שבועיים ביום ראשון, למחרת השבת שבע ברכות, קבלנו תשובה חיובית מהצד של החתן, ביום שני כבר היתה פגישה, ועכשיו שותים לחיים, אתה רואה - הוא אומר - אתם עשיתם איתנו חסד, בזכותכם בתי מתארסת'. ושוב הקב"ה אומר: ראו בריה שבראתי בעולמי, עושה חסד לאין גבול ושיעור, ואומר שהאורחים עשו עימו חסד. ההתרגשות היתה עצומה ועמה כל האיחולים.
אח"כ שמענו שלמשפחת החתן היו כמה הצעות על הפרק, אך ביום ראשון למחרת השבת הנ"ל שמעו את כל המעשה הנ"ל של ההכנסת אורחים, וזה משך אותם לגשת להצעה הזאת מיד, אחרי ששמעו על מעלותיה המיוחדות של הבת ושהיא בעלת חסד וגדלה בבית מיוחד כזה של חסד, והרי רבקה אמנו נבדקה בחסד, וכבר באותו יום נתנו תשובה חיובית.
וכאשר אשתי תחי' התקשרה לאמא של החתן לאחל מזל טוב ולספר מכלי ראשון על כל החסד שמשפחת הכלה עשו איתנו, האמא של החתן סיפרה לה דבר פלא, שבוארט התברר לה, שהסבתא של הכלה [האמא של האמא] כלל לא ידעה מכל האירוח הזה, בתה לא ספרה לה מזה מאומה....
שוב שמעתי גם מהורי הרב בעל הבית, שלא ידעו כלל מהסיפור של האירוח, אף שהיו מעורים בשידוך ודברו עם בנם רבות, ורק לאחר יותר מחודש נודע להם זאת מאחרים לאחר שהסיפור התפרסם....
ראו בריות שבאתי בעולמי.

-ג-

הנה ב' פעמים נכבה האור ומשמים סובבו שלא יצליחו להדליק, דהנה אף שלדעת בעל העיטור שרי אמירה לגוי במקום מצוה והרמ"א סי' רע"ו הקיל בזה במקום צורך גדול, אבל כתב שם שרוב הפוסקים חולקים על העיטור, וכתב המ"ב שם סקכ"ד דהשל"ה החמיר בזה ולא התיר אף לצורך גדול, ושכן ראה נוהגים בקהלות חשובים שיושבים בחשכה אפילו בחתונה. ועי' תשובת הגרי"ש אלישיב זצ"ל [ח"א סי' ל"ב] שהחמיר בזה הרבה.
וכן בענין הזזת הזיזים של השעון שבת, יש רבים המחמירים בזה [הגרי"ש אלישיב (עי' אורחות שבת פכ"ט הערה כ"ו) והגר"נ קרליץ (חוט שני סוף ח"א) ועי' באורחות שבת שם דאף הגרש"ז אויערבך זצ"ל הורה לתלמידיו בישיבה להמנע מעשיית כל שינויים בשעון שבת, ואף שינויים שהיו מותרים לדעתו מן הדין כגון איחור הכיבוי או ההדלקה, אלא אם כן הדבר נעשה לצורך גדול כגון לצורך חולה וכיוצא ב"ב]. ובפרט בתוך השבע ברכות של החתן והכלה שיחיו שהוא כמו חנוכת הבית, וידוע שכל דבר שהוא חינוך הדבר, יש להחמיר שיהא לכתחילה ולא דיעבד, כהא דחנוכת הבית בימי החשמונאים שלא הדליקו בשמן טמא אף שטומאה הותרה בציבור.
ובספר מאורן של ישראל (ח"ב) על הגרע"א זי"ע מסופר בשם רבי יצחק אלחנן זצ"ל מקובנה, שהיה נוכח בשעת מעשה שקרה בימי עלומיו. היה זה, כאשר שהה הרע"א בעיר מינסק לרגל חתונת אחד מבניו. בליל שבת קודש התקבצו כולם באכסניית מרן, פתאום נשמע קולו של הרע"א בהביעו "מה מאוד חושך כאן". הענין היה מוזר מאוד בעיני הנאספים, בהיות שבערו שם נרות למכביר.
לאחר שחקרו ודרשו אצל בעל האכסניא, התברר שאמנם הודלקו הנרות לפני השבת, אך באמצע התפילה נכבו, ומחמת הבושה. ולכבודו של האורח הדגול, צוה בעה"ב לעכו"ם להדליק. או אז הבינו כולם את חרדת קדשו של הרע"א, שלא האיר לו מאומה מאותן הנרות שהודלקו ע"י העכו"ם.⁵

(השמות שמורים במערכת)

4. הנה בתחילה חשבו שהמנורה שבקצה הסלון לא תאיר לקצה השני והיו צורך גדול ושרי להאריך הזמן. אבל לבסוף התברר שהאירה לכולם, ולא היה באמת צורך להאריך את הזמן.
5. ועי' בספר אמירה יפה עמ' רס"ה: מסופר על הג"ר מרדכי בנעט זצוק"ל, בכל ערב שבת קודש הדליקו בחדר לימודו נרות גדולות וארוכות שרי ספיקו לסדר לימודו כל הלילה. פעם אחר הסעודה בליל שבת נכנס לחדרו ושב בחזרה ובתמיה שואל את הרבנית 'מה זה שלא הדליקו היום נרות בחדרי? הרבנית נבהלה מאוד, ואמרה אל רבינו 'בא החדרה ותראה איך שהנרות דולקות'. הוא נכנס עמה לחדר ואמר שבחדר שורר חושך ואפילה, והיא טוענת לעומתו שהחדר מלא אור כבכל ליל שבת, ונפל עליה פחד אולם, היות שחשבה שהרב החטיא את המטרה ואינו מדבר לענין. עד שבא השמש ופקד עליו הרב שיגיד אם הדליק היום את הנרות. השמש אחזו פלצות, הודה כי שכח להדליק את הנרות בזמנו, וכבר היה בין השמשות כשהדליקם מפני אימת רבו, אז הבינו כולם שמפני שהנרות הודלקו באיסור, לא ראו אותם עיניו הטהורות של רבינו.
ומחותני היקר הגאון שליט"א אמר לי באותה שבת שיתכן כיון שעומדת להיות מלחמה עם אירן אולי צריכים זכות גדולה לעם ישראל לינצל ממנה לכן הקב"ה גלגל זאת. (וכעין שאמר הגר"ח שמואלביץ זצ"ל במלחמת ששת הימים שמחילתה של העגונה לבעלה על שנות עיגונה היא ניצחה את המלחמה) והנה ההכנסת אורחים של אברהם אבינו כתוב בתורה במילה אחת - "אשל", ולאחר ההתקפה של אירן [שהיתה במוצ"ש לאחר השבת הנ"ל] נודע שנשלחו 331 פצצות שונות, והוא בגי' "אשל" - בא 'אשל' והציל מאשל פצצות.

גיליון שבועי (מס' 9)

פרשת אמור תשפ"ד

לימוד קרשים בעיון אליבא דהלכתא

משמרת המקדש

מהנעשה ונשמע בקו המענה ההלכתי לעניני קדשים מבית 'תורת הקרבנות'.

שו"ת 'משמרת המקדש'

דבר העורך

השבוע בעז"ה יחול 'פסח שני'

לדאבונינו הרב לא נבנה בית המקדש בחודש ניסן, ולא זכינו לגאולה, וגם קרבן 'פסח שני' אפי' לדעת ה'מנחת חינוך' שאם נבנה בית המקדש בין פסח ראשון לשני מקריבין פסח שני, לא נזכה להקריב.

בכל אופן, מדין 'ונשלמה פרים שפתינו' הבאנו בגיליון הזה הלכות פסח שני, ויה"ר שייחשב כאילו הקרבנוהו.

העורך

לעיוני

טומטום שנקרע בין פסח ראשון לשני ונמצא זכר, מהו להתחייב בפסח שני? (ועין בירושלמי ריש חגיגה)

בסייעתא דשמיא

מתקיימות

שתי סדרות שיעורים

בהלכות הכניסה למקדש

(מזרא מקדש ועוד)

בימי שישי בשעה 12:10

ובשבתות אחה"צ בשעה 5:45

בביהכ"ס אהבת חסד

רח' דסלר 7 (עז"נ) בני ברק

ניתן לשמוע את השיעורים

בקול הלשון בקו ישיר

073-295-1238

קטן שהגדיל בין פסח ראשון לשני, האם חייב בקרבן פסח?

בגמ' פסחים (דף צ"ג ע"א) איתא מחלוקת בין רבי לר' נתן, דלרבי קטן שהגדיל בין ראשון לשני חייב בפסח שני, דשני רגל בפנ"ע הוא, ונהי שהיה פטור בפסח ראשון מ"מ חייב בפ"ש, אך לר"נ פטור דפ"ש הוא תשלומין דראשון.

והרמב"ם (בפ"ה מהל' קרבן פסח הל"ז) פסק כרבי שחייב הקטן בפסח שני. ולענין חיוב כרת בלא הקריב פסח שני, דעת המנחת חינוך (מצוה ש"פ ד"ה וקטן), שחייב כרת, ודעת האבי עזרי (בפ"ה ק"פ ה"ג) שפטור מכרת כיון שהו"ל כטמא בראשון, שאין חיוב כרת גם בהזיד בשני כדכתב הר"מ (בפ"ה ה"ב, ודלא כהראב"ד שם שמחייב כרת).

ולהראב"ד שפוסק כר"נ הסתפק הפתח הבית (בפ"ה ה"ז) האם פטור הקטן מפ"ש כיון שלא היה בר חיובא בראשון, אי"כ אין חיוב תשלומין.

האם מילת זכריו ועבדיו מעכבתו מלעשות פסח שני, כמו בפסח ראשון, או שאינו מעכב?

במתני' פסחים (צה.) איתא מה בין פסח ראשון לשני, הראשון אסור בבל יראה וכו', ובגמ' (שם) ת"ר ככל חקת הפסח יעשו אותו, במצוה שבגופו הכתוב מדבר. מצוה שעל גופו מנין, ת"ל על מצות ומרורים יאכלוהו וכו' ע"כ. וברש"י שם ביאר שסדר הפסח וצלייתו, כמו שמעכב בפסח ראשון כך מעכב בפסח שני. ויל"ע, האם מילת זכריו, חשיב מצוה שבגופו או לא.

והנה חקר הגר"ח האם מילת זכריו ה"שם ערל" הוא המעכב, שכאילו הוא עצמו ערל, (הגר"ד פוברסקי פסחים) או שמא קיום מצות המילה היא המעכבת.

והוכיח הגר"ח מדברי הר"מ (פ"ה מק"פ ה"ה) שגם טבילת שפחותיו מעכבתו בפסח, ואפילו שאינו מצווה בטבילתו, אי"כ חזינן שה"שם ערלות" הוא המעכב. וכן אי"ש הא דאיתא ביבמות (ע"א:) כגון שהיו אביו ואמו חבושים בבית האסורים, ופירש"י דמצות המילה מוטלת עליהם, ואפי' שאשה לא מצווה במילת בנה, אך ה"שם ערל" הוא המעכבה בפסח.

והנה אי נימא דבלא מל זכריו, חשיב כאילו הוא עצמו ערל, אי"כ הו"ל כמצוה שבגופו, והוא מעכב גם בפסח שני, משא"כ אי נימא שקיום המילה הוא המעכב בפסח, אי"כ אי"ז מצוה שבגופו, ואין מעכב בפסח שני.

ובמניח (מצוה ש"פ) כתב, שמילת זכריו מעכבתו אף בפסח שני.

יש לך שאלה בדיני המקדש והקרבנות? חייג כעת!

0350-81-81-3 / 0777-22-3333

דיני קרבן פסח שני

המחייבים בפסח שני

א. מי שלא עשה פסח ראשון, מפני שהיה טמא או בדרך רחוקה, או שנאנס באונס אחר, או שלא עשאו בשוגג או במזיד, הרי זה עושה פסח שני ב"ד באייר בין הערביים.¹

ב. נשים פטורות מפסח שני, ומכל מקום הרשות בידן לעשותו,² ועבדים דינם כנשים.³

ג. יש אומרים שקטן אינו עושה פסח שני.⁴

ד. גר שנתגייר בין פסח ראשון לפסח שני, או קטן שהגדיל בין פסח ראשון לפסח שני, י"א שחייב בפסח שני,⁵ ויש פוסקים.⁶

ה. יש אומרים שבפסח שני אין פטור דרך רחוקה,⁷ ויש חולקים.⁸

ו. רוב ציבור שלא הקריבו בראשון אינם עושים פסח שני.⁹

ז. נבנה בית המקדש בין פסח ראשון לפסח שני, אין עושים פסח שני,¹⁰ וי"א שעושים פסח שני.¹¹

דיני עשיית פסח שני

ח. פסח שני צריך להיות שה תמים זכר בן שנה כפסח ראשון.¹²

ט. ואינו טעון ביקור ד' ימים קודם שחיטתו.¹³

י. פסח שני נשחט על היחיד כפסח ראשון.¹⁴

יא. זמן שחיטתו לאחר חצות כפסח ראשון, ונסתפקו הראשונים האם נשחט לאחר תמיד של בין הערביים.¹⁵

יב. פסח שני אינו נשחט בשלשה כתות.¹⁶

יג. סדר עבודותיו כמו בפסח ראשון, וכן דמו ניתן במתנה אחת בשפיכה.¹⁷

יד. וטעון הלל בעשייתו ואינו טעון הלל באכילתו.¹⁸

טו. אין מביאים עמו חגיגה.¹⁹

טז. פסח שני דוחה את השבת, ואינו דוחה את הטומאה.²⁰

איסורי חמץ

יז. איסור חמץ אינו נוהג בפסח שני, ואין בו משום בל יראה ובל ימצא ומשום תשביתו ומשום לא תשחט על חמץ,²¹ ויש אומרים שמכל מקום בשעת אכילתו אסור לאכול חמץ.²²

יח. יש אומרים שפסח שני טעון לינה בליל ט"ו בירושלים,²³ ויש אומרים שאינו טעון לינה.²⁴

הספד ותענית ועשיית מלאכה

יט. יום י"ד באייר אסור במלאכה בהספד ובתענית לכל אותם שמקריבים פסח שני,²⁵ ויש אומרים שכל ישראל אסורים בהספד ובתענית.²⁶

¹⁴ שם צ"ה א'.

¹⁵ ע"י תוס' יומא כ"ט ב' ד"ה אלא, אמנם התוס' במנחות מ"ט ב' נקטו שגם פסח שני נשחט אחר התמיד, וע"י מל"מ פ"א מק"פ ה"ד, ובחת"ס פסחים פ"ט א' ב' שנשחט קודם התמיד.

¹⁶ ע"י תוס' פסחים צ"ה א' ד"ה מה.

¹⁷ רש"י פסחים שם ד"ה במצות, רמב"ם פ"י הט"ו.

¹⁸ גמ' שם, רמב"ם פ"י הט"ו.

¹⁹ תוספתא פ"ח ה"ג, רמב"ם שם.

²⁰ שם צ"ה ב', רמב"ם שם, אמנם ע"י יוסף אומץ להחיד"א סי' ו' שכ' ע"פ דברי התוס' ביומא נ"ה א' ד"ה דוחה שבאופן שציבור נדחין לפסח שני דוחה את הטומאה.

²¹ פסחים צ"ה א', רמב"ם שם.

²² ע"י רש"י במדבר ט' י' שכ' וז"ל פסח שני מצה וחמץ עמו בבית ואין איסור חמץ אלא עמו באכילתו, ע"כ. וע"י מנחת חינוך מצוה שפ"א, וע"י במשך חכמה בהעלותך שם, אך ע"י אבי עזרי פ"י מהל' קרבן פסח הט"ו שפי' דברי רש"י באופן אחר.

²³ פסחים צ"ה ב' וע"י תד"ה טעון בשם הספרי, ובליקוטי הלכות שם.

²⁴ ח"י המאירי שם.

²⁵ רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ו ה"י, וע"י צל"ח פסחים נ' א'.

²⁶ ע"י מגילת תענית ובפ"י האשל שם.

¹ פסחים צ"ב ב', רמב"ם הל' ק"פ פ"ה ה"א.

² פסחים צ"א ב', רמב"ם שם ה"ח.

³ מנחת מצוה ש"פ.

⁴ חלה פ"ד מ"א ובפיהמ"ש להרמב"ם, וע"י קהלת יעקב למהר"י אלגזי ח"א אות ש"ב.

⁵ פסחים צ"ג א' מחלוקת רבי ור"נ, ופסק הרמב"ם שם ה"ז כרבי.

⁶ ע"י בהשגות הראב"ד שם ה"ב שפסק כר"נ ורחב"ע, וע"י כס"מ שם, ולפ"ז ה"נ יפטר מפסח שני, וכ"כ בפתח בית הל' ק"פ פ"ה ה"ז. אמנם יעו"י תוס' פסחים פ"ח א' ד"ה שה שכ' דלמ"ד שה לבית אבות לאו דאוי' קטן אינו בר מינוי כלל אלא שמתיר לו לאכול, ולפ"ז אף כשעשה פסח בראשון חייב בשני.

⁷ ע"י מל"מ הל' ק"פ פ"א ה"א, ובס' פתח הבית שם פ"ה ה"ט.

⁸ ע"י בס' ישועות מלכו שם ה"ב שיש פטור דרך רחוקה גם בפ"ש.

⁹ פסחים פ' א', רמב"ם שם פ"ו ה"ד, אמנם במלאכת שלמה פסחים פ"ט מ"ד כ' שאם היו רוב ציבור זבים עושים בשני, וכ"כ החיד"א ביוסף אומץ סי' שרק בטומאת מת אינם נדחים לשני, אבל אם ארע אונס או שאר טומאות ולא הקריבו רוב ציבור בראשון נדחים לשני.

¹⁰ ירושלמי פסחים פ"ט ה"א.

¹¹ ע"י מנחת מצוה ש"פ ובס' יוסף אומץ להחיד"א סי' ו'.

¹² פסחים צ"ה א' במצוות שבגופו הכתוב מדבר, רמב"ם פ"י הט"ו.

¹³ שם צ"ו א'.

דברים שנאמרו מאת הגאון הגדול רבי צבי קושלבסקי שליט"א

ראש ישיבת היכל התורה

במעמד סיום שע"י רשת ישיבת בין הזמנים המרכזית רמב"ש א' - איגוד בני הישיבות נאמר בסניף ביהמ"ד לב אליהו

(א) הנה בליל הסדר האדם מקבל הבנה גדולה להודות להקב"ה על כל הטוב שעשה עמנו, אבל מיד אחר כך מסתלקת ההבנה הזאת, ואז מוטל עלינו בכל כוחנו להתעלות ולהחזיר את ההבנה שהיתה לנו בליל הסדר.

וכמו שכתב הרמח"ל בליל פסח מאירים כל המוחין ובזה קדושת ליל פסח גדולה מכל שאר המועדים שהכל בא ברגע אחד, ונשארת בו ההארה הזו כל היום ראשון, ואחר כך מסתלקים מפני שכל המוחין שבאו בליל פסח היו רק לפי שעה, עד שיוכלו ישראל לצאת מיד הסטרא אחרא, ועל כן באו כל המדריגות שלא כסדר. וכיון שהדבר היה שלא כסדר, על כן לא היה אפשר להתקיים, ועל כן הוצרכו המוחין להסתלק מיד. ונמצא שכל המוחין הבאים בליל פסח בבת אחת, צריך אחר כך כל המ"ט הימים של ספירת העומר להביאם כסדר. ע"כ.

אבל א"כ צריכים אנו לחפש מה מוטל עלינו לעשות בימי ספירת העומר בכדי שנחזיר את ההבנה הבהירה הזאת.

ונראה שזה מרומז במה שכתוב בפסוק "וספרתם לכם ממחרת השבת, מיום הביאכם את עומר התנופה".

וצריך להבין למה כשהתורה צוותה לספור ספירת העומר היא תלתה את זה בהקרבת העומר, ולא אמרה רק שממחרת היו"ט הראשון של פסח צריך לספור ארבעים ותשעה ימים.

ונראה שהדבר יובן ע"פ מה שהתורה צוותה שקרבן העומר יבוא רק משעורים כמו מנחת סוטה שבאה רק מהשעורים שהוא מאכל בהמה, ומסביר המהר"ל "לכך היה הקרבן עומר מן השעורים, שהשעורים הם גופניים כי הם מאכל בהמה, וקרבן זה ביום ראשון של ספירה, כי התורה צריכה שיהיה לה מקבל גשמי. כי מעלת השכל, אי אפשר שיהיה בלא מקבל כלל, אלא צריך לו מקבל גשמי. ולכך היום הראשון של הספירה, יש בו הקרבן העומר מן השעורים, שהוא מאכל חומרי, כנגד הגוף, נושא התורה. אבל ביום חמישים, שהוא עצרת, אז מקריבים שתי הלחם מן החטים, שהוא ראוי לאדם השכלי. ע"כ.

ולפי"ז מובן הטעם שסופרים כך וכך ימים מיום שהקרבנו העומר, ולא אומרים כך וכך יום עברו מיו"ט הראשון של פסח, ומשום שהטעם שהקריבו קרבן העומר משעורים הוא משום שכיון שבזמן שהקריבו את העומר שהוא ט"ז בניסן עדיין לא עשו כלל ישראל את ההכנה הנדרשת לקבלת התורה לכך מקריבים העומר משעורים מפני שמעשינו היו דומים לבהמה הגשמית, ובימי הספירה אנחנו מכינים עצמנו לקבלת התורה, שאנו מתרחקים מאז מלהתנהג כבהמה, וכך נהיה מוכנים לקבלת התורה. ולכך אומרים כך וכך התרחקנו מהקרבן העומר שהכוונה היא שהתרחקנו מלהתנהג כמו בהמה.

וא"כ עלינו לחפש מה הדרך להתרחק מהתאוות החומריות.

ונראה ע"פ מש"כ במדרש משלי (פרק כ"ד) "כל זמן שדברי תורה נכנסין ומוצאין חדרי לב פנויין ושרויין הדברי תורה בתוך חדרי לבו, אין יצר הרע שולט בהן. ואם לאו שאין הדברי תורה שרויין בתוך לבו, אין אדם יכול להוציא היצר הרע מתוך חדרי לבו. משל למלך שהיה מהלך במדבר ומצא שם טרקלין וחדרים פנוין, נכנס ושורה בתוכו. כך יצר הרע, אם אין מוצא בחדרי הלב דברי תורה, אז היצר הרע שולט בחדרי הלב, ואין אדם יכול להוציאו מתוכו". עכ"ל.

הרי לנו שהדרך שנוכל להנצל מתאוות העולם הזה הוא רק ע"י עסק התורה.

ויש להוסיף שכשאדם עמל בתורה אז לא רק שזוכה לצמצא את היצר הרע אלא אז היצר הרע עצמו נהפך להיות טוב, וכמו שכתב רש"י בזכריה (פרק ד', פסוק י"ד) "וז"ל יצר הרע מתהפך לטוב בזכות התורה. ע"כ.

ונראה שמטעם זה התורה נמשלה לדבש כמו שכתוב בפסוק בתהילים (פרק י"ט) שדברי התורה "מתוקים מדבש", שכמו בדבש אם נפל לתוכו חתיכת איסור (וכגון רגל של זבוב), טבע הדבש להפוך את החתיכת איסור לדבש, ומותר לאכול את כל הדבש, מפני שהאיסור נהפך להיות. וכמו כך בדברי תורה, מי שעמל בתורה זוכה שגם היצר הרע שבו נהפך להיות טוב. וכשהאדם מגיע לדרגה זו אז אינו מתאוה כלל לעשות איסור אלא כל רצונותיו הוא לקיים מצוות וללמוד תורה, ואפילו היצר הרע מסייע אותו לקיים המצוות.

(ב) אבל צריך לדעת שלא תמיד לימוד התורה מועיל לאדם לזכות לעלות מעלה מעלה, שהנה אמרו חז"ל בגמ' ביומא ב[ע"ב:] "וז"ל אמר רבי יהושע בן לוי, מאי דכתיב "וזאת התורה אשר שם משה", זכה נעשית לו התורה סם חיים, לא זכה נעשית לו סם מיתה. ע"כ.

והגר"א באבן שלמה (פרק א) הסביר דבר זה, "וז"ל ענין התורה לנפש דוגמת המטר לארץ, שמצמיח מה שזורע בה, סם חיים או סם מות, כן בתורה מצמיח מה שבלבו, אם לבו טוב תגדיל יראתו, ואם בלבו שורש פורה ראש ולענה יגדל הטינא בלבו, וכו' על כן צריך לפנות לבו בכל יום קודם הלימוד ואחריו מעפוש הדעות והמדות, ביראת חטא ומעשים טובים. ע"כ.

הרי שבכדי שלימוד התורה יגרום לאדם להיות דבוק בה', הוא צריך ללמוד תורה עם מדות טובות ויראת שמים בכדי להדבק בהקב"ה, ואז יתקיים בו מה שכתוב בפסוק "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום".

(ג) ובזה נוכל להבין מה שאמרו חז"ל במדרש (קהלת רבה יא, ה) "שנים עשר אלף זוגות תלמידים היו לר' עקיבא, וכולן מתו בין פסח לעצרת, ובסוף נשארו לר' עקיבא רק שבעה תלמידים, ואלו הן, רבי יהודה, ורבי נחמיה, ורבי מאיר, ורבי יוסי, ורבי שמעון בן יוחאי, ורבי אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי, ורבי יוחנן הסנדלר. אמר להם ר' עקיבא לתלמידיו שנותרו בחיים, תלמידים הראשונים לא מתו אלא מפני שהיתה עיניהם צרה בתורה זה לזה, אתם לא תהיו כן, מיד, עמדו ומלאו כל ארץ ישראל תורה. ע"כ.

וצריך להבין איך יתכן שעשרים וארבע אלף אנשים אלו שזכו להיות תלמידי ר' עקיבא, נכשלו כ"כ עד שהיו חייבים מיתה, שהרי מסופר שאמרו פעם אחת אמרו למרן הגר"ז זצ"ל על מישהו שהוא היה "תלמיד" של אביו הגר"ח מבריסק, והשיב מרן הגר"ז זצ"ל שאותו אדם אמנם למד תורה מהגר"ח מבריסק, אבל לא הגיע למעלת "תלמיד", וא"כ איך יתכן שעשרים וארבע אלף תלמידי ר' עקיבא נכשלו בחטא גדול כזה שהיתה עיניהם צרה בחבריהם.

ונראה ע"פ מש"כ מרן ר' ישראל סלנטר זצ"ל בספרו אור ישראל (איגרת ו') "הלימוד בתורה אשר יקרא לימוד, הוא ללמוד בחרפות הדעת [גיפטיג] כל אחד מחזיק בכל עוז סברתו. ואילו הלימוד לשמה היא שקיטת הרוח, אם כדבריו ואם כדברי חבירו להיות שוה בעיניו. והמה כמעט דברים מתנגדים זה לזה. ובגלל זה אמרו חז"ל בקידושין [ל'] אפילו האב ובנו הרב ותלמידו שעוסקין בתורה, בתחילה נעשים אויבים זה את זה, ואינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה, וכו' האיבה בראשונה היא בחינת הלימוד בחרופת הדעת, והאהבה בסופה היא בחינת הלשמה, שכל אחד מבטל דעתו לילך אחר הרוב או הגדול, כלומר הנהגת חיבה וריעות, היא בחי' הלשמה. ע"כ.

ומסופר על תלמידיו של מרן ר' ישראל סלנטר זצ"ל שמשום שרצו ללמוד 'תורה לשמה' התבודדו ולמדו בדיקות גדולה. וכשהגיע מרן ר' ישראל סלנטר לבקר אותם ודיבר איתם בלימוד, אמר להם אני רואה שאתם עוסקים בלימוד "לשמה", אבל אני לא רואה שזכיתם ללמוד "תורה", מכיון שמבלי שאדם יכניס את כל יצריו, בכדי להשיג את הסברה הנכונה, לא יצליח להתגבר על עפריות החמריות, ורק ע"י שמנסה בכל כוחו להבין מה הסברה הנכונה רק כך יוכל להבין העומק של הדברי תורה.

ואני ג"כ זכיתי לראות את אברכי מיר שהגיעו משנחאי לאמריקה, שכל כך היה שם ריתחא דאורייתא, עד שהכושי שהיה צריך לנקות את הבית מדרש חשב שבעוד רגע יתחילו ליתן מכות אחד לשני.

וכך מפורסם אצל מרן ר' אהרן קוטלר זצ"ל שכשתלמיד אמר לו סברה עקומה, אז מרן ר' אהרן מרוב הריתחא דאורייתא שהיתה לו היה גוער בו ואומר לו "אתה עם הארץ כמו איכר".

ופעם אחת אמר מרן הגרי"ז שהטעם שהיום אין לנו את אותם גדולים כמו שהיו בדורות הקודמים, הוא משום שבדורות הקודמים כשהיה וויכוח בין שני לומדים אז מרוב הריתחא דאורייתא היה נראה כאילו כל אחד הולך לזרוק שטנדר על חבירו, ואילו היום כל אחד מתווכח עם חבירו בשלוות נפש כאילו לא איכפת לו אם הסברה כמו שהוא אומר או כמו שחבירו אומר.

וע"פ זה נוכל להבין הטעם שתלמידי ר' עקיבא לא נהגו כבוד זה בזה, והוא משום שכיון שהלימוד היה עיקר חייהם לכך הסברה היתה בוערת בקרבם מאוד מאוד, ולכך מרוב הריתחא דאורייתא לא נהגו כבוד זה בזה, והיתה עיניהם צרה זה בזה, ולכך נענשו שמתו.

ולכך אמר ר' עקיבא לתלמידיו שנותרו בחיים שבכדי שלא ימותו צריכים ללמד תורה לאחרים, שאז הם לא יכשלו בדבר זה שעיניהם צרה בחבירו, ומפני שבאופן כזה שלומד תורה בכדי ללמדו לאחרים אז הוויכוח עצמו הוא בשביל שהוא וחבירו יגיעו להבנה אמיתית של מה שלומדים, ולכך באופן כזה לא ייענשו על מה שלומדים בריתחא דאורייתא.

והדברים נוגעים בפרט לתקופה הזו שכלל ישראל נמצא במצב קשה מפני שהאנטישמיות בעולם גוברת מאוד, בתקופה זו בפרט צריכים אנו זכויות שישמרו עלינו מהגויים.

והזכות ששומרת עלינו מכל הצרות היא ללמוד על מנת ללמד תורה לאחרים.

וכמו שאומרת הגמ' בכתובות [ע"ז:]: שר' יהושע בן לוי "איכרך בבעלי ראתן (מחלה מדבקת) ואיעסק בתורה", ובזכות זו לא נראתה הקשת בימיו, כלומר ר' יהושע בן לוי לימד היה הולך לאנשים שהיו חולים במחלה מדבקת ומלמד אותם תורה, ומשום זכות זו שלימד תורה לאחרים היתה הגנה על דורו שלא נראה הקשת בימיו.

וכמו"כ כשאנחנו נלמד תורה בכל כוחנו בשביל ללמדה לאחרים נזכה שהקב"ה יגן על כל הדור כולו.

(ד) והנה יש בחורים שאומרים שאינם טועמים טעמה המתוק של התורה, ושואלים עצה איך יוכלו להרגיש מתיקות התורה.

ונראה שחז"ל הסבירו דבר זה במדרש "מה מים אם אין אדם צמא אינה ערבה בגופו, כך תורה אם אין אדם ערב בה, אינה ערבה בגופו". ע"כ.

והסביר הגר"א שכוונת המדרש היא, שהתורה דומה למים, שאם האדם צמא למים, אז כששותה מים הרי הוא מרגיש טעם טוב כששותה המים. אבל כששותה משקים אחרים, אז הרי אינו צמא למים ואז המים אינם טעימים לו.

כמו"כ בלימוד התורה, אם לוקח הנאותיו מדברים גשמיים אז אינו זוכה לטעום טעמה הטוב של התורה. אבל מי שמשקיע כל כוחו רק בעמל התורה יזכה לטעום טעמה המתוק של התורה.

(ה) ויש עוד נקודה חשובה שצריך לדעת שצריך ללמוד בשמחה גדולה.

וכמו שכתוב בפסוק, "ביום הזה באו מדבר סיני", ואמרו חז"ל מלמד שכל יום יהיו בעיניך כחדשים.

וקשה שהרי הפסוק מדובר לפני מתן תורה שעדיין כלל ישראל לא קיבלו את התורה וא"כ איך אפשר לדרוש מפסוק זה שדברי תורה צריכים להיות בעיניך כל יום כחדשים.

ונראה להסביר ע"פ מש"כ הרמב"ן "מעת צאתם ממצרים נכספו להגיע להר סיני, כי ידעו ששם יקבלו את התורה, כי משה הגיד להם מה שנאמר לו תעבדון את האלקים על ההר הזה, ולכך כשבאו למדבר סיני היה להם שמחה להם ויום טוב. ע"כ. כלומר כלל ישראל היה בשמחה עוד לפני שקיבלו את התורה מכיון שידעו שהולכים לקבל את התורה, ונראה שזו היא כוונת חז"ל במה שאמרו "שכל יום יהיו בעיניך כחדשים" שעוד לפני שאדם מתחיל ללמוד הוא צריך להיות בשמחה על הזכות הגדולה שיש לו שהולך ללמוד תורה. וזה דבר מאוד חשוב שכל אחד יהיה בשמחה כיון שרק ע"י השמחה יוכל לקנות דברי תורה וכמש"כ המהר"ל וז"ל כי השמחה מדה גדולה, כי כאשר האדם הוא בשמחה הוא בשלימות, ועי"ז מקבל התורה שהיא שלימות האדם. וכאשר האדם בצער אז הוא בחסרון, אין מקבל התורה שהיא שלימות האדם. כלל הדבר כי אין ראוי לאדם להשיג התורה שהיא שלימות האלקי, כי אם ע"י שמחה שהיא שלימות נפשי. וכאשר האדם נפשו בשמחה אז ראוי לקבל נפשו שלימות התורה. ע"כ.

ולכך כל אחד צריך לשמוח על הזכות הגדולה שיש לו אפשרות ללמוד תורה שהיא כ"כ מתוקה ונפלאה וכמש"כ האור החיים מה שכתוב בפסוק ושמחת בכל הטוב ירמוז אל התורה כמו שאמרו חז"ל בגמ' בברכות [ה']. אין טוב אלא תורה, שאם היו בני אדם מרגישים במתיקות ועריבות טוב התורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם. ע"כ.

ולכך כל אחד צריך לשמוח מאוד על הזכות שיוכל ללמוד תורה שעל ידה יוכל להתרומם ולהיות דבוק בהקב"ה.

(ו) ועוד נקודה חשובה שאני רוצה לומר לכם, הוא, שכל אחד ואחד צריך לדעת שאף אם יש לו קושי, מכל סוג שהוא, בין שאין לו זרע של קיימא, ובין שצריך רפואה שלימה, צריך לדעת שאסור לו להתייאש, כיון שהקב"ה הוא אב הרחמן ורוצה רק טוב בעדו, ולכך אין לו להתייאש אלא יבטח שה' יתן אליו מה שהוא צריך בכדי ללמוד תורה בנחת רוח.

וכמו שמצינו שכשהמצריים שיעבדו את ישראל במצרים, והקב"ה שלח את משה רבינו, התלונן משה רבינו להקב"ה "למה הִרְעָתָה לְעַם הַזֶּה לְמַה זֶה שְׁלַחְתָּנִי, והקב"ה השיב למשה רבינו כמו שכתוב בפסוק "וַיֹּדְבֶר אֱלֹקִים אֶל מֹשֶׁה וְיֹאמַר אֲלֵיו אֲנִי יְהוָה".

והסבר התשובה של הקב"ה למשה רבינו היא, שאף שהקב"ה פתח במידת הדין וכמו שכתוב "וַיֹּדְבֶר אֱלֹקִים אֶל מֹשֶׁה" מ"מ צריך לדעת שאף שזה נראה דין מ"מ הדין נובע ממדת הרחמים וכמו שמסתיים הפסוק "אני יְהוָה" ששם זה מורה לנו שאף שנראה שמה שנעשה לנו היא רעה אבל האדם צריך לדעת שמה שנעשה היא מדת הרחמים, שאף מה שנראה כמו יסורים הם רחמים מפני שהם נעשים בשביל להטיב לאדם מפני שלא היה יכול להשיג הברכה מבלי שהיו לו יסורים, ועל ידי שקיבל יסורים יזכה לקבל כל הברכות.

ולכך אסור לאדם להתייאש מן הרחמים, וצריך להתפלל להקב"ה באופן כזה, שיאמר, אני יודע שלא מגיע לי כלום, אבל הרי אתה אב הרחמים לכך אני מבקש ממך שתפתח לי היכל הרחמים ששם אין שום דין, ותתן לי את מה שאני צריך.

וכשלא נתייאש ונתפלל להקב"ה בכל הכח בטוח שהקב"ה יעזור, וכמו שאני לא התייאשתי ובזכות זה זכיתי בבן זכר שהפנים שלו זורחות עד שאף האחיות בחדר לידה התפלאו על הפנים המאירות שלו, וכן כל מי שמתפלל להקב"ה ואינו מתייאש בטוח שהקב"ה יעזור לו. ויהי רצון שבקרוב נזכה לביאת המשיח, אמן ואמן.

שאלת מוסר

שאלות מתורת המוסר בנושאי הפרשה ותשובותיהם הלקוחות מתוך תורת שיחותיו של המשגיח

הגאון הצדיק רבי משה אהרן ברודמן זצוק"ל על פרשיות השבוע

פרשת אמור

וילנא ד.ס. תשס"ז

הקדמה

הימים שבין פסח לשבועות ימי הכנה והתעלות לקראת מתן תורה, ימי אהבה והתקרבות אהבת עולם אהבתנו תורה ומצוות וכו' למדתנו, והנה הונהג מנהג אבלות על מיתת תלמידי רבי עקיבא באותן הימים, וצריך תלמוד דמשמע שזה עניין הנוגע לדורות דאי לאו הכי לא היו קובעים זאת לדורות, ואיך מיעטו בשמחת ההכנה ובשמחת ימים הללו, ומשמע שיש שייכות בין שתי העניינים.

השאלה: למה תלמידי רבי עקיבא נענשו דווקא בתקופה שלאחר הפסח, והאם יש קשר בין זה למתן תורה?

כי האמת מן התימה היא אם לא נהגו כבוד זה בזה, מדוע נענשו רק בימים הללו וכי המצב שלא נהגו כבוד זה בזה התחיל דווקא אחרי פסח, אתמהא? ואם כן האם מוכרח להיות עונש מקיף ותקיף בבת אחת, משמע שבאמת התביעה על תלמידי רבי עקיבא לא הייתה תביעה כלל בשאר ימות השנה, ודווקא בימים הללו נתבעו על כך, ולא עוד אלא שעניין תביעתם הוא צורך ולימוד לדורות, מהו הביאור בעניין זה?

התשובה: במתן תורה התחדש עניין שכר ועונש.

הנה אף על פי שעניין מתן תורה לכלל ישראל היא מידת החסד והאהבה הגדולה שהקדוש ברוך הוא אוהב את עמו ישראל, הנה בכל זאת יש בעצם נתינת התורה לבריאה הנהגה מחודשת שלא הייתה עד כה.

באמת עד מתן תורה לא עמדה כל הבריאה תחת הספק של קיום התנאי 'אם מקבלים את התורה ואם לאו אני מחזירה לתוהו ובוהו', כל הבריאה קיומה מחמת הנהגת חסדו יתברך, ומאז מתן תורה הותחל בהנהגת שכר ועונש, קיום העולם ומהלך הבריאה תלוי במעשי האדם וקיום תורה ומצוות שהרי רק בגלל מתן תורה קיים העולם, וזהו ש'כפה עליהם הר כגיגית' אם מקבלים אתם מוטב ואם לאו פה תהא קבורתכם, אין זה רק עתה בעת קבלת התורה אלא מעתה ממתן תורה הותחלה הנהגת דין ומשפט, שכר ועונש למעשי האדם בהיותו מצווה ועושה!

עד מתן תורה עונשים שנענשו 'דור המבול' 'דור ההפלה' 'דור אנוש', לא היה זה בגדר שכר ועונש היה רק כדי להגן לשמור על העולם ממזיקים, כמו שלא יוזק העולם על ידי חיות רעות, הים והגשמים וכדו'. אבל שכר ועונש בהנהגת הבריאה על פי מעשי בני אדם רק מאז מתן תורה נתחדש לעולם.

ומכאן השנאה הגדולה שירדה לעולם על עם ישראל, מאז 'סיני' כי כל העולם כולו נעמד בתנאי שעם ישראל צריך לקיים את התורה. ההכנה למתן תורה הוא להיות ראויים ל'שכר ועונש'.

על פי זה נבין שימי ההכנה למתן תורה הם ימי התעלות והזדככות להיות ראויים לאותה מדרגה של 'שכר ועונש' מה שלא היה עד כה בבריאה, המעלה וההתעלות וראויים להיות נידונים ונשפטים, חד הוא. בזה רק אדם נידון ולא בהמה.

ימי התשוקה וה'נכסוף' נכספתי לראות בתפארת עוזך, שהם ימי התעלות והתקרבות למתן תורה, למדרגת התורה וקדושתה, הם גם ימי התעלות והתקרבות למדרגת דין ומשפט להיות 'מצווה ועושה', 'מצווה ונתבע'.

זמן התביעה הוא זמן ההכנה לדרגת 'שכר ועונש'.

ומכאן הוא 'זמן התביעה' על תלמידי רבי עקיבא ולא על בזיון חס ושלום, אלא על שלא נהגו כבוד עצמו אלא מאחר שעתה הוא זמן של התעלות בחשיבות התורה ומעלתה הגדולה וכל שחסר בהבלטת עניין הכבוד החשיבות וגודל ערכה, שזה זמן העלייה בזה, הרי אז זה גם זמן התביעה של 'שכר ועונש' על הנקודה הזו.

הזמן הזה של קודם מתן תורה - הוא זמן שבו תובעים על חוסר מה בשלימות המעלה של נתינת חשיבות העליונה של תורה, ולכן הם נענשו לא משום שהיה אז 'זמן החטא' אלא בגלל שזה היה 'זמן העונש'.

כי לא חטא היה כאן, בכל השנה לא נתבעו על כך, ולא הורגש עניין זה עד כדי תביעה, מה שאין כן בימים שניתנו והתייחדו להבלטת החשיבות וזוהי העבודה, ואז יחד עם זה הם ימי התעלות בלהיות 'מצווים ועושים', 'מצווים ונתבעים', להיכנס תחת הנהגת משפט ודין, אז נתבעו על זה.

והפך עניינם ללימוד לדורות, על גודל האחריות של קבלת התורה ושל מקבלי התורה בכל דור ודור.

אין החשיבות נקנית במחשבה ולא בדיבור ואף לא במעשה חד פעמי, חשיבות היא דווקא כשהופכת להיות קבועה ותמידית בנפש עד שכל שאר דברים נדחים ומתבטלים כלפיה אז קרוי שהתורה היא החשובה, והיא החשובה אצלו כפי שהיא באמת. נתינת כבוד ללומד תורה, נתינת חשיבות ללומד כפי שהוא חשוב באמת, היא מעלה ומדרגה בשביל הנותן ובשביל הבריאה כולה.

בדיני אבות הטומאה ותולדותיהן מדאורייתא ומדרבנן

סדרת השיעורים בהלכות טהרות הלכה למעשה
שיעור מס' 9

**אלו הן אבות הטומאה המטמאים במגע
ובמשא ובחיבורין (והיינו שגם הכלים הנוגעים בו
בשעת מגעו או משאו נטמאו).**

- (א) כזית מן הנבילה של בהמה או חיה טהורה או טמאה.
- (ב) אבר מן החי מן הבהמה שיש בו בשר גידין ועצמות אע"פ שאין בו כזית⁴.
- (ג) מי חטאת שיש בהם כדי הזאה. ולשית רש"י⁵ גם האפר עצמו.
- (ד) מעיינות⁶ של זב זבה נדה יולדת ושל מצורע מוסגר ומוחלט וגם של בועל נדה.
- (ה) זובו וש"ז של זב וזובו של מצורע.
- (ו) דם הנדה, הזבה, היולדת, והמצורעת.
- (ז) לענין בועל נדה נחלקו הראשונים אם מטמא בחבורין לדי' הרמב"ם [פ"ו הי"ב מאה"ט] משמע שמטמא בחיבורין ולדי' השר מקוצי (הובא בתו' ראש נדה לג.) וכן לדי' הר"ש [ריש כלים] וכ"ה ד' הר"ר אברהם זעירא ורבינו ישעיה (הובאו ברא"ם מצורע טו. כד) שבוועל נדה אינו מטמא בחיבורין אף שמטמא במגע ומשא.
- ודע** דיש חילוק לענין טומאה בחיבורין בין טומאת נבילה ומרכב הזב ומי חטאת לטומאת מעיינות ושאר המטמאים במשא, דנבילה ומי חטאת ומרכב הזב מטמאים בחיבורין רק היכא שנושא אותם ולא היכא שנוגע בהם, אבל מעיינות ושאר המטמאים במשא מטמאים בחבורין גם את הנוגע בהם.

**אבות הטומאה המטמאים
אדם וכלים מדאורייתא**

אלו הן אבות הטומאה המטמאים רק במגע

- (א) השרץ¹ שמת או דמו ולדעת הרמב"ם רק כשהדם מחובר לבשר.
- (ב) אבר מן החי של השרץ² שיש בו בשר גידים ועצמות.
- (ג) ש"ז שיצא מישראל מגיל ט' ולמעלה.
- (ד) ראייה ראשונה של זוב אפי' בקטן בן יומו מישראל.
- (ה) אדם שנטמא ממת.
- (ו) כלי מתכת שנגע באדם שנגע במת, ולדעת הרמב"ם גם בכלי שוטף הדין כן.
- (ז) כלי שאינו ממתכת שנטמא ממת³ חוץ מכלי חרס שאינו נעשה אב הטומאה.
- (ח) כלי שנגע בכלי מתכות שנגע במת.
- (ט) מי חטאת שניתן בהם אפר פרה ואין בהם שיעור הזאה (והיינו כדי לטבול בהם ראשי גבעולין של אזוב ויזה) שנגע בהם קודם ההזאה שלא לצורך הזאה.
- (י) מצורע בימי ספרו⁴.

¹ והיינו החולד, העכבר, הצב, האנקה, הכח, הלטאה, החמט, והתנשמת.

² תו"כ שמיני פרק ז' פרשתא ו' אות א'.

³ והיינו לדעת ר"ת שבכלי שטף לא אומרים חרב כחלל אלא בכלי מתכות, ומשא"כ לדעת הר"מ דאף בהם אומרים חרב כחלל.

⁴ חזו"א כלים א, ז.

⁵ רמב"ם פ"ב ה"ג מאה"ט.

⁶ בכורות כג.

⁷ והיינו דוק, מי רגליים, כיה, נייע, ריר, ומי האף.

אבות הטומאה המטמאים במגע במשא ובהיסט⁸, ואת המשכב והמושב⁹ והמרכב¹⁰ שלהם, ואף תחת אבן מסמא, וכן מטמאים את מה שעליהם¹¹, אפי' שלא הסיטוהו ולא נגעו בו

(א) זב שראה ב' ראיות שחלוקות ביניהם בשיעור טבילה וסיפוג, או שראה ראיה אחת ארוכה בב' ימים טמא עד שספור ז' ימים נקיים. ודוקא שלא ראה את הראיה השניה מחמת אונס של מאכל, משתה, משא, קפיצה, חולי (של חולשת הגוף), מראה, והרהור אלא שבא מחמת חולי של מקום הזיבה.

(ב) זבה שראתה ראה אחת אפי' מחמת אונס ביי"א יום שבין נדה לנדה טמאה יום אחד, ואם ראתה ג' ראיות בג' ימים טמאה עד שתספור ז' ימים נקיים.

(ג) נדה שראתה ראה אחת אפי' מחמת אונס בימי נדתה טמאה ז' ימים.

(ד) יולדת כדרכה (ולא יוצא דופן) שילדה זכר טמאה ז' ימים ויולדת נקבה י"ד יום.

(ה) משכב ומושב ומרכב של זב, זבה, נדה, יולדת, עמדו או ישבו או שכבו או נתלו או נשענו עליהם מטמאים את האדם שנגע בהם או נשא אותם או עמד, ישב, שכב, נתלה, נשען עליהן אפי' שלא נגע בהם. אבל אין המשכב מטמא משכב אחר שהיה על גביו להיות אב הטומאה אלא כשנגע בו וגם אז דינו רק ראשון לטומאה ולא אב.

(ו) מצורע מוסגר ומצורע מוחלט מטמאים משכב ומושב ומרכב וכן עליונו טמא (ראשון לטומאה) אבל אינו מטמא בהיסט¹², אבל מצורע בימי ספורו (ספירת ז' נקיים) אינו מטמא משכב ומושב אלא מגע ומשא. ודעת ר"ת¹³ שאף מצורע מוסגר ומוחלט אינו עושה מו"מ אלא לראשון לטומאה.

בגד או חוטי שתי או חוטי ערב המנוגעים מטמאים משכב ומושב לעשותו רק ראשון לטומאה וזהו שיטת הרמב"ם, אבל שיטת הראב"ד שבגד אינו עושה מו"מ אפי' ראשון לטומאה וכ"ה בספרי (עי' מ"ל).

(ז) לענין בועל נדה נחלקו הראשונים אם מטמא בהיסט דעת הרמב"ם (פ"ג ה"א ממו"מ) שמטמא בהיסט וכ"ה שיטת רש"י נדה ל"ג. ולפי"ד גם עליונו טמא דלא גרע מהיסט אך שיטת השר מקוצי (הובא בתו' רא"ש נדה לג.) ותוס' בנדה עא. והר"ש שאינו מטמא בהיסט ולפי"ז ה"ה לענין עליונו דאינו מטמא אותו.

ולענין משכב ומושב של בועל נדה ג"כ אין דינו כמו"מ של נדה שהוא כאב אלא דינו כראשון לטומאה. ולענין אם מטמא את המשכב שתחת אבן מסמא ד' הריטב"א שבת פב. שמטמא.

אבות הטומאה המטמאים בבית הבליעה

האוכל כזית מנבלת עוף טהור נטמא האדם והכלים או הבגדים הנוגעים בו בשעת הבליעה. ואע"פ שכרכה בסיב ולא נגעה הנבילה בבית הבליעה הרי"ז טמא¹⁴. ולאחר שבלע דינו רק כראשון לטומאה שאינו מטמא כלים¹⁵.

אבות הטומאה המטמאים באהל

כזית מן המת או רוב מנין או רוב בנין עצמות או רביעית דם כמפורש בריש אהלות (ועיי"ש עוד כמה גווני).

אבות הטומאה המטמאים בביאה אל הבית

המצורע מטמא בביאה וחלוק הוא מטומאת אוהל המת בכמה חילוקים: א. דרך היכא שהטהור והטמא נמצאים באותו אהל ולא כשהאחד מאהיל

⁸ שהטמא הסיט את הטהור.

⁹ בדבר שעשוי למשכב או מושב ולא אומרים לו עמוד ונעשה מלאכתו.

¹⁰ לד' הר"ש היינו דבר שתופסים בו בשעת הרכיבה. ולד' הריטב"א עירובין כ"ז בשם תוס' גם דבר שיושבים עליו בפיוסוק רגלים נקרא מרכב.

¹¹ וזהו טומאת עליונו של זב הנקרא גם "מדף" ודינו ראשון לטומאה. ומשא"כ המשכב המושב והמרכב שדינם להיות אב הטומאה.

¹² רמב"ם פ"י ה"א מטומאת צרעת וכן מ' בפ"ה ה"ב ממו"מ ודו"ק. תו"כ פרשת מצורע. פסחים סז: ולענין עליונו עי' מסכת זבין פ"ד מ"ו בפיה"מ להר"מ.

¹³ פסחים סז: יומא ו:

¹⁴ תוספתא זבין פ"ה ה"ד.

¹⁵ זבין פ"ה מ"ט פרה פ"ה מ"ד.

על השני. ב. שצריך שהטמא והטהור יכנסו לבית דרך פניהם ולא דרך אחוריהם¹⁶, והני מילי כשנכנס רוב גופן אבל אם נכנס כל גופן גם כשנכנסו דרך אחוריהם מטמאים ונטמאים¹⁷ ג. צריך שהמצורע יעמוד או ישב בבית ולא שילך. ד. מחיצה בגובה י"ט ורחבה ד' אמות מפסקת בין הטמא לטהור.

ה. כלי חרס מכוסה מציל על הטהרה שבתוכו אף שאינו מוקף צמיד פתיל.

ו. הבגדים שעל הטהור נטמאים רק היכא שישב שם שיעור של כדי אכילת פרס.

אבות הטומאה המטמאים ע"י התעסקות

א) השוחט פרה אדומה, והמקבל הדם, והמזה את דמה, והשורפה, והמשליך את עץ הארז ושני התולעת והאזוב, והאוסף את אפרה.

ב) המתעסקים בשריפתם של פר ושעיר הנשרפים של יוה"כ ושל פר כהן משיח ושל פר העלם דבר של ציבור ושל שעיר הבא על חטא ע"י של ציבור, כל אלו מטמאים משעת הולכתם לשריפה בבית הדשן עד שיעשו לאפר.

ג) המשלח את השעיר לעזאזל ביוה"כ.

כל אלו דינם דבשעת ההתעסקות עצמה מטמאים בגדים שנוגע בהם, ולאחר שפירשו דינם כראשון לטומאה שאינם מטמאים בגדים.

אבות הטומאה המטמאים אדם וכלים מדרבנן

המטמאין במגע ובמשא מדרבנן הם:

א) עבודה זרה ומשמשי ע"י מטמאין במגע כזית מהן¹⁸.

ב) תקרובת עבודה זרה ויין נסך מטמאים במגע ובמשא בכזית¹⁹.

ג) הנכנס ראשו ורובו לבית ע"י לדעת הרמב"ם טמא²⁰ ולדעת הר"ש אינו טמא (זבין פ"ה מ"א).

אבות הטומאות המטמאין בטומאת מת מדרבנן:

א) רביעית דם שיצא חלק ממנה מחיים וחלק ממנה לאחר מיתה מטמא במגע במשא ובאהל²¹.

ב) שדה של ישראל שנחרש בה קבר ע"י בעל השדה, הנוגע או הנושא את העפר שתוך מאה אמה לקבר טמא שמא הסיט עצם כשעורה. ושורפין ע"י תרומה וקדשים²². אבל אם מסופק אם חרש את מקום הקבר טהור דהו"ל ס"ס (פ"ז מ"ג אהלות).

ג) שדה שנאבד בה קבר כל הנכנס לשם טמא מספק כאילו האהיל על גבי הקבר, ושורפין ע"י תרו"ק²³. והחמירו חכמים שלא אומרים בזה ספ"ט ברה"ר ספיקו טהור כיון שהוא ספק קבוע לכל העולם ולא ספק הבא ע"י מקרה לאותו האיש.

ד) אדם או כלי שנכנס ראשו ורובו לאויר ארץ העמים נטמא מדרבנן ואין שורפין על זה תרו"ק²⁴.

ולד' תוס' (נזיר מד.) צריך הזאת ג' וז', ולד' הר"מ (פ"א ה"ב מטו"מ) מספיק טבילה והערב שמש.

ה) עפר גוש הבא מארץ העמים מטמא במגע ובמשא וצריך הזאת ג' וז' ושורפין תרו"ק עליו²⁵.

ו) מדורות העכו"ם- עכו"ם שדר בא"י מ' יום הנכנס לשם ראשו ורובו דינו כנכנס לאויר ארץ העמים (ונטמא באויר)²⁶, וי"א שמטמא רק במגע ובמשא²⁷. ובירושלמי (ספ"ק דפסחים) הביא מח' אם שורפין ע"י תרומה או לא.

ז) הנכנס לארבע אמות של מת או של קבר נטמא, ואם יש שם מחיצות י' טפחים סביביו אינו מטמא אלא בדי' טפחים סביביו²⁸. וצ"ע אם שורפין תרו"ק.

²¹ רמב"ם פ"א ה"ב מטו"מ.

²² טהרות פ"ד מ"ה.

²³ פ"א ה"ב מטו"מ.

²⁴ רש"י פסחים ט. ד"ה מי לא.

²⁵ סוטה מב. רמ' הל' אבל פ"ג הי"ג, יו"ד סי' שעא, ה.

¹⁶ שבויעות יז.

¹⁷ פט"ז מטומאת צרעת הל' ה'.

¹⁸ שבת פ"ב רמב"ם פ"ו ה"ב-ה מאה"ט.

¹⁹ חולין יג.

²⁰ פ"ו ה"ו מאב"ט.

ח) גוי שמל ונתגיר צריך הזאת ג' וז' מדרבנן²⁶. ובפשטות נ' דשורפין עליו תר"ק כל שלא היוזו עליו מדדימוהו למת.

ט) עור אדם מת המעובד מטמא כמת עצמו²⁷. ובפשטות משמע ששורפין עליו תר"ק.

י) הנוגע בעובר מת במעי אשה טמא כנוגע במת גזירה שמא יוציא העובר את ראשו²⁸, ועל האשה עצמה לא גזרו. וצ"ע אם שורפין ע"ז תר"ק.

אבות הטומאות המטמאין בטומאת זב מדרבנן:

א) גוי מבן ט' בזכר ומבת ג' בנקיבה דינם כזב ומטמאים במגע במשא בהסיט במו"מ ובמעיונות²⁹ ואין שורפין עליו תר"ק³⁰. והקילו חכמים שש"ז של גוי אינה מטמאה וכן דם יבש של נכרית אינו מטמא.

ב) עם הארץ מטמא במגע ובמשא ולא בהסיט ולענין מו"מ ומעיונות נחלקו הראשונים י"א שמטמא במעיונות ואינו מטמא במו"מ וי"א שמטמא גם במעיונות וגם במו"מ וי"א שדינו כנושא את המדרס (שמא ישבה עליהן אשתו נדה) ואינו מטמא במו"מ ובמעיונות. ושורפין עליו תר"ק³¹.

ג) זב זבה נדה יולדת ומצורע שמתו מטמאים כבחייהם משכב ומושב וכן את מה שנמצא עליהם ואת הנושא אותם ואפי' ע"ג אבן מסמא, וטומאה זו עד שנימוק הבשר³².

ד) יולדת שהוציא העובר את ידו או רגלו טמאה מדרבנן שבועיים כיוולדת ספק נקיבה ואין לה ימי טוהר³³. ואין שורפין עליה תר"ק³⁴.

ו) הרואה דם מטמאה למפרע מעת לעת או עד הבדיקה שבתוך מע"ל. ומטמא מו"מ והיסט כנדה. וכן אשה שיש לה וסת וראתה אחר כמה ימים משעת וסתה טמאה למפרע משעת וסתה וטומאה זו רק

לתרומה וקדשים שתולין ואין שורפין תר"ק³⁵. ואילו לחולין ולבעלה טהורה למפרע.

ז) כלי שאבד ומצאו ברה"י הרי"ז טמא מדרס וטמא מת. וכן אם אבד ברה"ר ומצאו ברה"ר ועבר עליו מקצת לילה הרי"ז טמא מדרס וטמא מת מגזירת חכמים שמא נטמא בזב או במת. *35

ח) רוק הנמצא ברה"ר או הנמצא בירושלים בכל השנה באמצע הדרך או הנמצא בירושלים בצדדים בשעת הרגל גזרו עליו טומאת מעיינות הזב שמא של זב הן³⁶.

ט) בגדי ע"ה טמאין מדרס לאוכלי חולין בטהרה. בגדי אוכלי חולין בטהרה טמאין מדרס לאוכלי מע"ש. בגדי אוכלי מע"ש טמאין מדרס לאוכלי תרומה. בגדי אוכלי תרומה טמאין מדרס לאוכלי קודש. בגדי אוכלי קודש טמאין מדרס לחטאת. כל אלו דינם כאב הטומאה מדרבנן ומטמאים אוכלין ומשקין ואף כלים דאל"כ לא היו נקראים בשם מדרס. ולענין אם האוכל חולין בטהרה פוסל תרומה במגעו נחלקו הרמב"ם והר"ש, לדעת הר"ש פוסל ולדעת הרמב"ם אינו פוסל. והא דאינו נטמא מדין נושא את המדרס י"ל דלגבי גופו לא גזרו טומאה על הבגדים. אמנם לענין לאכול תרומה גם לפי הרמב"ם אינו אוכל והטעם י"ל דהוא מדין הסיח הדעת שפוסלו מאכילת תרומה ודו"ק. (רמב"ם פ"יג מאה"ט ה"א-ב. חזו"א טהרות ס"י סק"א וסק"ד).

הכלל לגבי שריפת תרומה וקדשים באב הטומאה דרבנן: בד"כ שורפין תר"ק (אה"ט פ"יג ה"י) חוץ מטומאת נכרי וחוץ מאלו שטומאתן מספק כטומאת כתמים, ומעל"ע, ועובר שהוציא ידו.

²⁶ רמב"ם פ"ו ה"ד ממז"מ.

²⁷ בדה כח. ורשב"א שם.

²⁸ פ"ג ה"ט ממז"מ. רע"י ש"ך קצד, יא.

²⁹ פ"ג ה"ט ממז"מ.

³⁰ *טהרות פ"ח מ"ג ובר"ש, תוספתא טהרות פ"ט מ"ה.

³¹ ומדאורייתא אינם טמאים כיון שהוא ספ"ט ברה"ר.

²⁶ פסחים ט. ד"ה מי לא.

²⁷ חולין קכב. בדה נה.

²⁸ חולין עא.

²⁹ ע"ז לו: לו.

³⁰ בדה לב. רמב"ם פ"ב ה"י ממטמאי מז"מ.

³¹ טהרות פ"ב מ"ה.

הטמאים בדרגת ראשון לטומאה מדאורייתא

ודינם שאין מטמאים אדם וכלים אלא אוכלין ומשקין³⁷ ורק ע"י מגע³⁸.

א) אדם שנגע או שנשא אב הטומאה המטמא במגע או במשא, או שניסט ע"י אב הטומאה המטמא בהיסט ופירש ממטמאיו דינו כראשון לטומאה.

ב) כלי ואוכל ומשקה שנגעו באדם או בכלי שהיו אב הטומאה (כגון שנגע בכלי שנגע במת שדינו אה"ט והכלי השלישי דינו ראשון או כלי שנגע במשכב הזב דינו ראשון לטומאה).

ג) בעל קרי ומשמשת ופולטת ש"ז והנוגע בש"ז טמאין מדאורייתא ודינם ראשון לטומאה³⁹.

ד) האוכל נבלת עוף טהור לאחר שבלע דינו ראשון לטומאה.

ה) המתעסקים בפרה אדומה ופר ושעיר של יו"כ ופר העלם דבר לאחר שגמרו התעסקותם דינם ראשון לטומאה.

ו) הנטמא באהל של המצורע דינו ראשון לטומאה לאחר שפירש משם ודינו שאין מטמא אדם וכלים אלא אוכלים ומשקים ורק ע"י מגע.

הטמאים בדרגת ראשון לטומאה מדרבנן

ודינם שאין מטמאים אדם וכלים אלא אוכלין ומשקין ורק ע"י מגע.

א) משקה שנגע בראשון או בשני או בידים טמאות או בשלישי לתרומה או ברביעי לקודש נעשה ראשון לטומאה ומטמא גם חולין⁴⁰.

ב) הפיגול והנותר. ומטמאים את הידים בכביצה⁴¹.

ג) המהרהר ומצא בשרו חס טמא לתרומה דאמר' דמסתמא ראה בהרגשה⁴².

ד) המטיל מים וראה מים לבנים ונמשכין. או שראה באמצע או בסוף מים חלוקים או עכורין טמא לתרומה⁴³, ודינו כראשון משום נוגע בש"ז.

ה) בעל קרי חולה וזקן שטבל ואח"כ הטיל מים טמא לתרומה דחיישין שמא פלט ש"ז⁴⁴.

ו) סתם יינם מטמא אוכלים ומשקים וכלים ברביעית ואף לחולין⁴⁵.

ז) הטובל בלי כוונה למעשר או לתרומה או לקודש או לחטאת אסור במה שלא כיוון עליו בשעת טבילתו. ודווקא באכילה אסור ולא בנגיעה⁴⁶.

ח) הנוטל ידיו או הטבילן בלא כוונה למעשר או לתרומה או לקודש או לחטאת הרי זה אסור במה שלא כיוון עליו בשעת נטילתו⁴⁷. ודווקא באכילה אסור ולא בנגיעה⁴⁸.

הטמאים בדרגת שני לטומאה מדאורייתא

משקה ואוכל שנגעו באדם או בכלי שהם ראשון לטומאה נעשו שני לטומאה, ואין מטמאים אחרים מדאורייתא אפילו כשהם ראשון לטומאה וכ"ש כשהם שני לטומאה, אבל מדרבנן אוכל ראשון מטמא אוכל או משקה, ומשקה שנטמא לעולם הוא ראשון מדרבנן ומטמא אוכל ומשקה וכלים⁴⁹.

הטמאים בדרגת שני לטומאה מדרבנן

א) משהו משקה טמא שנגע באוכל או במשקה דינם שני לטומאה⁵⁰.

ב) כביצה אוכל ראשון שנגע באוכל י"א שבתרומה וקדשים טמא מדאורייתא⁵¹, וי"א שטמא מדרבנן⁵².

ג) אוכל טהור פחות מכביצה שנגע בטומאה י"א שטמא מדאורייתא⁵³, וי"א שטמא מדרבנן⁵⁴.

⁴⁶ רמב"ם אה"ט פי"ג ה"ב.

⁴⁷ שם.

⁴⁸ תוי"ט חגיגה פ"ב מ"ו חזו"א פרה סי' ה' סק"י.

⁴⁹ אה"ט פי"א ה"ב. ופ"י ה"ט ה"י.

⁵⁰ אה"ט פי"ז ה"א רמב"ן ורשב"א שבת י"ד.

⁵¹ תוספות פסחים י"ט. ורשב"א חולין לה.

⁵² אה"ט פי"ז ה"א ופ"י ה"ט.

⁵³ רש"י פסחים לד.

⁵⁴ ר"ת שבת צא. רמבן חולין לד. ועוד.

³⁷ רמב"ם פי"ז ה"ב מאה"ט.

³⁸ רמב"ם פי"ה ה"א מאה"ט.

³⁹ רמב"ם פי"ה ה"ט מאה"ט.

⁴⁰ זבין פי"ה מי"ב.

⁴¹ רמב"ם אה"ט פי"ח מ"ג.

⁴² שם פי"ה ה"ה.

⁴³ שם ה"ר ט"ו.

⁴⁴ שם ה"ז.

⁴⁵ רמב"ם אה"ט פי"ז ה"ח מסכת ע"ז דף לא.

ד) מי שהסיח דעתו מלאכול תרומה אע"פ שיודע שלא נטמא אינו יכול לאכול תרומה עד שיטבול וא"צ הערב שמש ואם הסיח דעתו משמירת גופו טעון טבילה והערב שמש ואם הסיח דעתו גם מטומאת מת צריך גם הזאת שלישי ושביעי. וכמו"כ מי שהסיח דעתו מאוכלי תרומה נפסלו גם הם בהיסח הדעת⁵⁵. וההוכחה שהוא שני מדאסור רק בתרומה ולא במע"ש. ודווקא באכילה אסור ולא בנגיעה⁵⁶.

ה) כלי שנטמא במשקה ראשון (ולא שני, ער"ש טהרות פ"ב מ"ג), ודינו שאם נגעו המשקין בתוכו כולו טמא לתרומה, ואם נגעו המשקין באחוריו רק אחוריו טמאים, בד"א לתרומה אבל לקודש כולו טמא⁵⁷.

אם המשקה קיבל טומאה מידים או משאר טומאה שאין עיקרה דאורייתא לדעת הרמב"ם אותו המשקה אינו מטמא כלים ולדעת הראב"ד גם בכה"ג מטמא כלים⁵⁸.

ו) כתבי הקודש, ודווקא כשכתובים אשורית על הספר ובדיו⁵⁹.

ז) ידים שנגעו בכתבי הקודש⁶⁰.

ח) המכניס ידיו לבית המנוגע וכן ידיים שנגעו באדם שנטמא בגדים בחיבורין כגון הנושא את הנבילה⁶¹.

ט) ידים שנגעו בראשון לטומאה כגון: אדם, כלי, אוכלין, ומשקין⁶².

י) סתם ידים אע"פ שלא ידע שנגעו בטומאה אלא שלא שמרן ממגע בראשון לטומאה⁶³.

יא) ידו הטהורה שנגעה בידו הטמאה⁶⁴.

יב) האוכל כביצה ומחצה אוכל טמא ראשון או שני בכדי אכילת פרס, או השותה רביעית משקין טמאין בכדי אכילת פרס⁶⁵.

יג) אוכל פחות מכביצה שנגע בטומאה י"א שטמא מדאורייתא וי"א שטמא מדרבנן⁶⁶.

יד) הבא ראשו ורובו במים שאובין⁶⁷.

טו) טהור שנפלו מלמעלה על ראשו ועל רובו הסמוך לראשו שלשה לוגין מים שאובין⁶⁸.

הטמאים בדרגת שלישי לטומאה מדאורייתא

א) טבול יום שנגע בתרומה בין באוכל בין במשקה דינם שלישי שפסול לתרומה ואינו מטמא אחרים⁶⁹.

ב) אוכל או משקה שני שנגעו באוכל תרומה לדעת תוס' (פסחים יט.) והרשב"א (חולין לה.) הוי שלישי , אלא שיש ספק במה מדובר או באופן שנגע אוכל באוכל ואז הוי הטעם משום דקי"ל אוכל מטמא אוכל מדאו' בתרומה וקדשים או שמדובר באופן שמשקה נגע באוכל ואז הוי הטעם משום דקי"ל דמשקה מטמא אוכל מדאו', אך אין שני הדינים מוכרחים אלא רק אחד מהם מוכרח שהוא דאו'.

הטמאים בדרגת שלישי לטומאה מדרבנן

א) אוכל קודש שנגע באחורי כלים שנטמאו במשקין הכלי שני והאוכל שלישי. ודווקא לקודש אמרי' דאחורי כלי מטמא אוכל אבל לתרומה אינו מטמא אוכלין אלא משקין בלבד⁷⁰ ואינם נשרפים⁷¹.

ב) בשר תאווה עשאוהו שלישי⁷².

ג) האוכל שלישי שבתרומה אסור לו לאכול תרומה, וכן אסור לאכול חולין שנעשו על טהרת תרומה וכן אסור

⁶⁴ אה"ט פ"ח ה"ז.

⁶⁵ אה"ט פ"ח ה"י-א.

⁶⁶ שבת צא. תוספות רמב"ן וריטב"א.

⁶⁷ זבין פ"ה מ"ב.

⁶⁸ שם.

⁶⁹ אה"ט פ"י ה"י ופי"א ה"ג.

⁷⁰ טהרות פ"ח מ"ז.

⁷¹ בכורות ל"ה.

⁷² אה"ט פי"א ה"ה.

⁵⁵ רמב"ם אה"ט י"ג ה"ג.

⁵⁶ מקד"ד ל"ט סק"ג חזו"א טהרות ס"י סק"ד.

⁵⁷ אה"ט פ"ז ה"ג.

⁵⁸ אה"ט פ"ז ה"ב.

⁵⁹ אה"ט פ"ט ה"ה.

⁶⁰ שם.

⁶¹ אה"ט פ"ח ה"ב.

⁶² אה"ט פ"ח ה"א.

⁶³ אה"ט פ"ח ה"ב.

לו לאכול מתבשיל שנתערב שם תרומה בכזית בכדי אכילת פרס⁷³ ומותר לו ליגע בתרומה.

(ד) ידו טהורה שנגעה בידו הטמאה⁷⁴.

(ה) שני לטומאה שנגע בתרומה לדעת הרמב"ם שהוא שלישי מדרבנן⁷⁵.

הטמאים בדרגת רביעי לטומאה מדאורייתא

אוכל או משקה שלישי שנגעו באוכל קודש הוי רביעי לטומאה לדעת תוס' והרשב"א וטעמם דממ"נ הוי דאוי או משום דקיי"ל שאוכל מטמא אוכל בתרומה וקדשים מדאוי או משום דקיי"ל שטומאת משקין לטמא אחרים דאוי (אף בחולין)⁷⁶. אמנם אין כאן ב' דינים מוכרחים אלא רק אחד מהם מוכרח וכמו שנתבאר למעלה. ולדעת הרמב"ם הוי רביעי לטומאה מדרבנן (אה"ט פ"י ה"ט).

הטמאים בדרגת רביעי לטומאה מדבנן

(א) האוכל רביעי שבקודש הרי"ז רביעי לטומאה ואסור לאכול את הקודש ומותר לו ליגע בקודש וכן אסור לו לאכול מתבשיל שיש שם קודש אפי' שאין בתבשיל כזית בכא"פ⁷⁷.

(ב) שלישי לטומאה שנגע באוכל קדוש לדעת הרמב"ם הוי רביעי לטומאה דרבנן⁷⁸.

(ג) טבול יום ומחוסר כיפורים שנגעו במשקה קודש או באוכל קודש לדעת הרמב"ם ורש"י (חולין קכח) הוי רביעי מדרבנן ולדעת תוס' (סוטה כט) משמע דהוא דאורייתא⁷⁹.

המעלות שהקודש יותר על התרומה

(א) נטמא ידיו נטמא כל גופו וצריך טבילה לקדש אבל לתרומה סגי בנט"י.

(ב) כלי שנטמאו אחוריו במשקין נטמא כולו לקודש וכן לחולין שנעשו על טהרת הקודש אבל לא לתרומה.

(ג) אסור להטביל כלי בתוך כלי לקודש ולחולין שנעשו עטה"ק. ואם טבל לא עלתה לו טבילה אלא"כ היה הכלי החיצון ג"כ טמא.

(ד) אסור לישא מדרס וקודש כאחד וכן חולין שנעשו עטה"ק אסור לישא עם מדרס. ואם עבר ונשא הרי הקודש טהור הואיל ולא נגע במדרס.

(ה) בגדי אוכלי תרומה הרי הן טמאין מדרס לקודש ולחולין שנעשו עטה"ק.

(ו) כלי שיכול להתפרק צריך לפרקו לפני הטבילה לקודש ולחולין שנעשו עטה"ק.

(ז) כלים הנגמרים בטהרה ע"י חבר אעפ"כ צריכים טבילה לקודש ולחולין שנעשו עטה"ק אך אין צריכין הערב שמש.

(ח) הכלי מצרף מה שבתוכו לקודש שאם נטמא אוכל אחד נטמא כל האוכלין שבכלי.

(ט) הרביעי לקודש אם היה אוכל הרי זה פסול ולתרומה טהור.

(י) השלישי שבתרומה שנגע במשקה קודש עשאו ראשון.

(יא) אוכלין קודש יבשים שלא הוכשרו לקבל טומאה אסור לאוכלן בידים טמאות כיון שחיבת הקדש מכשרתן לקבל טומאה ואפי' לאכול ע"י קיסם אסור.

(יב) נגעה ידו הטמאה בידו הטהורה או ביד חבירו הטהורה נטמאו ודינם כשלישי.

(יג) אם היו משקין על גבי ידו הטמאה נטמאת ידו הטהורה אפילו לא נגעה במשקין.

(יד) מי שהיה אונן או מחוסר כיפורים הרי זה אסור באכילת קודש עד שיטבול כיון שהסיח דעתו ושמא נטמא.

נא לא לסמוך על הנכתב ללא עיון במקורות. להערות וכן להקמת סדרת שעורים נוספת באיזור מגוריד ניתן לפנות לטל 0527655009, ניתן לשמוע את השיעורים בקו קול מהיכל שמספרו 0733718680 שלוחה 1-8, כמו כן ניתן לקבל את השיעורים בדוא"ל:

e036166932@gmail.com

⁷³ אה"ט פ"א ה"א.

⁷⁴ שם פ"י ה"ט.

⁷⁵ שם פ"י ה"י.

⁷³ אה"ט פ"א ה"א.

⁷⁴ שם פ"ב ה"ב.

⁷⁵ אה"ט פ"י ה"ט.

⁷⁶ תוספות פסחים י"ט. רשב"א חולין לה.

לַשַׁבָּת עֵנֶג

שנה א ❖ פרשת אמור ❖ תשפ"ד

אָז תִּתְעַנֶּג-

היכן נזכרה אזהרה לקטנים

"אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֶהֱרֹן וְאֶמְרַתְּ אֲלֵהֶם" (כא, א)

וברש"י: "אמור", "ואמרת", להזהיר גדולים על הקטנים.

והתמיהה מפורסמת, היכן נזכר שיאמרו לקטנים, והרי לא נכתב בתורה אלא רק אזהרה לגדולים פעמיים.

וראיתי שהג"ר אליקים שלינגר שליט"א, בספרו בית אב מיישב, שהשפעה על הקטנים תהיה ע"י חיזוק הגדולים, כי תוכחה ישירה אין בה כח השפעה, כי אם ע"י מעשי אבות.

והמגיד מדובנא בספרו (פרשת תורע) הביא ששאל לאדונו הגר"א זת"ע, איזוהי הדרך הטובה להשפעה, והשיב לו במשל, שיקח כלי גדול ויניח סביבותיו כלים קטנים, וככל שימלא את הכלי הגדול האמצעי, ישפך ממנו לכלים הקטנים אשר סביב לו, וכן תהיה ההשפעה, שככל שישלים אדם את עצמו, על ידי שיתמלא, יושפע ממנו שפע רב להסובבים אותו. (ע"פ זהב משפא - רבי משה שמואל שפירא)

מדוע נקרא סדר "מועד" בלשון יחיד

"אֶלֶּה הֵם מוֹעֲדֵי" (כג, ב)

הנה שמות הסדרים בששה סדרי משנה, נקראו כולם בלשון רבים, "זרעים", "נשים", "נוזקים", "טהרות", "קדשים", ואילו סדר "מועד", נקרא בלשון יחיד, וכבר שאלו מה טעם לא נקרא סדר "מועדים" בלשון רבים.

ויתכן, משום שפירוש המילה "מועד", הוא "קביעות זמן", ו"הקביעות", אחת היא. לכן סדר "מועד", כי סדר זה כלולים בו דיני הקביעות לחגים.

והנה הרמב"ם קבע לסדר זה את השם "זמנים", ואמנם זמנים שונים הם, למועדים המגוונים. ואילו בש"ס נקבע השם, סדר "מועד", על שם "קביעות" הזמנים. ולכן קראו להלכות קביעות זאת, "מועד", כי כאמור ה"קביעה", אחת היא לכל הזמנים במועדים. ואילו "נשים", "נוזקים", "טהרות", ו"זרעים", הלא ודאי ש"הסדר" עוסק ודן במזיקים ונזקים שונים, בדיני אישות שונים, בדיני טומאה וטהרה שונים ומשונים, ואלו רבים הם לכן נקראו בלשון רבים.

משא"כ כאמור, בסדר "מועד", כיון שעוסקים בדיניהם והלכותיהם של קביעות המועדים, לכן נקרא בלשון יחיד "מועד", כי מועד אחד הוא. היינו שהתורה קבעה זמן של כל מועד בעתו, והש"ס עוסק בביאור סדריה, דיניה והלכותיה של קביעות זאת, כלומר "מועד" זה. (ע"פ ברכת מרדכי - רבי ברוך מרדכי אורחי)

מה ענין דין חילול ה' אחר פרשת תודה

"כִּי תִזְכְּרוּ זִכְרֵי תוֹדָה לַה' לְצִנְקֵיכֶם תִּזְכְּרוּ" וְלֹא תַחַלְלוּ אֶת שֵׁם קְדֹשִׁי" (כב, כט, לב)

ודבר זה צ"ע, למה הכניסה תורה דין של חילול ה', אחרי פרשת תודה, ומה ענין זה לזה? וי"ל על פי המדרש, 'מפני מה ענש הכתוב ביותר לכפויי הטובה, מפני שהוא כענין כפירה בהקב"ה...', האדם הזה כופר בטובתו של חברו, למחר הוא כופה בטובתו של מקום. ועין שם עוד, כשהיו אבותינו במדבר לא כעס עליהן הקב"ה אלא על כפית הטובה וכו' (משנת ר"א פ"ו).

והנה קרבן תודה מביאים אלו שנצלו מניסים, כגון יורדי הים או חולה שנתרפא וכו', והוא ענין של הכרת הטובה, להכיר שהקב"ה הטיב להן, וממילא מי שאין לו הכרת הטובה אין לך חלול ה' יותר מזה, שכאילו אומר שאין להכיר טובה להקב"ה על חסדיו שעושה לנו. (ע"פ טעמא דקרא - רבי חיים קניבסקי)

ומסופר כי בבחרותו של הגר"ח קניבסקי היה חוזר מדי שבוע משיבת לומז'א בפתח תקוה אל ביתו בבני ברק, ופעם אחת כאשר חצה את הכביש הגדול הסמוך לבי"ב (אז היה מכונה הכביש השחור), אירע לו נס גדול, כאשר שני רכבים שבאו משני כיוונים כמעט פגעו בו וניצלו, ונהגו הרי"ר ישעיה אפשטיין העיד, שכאשר נסעו בכביש זה במשך השנים פעמים רבות היה מזכיר הגרי"ח את הסי שפירע עמו ומודה להי"ת שעשה לו נס במקום הזה. (ע"פ שבענו מטובך)

אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ-

בצרה ובשביה - דברי חיזוק ונחמה
כ"ק האדמו"ר מצאנז שליט"א:

בני משפחות שיקריהם נמצאים ל"ע בשבי חודשים ארוכים, נכנסו למעון קודשו של כ"ק האדמו"ר מצאנז שליט"א, שם שמעו דברי חיזוק וטללי נחמה עידוד ואמונה בהקב"ה, בין הדברים הדגיש הרבי שליט"א את חובת כל יחיד ויחיד להרגיש בצרת הכלל, עד לשחרורם לביתם בס"ד. (באדיבות מערכת: 'בצילא דמהימנותא צאנז')

האדמו"ר שליט"א פתח ואמר:

"חז"ל (סוטה מט:) אמרו שלפני ביאת המשיח, יהיה מצב שכולם ירגישו שאין לנו להישען אלא על אבינו שבשמים, תהיה תקופה כזו שכולם יראו שאין לנו על מי לסמוך, כעת רואים זאת בחוש.

הקב"ה הוא הכל יכול, וצריכים תמיד להמשיך להתפלל, לא להתייאש, הקב"ה ודאי יעזור.

יש סיפור עתיק, שאשה אחת היתה צריכה ישועה גדולה, ואמרה: רבנו של עולם, אני לא מבקשת ממך משהו שאתה לא יכול, אני רק מבקשת משהו שאתה יכול, הרי הקב"ה יכול בכל מצב להושיע ישועה שלמה".

אף שעבר זמן רב מרגישים את הצער:

"טבע העולם הוא לדאבוננו, שבמשך הזמן נכהה הרגש ושוכחים, בעוד שבני המשפחות נשארים תמיד עם הכאב והצער הנורא. אבל חושבני שבמקרה כזה כולם מרגישים כמו משפחה אחת, כל מי שיש בו ניצוץ יהודי מרגיש בקרבו את הצער, הרי זו צרת הכלל".

השפע חיים זי"ע טרח רבות בכבוד המת:

בני המשפחות מציינים, מה שמספרים על מרן הרבי השפע חיים זי"ע, שאחרי השואה טרח להביא רבים מהנרצחים לקבר ישראל. ועל כך מספר הרבי "אחרי שאיבד שם את משפחתו, הרבנית ואחד עשר ילדיו הי"ד, טרח מספר חודשים לקבור את אלפי המתים שהיו מושלכים בצדי הדרכים רח"ל, אחרי שמתו או נרצחו במהלך הצעדות והנסיעות על ידי הנאצים ימ"ש, ואף הוא בעצמו נסע עם רכב והתעסק לבדו בקבורה".

רק אחר ביאת המשיח נבין את שהתרחש:

"אנו קטנים מדי בשביל להבין דרכי הבורא, כל שנות העולם הזה הן כמו משחק פאזל עם המון המון חלקים, וכשאדם לוקח חלק אחד בידו ומתבונן בו, הוא אינו יכול לדעת מה תהיה התמונה הכללית, שזה ראים רק אחרי שהפאזל מושלם. וכך הוא במאורעות שעוברים עלינו, שרק בעת ביאת המשיח נבין כל מה שקרה לפי גלגולי הנשמות ותיקוני העולמות, אבל כעת חייבים להתפלל שיהיה טוב לעם ישראל".

האדמו"ר שליט"א מסיים בדברי נחמה:

"ונקיתי דמם לא נקיתי", הקב"ה יעשה בהם נקמה, וברור ששום טיפת דם יהודי לא תלך לאיבוד, בשמים הכל מחושב בחשבון מדוקדק היטב. מרן אבי זי"ע אמר, לא רק כל טיפת דם, אלא כל אנחה וצער! הכל בחשבון. ונזכה לראות זאת בקרוב בעז"ה".

מדוע בכה הדייט הקדים "אמו" ל"אביו"

"וְאִמֶּרֶת אֱלֹהִים לִנְפֹשׁ לֹא יִטְמָא בְּעַמִּי" "כִּי אִם לְשֹׂארוֹ הַקָּרֵב אֵלָיו לְאִמּוֹ וּלְאָבִיו" (כא,א, ב)

ביאורו של הגר"מ אזרחי:

ולהלן גבי כהן גדול (כא, יא) "לאביו ולאמו", וצ"ע השינוי, מדוע כאן הקדים את האם ["לאמו"], ואילו לקמן הקדים את האב ["לאביו"].

ויתכן לפי המבואר ביבמות (טז), שעיקר הטעם להתיר טומאת קרובים, הוא משום שאם הקרובים לא יתעסקו, לא ימצאו מתעסקים אחרים, עיי"ש. וא"כ לכך כתבה התורה את החידוש ברישא, שאע"פ שאביו קיים, והו"א שהבן יפטר, כיוון שכבר אביו יטמא לה, לכן הדגישה התורה ברישא, שבכל האופנים, בן יטמא לאביו.

משא"כ בכהן גדול, שם החידוש הוא איפכא, שאע"פ שאביו אינו קיים, והו"א שיטמא הבן, וחידשה תורה שלא יטמא לאביו ולאמו. ודו"ק. (ע"פ ברכת מרדכי - רבי ברוך מרדכי אזרחי)

ביאורו של הגר"ח פינשטיין:

הנה בכהן הדייט, הזכיר הכתוב קודם את אמו ואח"כ את אביו, ולהלן אצל כהן גדול כתוב, 'ועל כל נפשות מת לא יבא לאביו ולאמו וגו'', הזכיר הכתוב קודם את אביו ואח"כ את אמו?

ויש לבאר החילוק, דהנה באמת אמו היא ודאי, אבל אביו אינו אלא חזקה שהוא אביו, ובתורת כהנים איתא להדיא, דהפסוק מדבר ממי שהוא רק בחזקת אביו, ואינו ידוע בודאי.

מעתה יש לבאר דבכהן הדייט שבא להתירו, איכא רבותא טפי באביו מבאמו, דאמו היא ודאי, ואביו אינו אלא בחזקה, לכן הזכיר הכתוב תחלה את אמו ואח"כ את אביו. משא"כ אצל כהן גדול שהכתוב בא לאוסרו, בזה הוא להיפוך, שהרבותא לאיסור היא באמו טפי מבאביו, ולכן הזכיר הכתוב קודם את אביו ואח"כ את אמו. (ע"פ שיעור חומש - רבי חיים פינשטיין)

האם יש ברכה על מצות קידוש השם

"וְלֹא תַחֲלֹלוּ אֶת שֵׁם קִדְשִׁי וְקִדְשִׁיתִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (כב, לב)

הנה על מצוה זו של קידוש שמו יתברך תקנו ברכה, כמבואר במהר"ם ריקאנטי (סי' ע), דהמקדש את השם חייב לברך על קידוש השם הנכבד והנורא. ובפתחי תשובה (יו"ד סי' קנ"ז סק"ח), הביא מהשל"ה הקדוש (שער האותיות אות א), שעל קידוש השם מברכין 'ברוך אתה השם אלקינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לקדש שמו ברבים', כדין הרבה מצוות עשה שמברכין על קיומן עיי"ש.

והשל"ה הוסיף, דאף אם הגוי האונסו יחזור בו, מ"מ אי"ז ברכה לבטלה, דהמצוה היא לא למות, אלא למסור נפשו על קידוש השם, והרי מסר נפשו, דאטו אם יעשה לו הקב"ה נס וינצל כמו שניצולו דניאל וחבריו, לא קיים מצות ונקדשת? אלא ודאי תיכף כשמסר גופו להריגה, קידש השם בתוך בני ישראל. (ע"פ משלח ובי אלהו ברוך)

האם יש דין לחשוב על הכהן שהוא קדוש

"וְקִדְשִׁתוּ כִּי-אֶת-לֶחֶם אֱלֹהֶיךָ הוּא מְקַרֵּב" (כא, ח)

האבן עזרא מפרש, 'וקדשתו', במחשבה ובדיבור.

וצריך ביאור מה הכוונה לקדשו במחשבה? וכי יש דין לחשוב על הכהן שהוא קדוש?

ואולי אין הכוונה שיש קיום מצווה במחשבה ובדיבור, אלא כיון שיש דין לקדשו בכל דינים שבקדושה, והדרך להגיע לזה הוא כשחושב שכיון שהתורה צויתה לקדשו בדבר שבקדושה, הרי הוא קדוש, אבל עצם המחשבה אין שום דין. (ע"פ אילת השחר - רבי אהרן יהודה ליב שטינמן)

מדוע נכתב וירגמו אותו "אבן"

"וַיִּצְיֹאוּ אֶת-הַמִּקְלָל אֶל-מַחוּץ לְמַחֲנֶה וַיִּרְגְּמוּ אוֹתוֹ אֶבֶן" (כד, כג)

ובמקושש, (במדבר טו לה) נאמר, 'וירגמו אותו באבנים', ומהו השינוי ממגדף שכתב "אבן"?

ובדרך רמז יש לומר, כי במגדף שחירף שם הקב"ה, רגמו אותו באבן שיש בו כדי להמית, שמורה על הרגימה שהיתה בחוזק רב, כי דרך המלחמה במגדפים ובאפיקורסים אינה אלא בתוקף ובחוזק בכל כוחו לאבדם מן העולם. אבל במקושש שכונתו לטובה היתה, ולא נזרקה בו מיות ח"ו, כי אם להיפך כוונתו לשם שמים היתה, אף שדינו להיות נאבד מן העולם, לא הוזהרו בזה כמו התוקף שהוזהרו במגדף. (ע"פ טעם דעת - רבי משה שטרנבוך)

מתורת רבותינו-

רבנו בחיי: התועלת הנלמדת לדורות

ממעשה בן איש מצרי המקלל

וַיֵּצֵא בֶן אִשָּׁה יִשְׂרָאֵלִית וְהוּא בֶן אִישׁ מִצְרִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּצְוָה בְּמַחֲנֶה בֶן הַיִּשְׂרָאֵלִית וְאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי: וַיִּקְבּוּ בֶן הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרָאֵלִית אֶת הַשֵּׁם וַיִּקְלָל: (כד, י טו)

והקשה רבנו בחיי:

מדוע הוצרכה התורה לספר מעשה זה שארע במדבר, ומן הראוי היה להסתיר הענין ולא לגלותו מפני כבוד השם. ואם תאמר שהרי דין נאמר פה! על מקלל השם שדינו במיתה, מ"מ היה רק להודיע הדין, ולכתוב איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו, ונקב שם ה' מות יומת. ומה תועלת יש להאריך בספור הענין?

ומבאר רבינו בחיי:

כי במעשה זה ישנם שתי תועלות הנלמדות לדורות מעצם הסיפור, והם מלבד הדין עצמו של נוקב השם. וכדלהלן:

התועלת האחת - לידע ולהודיע, שאין ביכולת אחד מישראל להיכשל בחטא עצום כזה, אלא רק פושע רשע מוחלט, אשר כבר מלידתו פגום הוא מצד אביו ואמו (וכפי שכתוב 'והוא בן איש מצרי').

והתועלת השניה - כי מכאן יתבאר לנו עיקר גדול ופינה עצומה בענין הברכות, והאיך יתחייב האדם לברך את השם. שהנה המקלל בתחילה פרש את ה' באותיותיו, ואחר כך קלל, כפי שאמר הכתוב, ויקב בן האשה הישראלית את ה' ויקלל, וע"כ נתחייב מיתה.

ולפי"ז כן הוא לענין המברך את השם והשכר המגיע מכך, שצריך המברך שיתבונן תחלה בלבו בפרוש אותיות ה' ובמה שהן מורות, ולכוון בהם במחשבתו, ואח"כ יברך את ה' ויזכרו בפיו, ועל כך יקבל שכר ויחיה חי עד.

ורמז לדבר יש מתהלים, (קמה) "ארוממך אלוקי המלך ואברכה שמך לעולם ועד", דהיינו בתחילה 'ארוממך' וזה ע"י מחשבה וכוונת הלב, ואח"כ 'אברכה שמך', ע"י שמוציא הברכה מפיו.

האמנם יש להקדים לימוד הש"ך ללימוד הט"ז?

"וְקִדְשִׁתוּ כִּי-אֶת-לֶחֶם אֱלֹהֶיךָ הוּא מְקַרֵּב" (כא, ח)

יושב לו יהודי בהיכל בית המדרש, ולומד שולחן ערוך יורה דעה, גורס ושונה במתיקות ובענימות סעיף אחר סעיף מדברי השו"ע ורמ"א. מסביב לדברי השולחן ערוך חונים סביב נושאי כליהם, הלא הם הט"ז והש"ך. תוך כדי לימודו מנצצת במוחו שאלה מעניינת, הרי הש"ך הוא רבנו שבתי הכהן, והט"ז הוא רבנו דוד הלוי, ואם כך אפוא, שמא יש להקדים וללמוד את דברי הש"ך לפני לימוד הט"ז, שהרי משום מצוות 'וקדשתו' יש להקדים את הכהן תחילה, מאידך גיסא מהיכי תיתי שדין זה הוא גם שלא בפניו של הכהן.

לאחר התחבטות בצדדי הספק וחיפוש ממושך בספרות השו"ת, מצא את שאהבה נפשו, השאלה עלתה כבר בעבר על שולחנו של מרא דארעא דישראל רבי יוסף חיים זוננפלד, ע"י תלמידו הרב שלמה סובול ז"ל, מי שצק מים על ידו רבות בשנים בשאלות רבות ומגוונות, רבי שלמה זה שנפשו קשורה הייתה בנפשו של רבי יוסף חיים, היה מעלה את שאלותיו וספיקותיו על גיליון נייר ותוחבו מתחת למפת שולחנו, ומשהרגיש הרב בפיסת הנייר שמתחת למפה היה מעיין בה ותוך כדי עמידה היה רושם את תשובתו בקיצור נמרץ ובבהירות נפלאה, כך נשתתרו ממנו מעל אלף תשובות בדי חלקי השו"ע שרכזו בשו"ת 'שלמת חיים'.

וכך מובא בכתבי שו"ת שלמת חיים (יורה דעה סימן קה), בכהן שיש מצוה להקדימו משום 'וקדשתו', צ"ע כשלומדים ש"ך וט"ז האם צריך להקדים לימוד הש"ך שהיה כהן. והרב זבולון ברח"י חרל"פ נ"י ז"ל העיר, דאפשר דווקא בחייו שייך דין קדימה ולא אח"כ, ויש להביא ראיה לדבריו, מיו"ד סי' שג ס"א, דלא נזכר קדימה לכהן בהוצאת בר מינן, ובכינוי אב מצינו דמכבדו בחייו ומכבדו במותו, ואולי שם דווקא, אבל בכהן, להכהן בעצמו צריך להקדים, אבל לספרו לא מצינו, וחילוק כזה נמצא בפ"ק דסנהדרין י" ע"א, לענין לדון דיש חילוק בינו לבין ממונו.

ומרן הגר"ח זוננפלד הוציא את קולמוסו והשיב את תשובתו בקצרה ובתמציתיות: "נראה פשיטא דאין בזה קפידא" (ע"פ המבשר תורני)

ספירת העומר וההכנה למתן תורה

המשגיח הגאון הצדיק רבי דב יפה זצ"ל

ישנם שמצות ספירת העומר מתקיימת אצלם, באמירת היום כך וכך לעומר. אולם בדברי בעל ה'כתב והקבלה' בפירושו הנפלא 'עיון תפילה', מבאר את הכוונה ב"וספרתם לכם", שהתיבה 'לכם' זה לא רק לצחות הלשון, אלא זה עיקר המצוה, וספרתם 'לכם', לטובתכם, לטוהר אתכם.

והאמת, שמשמעות המילה 'ספירה', משמשת לא רק לשם ביטוי ספירת מניין דברים, אלא גם בהתבוננות, כמו שכתוב (איוב יד, טו) "כי עתה צעדי תספור", ויש להבין וכי ד' סופר צעדים: אלא הכוונה שד' מתבונן ומעיין בצעדי האדם אם הם כהוגן או לא. נמצא איפה, שמצות הספירה כוללת בתוכה לשים לב ולהתבונן איך ימים אלו עוברים.

יתכן שבמילה 'וספרתם לכם', משמעותה להאיר כספיר ויהלום, תאירו עצמכם ותעשו מעצמכם ספיר ויהלום, ימים אלו מיוחדים, לכן שהאדם ישים לב שיהיה תמים ושלם כדי לזכות לקבל מה יותר ביום מתן תורה, זו הסיבה שלכן הנהיגו הקדמונים, לקרא מסכת אבות ומשלי במיוחד בימים אלו, כדי להיטהר ולהתקדש ליום מתן תורה, וא"כ כיום שקבעו את המוסר בקביעות כל יום, צריכים אנו להתחזק עוד יותר בימים אלו בלימוד זה.

הסבא מסלבודקא העיר על מנהג העולם, שאת הברכה אומרים בהתלהבות גדולה, אולם את הספירה שהיא המצוה בעצמה, עושים די בקרירות, שאין זה נכון שהמצוה תהיה פחות בהתלהבות מהברכה עצמה, שלימות המצוה היא, כשסופר את הספירה, ומוסיף לחשוב על הציפייה וההשתוקקות להגיע ליום הנכסף. (סברי מרנ)

מרן הגאון הגדול רבי יחיאל מיכל פיינשטיין זצוק"ל – ט"ז אייר תשס"ג

בהגיעו לבריסק ביקש הגר"י לשוחח עמו בלימוד, ומלא התפעמות שח אח"כ לרבנית, "פגשתי את האיש שנהניתי לדבר עימו בתורה", "ראוי לחשוב עליו...". ואם אומנם כי גם לפני הגיעו לבריסק כבר היה כלי מלא וגדוש בתורה, אולם הגר"י הקנה לו את השלימות שליותה אותו כל ימיו.

עם דודו רבי משה פיינשטיין

קשר מיוחד היה לו עם דודו מרן הגר"מ פיינשטיין זצוק"ל שהחל עוד בימי ילדותו, אחרי פטירת אביו והוא נער צעיר התגורר תקופה בביתו, וכל חייהם היו קשורים בקשרי תורה, ולימים כתב רבי משה במכתב על ר' מיכל "אדם גדול בענקים ענקי התורה אשר כבני נחשב ליי"

בצרתם של ישראל

ליבו הרחב היה פתוח כאולם, לכל צרה ומצוקה היה שופך לב כמים בתפילה כביכול צרתו שלו היא, דרכו היתה בשעת מי שברך לחולים בעת קריאת התורה לפרט את השמות שהביאו לפניו, וסיפר ח"א שפעם מנה וספר כחמישים שמות של חולים להזכירם בעת מי שברך, והכל מזכרוננו!

אחותיו ולא ארפנו

עובדא מרתקת המלמדת אותנו על מהותו של ר' מיכל כפי שסיפר תלמידו: היה זה בשעות אחה"צ המאוחרות נכנסתי לחדרו של מו"ר וכמו בכל יום גם היום נתקלו עיניי בראשו הכפוף על דפי הספר, אולם באותו יום הוא היה נראה לי יותר תשוש מהרגיל, העוזני פניי והצעתי לו אולי ילך לנוח קמעא, מו"ר הבין ללבי הגביה את עינו והסביר כמתנצל, "בבואי מהישיבה בצהריים, מצאתי על שולחני ספר ישעיה ויחזקאל, ודרכי כאשר הנני פותח ספר איני יכול לעזובו עד תומו, וכך אחזתיו ולא ארפנו, ומאז ועד עתה סיימתי ספר ישעיה ויחזקאל עד שהגעת לביתי.

"עוד שתי דקות"

וכלוחם אמיתי לא הניח הוא את חרבו וכלי מלחמתו כל עוד נשמתו באפו, ועל משמרתו כרע נפל מצביא מלחמות ד'. (וגם בימי זקנותו והוא קרוב לגיל מאה שנה היה מוסר מדי שבוע 16 שיעורים קבועים!) ביום שבת קודש ט"ז באייר, ישב בביתו ובמשך שש שעות עסק בתורה בכל כוחו, על ימיו נצבו שני תלמידיו שיחי', דנים לפניו כדת של תורה, עד כי בא זמן מנחה קטנה של שבת בא אצלו הממונה ואמר רבנו הגיע זמן עלות המנחה, והלוחם הגדול נושא עיניים מתחננות כפשוטו מתוך הגמרא הגדולה, ומבקש להמשיך את לימודו, ולאחר שתי דקות מבקש הוא עוד שתי דקות, קרב חייו! "נאך צווי מינוט" שב הוא ומבקש, עוד שתי דקות! לאחריהן סוגר הוא את הגמרא באנחה, וניגש למבואת ביתו להכין את עצמו לתפילת המנחה, סיים את הכנותיו, טיהר ידיו כדין, או אז חש הוא לפתע חולשה נוראה, והנה נופל ספר מלחמות ארצה, משלים את נשמתו לאלוקיו. שלם ומושלם בכל מידה טובה. מלא וגדוש בתורה הקדושה. זכרוננו לברכה לחיי העולם הבא.

מהגדולים אשר בארץ, אשר שמו נישא לתהילה כבר מימי בחרותו והוא נער לא ימים מתוך האהל, ועד לסוף ימיו זקן ויושב בישיבה. מתמיד פלאי אשר כל חייו מקשה אחת של שקיעות ועמל בעומק העיון, הולך וסובב בידיעת כל התורה כולה, אשר זכה ליצוק מים ע"י ענקי הדור, דור דעה, והעביר מסורת התורה מדור לדור ומרב לתלמיד. מרן הגאון האדיר רבי יחיאל מיכל פיינשטיין זכר צדיק וקדוש לברכה. (נהדברים הבאים נלקטו בשינויי עריכה מתבקשים מהמנאמר הנפלא 'הארז אשר בלבנון', מאסף 'ישרון' כרך יד)

עולה במעלות התורה

הכרם בו צמחה גפן מרן זצ"ל, היתה בקרן בן שמן, ממשפחות רוס היחס שבישראל, משפחתו התייחסה להגאון רבי משה רבקה מוויילנא, בעל 'באר הגולה', וכן לרבי אברהם אחי הגר"א, מחבר ספר 'מעלות התורה' (כך העיד דודו מרן הגר"מ פיינשטיין). לימים ההדיר רבי מיכל את הספר מעלות התורה מחדש, אולם הוא עצמו התבטא מתוך אהבת האמת שכאשר ההדיר הספר, לא ידע על דבר ייחוסו להמחבר ר' אברהם הנ"ל.

במצרי התורה בליטא

בילדותו התייתם מאביו ואח"כ גם מאמו, אך לא נתן לדבר להפריעו במלאכת הקודש, והטלטל גולה אחר גולה, באהבת האמת שבערה בו, מסלוצק לקלצק, משם למיר, ממיר לבריסק ומבריסק למיר, בשנות הזעם עבר לוילנא, ומשם ליפן ומיפן לארה"ב. אכן טלטולי הגוף לא מנעו בעדו מלשקוד על תלמודו, ותוך כדי הגלויות השונות גבהה קומתו הרוחנית עד שהיה כבר אז למופת ולסמל של גדלות בתורה. את לימודו כאמור קנה אצל גדולי ראשי הישיבות שבליטא בתחילה בסלוצק אצל מרן הגר"א מלצר, ולאחמ"כ בקלצק אצל חתנו מרן הגר"א קוטלר. אחר כך עבר ללמוד בישיבת מיר והתקרב לאורו הגדול של מרן המשגיח רבי ירוחם. וגם במיר של הימים האלו אשר היתה מלאה בבחירי ומובחרי עולם התורה, (וכפי שהתבטא ראש הישיבה מרן הגר"א פינקל כי יש לו בישיבה ארבעים ראשי ישיבות...) כבר אז היה לשם דבר, ולימים סופר כי הוא והחברותא הגאון רבי לייב מאלין היו פעמים פורשים מבית המדרש לבית כנסת אחר, להתקדם בסוגיא היות ובישיבה רבו ההפרעות והבקשות מבחורים שרצו להתפלפל עמם בלימוד.

בבריסק לומדים לחשוב

פרק חדש החל בחייו, כאשר בהמלצת רבי איסר זלמן מלצר הגיע לבריסק לשמוע את שיעורי מי שהיה לימים חותנו מרן הגר"י זי"ע. בתחילה סירב רבי ירוחם לאשר לו לעזוב את ישיבת מיר, אך לאחר ששמע שאצל הגר"י "לומדים לחשוב", הסכים על אתר שישע, כי "לחשוב" היה אצל רבי ירוחם דבר ראשון במעלה. (ומי אז נקבעה מסורת בישיבת מיר שהבחורים המפולגים נוסעים לתקופה ללמוד בבריסק אצל הגר"י, והם הביאו למיר את שיטת לימודו של מרן הגר"י ומשם התפשטה לכל עולם הישיבות).

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 87 | אייר תשפ"ד | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות' | k.gilyonot@gmail.com

סיפורים מן הקוראים

בני אוסף כבר מס' שבועות קרשים למדורת ל"ג בעומר ויוצא למטרה זו מן הבית בכל יום יחד עם חבריו. כאחד הימים הזדמן לי לראות מרחוק את אזור המדורה ולתדהמתי ראיתי שהמדורה דולקת באש גדולה ומי שמלבה את האש ומוסיף עוד קרשים הוא לא אחר מאשר בנינו היקר!

הייתי מזועזע לגלות שהילדים פשוט משחקים באש בעוד שלנו הם אמרו שהם אוספים קרשים בלבד.

אומר את האמת - בני עדין ולא מתאים לו להשתלל בצורה כזו חסרת אחריות אך לנוכח המראה שנגלה לעיני עברה במוחי מחשבה שכנראה איננו מכירים אותו טוב ורחוק מעינינו הוא מרשה לעצמו לעשות מעשים שלא ייעשו ומסתבך.

מיהרתי לרדת לכיוון המגרש הריק כדי לנזוף בו לדרוש ממנו לחזור מיד הביתה, אך כאשר הגעתי למגרש רצו אלי הילדים כשהם מלאי כאב ותסכול! לפני זמן קצר ילד אחר גדול שלא מכירתם הגיע במפתיע ודליק להם את הקרשים. הילדים שלא רצו שעמלם ישרף לפני ל"ג בעומר ניסו לכבות את השריפה עם קרשים גדולים כדי לחנוק את האש.

למדנו שכל כך חשוב לדון לכף זכות גם ואולי דווקא את הילדים היקרים שלנו!

אחר צהרים אחד פסעתי ברחוב, ולמולי ראיתי עגלה הולכת כמו מעצמה... הילדה שדחפה אותה הייתה קטנה כל כך, עד שאי אפשר היה לראות את ראשה מבצבץ מעל לידית. דאגתי לשלום התינוק ששכב בעגלה מכוסה בשמיכה תכלכלה, וגם... כעסתי על אמה שלו. איך ייתכן שאמא אהבת תשלח ילדה כל כך קטנה לכד עם תינוק, זה מסוכן!

ניסיתי לדון לכף זכות, חיפשתי האם אמה עומדת מן הצד ומשגיחה עליה, לשווא. לא ראיתי מבוגר אחראי שהיה איתה.

מהר מאוד - כיוון שזיהיתי את העגלה כשייכת לשכני, הנמנים על בני קהילה מסויימת, התחילו עולים בראשי דברי ביקורת ששמעתי על הקהילה הזו במשך השנים, חעף על כל הקהילה כולה אחז בי. איזה חסרי אחריות! איך הם לא מתביישים להפקיר את הילדים שלהם? מי נתן להם רשות להטריח את הקדוש ברוך הוא לעשות להם ניסים בלי הרף?

כשהילדה עם העגלה התקרבה אלי, שמתי לב שהעגלה הייתה ריקה, הייתה שם רק שמיכה.

המקדחה האבודה

ונשבר במהלך השבת והוא רוצה לתקן אותו לפני השולחן וישבר כליל.

כיון שאני מכיר את גיסי לא מהיום ולא מאתמול, אמרתי לו בעדינות כי אשמח לבוא ולסייע לו לתקן את השולחן. כך אומנם אאלץ להיפרד לשלום משעה או שעתיים יקרות, אבל לפחות לא אפרד לתקופה בלתי ידועה מן המקדחה המשמשת אותי רבות... אבל גיסי, שלא הכין כנראה את כוונותי הסמויות ואולי העדיף שלא להכין אותן, אמר לי כי הוא שולח ילד לקחת את המקדחה ויחזיר אותה מיד כאשר יסיים את המלאכה.

ואכן, אחייני בין השניים עשרה הופיע מתנשף כעבור מספר דקות, מלמל דבר מה על כך שאבא שלו מחזיק את השולחן כדי

לחלק מתנות לכל עובר ושכ. ופעמים רבות במשך השנים כאשר השאלתי לו חפצים לא קיבלתי אותם בחזרה.

האמת חייבת להאמר שגם כאשר מדובר בדברים קטנים כמו מפת ניילון, ככל מאריך או ספר קריאה היה קשה לי להתמודד ולקבל בשלווה את העובדה שגיסי אינו ממחר להחזיר את אשר לווח או השאיל, ולעיתים מוכן לו כי המוצר ניתן לו במתנה. אבל בפעם ההיא, עליה אני רוצה לספר לכם - הרגשתי כי אני עומד לאבד את שלוותי ולנתק את יחסי עם הגיס המדובר... המעשה התחיל במוצאי שבת אחת, כאשר גיסי התקשר אלי בבחילות ושאל האם אוכל להשאיל לו את המקדחה החדשה שלי, כיוון ששולחן השבת שלהם כמעט

כיוון שאני בעל ידיים טובות אני עושה שיפוצים רבים בביתי בכוחות עצמי, ולצורך כך מחזיק בביתי כלי עבודה במגוון מרשים. כלי העבודה הללו אינם זולים, אך יותר ממחירים - נחוצה לי הזמינות שלהם כאשר אני ניגש לטפל בתקלה כלשהי. ועל כן אני לא אוהב להשאיל אותם לאחרים.

לא אוהב - אך משאיל בכל זאת. מתוך מאמץ לחזור בטוב ולעשות את רצון בוראי. יש לי גיס יקר, אדם נפלא, שמתגורר באותו רחוב בו אני מתגורר. בשונה ממני - הוא אדם נדיב שאינו מקפיד על רכוש, וימסוד גם את פרוסת הלחם שלו לחבר כדי שיאכל וישכע, בעוד הוא יישאר ללא ארוחת בוקר... אולם גיסי הנדיב אינו מבין, כנראה, שלא כולם נדיבים כמוהו, ולא כולם מוכנים

שלא יישבר, ולכן הוא חייב לרדף מיד חזרה – נטל את המקדחה שלי, ונעלם אפילו מבלי לומר תודה.

המקדחה, כמובן, לא חזרה באותו לילה. וגם לא בבוקר המחרת. המתנתי בסבלנות עד יום שני בצהריים, ואז התקשרתי לג'סי וביקשתי ממנו שיחזיר את המקדחה בהקדם.

"לא החזרנו אותה כבר?" תהה הג'סי.

שאלתי הרגיזה אותי. "היא לא נמצאת במקום שלה", אמרתי, "ולא ראיתי אותה חזרת. נראה לי שיותר הגיוני שתשאל אתה את הילדים שלך האם הם הכיאו אותה הנה, מאשר שאני אעשה בדיקת חמץ בלי סיבה..."

"בסדר גמור", ג'סי השתדל להרגיע, "אטפל בזה מיד".

חכיתי לצלצול ממנו, אך זה לא הגיע.

יום עבר. עוד אחד. התקשרתי שוב אל ג'סי:

"מה קורה עם המקדחה?" שאלתי לאחר מילת הברכה המקובלות.

"עוד לא מצאת אותה?" הוא אמר, "אני ממש מתנצל. אטפל בזה בהקדם".

"בהקדם זה יותר מהר מ'מיד' או יותר לאט?" שאלתי את אשתי לאחר שסיימתי את השיחה, "הוא הרי יודע כמה המקדחה הזו חשובה לי, אני משתמש בה פעמיים בשבוע לפחות, ולפעמים אפילו לעיתים יותר קרובות. איך הוא יכול להשאיר אותי תלוי באוויר ככזו צורה?"

"בוא נדון אותו לכף זכות", אמרה רעייתי.

"אני דן אותו כל הזמן!" אמרתי, "אני מזכיר לעצמי כמה הוא נדיב, ומבין שבגלל נדיבותו קשה לו להכין אנשים שצריכים את הרכוש שלהם אצלם. אבל לא מדובר פה על גליל טישו! זו מקדחה שווה כמה מאות! ואני צריך אותה! איזה תירדן בעולם

יכול להצדיק את העובדה שהוא מתחמק מלהחזיר לי אותה?"

בשעות הערב התקשרתי שוב אל ג'סי: "מה קורה?" התעניינתי, משתדל לעשות זאת בנימוס.

"עוד לא הספקתי לבדוק מה קורה איתה", השיב לי האיש בשלווה, "אבל אל תדאג. אני אחזור אליך הערב או מחר".

"אין בעיה", אמרתי, "רק תתפלל עלי שכינתיים לא ישבר אצלי בבית שום דבר..."

אבל להרגשתי דווקא הייתה בעיה. ועוד איך.

גם בהתנהגותו של הג'סי – וגם בחוכה שלי לדון אותו לכף זכות. פשוט לא ידעתי כיצד אפשר לעשות זאת.

האם לכם, הקוראים, יהיו אולי רעיונות?

כיצד ניתן לדון לכף זכות? בין כל שולחי הפתרונות יוגרלו ספרי קריאה בשווי 100 ש"ח

פתרונות יש לשלוח עד יום ראשון מדי שבוע בשעה 18:00. יש לציין שם עיר ומס'

יש לכם סיפור על כף זכות? שלחו לנו! | אימייל: k.gilyonot@gmail.com

סדרות מן המטבח

ינקלביץ, וכן הקוראת ח' – סבורים שאולי כוסה השיש בטפט שקוף, שממרחק היה נראה כאילו הוא אינו אלא חלק מן הברק הטבעי של השיש.

חשוב להדגיש כי נשלחו אלינו מספר תשובות הנוגעות לצדי השאלה ההלכתית עצמה, המגלות ומאירות כי גם אם הזולת עובר לכאורה על מה שנראה לנו כהלכה בסיסית ופשוטה המוכרת לנו היטב – עדיין ייתכן כי ישנם פוסקים המורים היתר במקום עליו ידוע לנו כי הוא איסור גמור. אך כיוון שעלון זה אינו עלון הלכה, ולכתחילה הודגש כי השניים הינם ג'סיים כך שסביר להניח כי הם שייכים לאותה עדה ולאותה שיטת פסיקה, לא נביא כאן את הערותיהם הנכונות והצודקות. יישר חיילכם לאורייתא!

תודתנו לכל הקוראים שטרחו לשלוח את פתרונותיהם לעלון. ביניהם: ישראל חיים בלומנטל, יצחק קדמון, משפ' לרמן, יוסי ב, מש' רייכמן, מ.פ. לוד, מאת ט' בני ברק, הקוראת נ' ומ', ד. כהן ירושלים, ח' סילבר, י. דורפמן, משפחת פרנקל, משפחת רבי - מודיעין עילית; א.מ., בית שמש, משפחת אמסלם מודיעין עילית, תלמידי כתר ז' תשכ"ד – רכסים, משפחת שמני – מודיעין עילית, ועוד.

הזוכה השבוע: משפחת פריד, בני ברק

בצהרי שבת חול המועד פסח הגיע המספר להתארח בביתו של ג'סי החדש, שם הוא מגלה כי בניגוד למנהג המקובל – השיש בבית הג'סי אינו מכוסה, בנוסף הוא נחרד לראות כיצד לוקח הג'סי את הסיר מן השולחן ומניח אותו חזרה על הפלטה. כאשר הוא מעיד על כך לג'סי מתקבלים הדברים מילות ליצנות כתשובה.

כיצד יכול המספר המזועזע לדון את ג'סי הצעיר לכף זכות?

על אף שבאירוע כזה מעורבים בדרך כלל רגשות רבים, המערפלים את שיקול הדעת, כנראה שבהתבוננות מבחוץ, ללא המעורבות הרגשית, קל למצוא את הדרך לדון לכף זכות. וכך, רוב רובם של הקוראים ניחשו את הפתרון המדויק!

ללמדנו כי כאשר מתבוננים על הזולת בעין טובה ומתוך מחשבה וודאית כי ישנה דרך לדון אותו לכף זכות (כמו שבעצם מצווה אותנו התורה) לא קשה להגיע למסקנות נכונות ומועילות!

ובכל זאת הנה כמה תשובות עם כיווני מחשבה שונים ומרעננים... משפחת קליין – מודיעין עילית, ב' לוינסון, משפחת רייכמן, נח. מחיפה, ועוד סוברים שאולי השיש כוסה בטפט במקצועיות ובאומנות רבה, עד שדוגמת הטפט נראתה כאילו היא השיש עצמו!

משפחת קלרמן – ירושלים, שלומי שטינמן בני ברק, יצחק זאב

ומתשובותיכם - לפתרונה של החידה:

"רינה!" הזעיק יוסי גיסי את רעייתו למטבח, "בואי תשמעי חידוש בהלכות שבת! גיס שלך אומר שאסור להניח סיר קר על הפלטה בשבת!"

"נו די - " רינה גיסי נזעקה אל המטבח, "מספיק עם השטויות".

הרגשתי שאחזני מצפצפות והאדמה תחת רגלי רועדת, רציתי להימלט מן המקום בריצה, ולא לחזור שום לעולם.

"למה את אומרת שאלו 'שטויות'?" התרעמה גם אחתי, "שמואל צודק, לפי דעת ?????? אסור להחזיר אל הפלטה סיר שכבר הודר ממנה והונח על השולחן!"

"אבל למה שיהיה אסור?" חקר גיסי, בלמדנות, "איזו בעיה יש בזה?"

"מה זאת אומרת?" נרעשתי, "בעיה של בישול בשבת!"

"בישול? על הפלטה שלנו? הוזה?" גיסי הביט בי ובפלטה חליפות, "אתה בטוח?"

"נו, ברצינות - " אמרה שוב גיסי, "תפסיק עם זה!"

"למה שאפסיק? אני בסך הכל מנסה לברר את ההלכה!" אמר גיסי, "שמואל - " זה אני, "אומר שאסור להניח דברים על הפלטה בשבת, ואני מנסה להבין למה..."

כעת כבר התחלתי להבין כי יש דברים

בנו, וכי הכחור פשוט מתברר. אבל מה מברר בסיטואציה הנוראה הזו?

"שמעתי פעם בדיחה - " התערבה אישתי בשיחה, "אדם אחד, בשיעור הלכה למתקבים ליהדות, שאל את הרב המרצה למה אסור לשים דברים על הפלטה בשבת, הרב התחיל להסביר לו בארוכה על פעילות החשמל ועל מלאכת מבשל ואיש לא השתכנע כי הפלטה אכן מבשלת, קם אחד המשתתפים בשיעור ואמר לו: "אם הפלטה לא מבשלת, תשב עליה!"

"אין בעיה", אמר גיסי, "עכשיו אני לא רוצה לשבת עליה כי היא כשרה לפסח, והבגדים שלי נגעו בכל מיני ספסלים ברחוב ובכית הכנסת, אבל מיד כמוצאי החג אני אשב עליה..." מבטיח."

"אל תענה את שמואל!" מחתה גיסי, "תסביר לו כבר שהפלטה שלנו מיוחדת במינה. אין שום בעיה לשבת עליה או להניח עליה סירים בשבת, היא פשוט לא עובדת."

"תקענו אותה כיום שישי בחשמל והעברנו אליה את הסיר", אמר גיסי, "ודק כליל שבת גילינו שהאוכל קר..." אני מקווה שבחנות יסכימו להחליף לנו אותה אחרי החג, למרות שהוצאנו אותה מהקופסא..."

"לא נעים", אמרתי, "אבל למה לא

הסברת לי מיד?"

"שאלה טובה", אמר גיסי, "אבל אם הייתי מסביר לך בלי למתוח קצת את החבל, לא היו לך סיבות לצחקק לעצמך ברחוב ולגרור לאנשים לחשוב שאתה טיפוס מוזר, הלא כך? בטח השאלה הבאה שלך היא למה השיש לא מכוסה כמו המנהג הרווח, אה?"

פתרתי להגיד לו שאכן קח.

"השיש!" התפעלה אישתי מאחורי, "הוא ממש מקסים! תתחדשו! רשונה הבאה יהיה לכם מספיק כסף כדי להחליף גם את הארונות שמעליו..."

"החלפתם רק שישי?" השתוממתי.

"לא הייתה לנו ברירה. הוא היה סדוק, ומים נזלו וגרמו לריקבון בארונות שתחתיו", הסביר לי גיסי, "אבל בשביל הארונות העליונים לא היה לנו תקציב... ועד שנצליח לחסוך סכום נוסף הם יישארו כאן, שנינו מסכימים שמוטב מטבח מקולף ומדף בו מבית שאין בו מקום להניח שום דבר..."

המשכו של הביקור היה שגרתי ונחמד, אך כשיצאתי משם ידעתי כי אתפלל שזכרו של הביקור הזה לא ישכח, והלקח שלמדתי בו - יעזור לי לגבור על חשדנותי הטבעית מכאן ולהבא.

דבר העורך:

בקשה נוספת:

היות ולא הצלחנו להגיע לרבים ממשפחות האסון כדי לכשרם על הזכות שאנחנו עושים לע"ג יקיריהם

אם הנכם מכירים את בני משפחות האסון, נשמח שתעבירו להם גליון זה בכדי לשמחם במעט.

גליון זה החל לצאת מיד לאחר אסון מירון הגדול שארע בל"ג בעומר בה קפחו את חייהם ילדים נערים חקנים בטררגדיה על אנושית ומוקדש מדי שבוע לעלוי נשמתם

בכדי שנוכל להגדיל את התפוצה של הגליון, ניתנת הזדמנות כימים אלו של ספירת העומר ולקראת יום הארציט של ההרוגים להקדיש ע"ג גליון זה במיוחד

ואי"ה נוכל להדפיסו ולהפיצו לרבים בתפוצה נרחבת

להקדשות ע"ג גליון זה: 053-3145900

בברכה מרובה מערכת "קובץ גליונות"

עיר וקדיש מן שמיא נחית

הופיע ויצא לאור הספר

וַיֹּאמְרוּהֶם בְּה לַחַי

רַבִּי שְׁמֵעוֹן בֶּר יוֹחָאִי

בר רי

מאמרים, חידושים, וביאורים
בדרך אגדה ודרוש נאמרים
במעלת קדושת התנא האלקי

רבי שמעון בר יוחאי
ויום ל"ג בעומר

ובסופו מצורף ביאור הפיוט
'בר יוחאי' שחיברו המקובל הקדמון רבי
שמעון לביא זצ"ל המדבר
בשבח ומעלת התנא האלקי רשב"י

מאת המשפיע הגה"ח רבי
מרדכי אורי הלוי אנגלמן
שליט"א
רב מערב ראשון לציון

עכשיו בחנויות הספרים המובחרות
להשיג: 058-4523058

הפצת ספרים שע"י מערכת "קובץ גליונות"

[illegible][illegible]

המספר שדרכים חיוביות ללא

עבדא

**דקודשם
ברוך הוא**

כבודו חיון בקדשה
של תורה גדולה למלאך השמש
פתי הולכי רבי **הקצאל הלוי מליטשינסקי**
מגדולי ישיבת פנים

קולמוס
הוצאת ספרים

0722.441670

מספר הספר: 774
 המחיר: ₪ 120
 מספר הדפים: 120

יצא לאור

הספר הראשון בעולם היהודי שכולם ציפו לו

בית דפוס ספר השמיעה

ספר השמיעה והשמיעה

מאת: רבי שמואל שחט

תשס"ז

בְּקוֹדֶשׁ פְּנִימָה

הוצאת ספרים חסידיקה, תשס"ח

הוצאת ספרים חסידיקה, תשס"ח

קצת דרכיו, הליכותו והדרכותיו של
מזל שני העשרה ה'ת"ח ע"פ ספרו וזכריו

הקדמה
1998 - 2
עמודים

שם הספר:

דברי חיים

מאת:

הרב חיים מנחם מייזל

עריכת:

הרב חיים מנחם מייזל

הוצאת:

הוצאת ספרים חסידיקה

תאריך:

תשס"ח

מחיר:

1998 - 2

קטן

הוצאת ספרים חסידיקה, תשס"ח

מחירון הספרים שבעמוד זה

חדש ! צדיק כתמר יפרח ב' חלקים מאת
הגאון רבי גדליה הוניסברג שליט"א - 100 ש

מרבבה עצה ממרן ראש הישיבה הגר"ג
אדלשטיין זצוק"ל - 20 פה

אדרת אליהו מהגאון רבי אליהו
דושניצר זצוק"ל - 65 ש

דעת נוטה ויקרא - 40 נח

אריד בשיחי ח"ב - 30 נה

דברי שי"ח ח"א - 40 פה

כח התורה – 40 נח

עבדא ב' חלקים - 120 נח

אגרת הגר"א - 25 נח

אגרת הרמב"ן - 25 ש

קונטרס הזכרונות – 40 נה

משלוחים חנים ברחבי הארץ בכפוף למוקדי הפצה
להזמנות: הפצת ספרים שע"י
מערכת "קובץ גליונות"

053-3145900

k.gilyonot@gmail.com

היכנסו שנה ארוכה ליהודים שנה בחדש
של שנה החדשה ממשקלי החדש

קונטרס

השנה החדשה

הקונטרס החדש החדש החדש
החדש החדש החדש החדש
החדש החדש החדש החדש

החדש החדש החדש החדש
החדש החדש החדש החדש
החדש החדש החדש החדש

החדש החדש החדש החדש
החדש החדש החדש החדש
החדש החדש החדש החדש
החדש החדש החדש החדש

החדש החדש החדש החדש
החדש החדש החדש החדש
החדש החדש החדש החדש

החדש החדש החדש החדש
החדש החדש החדש החדש
החדש החדש החדש החדש

החדש החדש החדש החדש
החדש החדש החדש החדש
החדש החדש החדש החדש

הספרים אגרת הדמב"ץ

אגרת הגר"א

עם ביאור
חובת
האדם

סריבוע המשיגה
בית דין סגל משיג"א

פרשנים ידועים וחדשים
בדברי תורתנו

עבודת המעשרות והמנחות
המיוחדות

פירוש תורה ודעת
מבנינו ומחשבתנו
יחזקאל לוינשטיין ויוסף ל.
הרמלובסקי באורו ודעתו על עמנו

הופיעו יצאו לאור

המורה דעת

מחבר: הרב יחזקאל לוינשטיין
עורך: הרב יוסף ל. הרמלובסקי

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 171 | פר' אמור תשפ"ד | וי"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

מרן הגר"ד כהן ר"י חברון וחבר מועצה"ת

עם רבנו הגדול מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א

עם רבנו מרן ראש הישיבה הגרמ"צ ברגמן שליט"א

רבנו מרן ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי שליט"א במבחן
שע"י ארגון "ושננתם"

באספת החינוך השנתית שע"י ארגון 'לב שומע'

שיחת חיוזק מראש ישיבת אורחות תורה הגאון הגדול רבי ברוך דב דיסקין שליט"א התקיימה בחיבל כולל "כתר תורה" בקהילה החרדית בשכונת שביט בקרית אתא לדגל תחילת זמן קצין, לאחר מכן עלה ראש הישיבה אל רב העיר הגאון רבי חיים שלמה דיסקין

המשפיע הגאון הצדיק רבי אלימלך בידרמן בשיחה בבית המדרש אהבת תורה בעיר חריש

רבנו הגדול מרן גאון ישראל הגד"ד לנדרו שליט"א

במעמד הסיומים לבחוריו קהילת 'שומרי שבת' בב"ב
בהשתתפות גדולי ישראל שליט"א

בסיום ישיבת בין הזמנים בבית המדרש לדרמון

ביוזמת הרב חיים זמורה יו"ד איגוד בני הישיבות למעלה מחמש מאות בני ישיבות במעמד הסיום והכנה לקראת זמן קיץ
שע"י דשת ישיבת בין הזמנים דמב"ש א'.

המושא המרכזי נשא מרן הגאון הגדול רבי צבי קושלבסקי שליט"א ראש ישיבת היכל התורה

רבינו מרדך ראש הישיבה הגרמ"צ ברגמן שליט"א במסע חיזוק בעיר ביתר עילית

מרדך הגאון הצדיק רבי שמעון גלאי שליט"א
במסע תפילה בער"ח אייר
בקבר האמורא רבי אבדימי דמן בחיפה

תלמידי ישיבת מיר מסתופפים לשמוע פניני עליה
מרדך הישיבה מרדך הגר"י אזרחי
במסגרת ימי עיון על רקע ים המלח

תלמידי ישיבת יד אהרן בבית הארחה במושב תפרה בבין הזמנים
נשאו דברים מיוחדים מרדך הגר"א פילץ ר"י תפרה, והגר"י עמית ראש ישיבת קרית מלאכי

ביקור של לומדי עמוד היומי בזמן ובבין הזמנים לפני התפילה בישיבת תורת חיים בית שמש
אצל מרדן ורבנן רבותינו מרן הגר"ד לנדו ומרן הגר"ד פוברסקי

הקבלת פני רבו אצל רה"י דנה של תודה - ברמזאל
הגאון ד' אברהם סטוארט שליט"א

ראש הישיבה הגאון הגדול רבי זאב ברלין שליט"א
בכותל המערבי בחול המועד

מרן הגאון רבי מאיר גריינמן בשיחת חיזוק בהיכל ישיבת קרית מלך

מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א בשיעור מיוחד לפתיחת הזמן בבית
הכנסת המרכזי בגבעת המורה עפולה בהשתתפות המרא דאתרא הגר"נ
דוטשילד שליט"א

ראש ישיבת עטרת ישראל הגר"צ אורחי בשיחת 'פתיחת הזמן' עמד על עניין
שכבר עמד אביו רבינו זיע"א - הקפדת שמירת הזמן בסדרי הישיבה: "שלוש
שלושים ואחד זה לא שלושי וחצי. כשעובדים את הגבול זה לא משנה אם זה מטר
או קילומטר. ולכן יש לייחס חשיבות גדולה לשמירת הסדרים". צילום: amotz m

מעמד הסיומים ישיבת הר"ן ביתר עלית בין הזמנים נסן תשפ"ד

תלמידי ת"ת 'עטרת שלמה' במעונו של מרן רבינו ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שבידכם להצלחה בלימוד וסייעתא דשמיא עם תחילת הקיץ

מרן הגרא"י הלוי במנוחה בבית חלקיה צילום דודי ל.

רבני רכסים הגר"י יעקובי הגר"מ שוכטר והגר"י שמואלי ועמם ראש המועצה הרב יצחק דייך נכנסו להתייעצות אצל רבנו הגדול מרן הגר"ד לנדו שליט"א

צעירי הצאן הגיעו להתברך מרבנו הגדול מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א לדגל תחילת לימוד הגמ'

ת"ת עטרת שלמה מערב בני ברק

ת"ת דרכי אבותינו במודיעין עלית

ת"ת באר יהושע בני ברק

שמוחת התנאים לבת זקוניו של מרא דאתרא שכונת נווה יעקב מרכז הגר"י זילברמן שליט"א

נרדף שכתור ברזם ובמשנתם.

יומא טבא לרבנו

בהוצאת הספר

משנת רבי משה הלל

עמ"ס בבא קמא

מתורתו ושיעוריו של

רבנו מרן ראש הישיבה

רבי משה הלל הירש שליט"א

ראש ישיבת סלבודקה

בספר נסדרו חידושי תורתו

של רבינו שליט"א

הנודעים בבהירותם בעומק העיון

ערובים בטוב טעם ובבהירות

ובהוצאה מאירת עיניים

